

Lillesand
kommune

Kommunedirektørens forslag til økonomiplan for 2023 — 2026 Lillesand

---

Behandles i bystyret 07.12.2022

Versjon pr 02.11.2022

Innhold

Kommunedirektørens forslag til økonomiplan for 2023 — 2026 Lillesand	1
Kommunedirektørens sammendrag	11
Kommunedirektørens forslag til vedtak.....	16
Kommunedirektørens forslag til vedtak:	16
Slik leser du økonomiplanen	19
1 Leseveiledning	19
2 Formelt budsjettvedtak	19
3 Driftsbudsjettet	20
4 Investeringsbudsjettet	20
Økonomisk utvikling i planperioden	22
Prinsipper for budsjett og organisering av arbeidet	22
Økonomisk utvikling i planperioden	22
Finansielle måltall.....	22
Netto driftsresultat.....	23
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	23
Disposisjonsfond	24
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter	24
Netto lånegjeld.....	25
Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter	25
Vurdering av den økonomiske utviklingen.....	26
Forhold som påvirker handlingsrommet.....	26
Renter og avdrag	27
Behov for effektivisering	27
Program Lillesand 2024	29
Hovedtallene i budsjettforslaget.....	30
Sentrale inntekter.....	30
Sentrale utgifter	31
Finansinntekter og -utgifter	32
Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner	34
§ 5-4 Bevilgningsoversikter - drift (1A).....	35
§ 5-4 Sum bevilgninger drift, netto (1B).....	36
§ 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2A).....	37
§ 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2B).....	38
1. Investeringer i varige driftsmidler	38

2. Tilskudd til andres investeringer	42
3. Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	42
4. Utlån av egne midler	42
§ 5-6 Økonomisk oversikt etter art - drift (3)	43
Status kommunale planer	44
Status kommunale planer	44
Identitet og bærekraftig utvikling	44
Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	45
Organisasjon for fremtiden	47
Visjon	48
Visjonsbeskrivelse	48
Verdier	48
Handlingsdelen	49
1. Identitet og bærekraftig utvikling	50
Hovedmål for kommunen	50
Oppdrag for å nå mål	50
2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	51
Hovedmål for kommunen	51
Oppdrag for å nå mål	52
3. Organisasjon for fremtiden	53
Hovedmål for kommunen	53
Oppdrag for å nå mål	53
Fokusområder	54
Administrative oppdrag	54
Befolkningsutvikling	58
Befolkningsutvikling 2022	58
Befolkningsfremskrivning utover økonomiplanperioden	59
Konsekvenser for tjenestetilbudet i Lillesand kommune	62
Organisering og bemanning	64
Organisering	64
Årsverk	65
En fremtidsrettet arbeidsgiverpolitikk	65
Lærlinger og praksisplasser	65
Statsbudsjettet 2023	66
Statsbudsjettet 2023	66

Inntektssystemet for kommunene	66
Aktuelle saker med betydning for kommunesektoren	68
Investeringer i økonomiplanen	73
Bruttoinvesteringer	73
Investeringstabell for kommunen samlet	74
Andre investeringer	74
Selvkost	76
Underprosjekter	76
Hovedplan VA	76
Hovedprosjekt IKT	77
Oversikt Investering og finansiering	77
Gebyrliste	80
Kommunedirektørens stab	80
Kommunetorget kopiering	80
Eiendomsinformasjon	81
Kultur	82
Møglestu svømmehall	82
Kino	82
Leiepriser kommunale bygg	83
eTeateret	83
Aulaen i Lillesand ungdomsskole	84
Andre kommunale bygg og idrettshaller	84
Omsorg	84
Hjemmebaserte tjenester - Abonnement	85
Omsorgstjenesten	85
Skole	86
SFO	86
Kulturskole	86
Voksenopplæring	87
Barnehage	88
Opphold	89
Havn	89
Småbåtplasser	89
Lillesand gjestehavn	90
Trafikkhavn	91

Bobiloppstilling mm.....	94
Teknisk sektor.....	95
Leie torg, gatesalg og utearrangementer.....	95
Gebyr jordlov og konsesjonslov	95
Tiltaksplan for terrenginngrep i forurenset grunn	95
Graving og arbeidsvarsling	96
Vann.....	96
Abonnementsgebyr inkl mva	97
Abonnementsgebyr eksl mva	97
Tilknytningsgebyr inkl mva	98
Tilknytningsgebyr eksl mva.....	98
Leie av vannmåler inkl mva	98
Leie av vannmåler eksl mva	99
Avløp.....	99
Abonnementsgebyr inkl mva	99
Abonnementsgebyr eksl mva	100
Tilknytningsgebyr inkl mva	100
Tilknytningsgebyr eksl mva.....	101
Spredt avløp eksl mva	101
Feiing	101
Årsgebyr feiing.....	101
Renovasjon	102
Renovasjon inkl mva.....	102
Renovasjon eksl mva	102
Plan.....	102
Reguleringsplan	102
Byggesak.....	104
Byggesaksgebyrer.....	104
Byggesaksgebyrer - 2.3 Behandling av søknader etter pbl §20-3 jf.§ 20-1.....	105
Byggesaksgebyrer - 2.4 Andre tiltak etter pbl §20-3 jf.§ 20-1	106
Byggesaksgebyrer - 2.5 VA-anlegg herunder sjøledninger	107
Byggesaksgebyrer - 2.6 Behandling av søknader etter pbl § 20-4	107
Byggesaksgebyrer - 2.7 Tillegg og fradrag til punkter over.....	109
Byggesaksgebyrer - 2.8 Behandling av endringsøknader, ferdigattester m.m.	109
Byggesaksgebyrer - 2.9 Gebyr ved ulovligheter	110

Eierseksjonering	110
Oppmåling	112
Kommunens tjenesteområder	117
Rammeområde folkevalgte	117
Innledning.....	117
Fordeling på enhet (tabell).....	117
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	117
Driftsbudsjett med endringer.....	117
Rammeområde kommunedirektørens stab	118
Innledning.....	118
Driftsbudsjett.....	118
Fordeling på enhet (tabell).....	118
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	118
Utfordringer og strategi	118
Strategi for å nå mål (tabell)	119
Driftsbudsjett med endringer.....	120
Sammendrag budsjett	121
Kommunedirektør	121
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	121
Utfordringer og strategi	121
Strategi for å nå mål (tabell)	122
Driftsbudsjett med endringer.....	123
Økonomi og prosjekt	124
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	124
Utfordringer og strategi	124
Strategi for å nå mål (tabell)	125
Driftsbudsjett med endringer.....	125
Stab for digitalisering, kommunikasjon, kvalitet.....	126
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	126
Utfordringer og strategi	126
Strategi for å nå mål (tabell)	127
Driftsbudsjett med endringer.....	130
Kultur og bibliotek	130
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	130
Utfordringer og strategi	131

Strategi for å nå mål (tabell)	133
Driftsbudsjett med endringer.....	135
Kommunalområde velferd	136
Innledning.....	136
Driftsbudsjett.....	136
Fordeling på enhet (tabell).....	136
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	137
Utfordringer og strategi	137
Strategi for å nå mål (tabell)	138
Driftsbudsjett med endringer.....	140
Sammendrag budsjett	141
Kommunalsjef velferd	142
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	142
Driftsbudsjett med endringer.....	142
Psykisk helse og rus	143
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	143
Utfordringer og strategi	144
Strategi for å nå mål (tabell)	144
Driftsbudsjett med endringer.....	146
Enheter for omsorg og mestring	147
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	147
Utfordringer og strategi	148
Strategi for å nå mål (tabell)	149
Driftsbudsjett med endringer.....	150
Enheter for tjenestetildeling omsorg	151
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	151
Utfordringer og strategi	151
Strategi for å nå mål (tabell)	152
Driftsbudsjett med endringer.....	152
Habiliteringstjeneste	153
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	153
Utfordringer og strategi	154
Strategi for å nå mål (tabell)	154
Driftsbudsjett med endringer.....	156
NAV (sosial-flyktning)	157

Beskrivelse av dagens virksomhet.....	157
Utfordringer og strategi	157
Strategi for å nå mål (tabell)	158
Driftsbudsjett med endringer.....	160
Kommunalområde oppvekst.....	161
Innledning.....	161
Fordeling på enhet (tabell).....	161
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	161
Utfordringer og strategi	162
Strategi for å nå mål (tabell)	164
Driftsbudsjett med endringer.....	165
Sammendrag budsjett	166
Enheter for tverrfaglig helse.....	166
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	166
Utfordringer og strategi	168
Strategi for å nå mål (tabell)	169
Driftsbudsjett med endringer.....	170
Kommunalsjef oppvekst.....	170
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	170
Utfordringer og strategi	171
Driftsbudsjett med endringer.....	174
Høvåg skole	175
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	175
Strategi for å nå mål (tabell)	176
Driftsbudsjett med endringer.....	178
Borkedalen skole	179
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	179
Utfordringer og strategi	180
Strategi for å nå mål (tabell)	181
Driftsbudsjett med endringer.....	182
Brentemoen skole	183
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	183
Strategi for å nå mål (tabell)	185
Driftsbudsjett med endringer.....	186
Tingsaker skole	187

Beskrivelse av dagens virksomhet.....	187
Driftsbudsjett med endringer.....	188
Lillesand ungdomsskole	189
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	189
Utfordringer og strategi	190
Strategi for å nå mål (tabell)	190
Driftsbudsjett med endringer.....	192
LVO - Voksenopplæringen.....	193
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	193
Strategi for å nå mål (tabell)	194
Driftsbudsjett med endringer.....	194
Framsyn barnehage.....	195
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	195
Utfordringer og strategi	195
Strategi for å nå mål (tabell)	196
Driftsbudsjett med endringer.....	199
Prestholt barnehage.....	200
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	200
Utfordringer og strategi	200
Strategi for å nå mål (tabell)	201
Driftsbudsjett med endringer.....	203
Borketun barnehage.....	204
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	204
Utfordringer og strategi	204
Strategi for å nå mål (tabell)	206
Driftsbudsjett med endringer.....	209
Blåbæråsen barnehage	210
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	210
Utfordringer og strategi	210
Strategi for å nå mål (tabell)	211
Driftsbudsjett med endringer.....	212
Kommunalområde tekniske tjenester.....	213
Innledning.....	213
Driftsbudsjett.....	213
Fordeling på enhet (tabell).....	213

Beskrivelse av dagens virksomhet.....	213
Utfordringer og strategi	213
Strategi for å nå mål (tabell)	214
Driftsbudsjett med endringer.....	215
Sammendrag budsjett	216
Kommunalsjef for teknisk.....	217
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	217
Utfordringer og strategi	217
Strategi for å nå mål (tabell)	217
Driftsbudsjett med endringer.....	218
Enhet for næring og byutvikling	219
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	219
Utfordringer og strategi	219
Strategi for å nå mål (tabell)	220
Driftsbudsjett med endringer.....	223
Enhet for teknisk drift	224
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	224
Utfordringer og strategi	224
Strategi for å nå mål (tabell)	225
Driftsbudsjett med endringer.....	227
Enhet for vann og avløp	228
Beskrivelse av dagens virksomhet.....	228
Utfordringer og strategi	228
Strategi for å nå mål (tabell)	229
Driftsbudsjett med endringer.....	230
Vedlegg.....	232
Vedlegg - budsjettinnspill fra eksterne	232

Kommunedirektørens sammendrag

Krevende verdenssituasjon

Vi har hatt to år preget av pandemi og de fleste trodde vel at nå som pandemien er over og under kontroll så ville neste budsjettår legges fram som et normalt år. Det er dessverre ikke situasjonen. Hele verden preges av Russlands krigføring i Ukraina. Ringvirkningene er store, spesielt innen energimarkedet. I Norge opplever vi høye strømpriser, generelt høy prisvekst og renteoppgang. Dette preger innbyggernes private økonomi, og det preger kommunens økonomi. Ideelt sett bør kommunen ta hensyn til innbyggernes stramme private økonomi i kommunens budsjett, men ettersom også pris- og renteøkning på virker kommunens økonomi så er det vanskelig å fullt ut skjerme innbyggerne når det for eksempel gjelder økning i gebyrer på kommunens tjenester. Barn og unge er skjermet for gebyrøkning.

Digitalt budsjett og økonomiplan

For første gang presenteres budsjett 2023 og økonomiplan 2023 - 2026 på en helt ny måte; som en hel-digital løsning i Framsikt. Dette er en ny måte å jobbe på for administrasjonen og det er en ny måte å lese budsjettet på for politikere og innbyggere. Overganger til nye løsninger er ofte krevende i starten, men vi håper på at dette blir en god og brukervennlig løsning både for politikere, innbyggere og ansatte. I innholdsfortegnelsen finnes et eget kapittel om "[Slik leser du økonomiplanen](#)".

Kommuneplanens samfunnsdel

En stor endring i den digitale budsjettløsningen er at det legges til rette for å koble kommunens økonomiplan som er handlingsdelen til [kommuneplanens samfunnsdel](#) og samfunnsdelen sammen. Både på overordnet nivå og på enhetsnivå er det lagt inn strategier som viser hvordan kommunen samlet og i den enkelte enhet tenker å følge opp mål i kommuneplanens samfunnsdel. Dette systemet legger også til rette for god rapportering på alle oppdrag, politiske vedtak og strategier.

Fokusområder

Kommunedirektøren fortsetter tidligere års praksis med å løfte fram noen viktige overordnede fokusområder. Fokusområdene er innenfor de tre satsingsområdene i kommuneplanens samfunnsdel:

- Identitet og bærekraftig utvikling
- Folkehelse, livsmestring og tilhørighet
- Organisasjon for framtiden

Fokusområdene vises i eget kapittel "[Fokusområder 2023-2026](#)" og omtales som "administrative oppdrag" i Framsikt. Kommunedirektøren ser på disse som sentrale overordnede bestillinger fra bystyret og ber bystyret spesielt vurdere om de foreslåtte oppdragene er i tråd med hva bystyret mener er viktig i 2023. Fokusområdene/oppdragene legges til grunn for kommunedirektørens medarbeidersamtale med formannskapet i januar 2023.

Organisasjonsendringer - nye kommunalområder

Det er kommunedirektørens ansvar å løpende tilpasse organisasjonen slik at den er rustet til å møte framtidens utfordringer. Flere organisasjons-endringsprosesser og implementering av disse pågår. Satsingsområde 3 "En organisasjon for framtiden" i kommuneplanens samfunnsdel legges til grunn for arbeidet.

I 2022 har det vært en prosess for å vurdere organisering av kommunens største sektorer: sektor for helse og kultur, sektor for skole og sektor for barnehage. Noe av bakgrunnen for en slik gjennomgang har vært at begge kommunalsjefene har gått av med pensjon. Resultatet av prosessen er at to nye kommunalområder: velferd og oppvekst erstatter de gamle sektorene. Nye kommunalsjefer har tiltrådt. Implementering og kulturbygging vil være sentralt i 2023.

Kommunalområde velferd består av de fleste enhetene som tidligere bortsett fra tverrfaglig helse og kultur. Kommunalområdet vil ha fokus på omstilling som følge av [demografiutvikling](#), det vil si forventet økning i antall eldre, bortfall av SIO, økende antall brukere med sammensatte behov, økte antall brukere med BPA (brukerstyrt personlige assistent) osv.

I kommunalområde oppvekst samles tjenester rettet mot barn og unge. Bakgrunnen for dette er at det er et behov for i større grad å samordne tjenester rettet mot barn og unge. Skolevegring, utenforskap, økende antall vedtak om spesialtilpasset opplæring, økt psykiske lidelser blant barn og unge tilsier økt fokus på tverrfaglighet og koordinering.

Stab, kultur og deler av teknisk. Det pågår en prosess for å avklare organisering av disse områdene. Målet er å avklare modell innen årsskiftet slik at implementering kan skje i første halvår av 2023. Sentrale tema i denne prosessen er organisering av stabsfunksjonene, herunder nytt politisk sekretariat og kommunikasjon. Stillingen som kommunikasjonsansvarlig er nå ubesatt og når ny organisasjonsmodell er avklart vil det bli lyst ut en stilling innen kommunikasjon. Målet er at det kan lyses ut en 100 % stilling som kommunikasjonsmedarbeider innenfor dagens rammer. I organisasjonsendingsprosessen vurderes også tema som næringsarbeid, overordnet planarbeid, byutvikling, reiseliv, turisme, kultur m.m.

Hovedtall i budsjett og økonomiplan

Som alltid så er det krevende å få budsjett og økonomiplan i balanse. Kommunen har over flere år balansert budsjettet med bruk av fond. På grunn av bortfall av SIO (prøveprosjekt med statlig finansiering av eldreomsorgen), høyt investeringsnivå og dermed høyt låneopptak, demografiendringer m.m. har det over flere år vært kjent at kommunens økonomiske situasjon er anstrengt og at tiltak må iverksettes.

[Lillesand 2024](#) er et program som skal bidra til å løse den økonomiske utfordringen. Gevinstmålene i Lillesand 2024 er lagt til grunn i økonomiplanen. Gevinstene er i hovedsak som i vedtatt opprinnelige gevinstplan, men noen er forskjøvet i tid. Det er utfordrende å realisere gevinstene. Det jobbes målrettet med dette og kommunedirektøren mener gevinstene med revidert framdriftsplan er realistiske.

Hovedtall / årsresultat I økonomiplanen for 2023-2026 legges det opp til netto driftsresultat de to første årene som er langt svakere enn vedtatte finansielle måltall. Det legges opp til negative netto driftsresultat i 2023 til 2025 på hhv -2,7 %, -1,1 % og -0,3 %. I 2026 vil effektene av planlagt gevinster i program Lillesand 2024 gjøre at kommunen igjen vil oppnå positivt netto driftsresultat på hhv. ca. 0,2 %. Hverken den kortsiktige eller den langsiktige handlingsregelen innfris i planperioden. Disposisjonsfondet må benyttes i årene 2023, 2024 og 2025 mens i 2026 er det lagt til grunn en økning av disposisjonsfondet. Ved økonomiplanperiodens slutt legger man opp til at det vil være tilgjengelig 15,0 mill. kr i disposisjonsfond, dvs. 0,2 %. Kommunens buffer til å håndtere negative avvik vil dermed være svært begrenset i perioden.

Eiendomsskatt skriver Lillesand kommune ut på faste eiendommer i hele kommunen. Det omfatter boliger, fritidseiendommer, næringseiendommer, verker og bruk samt tomtegrunn. I henhold til

tidligere vedtak i bystyret foreligger det en kontorjustering av takstene på 3,5 % av det foregående årets skattegrunnlag. Videre i økonomiplanen foreligger det årlig kontorjustering på 1,0 %. Kommunedirektøren foreslår å ikke gjeninnføre bunnfradraget i hele økonomiplanperioden.

Nye tiltak, reduserte innsparinger og vekst til tross for trange rammer

Selv om budsjett og økonomiplan oppleves som svært stramt har det vært nødvendig å legge inn flere nye tiltak. Viktige brukergrupper er da prioritert.

Rammeområde folkevalgte.

Konsekvensjustert ramme på rammeområdet i 2023 utgjør 7,3 mill. kr. Det er ikke politiske vedtak om effektivisering, proratakutt eller krav om gevinster fra Lillesand 2024 på dette rammeområdet. Til sammen foreslår kommunedirektøren 0,2 mill. kr i økt ramme som skyldes endringer i budsjett for kontrollutvalget.

Rammeområde kommunedirektør

Konsekvensjustert ramme på rammeområdet i 2023 utgjør 71,2 mill. kr. I den konsekvensjusterte ramme er tidligere politiske vedtak om effektivisering og proratakutt, samt gevinstkrav i Lillesand 2024 lagt inn. Til sammen foreslår kommunedirektøren 6,1 mill. kr i nye tiltak og realendringer i 2023. Mer enn halvparten av økningen er relatert til økte lisenskostnader IKT.

Økte stillingsressurser på kommunalområdet utgjør 1,1 årsverk og gjelder 1 årsverk tilknyttet politisk sekretariat, og økning fra 50 % til 60 % stilling som kulturkonsulent.

Kommunalområde oppvekst

Rammene til kommunalområde oppvekst er konsekvensjustert med deflatorøkning av inntekter og utgifter utenom lønn samt konsekvenser av lønnsoppgjørene. Det er lagt inn økning i pensjon og arbeidsgiveravgift. Videre er det lagt inn konsekvenser av vedtak i forbindelse med økonomiplanen for 2022-2025. Dette gjelder aktivitetsendringer på grunn av færre barn i barnehage og skole, innsparings- og effektiviseringskrav. Det foreslås å reversere vedtatt budsjettkutt med 2,0 mill. kr siden skolene har økte utgifter til spesialundervisning og elever med spesielle behov.

De største endringene i rammen er:

- Ekstra ressurser til skolene ihht høyere antall flyktninger
- Elever på Langemyr skole
- Stilling på Borkedalen skole pga elever med spesielle behov
- Økt lønn pga videreutdanning av lærere
- Økt ramme pga elever med spesielle behov
- Økte stillingsressurser for å oppfylle lærernormen
- Økt tilskudd privat barnehager som følge av økt deflator og økt kapitaltilskudd
- Bortfall av inntekter SFO som følge av statsbudsjettet
- Redusert foreldrebetaling barnehage som følge av statsbudsjettet

Oversikt over nye stillinger:

- 1,5 årsverk Brentemoen skole
- 3,0 årsverk Borkedalen skole
- 0,5 årsverk Tingsaker skole
- 0,5 årsverk Lillesand ungdomsskole

Kommunalområde velferd

Konsekvensjustert ramme på kommunalområdet i 2023 utgjør 281,9 mill. kr. I den konsekvensjusterte ramme er tidligere politiske vedtak om effektivisering og proratakutt, samt gevinstkrav i Lillesand 2024 lagt inn. Tilsammen foreslår kommunedirektøren en endring i ramme med 24,9 mill. kr i nye tiltak og realendringer i 2023. Noe som gir en ramme på totalt 306,8 mill. kr for kommunalområdet i 2023. Tiltakene er nærmere beskrevet i tabellen.

De største endringene i rammen er:

- Reversering av andel kutt på 18 mill. kr. For kommunalområde velferd utgjør dette 8,8 mill. kr. Gjennom budsjettarbeidet og tertialrapportering viser det seg at det ikke er mulig å hente ut dette proratakuttet
- Effektivisering ved samkjøring av tjenester
- Økte kostnader til flyktningtjenesten
- Økte kostnader til legevaktsamarbeidet med Kristiansand
- Økning i antall brukere og et økende antall nye vedtak, særlig innen BPA (brukerstyrt personlig assistanse)

Økte stillingsressurser på kommunalområdet utgjør 7,6 årsverk og gjelder følgende:

- 0,5 årsverk knyttet til saksbehandling/tildeling og oppfølging av startlån
- 2,0 årsverk flyktningtjenesten
- 2,0 årsverk midlertidig styrking flyktningtjenesten med flyktningkoordinator og økt bemanning helsestasjonen
- 1,6 årsverk relatert til økning i eksisterende BPA (brukerstyrt personlig assistanse) vedtak
- 0,3 årsverk relatert til økte vedtak innen avlastning
- 1,0 årsverk etablering av bemanningsenhet innen kommunalområde Velferd (finansieres av innsparing etter ett år)
- 0,2 årsverk kontor (treårig prosjektstilling)

Kommunalområde tekniske tjenester

Konsekvensjustert ramme på kommunalområdet i 2023 utgjør 107,7 mill. kr. I den konsekvensjusterte ramme er tidligere politiske vedtak om effektivisering og proratakutt, samt gevinstkrav i Lillesand 2024 lagt inn. Tilsammen foreslår kommunedirektøren en endring i ramme med -2,3 mill. kr i nye tiltak og realendringer i 2023.

De største endringene i rammen er:

- Økte gebyrinntekter og økt bruk av bundne fondsmidler enhet for vann og avløp
- Økte strømudgifter
- Økt stillingsressurs planlegger

- Økte midler konsulenttenester konsekvensutredning plan
- Redusert FDV utgifter turnhall, flyttes frem ett år
- Redusert forventet leieinntekt Marishei

Økte stillingsressurser på kommunalområdet utgjør 2 årsverk og gjelder 1 årsverk tilknyttet byggeleder på vann og avløp og 1 årsverk som planlegger, sistnevnte for å ivareta planarbeid.

Kommunalområdet har overordnet ansvar for klimastrategi og har svært begrensede ressurser til å ivareta fagområdet. Prioriteringer må gjøres og tiltaksplaner for forurensning av grunn har viktig prioritet med tanke på konsekvenser for næringsliv og samfunnsutvikling.

Det er stor pågang av private og kommunale planer. Med en økt planleggerressurs vil en kunne følge opp overordnet planlegging med prioritet på planer vedtatt i planstrategien, deriblant kommuneplanens arealdel og klima- og miljøplanen. I tillegg vil en også styrke by- og stedsutvikling ved å kunne fokusere mer helhetlig på den spennende utviklingen i Lillesand sentrum; helårs gågate, parkeringsanlegg i sentrum m.m.

Investeringer

Hovedtyngden av investeringer i planperioden 2023 til 2026 ligger i året 2024. Årsaken til dette er den planlagte byggingen av gymsal på Borkedalen skole samt store investeringer innen vann og avløp. Hovedsakelig gjelder dette sanering vann og avløp i Storgata, sanering Vestreskauen, samt nytt vannbehandlingsanlegg. I 2023 er planen å bygge nye tilrettelagte boliger på Dovre, infrastruktur Dovre, Infrastruktur LUS/Turnhall og ferdigstille turnhallen. Gymsal Borkedalen påbegynnes, men hovedaktiviteten vil være året etter.

Strategi for ledelse og medarbeiderskap

Kommunens ansatte er kommunens viktigste ressurs. I 2022 ble strategi for ledelse og medarbeiderskap vedtatt og det vil bli jobbet målrettet med oppfølging av den i 2023. Trygge, motiverte og kompetente medarbeidere og ledere med avklart ansvar og myndighet er avgjørende for å lykkes på å levere på kommunens samfunnsoppdrag.

Oppsummert

“Bunnlinja” i økonomiplanen er marginal. Det er sårbart og uheldig å basere budsjettet på såpass stor bruk av fondsmidler. Samtidig peker utviklingen utover i økonomiplanperioden i retning av oppbygging av fondsmidler og dermed på sikt mer robust kommuneøkonomi.

I budsjettet er det vektlagt å opprettholde og videreutvikle tilbudet til kommunens innbyggere. Spesielt er tilbud innen kommunalområde velferd skjermet ved å redusere pålagte kutt og tilbud til sårbare barn og unge er styrket. Kommunedirektøren mener derfor at budsjettet har en sosial profil og at dette er spesielt viktig i en krevende verdenssituasjon som med høye strømpriser, prisstigning og renteøkning gir trang privat økonomi for mange.

Kommunedirektøren vil berømme alle kommunens ansatte for løpende stort engasjement og innsats til beste for innbyggerne. Budsjettet legger rammer og definerer strategier for at ansatte kan fortsette å levere gode tjenester til beste for innbyggerne i årene framover.

Kommunedirektørens forslag til vedtak

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Lillesand bystyre vedtar kommunedirektørens forslag til årsbudsjett 2023 og økonomiplan 2023-2026 for drift og investering.

a. Driftsrammer

Driftsbudsjettet for 2023 vedtas som vist i [§5-4 Bevilgningsoversikt – drift \(1A\)](#), med spesifisering i [§5-4 Sum bevilgninger drift, netto \(1B\)](#), slik de fremkommer i eget kapittel “[Obligatoriske tabeller](#)” i budsjettdokumentet.

b. Investeringsrammer

Investeringsbudsjettet for 2023 vedtas som vist i [§5-5 Bevilgningsoversikt – investering \(2A\)](#) og [§5-5 Bevilgningsoversikt – investering \(2B\)](#), slik de fremkommer i eget kapittel “[Obligatoriske tabeller](#)” budsjettdokumentet.

2. Bystyret godkjenner forslag til budsjett for skatter, rammetilskudd, renter, avdrag og anvendelse av netto driftsresultat mv. i henhold til [Bevilgningsoversikt drift \(§ 5-4\)](#).

3. Gebyrregulativ og betalingssatser 2023, justert for endringer i [BS 114/22](#) vedtas.

4 a. Med hjemmel i eiendomsskattelovens §§ 2 og 3 første ledd bokstav a skrives det i 2023 ut eiendomsskatt på faste eiendommer i hele kommunen med skattesats 3 promille. I medhold av eiendomsskatteloven § 12 bokstav a differensieres satsene ved at den skattesats som skal gjelde for boliger og fritidsboliger settes til 2 promille. Med hjemmel i overgangsregelen til eiendomsskattelovens §§ 3 og 4 skrives det i 2023 ut skatt på det særskilte grunnlaget med en skattesats på 3 promille for «verk-og bruk». Det særskilte grunnlaget skal baseres på differansen mellom eiendomsskattegrunnlaget i 2018 og 2019 som er forårsaket av at produksjonsutstyr og –installasjoner ikke skal tas med i grunnlaget. Dette særskilte grunnlaget skal i 2023 være lik to sjudeler og i 2024 en sjudel av opprinnelig differanse.

4 b. Det beregnes et bunnfradrag for bolig og fritidseiendom for 2023 på 0 kr.

I medhold av eiendomsskatteloven § 7 fritas følgende eiendommer for eiendomsskatt:

- Eiendommer tilhørende stiftelser eller organisasjoner som tar sikte på å gagne kommunen, og som ikke er organisert som aksjeselskap.
- Eiendommer som er automatisk fredet eller underlagt fredningsvedtak av riksantikvaren.

4 c. Eiendomsskatten skrives ut jf. eiendomsskatteloven § 25 første ledd tilsvarende utsendelse av kommunale avgifter, avhengig av den enkelte skatteyters valg mellom årlig, halvårlig, kvartalsvis eller månedlig fakturering.

4 d. Siste alminnelige taksering i kommunen var i år 2009. Alminnelig taksering utsettes. Med hjemmel i § 8 A-4 om kontorjustering økes skattetakstene i 2023 med 3,5 % av det opprinnelig skattegrunnlaget.

5. Det tas opp følgende lån til finansiering av investeringsbudsjettet for 2023:

- Startlån fra Husbanken til videre utlån jf. kommunelovens § 14-17: 40,0 mill. kr.
- Lån til finansiering av egne investeringer jf. kommunelovens § 14-15 første ledd: inntil 168,609 mill. kr.

6. Kommunedirektøren gis fullmakt til å omdisponere inntil 30,5 mill. kr fra sentrale utgifter til enhetene for dekning av lønnsoppgjør, samt forsikringer. Videre gis det fullmakt til å foreta ikke prinsipielle budsjettendringer mellom kommunalområder (tekniske budsjettjusteringer).

7. Ved eventuell likviditetsmessig underdekning gis kommunedirektøren fullmakt til å ta opp likviditetslån.

8. Bystyret vedtar framlegg til budsjett for 2023 for kommunens kontrollaktivitet i Lillesand kommune med en ramme på kr 1 804 850,-.

Bakgrunn for saken:

Forslag til budsjett og økonomiplan med handlingsdel avlegges i henhold til økonomireglementet for Lillesand kommune.

Saksopplysninger:

Kommunedirektørens forslag til budsjett og økonomiplan for 2023-2026, bygger på forutsetninger og prioriteringer som framgår av regjeringens forslag til statsbudsjett 2023, gjeldende kommuneplan (herunder kommunedelplaner), samt vedtak i politiske organer. I forhold til vedtatt økonomiplan for 2022-2025 er det gjort endringer som følge av nye rammebetingelser, oppdaterte befolkningsprognoser, justerte investeringsbehov og andre endrede forutsetninger.

Forslag til statsbudsjett, skal etter planen vedtas av Stortinget senest 15.12.2022. Endringer som følge av vedtatt statsbudsjett vil legges fram for bystyret etter årsskiftet, enten som egen sak eller i forbindelse med tertialrapport 1.

[Lenke til budsjettdokumentet](#)

Kommunedirektøren har mottatt flere søknader fra eksterne.

- *Kirkelig fellesråd*
[-langsigtig økning av drifts, investerings- og vedlikeholdstilskudd \(lenke\)](#)
[-drifts- og investeringsbudsjett Kirkelig fellesråd \(lenke\)](#)
Det er lagt inn midler til økt stillingsressurs. Driftstilskuddet er deflatorjustert med 3,5 %, som for resten av kommunens enheter. Videre er det lagt inn midler til urnekirkegård.
[-søknad om støtte til tilbygg Lillesand kirke \(lenke\)](#)
Det er ikke lagt inn midler til forprosjekt eller investeringsmidler nytt tilbygg.
- *Næringsforeningen i Lillesand*
[-Søknad om støtte. Søknadsbeløp 150 000 kr i 2023 \(lenke\)](#)
[-Årsrapport 2021\(lenke\)](#)
Det foreslås driftsstøtte på 150 000 kr årlig i økonomiplanperioden.
- [Norges volleyballforbund \(lenke\)](#)
Søknad om samarbeidsavtale for FIVB sandvolleyball World Tour Elite 16 Lillesand/Kristiansand 2023-2024. Det søkes om støtte i perioden 2023-2024. Lillesand kommunes andel er 100 000 kr i 2022, 1,5 mill. kr i 2023 og 1,5 mill. kr i 2024. Kommunens andel er stor. Hvis bystyret vurderer å gå videre med dette bør det gjøres en vurdering av gevinsten. Det er ikke lagt inn midler til dette i 2023 eller i 2024. Dersom tiltaket gjennomføres må det tas høyde for reduserte inntekter fra bobilhavna i de aktuelle 4 ukers periodene.

- [Lillesand HUB \(lenke\)](#)
Invitasjon til strategisk partnerskap 2023-2025. Søknadsbeløp 1,0 mill. kr årlig årene 2023-2025. Det er ikke foreslått midler til dette i perioden. Invitasjonen kom for sent til at kommunedirektøren har hatt mulighet til å vurdere innholdet. Hvis bystyret ønsker å vurdere dette bør det fremmes en egen sak om dette i 2023.
- [IL Høvdingen \(lenke\)](#). Det foreslås driftsstøtte på 300 000 kr årlig i økonomiplanperioden.
- [Budsjett for kommunens kontrollaktivitet for 2023 Lillesand kommune \(lenke\)](#)
Sak 21/22:
*"Kontrollutvalget innstiller følgende til bystyret:
Bystyret vedtar framlegg til budsjett for 2023 for kommunens kontrollaktivitet i Lillesandkommune med en ramme på kr. 1 804 850,-.
Kontrollutvalgets budsjett følger budsjettsaken til bystyret via formannskapet."*
Det er lagt inn midler i tråd med kontrollutvalgets budsjett.

Vurderinger

Kommunedirektørens vurderinger fremkommer i kapittelet "Kommunedirektørens sammendrag".

Konklusjon

Kommunedirektøren legger frem et forslag til årsbudsjett og økonomiplan for 2023-2026. For å sikre økonomisk bærekraft i årene fremover er det avgjørende at alle gevinster i program Lillesand 2024 gjennomføres. Kommunedirektøren anbefaler at bystyret vedtar budsjett 2023 og økonomiplan 2023-2026 etter at dokumentene har vært lagt ut til høring.

Slik leser du økonomiplanen

1 Leseveiledning

Dokumentet du leser nå er Kommunedirektørens forslag til til budsjett og økonomiplan. Her finner du kommunens budsjett for 2023, økonomiplan for de påfølgende tre årene, og oppdragene kommunen skal arbeide med i fireårsperioden for å nå målene i kommuneplanens samfunnsdel. Målene fra kommuneplanens samfunnsdel er brutt ned i mindre og mer konkrete *strategier og oppdrag* som skal gjennomføres i perioden. Disse skal igjen ha betydning for hva kommunen prioriterer å bruke penger på. Slik sørger vi for at hovedmål og delmål blir brutt ned i konkrete handlinger – derav navnet *handlingsdel*.

Det anbefales å lese kommunedirektørens sammendrag først. Her forsøkes det å gi et samlet overordnet bilde av det mest sentrale i økonomiplanen.

Budsjettdokumentet består av fire hoveddeler. Disse fremkommer på “forsiden”.

1. Sentrale kapitler (som du leser nå).
2. Kommunens tjenesteområder, som viser hvordan budsjettet er fordelt på de ulike kommunalområdene. Her kan du også lese om hvert enkelt område.
3. Kommunens satsingsområder, hvor du kan lese mer om hovedmål, delmål, strategier og fokusområder for å nå målene.
4. Grafikk og nøkkeltall som gir deg et raskt overblikk over hvor mye penger kommunen bruker på ulike områder.

Alle kapitlene listes opp om du går øverst til høyre på siden under “meny”. “Grafikk og nøkkeltall” er kun tilgjengelig på forsiden.

Mye av informasjonen er tilgjengelig flere steder og i flere formater. Slik håper vi at du kan finne informasjonen du leter etter. Enten om du ønsker et overblikk, eller å utforske detaljer for områdene du er interessert i. I søkefunksjon øverst på siden kan du søke på ord.

Selve budsjettdokumentet er et digitalt dokument med mange muligheter for deg som leser. Dokumentet tilpasser seg slik at du kan lese det på mobil og PC-skjerm, og vi anbefaler deg å navigere mellom de forskjellige kapitlene fra forsiden eller menypunktet øverst til høyre. Hvis du leter etter noe spesifikt kan du bruke søkefunksjonen som ligger på toppen av alle sidene.

Husk også at mange av tabellene og grafiske elementer gir deg mer informasjon ved å klikke på dem – prøv det ut!

2 Formelt budsjettvedtak

Formelt vedtas budsjettet i forhold til oppstillingene i budsjettskjemaene i §5-4 og §5-5. Paragrafbestemmelsene referer til kommunelovens forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner.

Følgende budsjettskjemaer gjelder for driftsbudsjettet:

- [§5-4 - Bevilgningsoversikter drift \(1A\)](#)
- [§5-4 - Sum bevilgninger drift, netto \(1B\)](#)

Følgende budsjettskjemaer gjelder for investeringsbudsjettet:

- [§5-5 - Bevilgningsoversikter - investering \(2A\)](#)
- [§5-5 - Bevilgningsoversikter - investering \(2B\)](#)

Det er disse budsjettskjemaene som utgjør det formelle budsjettvedtaket, og det er kun budsjettåret tilsvarende det første året i økonomiplanen som har bindende virkning. Imidlertid tilsier regelverket at det skal angis fireårige planer også for budsjett, og denne fireårsplanen utgjør tilsammen økonomiplanen. Årsbudsjettet er altså det første året i en økonomiplanperiode.

Skjemaene er gjengitt et eget kapittel for obligatoriske tabeller.

3 Driftsbudsjettet

Tabellene i driftsbudsjettet viser beløp per år i planperioden. I driftsbudsjettet vises alle endringer på kommunalområdene fra vedtatt budsjett 2022. Disse er presentert i tabellen "Driftsbudsjett med endringer". Der det ble bevilget midler til tiltak i 2022 som videreføres, er dette en del av totalrammen og vises ikke i oversiktene for 2023 og påfølgende år. Tabellen leses fra øverste linje og nedover, hvor alle år tar utgangspunkt i basisåret 2022. Alle endringer i tabellen nedover, vises deretter som *endring fra budsjett 2022*.

I eksempelet nedenfor vises en rammeøkning til et kommunalområde x med 1,0 mill. kroner i økonomiplanperioden. Siden utgangspunktet er vedtatt budsjett 2022, ser vi at økningen som er gitt er en permanent økning av rammene for kommunalområdet, da økningen ligger inne med samme beløp i hele planperioden.

**Driftstiltak
, tall i hele
tusen**

Eksempel
tiltak i
økonomipl
anperiode
n

Tallene er vist i hele tusen, og alle tiltak utover tekniske justeringer er vist i relevante tabeller under kommunalområdene. Ved å klikke på tiltakene kan du få opp ytterligere informasjon.

4 Investeringsbudsjettet

Investeringsprosjektene budsjetteres brutto. Dvs. at det er det totale kostnadsbildet som vises på det enkelte investeringsprosjekt. I tillegg mottar kommunen momskompensasjon for de fleste investeringsprosjekter iht. gjeldende regelverk, og det er også enkelte prosjekter som forutsetter

ekstern finansiering. Inntektsanslag leses imidlertid ikke under det enkelte prosjekt, men inngår som felles finansiering av investeringsbudsjettet iht. gjeldende lovverk. Samlet finansiering kan leses av [budsjettskjema 2A](#).

Tabellene i investeringsbudsjettet viser kostnader for det enkelte år slik det er innarbeidet i planperioden. Det er verdt å merke seg at det kun er årsbudsjettet for 2023 som gir en bindende bevilgning, og at det for de resterende årene i planperioden kan bli gjort endringer frem mot rullering av kommende års budsjett- og økonomiplaner.

For investeringsprosjekter er det imidlertid den totale kostnadsrammen for et prosjekt som sier noe om prosjektets totalkostnad. Det er ofte knyttet usikkerhet til fremdrift i prosjektene, og det er heller ikke uvanlig at kostnader flyttes mellom år. Dette gjøres i hovedsak i tertialrapportene gjennom året. I kommunedirektørens forslag til budsjett og økonomiplan for 2023-2026 ligger det inne tidsforskyvning på investeringsprosjekter i tråd med politisk behandling i 2. tertialrapport 2022.

I eksempelet nedenfor vises et investeringsprosjekt med en årlig bevilgning på 1,0 mill. kroner. Her må, til forskjell fra eksempelet i driftsbudsjettet ovenfor, imidlertid kostnadene for de ulike årene legges sammen, slik at tabellen må leses som om at prosjektet har en totalkostnad på 4,0 mill. kroner i planperioden.

**Investe
ringstilt
ak, tall
i hele
tusen**
Eksemp
el tiltak
i
økono
miplan
periode
n

Økonomisk utvikling i planperioden

Prinsipper for budsjett og organisering av arbeidet

Kommuneloven med tilhørende forskrifter gir føringer for utarbeidelse og innhold i årsbudsjett og økonomiplan. Kommuneplanen angir økonomiske resultatmål: «Vi sikrer økonomisk handlefrihet gjennom en god økonomisk planlegging og styring, og begrenset vekst i kommunens lånegjeld». Dette målet utdypes i økonomiplanen som er kommuneplanens handlingsdel, og viser konsekvensene av kommuneplanen omsatt i inntekter og utgifter. Økonomiplanen omfatter hele kommunens virksomhet de neste fire årene; både på drifts- og investeringssiden. Årsbudsjett for 2023 tilsvarer økonomiplanens år 1. I økonomiplanen omtales mål og delmål hentet fra kommuneplanen og det gis en beskrivelse av strategier, oppdrag og tiltak som utføres eller planlegges gjennomført i økonomiplanperioden.

Kommunedirektørens forslag til budsjett og økonomiplan for 2023-2026, bygger på forutsetninger og prioriteringer som framgår av regjeringens [forslag til statsbudsjett 2023](#), gjeldende [kommuneplan](#) (herunder kommunedelplaner), samt vedtak i politiske organer. I forhold til vedtatt [økonomiplan for 2022-2025](#) er det gjort endringer som følge av nye rammebetingelser, oppdaterte befolkningsprognoser, justerte investeringsbehov og andre endrede forutsetninger.

Forslag til statsbudsjett vedtas av Stortinget senest 15.12.2022. Endringer som følge av vedtatt statsbudsjett vil legges fram for bystyret etter årsskiftet, enten som egen sak eller i forbindelse med tertialrapport 1.

Dokumentet består av sentral del hvor premisser og budsjetttrammer presenteres, en del som inneholder budsjettfordelingen ut på kommunalområdene og enhetsnivå, en nærmere presentasjon av investeringsprosjektene og en del som omtaler satsingsområdene.

Økonomisk utvikling i planperioden

Økonomisk utvikling i planperioden

Finansielle måltall

Ifølge kommunelovens § 14-2 skal kommunestyret vedta finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi. Begrunnelsen for dette er å framheve kommunestyrets ansvar for en langsiktig økonomiforvaltning. Måltallene skal:

- gi økt bevissthet
- gi bedre beslutningsgrunnlag og informasjon om kommunens virksomhet drives økonomisk forsvarlig.

Bystyret vedtok i 2020 følgende finansielle måltall:

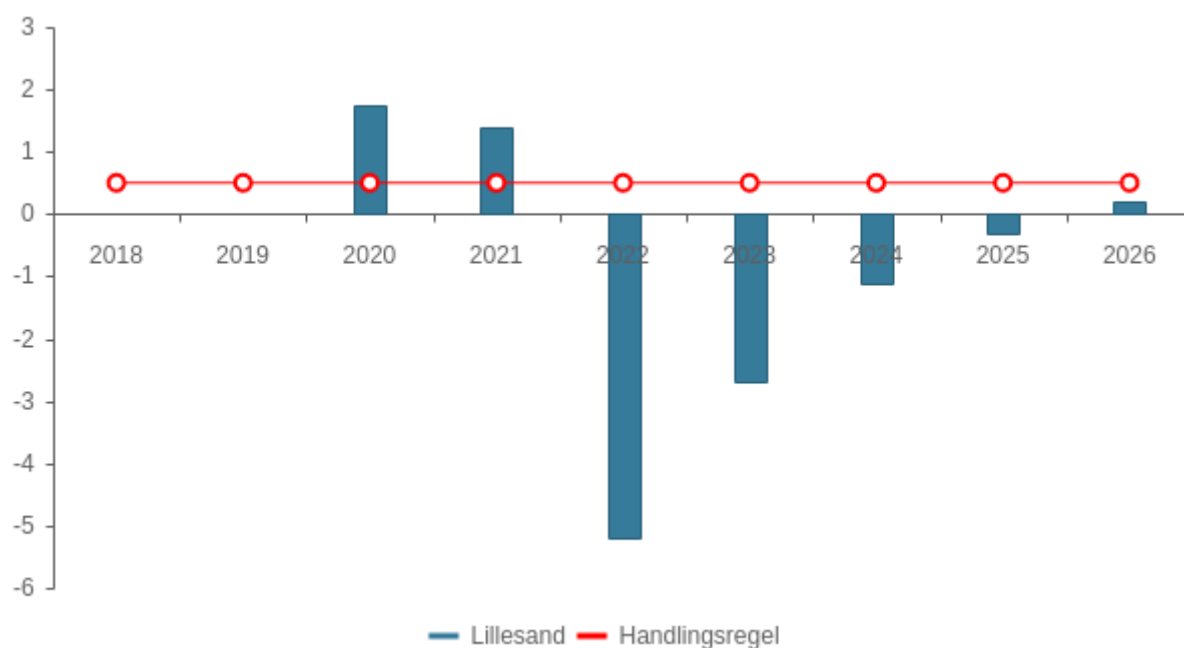
Nøkkeltall	Mål (2020-2024)	Mål langsiktig
Netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene	0,50 %	1,75 %
Disposisjonsfond i pst. av driftsinntektene	5 %	10 %
Netto lånegjeld i pst. av driftsinntektene	150 %	120 %

- Netto driftsresultat er tallet som oftest brukes når man sammenligner kommuners resultat. Dette viser resultatet av kommunens drift, inkludert eksterne finanstransaksjoner.
- Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering av drifts- eller investeringsutgifter.
- Netto lånegjeld er langsiktig gjeld (eksklusive pensjonsforpliktelser) fratrasket totale utlån og ubrukne lånemidler. I totale utlån inngår formidlingslån og ansvarlige lån (utlån av egne midler).

Som tabellen over viser vil de langsiktige måltallene gjelde for årene 2025 og 2026.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter

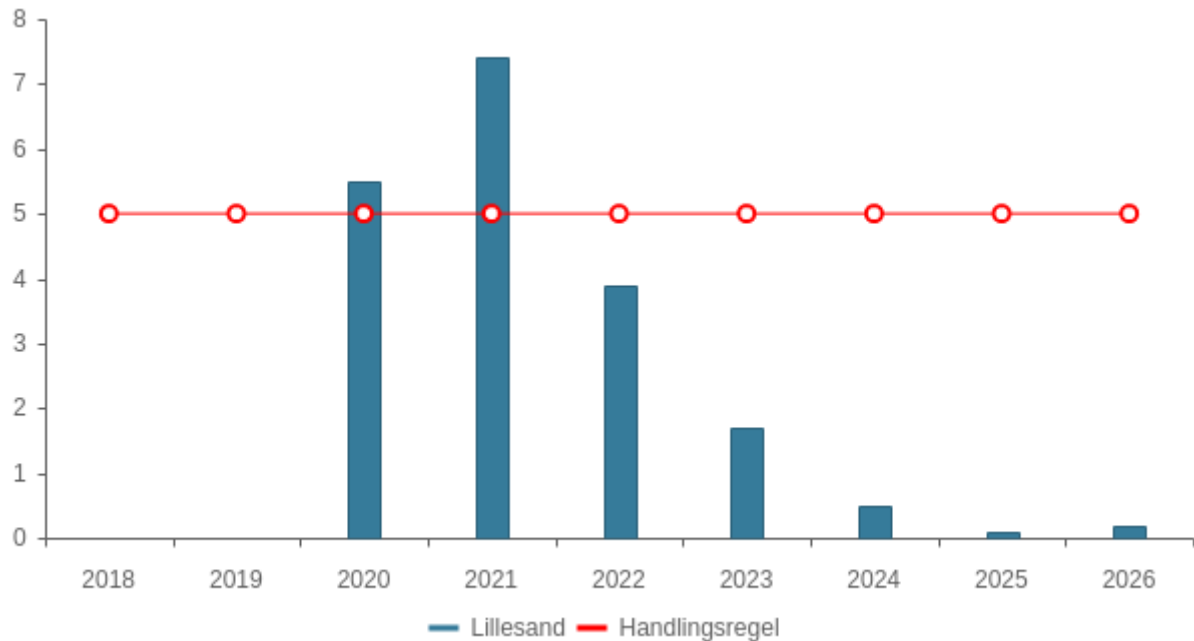
Tabell	KOSTRA 2018	KOSTRA 2019	KOSTRA 2020	KOSTRA 2021	Budsjett 2022	Økplan 2023	Økplan 2024	Økplan 2025	Økplan 2026
Lillesand	0,0 %	0,0 %	1,8 %	1,4 %	-5,2 %	-2,7 %	-1,1 %	-0,3 %	0,2 %
Handlingsregel	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %

Figuren og tabellen viser kommunens utvikling i netto driftsresultat.

I økonomiplanen for 2023-2026 legges det opp til netto driftsresultat de tre første årene som er langt svakere enn vedtatte finansielle måltall. Det legges opp til negative netto driftsresultat i 2023 til 2025 på hhv -2,7 %, -1,1 % og -0,3 %. I 2026 vil effektene av planlagt gevinster i program Lillesand 2024 gjøre at kommunen igjen vil oppnå positive netto driftsresultat på ca. 0,2 %. Kommunen når ikke det kortsiktige handlingsmålet på 0,5 % eller det langsiktige handlingsmålet på 1,75 %.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter

Tabell	KOSTRA 2018	KOSTRA 2019	KOSTRA 2020	KOSTRA 2021	Budsjett 2022	Økplan 2023	Økplan 2024	Økplan 2025	Økplan 2026
Lillesand	0,0 %	0,0 %	5,5 %	7,4 %	3,9 %	1,7 %	0,5 %	0,1 %	0,2 %
Handlingsregel	5,0 %	5,0 %	5,0 %	5,0 %	5,0 %	5,0 %	5,0 %	5,0 %	5,0 %

Grafen og tabellen viser at kommunens kortsiktige og langsiktige mål ikke innfris i perioden.

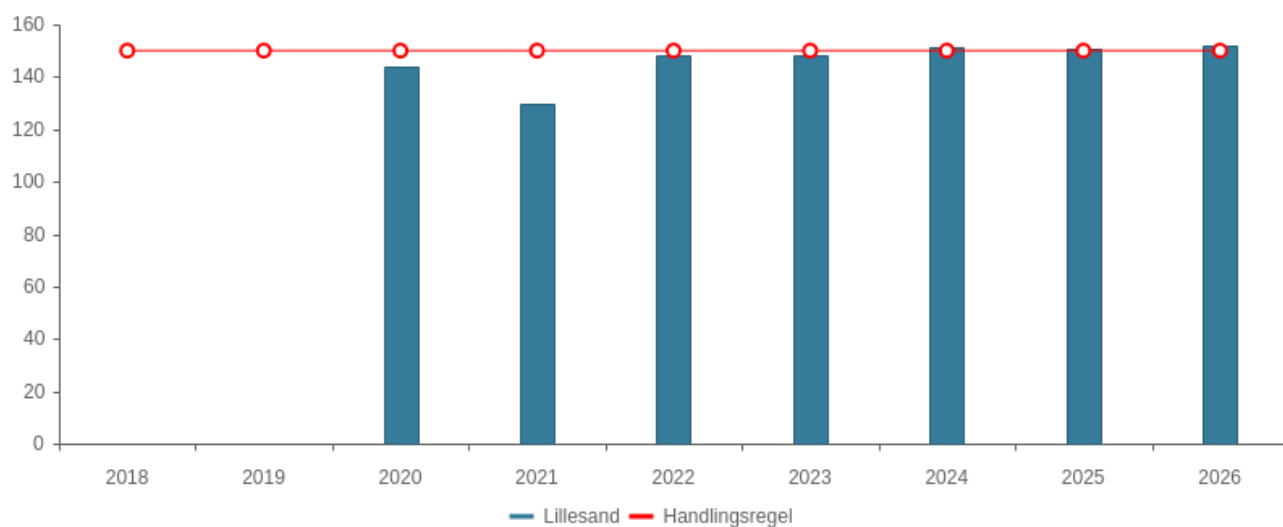
Nødvendig størrelse på disposisjonsfondet vil være avhengig av størrelsen på netto driftsresultat og investeringsnivået. Kommunen er sårbar for renteøkninger og variasjoner i utbytteinntekter og har lave netto driftsresultat. Dette tilsier at kommunen bør ha som langsiktig mål å opparbeide seg et disposisjonsfond på 10 % av brutto driftsinntekter. I økonomiplan for 2023-2026 legges det opp til å bruke disposisjonsfondet for å dekke inn negative netto driftsresultat i 2023, 2024 og 2025. I 2026 vil være mulig å avsette midler for å bygge opp disposisjonsfondet igjen. I kommunedirektørens forslag til økonomiplan 2023-2026 vil disposisjonsfond utgjøre om lag 15,0 mill. kr, eller 0,2 % ved utgangen av 2026. Hverken den kortsiktige eller den langsiktige handlingsregelen oppnås. Kommunens buffer til å håndtere negative avvik vil dermed være svært begrenset i perioden.

Fondsutvikling (tall i tusen)	Regn 21	Reg.bud 22	Bud 23	ØP 24	ØP 25	ØP 26
Disp.fond	78 105	44 923	25 129	14 805	12 362	14 986
Bundne driftsfond	31 279	22 930	14 895	13 634	13 174	12 578
Ubundne invest. fond	41 469	39 569	37 669	35 769	33 869	31 969
Bundne invest. fond	33 064	32 774	32 774	32 774	32 774	32 774
Sum fond	183 917	140 196	110 466	96 981	92 179	92 307

Netto lånegjeld

Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter

Tabell	KOSTRA 2018	KOSTRA 2019	KOSTRA 2020	KOSTRA 2021	Budsjett 2022	Økplan 2023	Økplan 2024	Økplan 2025	Økplan 2026
Lillesand	0,0 %	0,0 %	143,8 %	130,0 %	148,1 %	148,4 %	151,6 %	150,5 %	152,1 %
Handlingsregel	150,0 %	150,0 %	150,0 %	150,0 %	150,0 %	150,0 %	150,0 %	150,0 %	150,0 %

Økonomiplan for 2023-2026

Kommunen har høy lånegjeld. Kommunedirektøren mener at en for stor del av driftsinntektene brukes til å betjene renter og avdrag. Kommunen bør redusere lånegjelden utfra dagens status. Kommunen kan redusere fremtidige planlagte investeringer eller dekke en større andel av disse med driftsinntekter eller fond. Driftssituasjonen tilser at det ikke er mulig å overføre midler fra drift til å finansiere investeringer, eller bruke midler fra disposisjonsfondet.

Kommunen har redusert nivået på planlagte investeringer knyttet til formålsbygg og har tilnærmet innfridd det kortsiktige måltallet om en netto lånegjeld på maksimalt 150 %. Det langsiktige måltallet om et gjeldsnivå på 120 % fra og med 2025 innfris ikke.

Vurdering av den økonomiske utviklingen

Beløp i 1000

	Budsjett 2022	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Sum inntekter	-969 733	-1 041 472	-1 054 037	-1 055 043	-1 062 661
Sum utgifter	1 025 292	1 089 146	1 080 878	1 071 731	1 068 980
Brutto resultat	55 559	47 673	26 841	16 688	6 319
Netto finansutgifter og inntekter	65 295	55 256	64 044	72 014	77 454
Motpost avskrivinger	-70 400	-75 100	-79 300	-85 800	-85 800
Netto resultat	50 454	27 829	11 585	2 902	-2 027
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	-50 454	-27 829	-11 585	-2 902	2 027
Årsresultat	0	0	0	0	0
Netto resultat i prosent av sum inntekter	-5,2 %	-2,7 %	-1,1 %	-0,3 %	0,2 %

Tabellen viser utviklingen i inntekter og utgifter i planperioden og er en forenklet versjon av økonomisk oversikt drift etter budsjett- og regnskapsforskriftens § 5-6. Netto driftsresultat i 2023, 2024 og 2025 er negative og utgjør hhv. -27,8 mill. kr, - 11,6 mill. kr og -2,9 mill. kr. Kommunen må derfor bruke disposisjonsfondet for å balansere budsjettet disse årene. Det siste året snur resultatet seg fra å være negativt til positivt og utgjør hhv. 2,0 mill. kr. Kommunen når ikke det kortsiktige handlingsmålet på 0,5 % eller det langsiktige handlingsmålet på 1,75 %.

Forhold som påvirker handlingsrommet

Befolkningsutvikling

Lillesand kommune må forberede seg på utfordringer i årene fremover knyttet til økningen av antall eldre, økt levealder som fører med seg mer kompliserte sykdomsbilder, folkehelseutfordringer, klimautfordringer, kamp om arbeidskraft, med videre. Hvis Lillesand kommune skal levere gode tjenester til befolkningen, krever dette en organisasjon med stor kapasitet og høy kvalitet.

Verden rundt oss

Utfordringene i kjølvannet av koronapandemien har blitt forsterket gjennom krigen i Ukraina, og det råder økonomisk usikkerhet globalt. Usikkerheten påvirker kommunen gjennom økte renter, økt lønns- og prisvekst, og særlig høyere energi- og råvarepriser. Beskatningen av Agder Energi vil ventelig påvirke utbyttene fremover.

Overgang fra innsatsstyrt finansiering av omsorgstjenestene

En stor økonomiske utfordringen for kommunen er å håndtere overgangen fra innsatsstyrt finansiering

av våre omsorgstjenester til rammefinansiering (SIO-prosjektet). Prosjektet ble avsluttet 31.12.2021, ett år før avtalt. SIO-prosjektet har dekket kommunens utgifter bl.a. knyttet til ressurskrevende brukere, herunder utgifter til ressurskrevende brukere over 67 år. Fra og med 2022 må en egenandel for hver bruker dekkes av kommunen, og i 2023 utgjør egenandelen 1,526 mill. kr. I tillegg må kommunen dekke 20 % av resterende utgifter over egenandelen. Kommunen har mange ressurskrevende brukere, og det gis ingen kompensasjon for brukere over 67 år.

Fremtidig investeringsbehov

Kommunens investeringsbehov styres i stor grad av befolkningsutviklingen. Etter flere år med stor befolkningsvekst har investeringsbehovet vært stort særlig innen barnehage- og skole. Det er uløste investeringsbehov knyttet til på skole fortsatt. Som følge av økende rentenivå må investeringsnivået være nøkternt i hele perioden. Investeringer knyttet til formålsbygg reduseres i perioden og i slutten av perioden ligger det ikke inne store investeringer til formålsbygg. Innen for kommunalområdet Velferd foreslås det nå et prosjekt "Hvordan møte fremtidens utfordringer innen helse og omsorg". Resultatene vil ventelig synliggjøre behov for økte investeringer i slutten av perioden.

Det foreslås et relativt høyt investeringsnivå innen selvkostområdet vann- og avløp for å møte klimautfordringene og sikre innbyggerne rent vann. Det er bl.a behov for å etablere en reservevannløsning i samarbeid med andre kommuner.

Renter og avdrag

Beløp i 1000 kr

Tiltak	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Avdrag på lån	58 500	63 100	66 600	67 600
Renteutgifter	43 000	48 105	48 910	47 508
Totalsum	101 500	111 205	115 510	115 108

Rente og avdragsbelastningen øker fra 94,3 mill. kr 2022 til 115,1 mill. kr 2026, en økning på 20,8 mill. kr. Deler av økningen skyldes lån knyttet til selvkost, som blir finansiert via gebyrer.

Behov for effektivisering

For å møte de økonomiske utfordringene i årene er det vedtatt flere tiltak.

Bystyret har vedtatt en generell effektivisering av kommunens virksomhet på 0,5 % i pr. år i perioden 2020-2023, samt pålegg om mer produktivitet med 0,780 mill. kr i 2020, 1,410 mill. kr i 2021, 2,240 mill. kr i 2022 og 3,270 mill. kr i 2023. Dette utgjør hhv. 6,5 mill. kr i 2021, 9,7 mill. kr i 2022 og 14,6 mill. kr i 2023.

I tillegg har bystyret vedtatt et ytterligere nedtrekk på 16,0 mill. kr i 2021 og 2022, stigende til 18,0 mill. kr i 2023 og 2024. Nedtrekket ble fordelt som et proratakutt. I plan for gevinstrealisering i program Lillesand 2024 er det satt et krav om gevinster på til sammen 16,9 mill. kr i 2023. For 2023 er det samlede innsparingskravet 54 mill. kr i gjeldene økonomiplan.

Økonomiplan for 2023-2026

I økonomiplanen for 2022-2025 vedtok bystyret ytterligere reduserte rammer til kommunalområde 4 Velferd , 5 Oppvekst, og 7 Teknisk. For 2023 utgjøre dette tilsammen 4,5 mill. kr, i 2024 4,0 mill. kr og fra og med 2025 3,0 mill. kr årlig.

I forslag til økonomiplan 2023-2026 foreslås det å reversere andelen av proratakuttet på 18,0 mill. kr på kommunalområde Velferd og kommunalområdet Oppvekst. Dette utgjør hhv. 8,8 mill. kr og 2,0 mill. kr. Gjennom budsjettarbeidet og tertialrapporteringene viser det seg at det ikke er mulig å hente ut disse proratakuttene. Når det gjelder program Lillesand 2024 viser det seg også at noen av gevinstene ikke lar seg realisere så raskt som planlagt, samt at gevinst knyttet til økte skatteinntekter ikke lar seg realisere siden bystyret avviste å foreta en ny retaksering. Det samlede gevinstmålet foreslås derfor redusert fra 36,5 mill. kr til 31,5 mill. kr.

Bystyret avviste også kommunedirektørens forslag til økninger i gebyrer og brukerbetalinger utover den kommunale deflatoren ved behandlingen av gebyrregulativet i bystyrets møte 19.10.2022. Konsekvensene er at beregnet gevinst av Lillesand 2024 på 0,5 mill. kr i 2023 ikke blir realisert. Kommunedirektøren foreslår derfor at gevinstkravet knyttet til økte gebyrer og brukerbetalinger økes opp fra 0,5 mill. kr til 1,0 mill. kr fra og med 2024.

Oversikt over innsparinger ihht tidligere vedtak

Oversikt over innsparinger (mill. kr)	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ØP 2026
Innsparinger vedtatt i ØP 2020-2024	14,6	14,6	14,6	14,6
Innsparinger vedtatt i ØP 2021-2025	18,0	18,0	18,0	18,0
Lillesand 2024 -opprinnelig	16,9	29,0	36,5	36,5
Nye vedtatte innsparinger ØP 2022-2025 sektor 4 Velferd	3,0	2,0	1,0	1,0
Nye vedtatte innsparinger ØP 2022-2025 sektor 5 Oppvekst	0,5	1,0	1,0	1,0
Nye vedtatte innsparinger ØP 2022- 2025 sektor 7 Teknisk	1,0	1,0	1,0	1,0
Sum innsparinger	54,0	65,6	72,1	72,1

Revidert oversikt over innsparinger

Oversikt over innsparinger (mill. kr)	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	Øp2026
Innsparinger vedtatt i ØP 2020-2024	14,6	14,6	14,6	14,6
Innsparinger vedtatt i ØP 2021-2025 revidert	7,2	7,2	7,2	7,2
Lillesand 2024 -revidert 2022 pr. 19.10.2022	16,6	23	31,5	31,5
Nye vedtatte innsparinger ØP 2022-2025 sektor 4 Velferd	3,0	2,0	1,0	1,0
Nye vedtatte innsparinger ØP 2022-2025 sektor 5 Oppvekst	0,5	1,0	1,0	1,0
Nye vedtatte innsparinger ØP 2022- 2025 sektor 7 Teknisk	1,0	1,0	1,0	1,0
Sum innsparinger	40,9	48,8	56,3	56,3

Organisasjonen står overfor omfattende gevinstkrav og tidligere vedtatte innsparinger i hele perioden. Det kommunedirektørens vurdering at det ikke vil være forsvarlig å legge inn ytterligere krav om

generell effektivisering. Vedtak om reduksjon i rammer må knyttes opp mot helt konkrete oppgaver eller tjenestene.

Program Lillesand 2024

Prosjektene i program Lillesand 2024 har oppnådd de gevinstmål som var satt i økonomiplan for 2022, og arbeider i henhold til sine fremdrifts- og gevinstrealiseringplaner.

Prosjekt 3 barnehage er i 2022 i mål med sin totale gevinstrealisering på 4 millioner, og avsluttes som prosjekt i program Lillesand 2024.

Alle prosjektene gjennomførte en ny gevinstvurdering i programgruppa i juni 2022.

Prosjekter som det knyttes usikkerhet til om, og hvordan, gevinster kan hentes ut i 2023 og 2024, og gevinstens størrelse, er spesielt gjeldene for prosjekt 7 Digitalisering, prosjekt 8 Innkjøpsfunksjonen og deler av prosjekt 9 Inntektsstrømmer, pga bortfall av gevinst knyttet til eiendomsskatt (retaksering) og økte brukerbetaling, ref. bystyrets vedtak 19.10.2022 om ikke å øke gebyrene i 2023 utover kommunal deflator.

Gevinstrealiseringstabell lagt til grunn i økonomiplanen pr 19.10.2022:

Oversikt over innsparinger (mill.kr)	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ØP 2026
Lillesand 2024 prosjekt 1 Bemanning og organisering	-0,6	-0,6	-3,0	-3,0	-3,0
Lillesand 2024 prosjekt 2 Helse og omsorg		-10,0	-10,0	-15,0	-15,0
Lillesand 2024 prosjekt 3 Barnehage	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0
Lillesand 2024 prosjekt 4 Skolestruktur					
Lillesand 2024 prosjekt 5 Areal - og kostnadseffektiv bygningmasse				-1,0	-1,0
Lillesand 2024 prosjekt 6 Investering					
Lillesand 2024 prosjekt 7 Digitalisering		0,0	-1,0	-1,0	-1,0
Lillesand 2024 prosjekt 8 Innkjøpsfunksjonen		0,0	-1,5	-2,5	-2,5
Lillesand 2024 prosjekt 9 - Inntektsstrømmer: økt parkeringsavgift			0,0	-1,5	-1,5
Lillesand 2024 prosjekt 9 - Inntektsstrømmer: økte brukerbetaling		0,0	-1,0	-1,0	-1,0
Lillesand 2024 prosjekt 9 - Inntektsstrømmer: økt utbytte		-2,0	-2,5	-2,5	-2,5
Lillesand 2024 prosjekt 9 - Inntektsstrømmer: økt eiendomsskatt som følge av retaksering			0,0	0,0	0,0
Totalt Lillesand 2024	-4,6	-16,6	-23,0	-31,5	-31,5

Hovedtallene i budsjettforslaget

Sentrale inntekter

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Rammetilskudd	-355 505	-358 945	-356 999	-357 115
Skatt på inntekt/formue	-371 418	-374 856	-378 503	-382 418
Eiendomsskatt	-34 146	-34 495	-34 843	-35 182
Integreringstilskudd fra staten	-30 598	-23 052	-15 547	-13 808
SIO - Inntektspåslag	-3 219	0	0	0
Sum sentrale inntekter	-794 886	-791 348	-785 892	-788 523

Frie inntekter - skatt og rammetilskudd

De frie inntektene er en samlebetegnelse på 4 inntektsposter; rammetilskudd, skjønnstilskudd, skatt på inntekt/formue og inntektsutjevning.

Veksten i skatteinntektene for 2023 beregnes ut fra anslaget på nasjonal vekst i 2022. På nasjonalt nivå er veksten i skatteinntekten for 2022 beregnet til 7,8 %.

For beregning av de frie inntektene for 2023 og resten av økonomiplanperioden brukes KS sin prognosemodell. I kommunens prognoser er det lagt til grunn en noe sterkere vekst i de frie inntektene grunnet høyere forventning om egen befolkningsvekst enn SSB sin fremskrivning. Endringene i skatteinntekter fra 2022 til 2023 er for Lillesand stipulert til -5,0 %.

I våre prognoser er det lagt til grunn en befolkningsvekst fra 1.1.2022 til 1.1.2023 på 1,2 % lokalt og 0,9 % på landsbasis. Ved beregning av frie inntekter (summen av skatt og rammetilskudd) i planperioden er det lagt inn en realvekst på 1,0 % i 2024 og 0,5 % i 2025 til 2026 i rammeoverføringene.

Med utgangspunkt i prognosemodellen er anslaget på de frie inntektene for Lillesand kommune beregnet til 726,9 mill. kr. Av dette utgjør skatteinntekter 371,4 mill. kr og rammetilskudd 355,5 mill. kr.

Rammetilskuddet er basert på kostnadsnøklerne og innbyggertallet pr. 1. juli 2022. Dette inkluderer et skjønnstilskudd på 1,3 mill. kr.

Så lenge kommunen har en skatteinngang under 90 % av landsnittet så vil en evt. økning i lokal skatteinngang på f.eks. 2 mill. kr ikke genere mer enn 0,1 mill. kr i økte inntekter.

Eiendomsskatt

Lillesand kommune skriver ut eiendomsskatt på faste eiendommer i hele kommunen. Det omfatter boliger, fritidseiendommer, næringsseiendommer, verker og bruk samt tomtegrunn.

Det gis fritak for eiendomsskatt for:

- Eiendommer tilhørende stiftelser eller organisasjoner som tar sikte på å gagne kommunen, og som ikke er organisert som aksjeselskap.

Eiendommer som er automatisk fredet eller underlagt fredningsvedtak av riksantikvaren. Kommunedirektøren foreslår at skattetakstene kontorjusteres med 3,5 % i 2023. For resten av perioden er det lagt til grunn en kontorjusteringer på 1 % hvert av årene 2024, 2025 og 2026.

Trolig er det et potensiale for noe økt kontorjustering utover 1 % årlig i 2024-2026 før vi når markedsverdi.

I tillegg foreslår kommunedirektøren at bunnfradraget holdes på 0 kr gjennom hele økonomiplanperioden.

Totalt er det budsjettert med 34,1 mill. kr i inntekt fra eiendomsskatt i 2023. Det er lagt inn et anslag på nye bolig- og fritidseiendommer i planperioden i tråd med befolkningsveksten.

Regjeringen har innført en obligatorisk reduksjonsfaktor på skattetaksten på 30 %. Det vil si at taksten reduseres med 30 % før beregning av eiendomsskatt. Dette blir gjort for å hindre at noen eiendommer får et høyere takstgrunnlag enn reell verdi. Kommuner kan ha større reduksjonsfaktor. I Lillesand kommune er reduksjonsfaktoren på 37 %. Denne vedtas ved allmenn taksering og ligger fast i 10 år frem til ny taksering. Reduksjonsfaktoren kan ikke endres ved kontorjustering.

Integreringstilskudd fra staten

Anmodning fra IMDI om bosetting av flyktninger i 2023 er usikker (forespørsel tidligere år har vært mellom 10 til 15 flyktninger i året). Kommunedirektøren antar at det er sannsynlig at antallet i 2023 kan bli en god del høyere enn 2021. I 2022 har kommunen fått anmodning om å bosette 95 flyktninger som anses som ekstraordinært grunnet krigen i Ukraina.

Hvis bosetting av 10 flyktninger legges til grunn, så vil det bety ca. 30,6 mill. kr i integreringstilskudd, inkludert tilskudd til mindreårige flyktninger. Utfordringen knyttet til bosetting av flyktninger er å fremskaffe egnede boliger.

SIO - inntektpåslag

Lillesand kommune vil motta 3,2 mill. kr i inntektpåslag tilknyttet SIO, men dette er siste året og disse midlene er øremerket funksjoner innenfor kommunalområde velferd.

Sentrale utgifter

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Lønnsreserve til avsetning	28 478	28 478	28 478	28 478
Diverse forsikringer til fordeling	2 040	2 040	2 040	2 040
Årets premieavvik og amortisering av premieavvik	-33 417	-28 417	-28 417	-28 417
Sum sentrale utgifter	-2 899	2 101	2 101	2 101

Lønnsreserve til avsetning

I samsvar med forutsetningene i statsbudsjettet er det lagt til grunn en årslønnsvekst på 4,2 % i 2023. På denne bakgrunn er det satt av en lønnsreserve på 18,7 mill. kr inkludert sosiale utgifter som skal dekke lønnsvekst for 2023 samt overheng fra 2022.

På budsjetteringstidspunktet for 2023 var ikke lønnsoppgjøret for 2022 ferdig, og konsekvensen av innværende års lønnsoppgjør sånn sett ikke er hundre prosent kjent. Kommunedirektøren har derfor i skrivende stund fremdeles ikke fordelt effekten av hele lønnsoppgjøret i 2022 til kommunalområdene, men opprettholdt tiltenkt effekt på den sentrale lønnsporten med 9,8 mill. kr inkludert sosiale

utgifter. Lønsspotten for 2023 inneholder dermed effekten av to års lønnsoppgjør, både effekten for 2022 og effekten for 2023, og er totalt på 28,5 mill. kr.

Diverse forsikringer til fordeling

Personforsikringer omfatter alle forsikringer for arbeidstakere i Lillesand kommune, men først og fremst gruppe- og ulykkesforsikring. Forsikringene regnskapsføres samlet og fordeles i årsoppgjøret ut på de ulike KOSTRA-funksjoner hvor de ansatte arbeider. For 2023 budsjetteres 1,1 mill. kr til personforsikringer.

Ansvarsforsikring og motorvogn/båt forsikring budsjetteres samlet og regnskapsføres ut på de ulike KOSTRA-funksjoner hvor disse eiendelene faktisk brukes samt at budsjettet da flyttes. For 2023 budsjetteres 0,9 mill. kr til ansvarsforsikring og motorvogn/båt forsikringer.

Årets premieavvik og amortisering av premieavvik

Årets premieavvik er positivt og beregnet til 47,2 mill. kr i 2023. Premieavviket er forskjellen mellom budsjettert premieinnbetaling og beregnet pensjonskostnad. Beløpet må inntektsføres og avdras over de 7 neste årene. Tidligere års amortisering av premieavvik utgjør 13,8 mill. kr i 2023 og må utgiftsføres. Netto premieavvik utgjør 33,4 mill. kr i 2023.

Pensjonspremien fra pensjonskassene belastes enhetene ved hver lønnsutbetaling. Anslagene på årets pensjonspremier er basert på estimater fra pensjonskassene tidlig i høst. Nye anslag kommer i april og kan føre til at det må gjøres en budsjettjustering dersom pensjonspremien avviker fra estimatene som ligger inne nå. Fremtidig premie er vanskelig å estimere, og KLP gir prognoser kun ett år frem i tid. Kommunedirektøren har på bakgrunn av dette valgt å fremskrive prognosene for 2023 også for årene 2024-2026.

Finansinntekter og -utgifter

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Renteinntekter	-13 250	-13 205	-12 540	-12 028
Utbytte og eieruttak	-34 494	-35 456	-32 456	-27 126
Renteutgifter	43 000	48 105	48 910	47 508
Avdrag på lån	58 500	63 100	66 600	67 600
Netto finansinntekter/finansutgifter	53 756	62 544	70 514	75 954
Finansutgifter i tjenesteområdene	0	0	0	0
Totale finansutgifter	53 756	62 544	70 514	75 954
Motpost avskrivninger	-75 100	-79 300	-85 800	-85 800

Renteinntekter

Plassering av midler fra aksjesalg i Agder Energi gir en rente basert på NIBOR 3 måned (renten som brukes mellom banker) pluss 0,64 punkter. Pr. 13.10.2022 utgjør renten 3,85 %

Utbytte

Utbytte for 2023 er basert på det underliggende resultat for 2021 samt en andel av det ekstraordinært utbytte for eierne av Agder Energi AS på 1,1 mrd. kroner fordelt på årene 2023-25. Samlet sett gir det et utbytte på 34,5 mill. kr i 2023. Kommunedirektøren legger til grunn at utbyttet i resten av økonomiplanperioden vil være 32,0 mill. kr i 2024 og i 2025 og 23,6 mill. kr i 2026.

Det er stor usikkerhet om fremtidige kraftpriser og hvordan dette vil påvirke utbyttet i årene fremover. Regjeringen foreslår økt grunnrenteskattesats for vannkraft og høyprisavgift med virkning fra 2022 som vil medføre redusert utbytte fra Agder Energi AS i 2024. Det er stor usikkerhet knyttet til

anslaget både med hensyn til hva Stortinget til slutt vedtar av endringer i skattereglene, fyllingsgrad i magasinene og prisutviklingen i markedet.

I økonomiplanperioden er det budsjettet med utbytte på 3,0 mill. kr i 2024 og 3,0 mill. kr i 2026 fra Lina.

I 2024 til 2026 er det lagt opp til ett forventet utbytte fra Lindum Sør AS med 0,5 mill. kr årlig. Avfallsmottaket i Lillesand tar i mot og deponerer forurenset grunn og forurenset betong. Selskapet eies av Lindum AS (51 %) og LIBIR (49 %).

Avdrag

I økonomiplanen beregnes avdrag i henhold til prinsippet om minimumsavdrag. Minimumsavdrag er beregnet ved å dele anleggsmidler på langsiktig gjeld ganget med avskrivninger. Hvis for eksempel gjelden utgjør 90 % av den bokførte verdien på anleggsmidlene, skal minimumsavdraget være 90 % av årets avskrivningskostnader.

Det er lagt inn økning i avdrag i økonomiplanperioden som følge av nye låneopptak. Beregnet minimumsavdrag øker i hele perioden, og Struktur1 beregner minimumsavdragene.

Renter

På møtet 21. september 2022 økte Norges Bank styringsrenten med 0,5 prosentenheter til 2,25 prosent. Slik Norges Bank nå vurderer utsiktene og risikobildet, vil styringsrenten mest sannsynlig settes videre opp i november.

I løpet av det siste året er styringsrenten satt opp fra null til 2,25 prosent. Pengepolitikken begynner nå å virke innstrammende på norsk økonomi. Det kan tilsa å gå mer gradvis frem i rentesettingen fremover.

I prognosene er det lagt til grunn at styringsrenten øker til rundt 3 prosent i løpet av vinteren. Det videre forløpet for renten vil avhenge av den økonomiske utviklingen, og prognosene er mer usikre enn normalt. Hvis det ser ut til at inflasjonen holder seg høy lenger enn det som nå anslås, kan det bli behov for en høyere rente. Hvis inflasjonen og aktiviteten avtar raskere, kan behovet for renteøkninger bli mindre.

Renteforutsetningene for budsjett og økonomiplan 2023-2026 er forventet renteutvikling på kommunens eksisterende investeringslån pr 1.9.2022. For nye investeringslån er det brukt Kommunalbankens p.t. rente. Forventet gjennomsnittlig rente for kommunens investeringsgjeld i perioden er:

- 2023: 3,2 %
- 2024: 3,5 %
- 2025: 3,4 %
- 2026: 3,4 %

Kommunedirektøren understreker at det er en risiko for økte renteutgifter slik som rentemarkedene har utviklet seg nå i høst.

Utvikling lån

Andelen netto renteeksponert gjeld, det vil si total gjeld fratrukket pensjonsforpliktelser, formidlingslån fra Husbanken og VA-gjeld reduseres i perioden. Målt i kroner øker VA-gjelden de to første årene for så å reduseres de to siste i tråd med investeringsprogrammet i hovedplan for vann og avløp. Denne

Økonomiplan for 2023-2026

gjeldsøkningen er underlagt regler for selvkost. Tabellen under viser utviklingen basert på antatt inngang fra 2022, samt investeringer, rente og avdrag i planperioden.

Utvikling lån	Regnskap 2021	Vedtatt budsjett 2022	Budsjett 2023	ØP 2024	ØP 2025	ØP 2026
Lån 31.12.2021	1 713 181	0	0	0	0	0
Lån 2022	0	138 213	0	0	0	0
Lån 2023	0	0	168 609	0	0	0
Lån 2024	0	0	0	155 826	0	0
Lån 2025	0	0	0	0	96 659	0
Lån 2026	0	0	0	0	0	135 580
Formidlingslån	0	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
Avdrag	-52 096	-56 800	-58 500	-63 100	-66 600	-67 600
Sum langsiktig gjeld	1 713 181	1 834 594	1 984 703	2 117 429	2 187 489	2 295 469
VA Gjeld (inv. avdrag)	-427 436	-503 350	-604 966	-691 192	-749 112	-859 784
Sum formidlingslån (netto)	-198 700	-228 765	-257 327	-284 461	-310 238	-334 726
Netto renteeksponert gjeld	1 087 045	1 102 479	1 122 410	1 141 777	1 128 139	1 100 959
Netto renteeksponert gjeld %	63 %	60 %	57 %	54 %	52 %	48 %

Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Bruk av ubundne fond	-19 795	-10 324	-2 442	2 623
Netto avsetninger	-19 795	-10 324	-2 442	2 623
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	-8 035	-1 261	-460	-596
Totale avsetninger	-27 829	-11 585	-2 902	2 027

§ 5-4 Bevilgningsoversikter - drift (1A)

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Rev. budsjett 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Rammetilskudd	-135 714	-338 777	-309 950	-355 505	-358 945	-356 999	-357 115
Innteks- og formuesskatt	-363 858	-347 191	-390 903	-371 418	-374 856	-378 503	-382 418
Eiendomsskatt	-22 490	-32 385	-32 385	-34 146	-34 495	-34 843	-35 182
Andre generelle driftsinntekter	-19 742	-12 212	-15 812	-32 098	-24 552	-17 047	-15 308
Sum generelle driftsinntekter	-541 803	-730 564	-749 049	-793 167	-792 848	-787 392	-790 023
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	465 145	715 723	730 173	765 740	740 389	718 280	710 542
Avskrivninger	65 961	70 400	69 566	75 100	79 300	85 800	85 800
Sum netto driftsutgifter	531 106	786 123	799 739	840 840	819 689	804 080	796 342
Brutto driftsresultat	-10 697	55 559	50 690	47 673	26 841	16 688	6 319
Renteinntekter	-5 530	-6 040	-6 040	-11 750	-11 705	-11 040	-10 528
Utbytter	-17 274	-16 100	-22 024	-34 494	-35 456	-32 456	-27 126
Renteutgifter	32 713	30 635	35 835	43 000	48 105	48 910	47 508
Avdrag på lån	52 096	56 800	58 483	58 500	63 100	66 600	67 600
Netto finansutgifter	62 006	65 295	66 254	55 256	64 044	72 014	77 454
Motpost avskrivninger	-65 961	-70 400	-69 566	-75 100	-79 300	-85 800	-85 800
Netto driftsresultat	-14 653	50 454	47 378	27 829	11 585	2 902	-2 027
Disponering eller dekning av netto driftsresultat							
Overføring til investering	540	0	250	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	5 124	0	0	0	0	949	0
Bruk av bundne driftsfond	-15 387	-15 108	-8 350	-8 035	-1 261	-1 409	-596
Avsetninger til disposisjonsfond	47 436	0	0	0	0	0	2 623
Bruk av disposisjonsfond	-23 059	-35 345	-39 278	-19 795	-10 324	-2 442	0
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	0	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	14 653	-50 454	-47 378	-27 829	-11 585	-2 902	2 027
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0	0

§ 5-4 Sum bevilgninger drift, netto (1B)

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Rev. budsjett 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Rammeområde fordelingsutgifter	-15 096	20 788	7 905	30 518	25 618	23 118	23 118
Rammeområde fellesfunksjoner	-293 705	-9 498	-9 498	-36 636	-28 417	-28 417	-28 417
Rammeområde folkevalgte	6 842	6 585	6 607	7 471	7 071	7 471	7 071
Rammeområde kommunedirektørens stab	64 476	70 056	74 998	78 187	76 609	76 609	76 609
Kommunalområde velferd	328 220	278 512	289 208	306 778	297 814	289 209	288 519
Kommunalområde oppvekst	342 505	313 011	324 756	341 074	335 303	329 711	327 329
Kommunalområde tekniske tjenester	97 644	101 191	97 413	105 413	104 429	105 918	101 515
Sum bevilgninger drift, netto	530 887	780 646	791 390	832 806	818 428	803 620	795 746
Herav:							
Avskrivninger	65 961	70 400	69 566	75 100	79 300	85 800	85 800
Netto renteutgifter og - inntekter	5	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	4 991	0	0	0	0	949	0
Bruk av bundne driftsfond	-5 216	-5 477	-8 350	-8 035	-1 261	-1 409	-596
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0	0
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	465 145	715 723	730 173	765 740	740 389	718 280	710 542

§ 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2A)

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Rev. budsjett 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Investeringer i varige driftsmidler	63 422	173 629	268 289	183 299	198 850	115 700	154 300
Tilskudd til andre investeringer	2 217	160	160	2 150	0	0	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	1 711	1 900	1 900	1 900	1 900	1 900	1 900
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	67 349	175 689	270 349	187 349	200 750	117 600	156 200
Kompensasjon for merverdiavgift	-7 126	-15 776	-33 060	-11 040	-18 170	-7 390	-4 320
Tilskudd fra andre	-38 010	0	0	0	-11 054	-4 850	-10 600
Salg av varige driftsmidler	-10 815	-19 800	-19 800	-5 800	-13 800	-6 800	-3 800
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-13 368	-138 213	-215 588	-168 609	-155 826	-96 660	-135 580
Sum investeringsinntekter	-69 319	-173 789	-268 449	-185 449	-198 850	-115 700	-154 300
Videreutlån	58 170	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
Bruk av lån til videreutlån	-57 128	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
Avdrag på lån til videreutlån	6 348	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på videreutlån	-5 803	0	0	0	0	0	0
Netto utgifter videreutlån	1 587	0	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-540	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne investeringsfond	-162	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	-2 954	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	9 374	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-5 336	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	383	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0	0	0	0

§ 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2B)

1. Investeringer i varige driftsmidler

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Rev. budsjett 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan Sum 2023- 2026
Rammeområde kommunedirektørens stab								
Biler, utstyr og inventar	620	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
IKT hovedprosjekt	10 740	10 050	10 050	8 900	8 800	9 400	9 700	36 800
IKT hovedprosjekt bredbåndsutbygging	1 601	0	0	0	0	0	0	0
Velferdsteknologi - Digitale tavler	19	3 125	3 107	0	0	0	0	0
Salg kommunale boliger	85	0	0	0	0	0	0	0
Hovedplan bygg	0	0	1 500	0	0	0	0	0
Rehabilitering museer	99	100	100	100	100	100	200	500
Oppgradering E- teateret	0	0	0	1 100	0	0	0	1 100
Etablering meråpent bibliotek	605	0	0	0	0	0	0	0
Kulturminner - synliggjøring Flakkvannsbanen	122	0	178	0	0	0	0	0
Salg kommunale eiendommer	100	0	0	0	0	0	0	0
Brannsikkerhet	806	2 000	2 000	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
Ombygging kommunetorget	0	0	0	2 000	0	0	0	2 000
Vedlikeholdspakke 2020	2 902	0	0	0	0	0	0	0
Sum Rammeområde kommunedirektørens stab	17 697	16 275	17 935	14 600	11 400	12 000	12 400	50 400
Kommunalområde velferd								
Fremtidsplan helse og omsorg	0	0	0	500	0	0	0	500
Ombygging Høvågheimen for hjemmesykepleien	0	1 000	1 235	0	0	0	0	0
Dagsenter demente	0	0	1 600	0	0	0	0	0
Dagsenter habilitering	884	0	16	0	0	0	0	0
Dagsenter Habilitering, ombygging uteområdet Prestegården	0	500	1 000	0	0	0	0	0
Oppfølging av boligsosial handlingsplan- kjøp	0	3 250	3 250	3 250	2 750	2 750	2 500	11 250

Økonomiplan for 2023-2026

Oppfølging av boligsosial handlingsplan-rehabilitering	0	3 250	3 250	3 250	2 750	2 750	2 500	11 250
Overtakelse inventar legekantor	2 025	0	0	0	0	0	0	0
Omsorgsboliger Dovre	6 321	0	660	0	0	0	0	0
Nye tilrettelagte boliger (til psykisk helse)	286	25 000	26 555	0	0	0	0	0
Skatepark Høvåg	1 556	0	386	0	0	0	0	0
Prestholt 6-8 renovering tomannsbolig 2021	177	0	1 823	0	0	0	0	0
Skatehall (Nedre Hestheia)	197	0	1 803	0	0	0	0	0
Natur- og kultursti på Kaldvell - informasjonsskilter	0	0	0	300	0	0	0	300
Kirke	-15	0	0	0	0	0	0	0
Dagsturhytte	0	1 150	1 150	0	0	0	0	0
Rehabilitering/ oppgradering Dovreheimen	1 255	1 000	1 800	1 000	0	0	0	1 000
Ballbinge Høvåg skole	71	0	729	0	0	0	0	0
Holta kunstgress - rehabilitering hovedbane	158	0	19 307	0	0	0	0	0
Holta kunstgress - rehabilitering treningsbane	3 526	0	0	0	0	0	0	0
Avfuktingsanlegg Møglestuhallen	0	200	0	0	0	0	0	0
Realisering kommunedelplan idrett og friluft	162	0	0	0	0	0	0	0
Ny brygge Slåttholmen	0	0	150	0	0	0	0	0
Turstier og lysløyper	0	500	1 750	0	0	0	0	0
Rehabilitering/ oppgradering helsebygg, inkl. uteområde	0	0	0	0	500	500	500	1 500
Sum Kommunalområde velferd	16 603	35 850	66 465	8 300	6 000	6 000	5 500	25 800
Kommunalområde oppvekst								
Læremidler fagfornyelsen	1 362	0	3 638	0	0	0	0	0
Opprustning uteområde Høvåg skole	69	0	13	0	0	0	0	0
Opprustning skolegård Brentemoen	0	0	21	0	0	0	0	0
Utvidelse LUS	185	0	500	0	0	0	0	0
Gymsal Borkedalen skole	0	0	0	5 000	50 000	0	0	55 000
Rehabilitering/ oppgradering skole	1 799	1 500	2 400	300	400	400	0	1 100

Økonomiplan for 2023-2026

Tingsaker skole - ny gymsal	1 332	0	37 049	0	0	0	0	0
Opprustning skoler sentrum	237	0	0	0	0	0	0	0
Ombygging Brentemoen	0	150	150	0	0	0	0	0
Ombygging Borkedalen	0	2 000	2 000	0	0	5 500	0	5 500
Gymsal Brentemoen skole	0	150	150	0	0	0	0	0
Rehabilitering/ oppgradering uteområde barnehage	0	300	300	300	300	300	400	1 300
Rehabilitering/ oppgradering uteområde skole	0	400	400	500	500	500	400	1 900
Rehabilitering/ oppgradering barnehage	0	200	200	500	500	500	0	1 500
Ny skole sentrum	226	0	0	0	0	0	0	0
Ny Turnhall	1 154	8 000	9 091	7 389	0	0	0	7 389
Sum Kommunalområde oppvekst	6 364	12 700	55 911	13 989	51 700	7 200	800	73 689
Kommunalområde tekniske tjenester								
Hovedprosjekt Havn	995	0	0	0	0	0	0	0
Ny kai Verven	241	0	4 599	0	0	0	0	0
Kaifront Beddingen	0	0	1 000	0	0	0	0	0
Tollbodkai	0	800	100	0	0	0	0	0
Ny brygge Kaldvell	0	800	500	0	0	0	0	0
Utvidelse gjestehavna	0	0	0	1 600	0	0	0	1 600
Utbedring langbrygge	0	0	0	5 000	0	0	0	5 000
Utbedring dypvannskaia	0	0	0	5 000	0	0	0	5 000
Styrking sentrum	212	1 000	2 526	2 500	5 000	5 000	0	12 500
Reguleringsplan Kjetil Mo's plass	0	0	500	0	0	0	0	0
Brentemoen skole - El-motor båt	0	0	213	0	0	0	0	0
Tilbakekjøp bysak 119/21	500	0	0	0	0	0	0	0
Strømtilførsel til Gaupemyr industriområde	0	2 500	2 500	0	0	0	0	0
Gangareal Kjerlingland - Vestre Nyland	0	0	3 500	0	0	0	0	0
Infrastruktur Dovre	175	5 804	6 577	6 100	0	0	0	6 100
Hovedprosjekt bygg	5 760	0	0	0	0	0	0	0
Rehabilitering aktivitetsanlegg Lillesand Stadion	0	300	300	0	0	0	0	0
Infrastruktur LUS/ Turnhall	0	5 000	5 000	0	0	0	0	0
Snuplass Gaupemyr	0	0	1 000	0	0	0	0	0
Utskifting biler - utedrift	546	0	0	0	2 000	1 000	0	3 000
Utskifting biler - byggdrift	0	800	800	800	800	800	0	2 400

Økonomiplan for 2023-2026

Mobil Dieseltank	0	0	100	0	0	0	0	0
Ny småbåt	0	0	0	400	0	0	0	400
Skjærgårdstjenesten								
Ny traktor	0	0	0	1 600	0	0	0	1 600
Sitteklipper	0	0	0	250	0	0	0	250
Lift	0	0	0	310	0	0	0	310
Robotgressklippere	0	0	0	100	0	0	0	100
Kantklipper	0	0	0	1 500	0	0	0	1 500
Hovedplan VA	9 867	86 600	86 600	112 450	101 350	75 200	129 400	418 400
Geodata, utvikling og vedlikehold av digitale kartdata	135	200	200	200	200	200	200	800
Sangereidåsen Rensealegg for sulfidholdig avrenning	0	0	1 029	0	0	0	0	0
Hovedprosjekt kommunalteknikk	3 739	0	0	0	0	0	0	0
Reasfaltering	274	1 400	1 400	2 000	2 000	2 500	2 500	9 000
Parkeringshus	15	200	185	500	0	0	0	500
TS Tiltak	298	500	1 500	300	1 000	1 500	0	2 800
Oppgradering av lekeplasser	0	0	0	0	800	800	0	1 600
Nedgravd søppelanlegg havna	0	0	2 000	0	0	0	0	0
Vei vindmøllepark	0	0	1 750	0	0	0	0	0
Oppgradering veilys og veilyskabler	0	500	1 500	4 300	3 500	3 500	3 500	14 800
Kartlegging av behov på lekeplasser	0	400	400	0	0	0	0	0
Anlegge parkeringsplass-brannstasjonen	0	2 000	2 000	0	0	0	0	0
Registrering og vedtak skilt i kommunen	0	0	200	0	0	0	0	0
Hovedplan vei	0	0	0	1 500	0	0	0	1 500
Jollebrygga Tingsaker	0	0	0	0	800	0	0	800
Jollebrygga Kokkenes	0	0	0	0	800	0	0	800
Oppgradering Fyresmoen	0	0	0	0	5 500	0	0	5 500
Hovedplan havn	0	0	0	0	1 500	0	0	1 500
Ny feiebil	0	0	0	0	3 500	0	0	3 500
Ny minigraver	0	0	0	0	1 000	0	0	1 000
Sum Kommunalområde tekniske tjenester	22 758	108 804	127 978	146 410	129 750	90 500	135 600	502 260
Investeringer i varige driftsmidler	63 422	173 629	268 289	183 299	198 850	115 700	154 300	652 149

2. Tilskudd til andres investeringer

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Rev. budsjett 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan Sum 2023- 2026
Overføring til staten	1 244	0	0	0	0	0	0	0
Overføringer andre	459	0	0	0	0	0	0	0
Kirke	514	160	160	400	0	0	0	400
Tilskudd for å legge ringledning på Mæbø	0	0	0	1 750	0	0	0	1 750
Tilskudd til andres investeringer	2 217	160	160	2 150	0	0	0	2 150

3. Investeringer i aksjer og andeler i selskaper

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Rev. budsjett 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan Sum 2023- 2026
Intern finans	1 711	1 900	1 900	1 900	1 900	1 900	1 900	7 600
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	1 711	1 900	1 900	1 900	1 900	1 900	1 900	7 600

4. Utlån av egne midler

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Rev. budsjett 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan Sum 2023- 2026
Investeringer i varige driftsmidler	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum del 1-4	67 349	175 689	270 349	187 349	200 750	117 600	156 200	661 899

§ 5-6 Økonomisk oversikt etter art - drift (3)

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Rev. budsjett 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Rammetilskudd	-135 714	-338 777	-309 950	-355 505	-358 945	-356 999	-357 115
Innteks- og formuesskatt	-363 858	-347 191	-390 903	-371 418	-374 856	-378 503	-382 418
Eiendomsskatt	-22 490	-32 385	-32 385	-34 146	-34 495	-34 843	-35 182
Andre skatteinntekter	0	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-19 742	-12 212	-15 812	-32 098	-24 552	-17 047	-15 308
Overføringer og tilskudd fra andre	-401 262	-113 155	-129 273	-124 172	-120 953	-120 953	-120 953
Brukerbetalinger	-25 889	-25 030	-23 651	-24 717	-25 717	-25 717	-25 717
Salgs- og leieinntekter	-107 704	-100 983	-94 472	-99 416	-114 519	-120 981	-125 968
Sum driftsinntekter	-1 076 658	-969 733	-996 446	-1 041 472	-1 054 037	-1 055 043	-1 062 661
Lønnsutgifter	515 981	500 762	502 138	531 353	521 534	512 343	509 950
Sosiale utgifter	125 451	143 037	152 302	140 410	142 356	140 208	140 037
Kjøp av varer og tjenester	294 814	270 545	277 649	299 999	294 554	290 277	290 609
Overføringer og tilskudd til andre	63 754	40 548	45 480	42 284	43 134	43 104	42 584
Avskrivninger	65 961	70 400	69 566	75 100	79 300	85 800	85 800
Sum driftsutgifter	1 065 962	1 025 292	1 047 136	1 089 146	1 080 878	1 071 731	1 068 980
Brutto driftsresultat	-10 697	55 559	50 690	47 673	26 841	16 688	6 319
Renteinntekter	-5 530	-6 040	-6 040	-11 750	-11 705	-11 040	-10 528
Utbytte	-17 274	-16 100	-22 024	-34 494	-35 456	-32 456	-27 126
Renteutgifter	32 713	30 635	35 835	43 000	48 105	48 910	47 508
Avdrag på lån	52 096	56 800	58 483	58 500	63 100	66 600	67 600
Netto finansutgifter	62 006	65 295	66 254	55 256	64 044	72 014	77 454
Motpost avskrivninger	-65 961	-70 400	-69 566	-75 100	-79 300	-85 800	-85 800
Netto driftsresultat	-14 653	50 454	47 378	27 829	11 585	2 902	-2 027
Disponering eller dekning av netto driftsresultat							
Overføring til investering	540	0	250	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	5 124	0	0	0	0	949	0
Bruk av bundne driftsfond	-15 387	-15 108	-8 350	-8 035	-1 261	-1 409	-596
Avsetninger til disposisjonsfond	47 436	0	0	0	0	0	2 623

Økonomiplan for 2023-2026

Bruk av disposisjonsfond	-23 059	-35 345	-39 278	-19 795	-10 324	-2 442	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	14 653	-50 454	-47 378	-27 829	-11 585	-2 902	2 027
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0	0

Status kommunale planer

Status kommunale planer

Plan- og bygningslover sier at bystyret i løpet av første år i valgperioden skal vedta en kommunal planstrategi. Planstrategien skal fastsette hvilke planer som skal utarbeides i valgperioden. I Lillesand kommunes vedtatte planstrategi for 2020 - 2023 er planer, strategier og utviklingsprosjekt er fordelt på kommuneplanens tre satsingsområder; «Identitet og bærekraftig utvikling», «Folkehelse, livsmestring og tilhørighet» og «Organisasjon for fremtiden». Status og framdrift omtales nedenfor.

Det skal utarbeides ny planstrategi for perioden 2024 - 2027.

Identitet og bærekraftig utvikling

Revidering av arealdelen

Gjeldende kommuneplanens arealdel er fra 2018. Arealdelen viser arealdisponeringen i kommunen, og skal være et forutsigbart styringsdokument som skal bidra til å videreutvikle Lillesand kommune på en bærekraftig måte i et langsiktig perspektiv. Det er et mål at arealdelen skal være godt politisk forankret slik at den gir forutsigbarhet for kommunens innbyggere og utbyggere. De to siste revideringsrundene har vært begrenset, og det legges nå opp til en mer omfattende revidering.

Høsten 2021 ble det meldt oppstart av planarbeidet samtidig som planprogrammet ble sendt på høring, og det ble sendt ut invitasjon til å komme med areal-innspill. Bystyret vedtok planprogrammet 30.3.2022. Det jobbes med å utarbeide forslag til revidert arealdel i tråd med planprogrammet. Nasjonale, regionale og lokale føringer, FNs bærekraftsmål og overordnede arealprinsipp fra kommuneplanens samfunnsdel for Lillesand kommune er svært viktige i denne sammenhengen. Målet er å ha en ferdig revidert arealdel i inneværende valgperiode.

Klima-, miljø og energiplan

En helhetlig planlegging av miljø- og klimaarbeidet i kommunen skal utarbeides. Planen er nødvendig dersom kommunen på sikt skal sikre bærekraftig bruk av arealer, håndtere og redusere pågående vann- og luftforurensning, forvalte natur- og friluftsinnteresser i skjærgården og redusere

klimagassutslipp. Målet er å gjennomføre planarbeidet fra 2022, men ferdigstilling av en selvstendig plan i 2023. Klimaplanen skal integreres i kommuneplanens samfunnsdel når denne revideres.

Reiseliv og opplevelsesstrategi

I forbindelse med økonomiplanen 2019-2022 vedtok bystyret å avsette 350.000 kr til økt satsning på reiseliv i perioden. Juni 2019 vedtok formannskapet at det skal utarbeides en reiselivs- og opplevelsesstrategi for Lillesand.

Næringsforeningen samlet vinteren 2020/21 representanter fra det lokale reise- og næringslivet og kommunen. Sammen utarbeidet de 5 satsingsområder for Lillesand som destinasjon, som resulterte i tiltak som ble gjennomført med stor suksess sommeren 2021 og 2022. For eksempel badebåt som et tiltak for å tilgjengeliggjøre skjærgården og videreutvikling av markedsføringen av Lillesand gjennom Visit Lillesand og Visit Sørlandet. Reiselivsstrategien skal bygge på dette gode arbeidet og involveringen som har foregått fra 2021. Oppstart av prosjektet er høst 2022.

Kommunedelplan for trafikksikkerhet

Kommunedelplan for trafikksikkerhet bygger på 0 visjonen og representerer kommunens målsetninger for trafikksikkerhetsarbeidet i kommunen. Hovedmålsetningen med planen er gjennom fysiske tiltak og god opplæring, å trygge oppvekstvilkår med særlig fokus på barn og unge. Planen revideres hvert fjerde år, hvor fysiske utbedringstiltak på veinettet vurderes og prioriteres ut fra denne.

Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

Kvalitetsplan i barnehage og skole

Kvalitetsplan for barnehager og skoler er utarbeidet og i den har kommunen en strategi for å sikre en koordinert innsats for faglig utvikling av barnehagene og skolene. Kvalitetsplanen legger føringer for barnehage- og skoleutvikling og det tverrsektorielle samarbeidet i kommunen i årene fremover.

Kvalitetsplanen har tre sentrale innsatsfaktorer som det skal jobbes målrettet med, det er relasjoner, digital kompetanse og ledelse av endring. I samspill med regional ordning for barnehagebasert kompetanseutvikling for barnehagene og desentralisert kompetanseutviklingsmodell for skolene, skal fokusområder i enhetene spisses. Den enkelte enhet skal på bakgrunn av ståsted i egen organisasjon, utarbeide konkrete målsetninger og tiltak for tegn på god praksis, for å jobbe mot de valgte satsningsområdene. Dette gjøres ved bruk av SMTTE-modellen for implementering og evaluering av endring.

Temaplan for barn og unge

Arbeidet med temaplanen startet opp i 2021, etter behandling i bystyret i oktober 2021. Arbeidet med temaplan for barn og unge baserer seg på høy grad av medvirkning, med særlig vekt på barn og unges stemme gjennom hele prosessen. Kommunen skal bidra som en god tilrettelegger for barn og unges fritidsaktivitet.

Temaplanen ble publisert på kommunens hjemmeside sommeren 2022 med navnet «*aktivitetsportal for barn og unge*». Barne- og ungdomsråd inviteres til å være med på å planlegge lanseringsfest når nytt råd er etablert. For 2023 vil arbeidet bestå av lansering, evaluering, forbedring og oppdatering av planen, samt fokus på planens delmål om å forsterke samarbeidet med frivillige organisasjoner og andre

aktører. Arbeidet med temaplan for barn og unge bygger på kommuneplanens samfunnsdel, og ses i sammenheng med implementering av BTI (bedre tverrfaglig innsats) og oppvekstreform / barnevernsreform.

Kommunedelplan sykkel

Utarbeiding av kommunedelplan for sykkel har ligget som et tiltak i tiltakslista til kommunedelplan for trafiksikkerhet over tid. Hensikten med utarbeidelse av en kommunedelplan for sykkel er å kartlegge status og behov for utbedring og nyetablering av gangvei- og sykkelvei-nettverket (g/s) i kommunen.

Hovedmålet er å sikre barn unges ferdsel i trafikken, men også legge til rette for økt gange og bruk av sykkel. Kommunedelplan sykkel ble utarbeidet i et samarbeid mellom Statens vegvesen og Lillesand kommune, men ikke endelig vedtatt. Endringer som kom under politisk behandling har vist seg ressurskrevende å gjennomføre og arbeidet er ikke påbegynt igjen på grunn av ressurssituasjonen.

Kulturstrategi

Bystyret vedtok i forbindelse med planstrategien å sette i gang arbeid med en kulturstrategi for Lillesand. Kulturstrategien bør inneholde grep som understøtter og bidrar til å nå målsetningene innen kunst- og kulturfeltet beskrevet i regionplan Agder 2030. Kulturstrategien skal stå for seg selv, men må kunne sees i sammenheng med blant annet reiselivs- og opplevelsesstrategi. Planarbeidet er igangsatt. Tjenesteutvalget ble orientert om og ga innspill til arbeidet med kulturstrategien i august 2021. Tjenesteutvalget er politisk styringsgruppe. Det vil bli arrangert innspillmøter med kulturlivet, både frivillige og profesjonelle. Revidert prosjektplan ble utarbeidet i juni 2022. Det arrangeres workshop med tjenesteutvalget i novembermøtet 2022. Det tas sikte på at kulturstrategien vedtas seinest i september 2023.

Veteranplan

Veteranplan er en plan som sier noe om hvordan kommunen hedrer, ivaretar og nyttiggjør seg personer som har vært i operativ utenlandstjeneste. Lillesand kommune har ikke hatt en slik plan tidligere, men blir sterkt oppfordret av Fylkesmannen å utarbeide en slik plan. Mange kommuner har utarbeidet tilsvarende planer. Veteranplan for Lillesand ble endelig vedtatt av bystyret 1. desember 2021 i sak 161/21.

Alkoholpolitisk handlingsplan

Alkoholloven § 1-7d pålegger kommunene å utarbeide en alkoholpolitisk handlingsplan. Bystyret vedtok 17.9.2003 en ruspolitisk handlingsplan. Planen begrenser seg til alkohollovgivningen i Lillesand kommune. Planen skal rulleres hvert fjerde år. Den ble sist revidert av bystyret i mars 2020, og planen rulleres 2024.

Vold i nære relasjoner

Lillesand kommune har siden 2006 hatt handlingsplan for vold i nære relasjoner. Eksisterende handlingsplan er utgått og må av den grunn revideres. Kommunen har en oppdatert veileder som sier noe om utfordringsbildet og hva man skal gjøre ved oppdagelse av vold og overgrep. Vold og overgrep er ett av regjeringens fokusområder der føringer og retningslinjer, planverk og lovverk utarbeides, forbedres og fornyes kontinuerlig. Vold i nære relasjoner går i arv og vi har et ansvar for å bidra til å bryte den arven.

Organisasjon for fremtiden

Strategi for ledelse og medarbeiderskap

Strategien ble vedtatt høsten 2021 og beskriver hvordan kommunens ledere skal utøve sitt lederskap og hva som kjennetegner godt medarbeiderskap. I tillegg tydeliggjøres organisasjonens arbeidsgiverpolitiske retning og prioritering fremover gjennom følgende satsingsområder: ledelse, medarbeiderskap, mangfold, helsefremmende arbeidsmiljø, innovasjon, kompetanse og samskaping. Strategien skal vise vei inn i et samfunn og arbeidsliv i endring og vil utgjøre et felles verdigrunnlag for ledere, ansatte og deres organisasjoner.

Strategien benyttes aktivt i kommunedirektørens møte med enhetsledere og det er laget et konsept med dialogkort innenfor hvert av satsingsområdene, slik at alle enheter/avdelinger kan kjøre egne prosesser for å implementere strategien på egen arbeidsplass.

Digitaliseringsstrategi

Det er store forventninger fra både staten, KS og ikke minst innbyggerne, til digitalisering av offentlige tjenester. Lillesand skal i tråd med kommuneplanen være en fremoverlent kommune i utvikling. Bystyret vedtok i mars 2022 (BS 036/22) Lillesand kommunes gjeldende digitaliseringsstrategi for perioden 2022-2026.

Digitaliseringsstrategien tar utgangspunkt i de nasjonale føringene for digitalisering. Visjonen for strategien er «Digitalisering skal bidra til en enklere hverdag for innbyggere, næringsliv og ansatte.» og har en rekke strategier, fordelt på tre ulike fokusområder:

- Digital deltakelse
- Digital utvikling og forvaltning
- Digital kompetanse

Lillesand kommune har gjennom samarbeidet om felles IT-tjeneste med Birkenes kommune, etablert et felles Digitaliseringsforum; et praktisk bindeledd i digitaliseringsarbeidet. Lillesand deltar også aktivt i det regionale digitaliseringsorganet DigiAgder, hvor vi også representerer region Kristiansand. Disse samarbeidsarenaene, og handlingsplan for digitalisering, er viktige verktøy for gjennomføring av strategien. Målet er at Lillesand kommune fortsatt - og i enda større grad - skal kunne levere gode digitale løsninger til innbyggere og næringsliv.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse)

Kommunen har en sentral rolle i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Beredskapsplikten pålegger kommunene å arbeide helhetlig og systematisk med samfunnssikkerhet og beredskap, og understreker kommunens viktige rolle som samordner og pådriver i samfunnssikkerhetsarbeidet. *«Kommunen skal gjennomføre en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse, herunder kartlegge, systematisere og vurdere sannsynligheten for uønskede hendelser som kan inntreffe i kommunen og hvordan disse kan påvirke kommunen.» (§2).*

En overordnet og helhetlig ROS-analyse er ikke en plan og ikke et statisk dokument. Den skal revideres minimum hvert 4. år eller ved endringer av risikobildet. Helhetlig ROS for en kommune er viktig for all overordnet planlegging og skal danne grunnlaget for kommunens målrettede arbeid for å redusere risiko og sårbarhet; den skal redusere sannsynligheten for at uønskede hendelser inntreffer og skal

redusere skadeomfanget av eventuelle ønskede hendelser. En helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse er hele kommunens anliggende og ansvar og berører alle tjenesteområder.

Ved vedtak av kommunal planstrategi 2016-2019, ble det vedtatt at Lillesand kommunes helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) skal revideres. Revisjonsarbeidet ble igangsatt i 2019, og ferdigstilles vinteren 2023.

Beredskapsplan

Overordnet plan for beredskapsarbeid og krisehåndtering, med tilhørende plan for varsling, er levende dokumenter som må være oppdatert til enhver tid. I tråd med lov skal overordnet plan revideres hvert år; det betyr i praksis at den er under kontinuerlig revisjon. Kommunens overordnede plan for beredskapsarbeid og krisehåndtering gir retning for kommunens øvrige planverk for beredskap og krise. Det betyr f.eks. at endringer/ revisjoner i overordnet plan kan føre til revisjonsbehov i kommunens øvrige planer for beredskap og krise; både for de overordnede og de lokale. Det påligger nemlig en plikt for de ulike tjenesteområdene å sikre «lokale» planer for å sikre beredskapsarbeid og krisehåndtering for eget tjenesteområde. Dette er en del av fagansvaret.

Organisasjonen har begrensede ressurser til dette arbeidet. Dette får konsekvenser for bla gjennomføring av beredskapsøvelser i tråd med bestemmelsene i beredskapsforskriften.

Visjon

Unik, trygg og skapende

Visjonsbeskrivelse

Visjonen er ikke uttrykk for en målbar størrelse, men skal si noe om hva vi beveger oss mot. For å komme dit, arbeider vi i samsvar med strategiene, og innfrir målene underveis. Vi kan dermed si at visjonen beskriver tilstanden når målene er innfridd. Visjonen skal likevel gjenspeile noe av virkeligheten i kommunen og være gjenkjennelig. Vi ønsker at «Unik, trygg og skapende» bidrar til økt tilhørighet, identitetsfølelse og finner gjenklang hos innbyggerne i kommunen vår. Lillesand kommunes visjon er godt forankret i organisasjonen og brukes i mange sammenhenger.

Unik

Kultur og identitet kommer til uttrykk gjennom innbyggerne og kommunens historiske miljø, natur og kysthistorie.

Trygg

Trygghet skapes gjennom forutsigbarhet, inkluderende fellesskap og tilhørighet.

Skapende

Lillesand er en fremoverlent kommune i utvikling.

Verdier

Åpenhet, respekt og humor

Åpenhet

Vi ivaretar at Lillesand er en åpen kommune.

Respekt

Vi viser respekt overfor alle.

Humor

Vi bruker humor, i kombinasjon med åpenhet og respekt.

Handlingsdelen

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument. Kommuneplanen skal gi retning for hvordan vi som kommune skal møte framtidens utfordringer. Kommuneplanen sier noe om hvordan vi ønsker at Lillesand skal utvikle seg som lokalsamfunn, hvordan kommunen skal levere gode tjenester til innbyggerne og videreutvikle egen organisasjon.

Handlingsdelen for Lillesand kommunes kommuneplan er økonomiplanen med årsbudsjett. Her beskrives de økonomiske konsekvensene av å gjennomføre tiltak som er resultat av satsningsområder, mål og delmål som ligger i kommuneplanens samfunns- og arealdel.

Tiltakene kan f.eks. være begrunnet av lovkrav, beredskap og/ eller satsinger. Det kan være tiltak som er fremkommet i forbindelse med utvikling av kommunedelplaner, temaplaner eller kommunens overordnede ROS-analyse. Alle foreslåtte tiltak samles i økonomiplan med årsbudsjett for å sikre helheten og riktige prioriteringer.

I kommuneplanen har vi tre hovedsatsingsområder:

1. Identitet og bærekraftig utvikling
2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet
3. Organisasjon for fremtiden

Under hvert satsingsområde vises «fokusområder» som er viktige plan- og utviklingsoppgaver som pågår og skal gjennomføres i økonomiplanperioden. Fokusområdene skal bidra til å følge opp mål og delmål i kommuneplanens samfunnsdel.

1. Identitet og bærekraftig utvikling

Fra kommuneplanens samfunnsdel:

Vi ønsker å sette søkelyset på og forsterke Lillesands identitet; det historiske bysentrum, kysten, Blindleia, uthavnene og omkringliggende heier. Ved å videreutvikle Lillesand som bysentrum og ta vare på kommunens unike kvaliteter skaper vi grunnlag for videre vekst, stolthet og tilhørighet til egen kommune.

Hovedmål for kommunen

- 1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter
- 1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet
- 1.3 Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet

Oppdrag for å nå mål

Hovedmål	Oppdrag	Beskrivelse
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Detaljplanlegging og opparbeidelse gågate	Framdrift for detaljplanlegging og opparbeidelse må avklares etter at reguleringsplan er vedtatt.
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Ferdigstille reiseliv-opplevelsesstrategi	Under oppstart. Ferdigstilles i 2023. Samarbeid med reiselivsforum.
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Fullføre revidering arealdel	Mål om planvedtak av sittende bystyre.
1.3 Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet	Hovedplan VA, renseanlegg	Oppfølging hovedplan VA. Prosess for å avklare lokalisering av framtidig renseanlegg.
1.3 Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet	Klima, miljø og energiplan	Oppstart høst 2022. Planvedtak 2023.

Hovedmål	Oppdrag	Beskrivelse
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Kulturstrategi - Revidering av eksisterende plan	Pågår. Ferdigstilles i 2023. Kulturstrategien bør sees i sammenheng med reiseliv og opplevelsesstrategi.
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Parkeringshus i sentrum	Samarbeide med private om planlegging og bygging av parkeringshus i sentrum.
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Planstrategi - starte arbeid med ny planstrategi	Plan- og bygningsloven sier at nytt bystyre skal behandle ny planstrategi i første året av ny valgperiode.
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vedta reguleringsplan helårs gågate	Vedtak reguleringsplanen nov 2022 eller vinter 2023

2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

Fra kommuneplanens samfunnsdel:

Innbyggerne skal oppleve livsmestring, trygghet og fellesskap. Dette er viktige grunnpilarer for hvordan kommunen skal levere tjenester til kommunens innbyggere. Vi skal være en kommune med gode bo og oppvekstvilkår for alle.

Hovedmål for kommunen

- 2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv
- 2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i fellesskapet
- 2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i
- 2.4 Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov

Oppdrag for å nå mål

Hovedmål	Oppdrag	Beskrivelse
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Ferdigstille og følge opp temaplan for barn og unge	Publisert på kommunens hjemmeside sommeren 2022 som <i>aktivitetsportal for barn og unge</i> . I 2023 vil arbeidet bestå av lansering, evaluering, forbedring og oppdatering av planen, samt fokus på planens delmål om å forsterke samarbeidet med frivillige organisasjoner og andre aktører.
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Målrettet arbeid knyttet til integrering av flyktninger	I 2022 fattet bystyret vedtak om bosetting av 95 flyktninger. Integrering og oppfølging krever stor innsats i 2023.
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Omstilling av tjenestene som følge av demografiendringer	Tilpasse tjenestene slik at brukerne kan bo lengst mulig i eget hjem. Ruste hjemmetjenesten styrke det tverrfaglige samarbeidet med fysio/ergo/hjelpemiddelteknikker.
2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet	Oppfølging av boligsosial handlingsplan.	BS vedtak 04.12.2019
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Oppfølging barneverns- og oppvekstreform	Forbyggende plan utarbeides i samarbeid med Birkenes og regionen for øvrig, og legges frem for bystyret våren 2023.
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Plan for helse og omsorg - Oppfølging, gjennomføring og implementering	Oppfølging av planen med fokus på tjenestedesign og strukturendringer for å rasjonalisere driften. Fortsatt satse på velferdsteknologi. Innsparing ihht gevinstmål Lillesand 2024.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Spesialundervisning	Vi har en økende grad av spesialundervisning i Lillesand. Vi må styrke og jobbe videre på systemivå slik at flere elever får undervisning innforbi tilpasset ordinær opplæring.
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Styrke samhandling mellom kommunens enheter internt, andre kommuner og SSK	Tre strategiske hovedområder blir spesielt viktige framover: <ul style="list-style-type: none"> • Utvikling av samhandlingskommunen • Samhandling med sykehuset • Ta i bruk ny teknologi og nye løsninger.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vurdere alternativ opplæringsarena og spesialundervisning utenfor kommunen	Skolene i Lillesand ivaretar tilpasset opplæring og spesialundervisning innenfor egne arealer og enheter. I enkelte tilfeller ser vi at noen elever ville hatt bedre utbytte av opplæring på en annen arena. Noen elever i skolen har så sammensatte behov og diagnoser at vi har kjøpt plass til dem på Langemyr i Grimstad. Det er ønskelig å vurdere om vi bør bygge opp egen kompetanse slik at vi kan ivareta alle egne elever innad i kommunen.

Hovedmål

Oppdrag

Beskrivelse

3. Organisasjon for fremtiden

Fra kommuneplanens samfunnsdel:

Lillesand kommune er til for innbyggerne. For å løse fremtidens utfordringer og sikre godt omdømme må vi ha en organisasjon som er innovativ, opptatt av forbedring og har kompetente medarbeidere som opplever mestring og utfører arbeid til nytte for innbyggerne.

Hovedmål for kommunen

- 3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus
- 3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere
- 3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet
- 3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig

Oppdrag for å nå mål

Hovedmål	Oppdrag	Beskrivelse
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Internkontroll og kvalitetsarbeid	Videreutvikle kommunens kvalitetsarbeid for "kontroll i eget hus". Internkontrollteamet bidrar til en helhetlig og tverrfaglig tilnærming, implementering og forankring i organisasjonen. Ta i bruk flere elementer i vårt elektroniske webbasert ledelsesverktøy.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Etablere nye kommunalområder og stabsorganisering. Kommunikasjon.	-
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Gjennomføre lokalvalg høsten 2023	-
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Lillesand 2024 - Sikre gevinstrealisering	Sikre gevinstrealisering
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Videreføre lederutvikling, oppfølging av lederplattform	Lederutviklingen fortsetter med fokus på lederplattform, endringskompetanse og innovasjonsledelse. Dette er viktig kompetanse for organisasjonen for å møte fremtidige utfordringer og ambisjonene satt i Lillesand 2024.
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Virksomhetsplaner	Innføre virksomhetsplaner for alle enheter. Sees i sammenheng med innføring av virksomhetsstyringsvektøyet Framsikt.
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Økonomisk balanse og bærekraftig økonomistyring	Et grunnleggende krav i økonomiforvaltningen er at kommunene skal forvalte sin økonomi slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid. Kommunens vedtatte finansielle

Hovedmål	Oppdrag	Beskrivelse
		handlingsregler skal sikre dette. I økonomiplanperioden må det settes fokus på realisere forventede gevinster i program Lillesand 2024, samt omfordele ressurser til kommunalområdene i tråd med den demografiske utviklingen.

Fokusområder

I tabellen nedenfor vises «fokusområder» som er viktige plan- og utviklingsoppgaver som pågår og skal gjennomføres i økonomiplanperioden. Fokusområdene skal bidra til å følge opp mål og delmål i kommuneplanens samfunnsdel.

Administrative oppdrag

Satsingsområde	Fokusområde	Beskrivelse	Hovedmål	Delmål
1. Identitet og bærekraftig utvikling	Detaljplanlegging og opparbeidelse gågate	Framdrift for detaljplanlegging og opparbeidelse må avklares etter at reguleringsplan er vedtatt.	1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi satser på Lillesand som helårsby med et levende og attraktivt sentrum; samtidig som at vi ivaretar det historiske preget
1. Identitet og bærekraftig utvikling	Ferdigstille reiseliv- opplevelsesstrategi	Under oppstart. Ferdigstilles i 2023. Samarbeid med reiselivsforum.	1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi tar vare på og utvikler uthavner og Blindleia med tanke på rekreasjon, formidling av kystkultur og bevaring av kulturmiljø
1. Identitet og bærekraftig utvikling	Fullføre revidering arealdel	Mål om planvedtak av sittende bystyre.	1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Vi legger til rette for varierte og gode bomiljøer
1. Identitet og bærekraftig utvikling	Hovedplan VA, renseanlegg	Oppfølging hovedplan VA. Prosess for å avklare lokalisering av framtidig renseanlegg.	1.3 Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet	Vi jobber for at innbyggere har frisk luft, og sikrer rent vann
1. Identitet og bærekraftig utvikling	Klima, miljø og energiplan	Oppstart høst 2022. Planvedtak 2023.	1.3 Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet	Vi jobber for økt kompetanse om klimautfordringene og vi klimatilpasser infrastrukturen i kommunen
1. Identitet og bærekraftig utvikling	Kulturstrategi - Revidering av eksisterende plan	Pågår. Ferdigstilles i 2023. Kulturstrategien bør sees i sammenheng med reiseliv og opplevelsesstrategi.	1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi satser på et aktivt kulturliv for å styrke identiteten og bidra til næringsutvikling

Økonomiplan for 2023-2026

1. Identitet og bærekraftig utvikling	Parkeringshus i sentrum	Samarbeide med private om planlegging og bygging av parkeringshus i sentrum.	1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi satser på Lillesand som helårsby med et levende og attraktivt sentrum; samtidig som at vi ivaretar det historiske preget
1. Identitet og bærekraftig utvikling	Planstrategi - starte arbeid med ny planstrategi	Plan- og bygningsloven sier at nytt bystyre skal behandle ny planstrategi i første året av ny valgperiode.	1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Vi sikrer rask og forutsigbar utøvelse av offentlig myndighet; særlig i plan- og byggesaksbehandling
1. Identitet og bærekraftig utvikling	Vedta reguleringsplan helårs gågate	Vedtak reguleringsplanen nov 2022 eller vinter 2023	1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi satser på Lillesand som helårsby med et levende og attraktivt sentrum; samtidig som at vi ivaretar det historiske preget
2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	Ferdigstille og følge opp temaplan for barn og unge	Publisert på kommunens hjemmeside sommeren 2022 som aktivitetsportal for barn og unge. I 2023 vil arbeidet bestå av lansering, evaluering, forbedring og oppdatering av planen, samt fokus på planens delmål om å forsterke samarbeidet med frivillige organisasjoner og andre aktører.	2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi arbeider for et mangfoldig fritidstilbud for barn og unge, uten betydelige økonomiske terskler for deltakelse
2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	Måltrettet arbeid knyttet til integrering av flyktninger	I 2022 fattet bystyret vedtak om bosetting av 95 flyktninger. Integrering og oppfølging krever stor innsats i 2023.	2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi har enkeltindividets styrke, målsetting og muligheter i fokus
2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	Omstilling av tjenestene som følge av demografiendringer	Tilpasse tjenestene slik at brukerne kan bo lengst mulig i eget hjem. Ruste hjemmetjenesten styrke det tverrfaglige samarbeidet med fysio/ergo/hjelpemiddelteknikker.	2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet
2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	Oppfølging av boligsosial handlingsplan.	BS vedtak 04.12.2019	2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet	Vi jobber aktivt for å motvirke sosial ulikhet og bidrar til utjevning av levekårsforskjeller
2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	Oppfølging barneverns- og oppvekstreform	Forbyggende plan utarbeides i samarbeid med Birkenes og regionen for øvrig, og legges frem for bystyret våren 2023.	2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning
2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	Plan for helse og omsorg - Oppfølging, gjennomføring og implementering	Oppfølging av planen med fokus på tjenstedesign og strukturendringer for å rasjonalisere driften. Fortsatt satse på velferdsteknologi. Innsparing ihht gevinstmål Lillesand 2024.	2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet
2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	Spesialundervisning	Vi har en økende grad av spesialundervisning i Lillesand. Vi må styrke og jobbe videre på systemnivå slik at flere elever får	2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer helsefremmende barnehager og skoler, med et inkluderende

Økonomiplan for 2023-2026

		undervisning innforbi tilpasset ordinær opplæring.		læringsmiljø hvor alle barn og unge blir sett og anerkjent for sine ressurser
2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	Styrke samhandling mellom kommunens enheter internt, andre kommuner og SSK	Tre strategiske hovedområder blir spesielt viktige framover:Utvikling av samhandlingskommunenSamhandling med sykehusetTa i bruk ny teknologi og nye løsninger.	2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet
2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	Vurdere alternativ opplæringsarena og spesialundervisning utenfor kommunen	Skolene i Lillesand ivaretar tilpasset opplæring og spesialundervisning innenfor egne arealer og enheter. I enkelte tilfeller ser vi at noen elever ville hatt bedre utbytte av opplæring på en annen arena. Noen elever i skolen har så sammensatte behov og diagnoser at vi har kjøpt plass til dem på Langemyr i Grimstad. Det er ønskelig å vurdere om vi bør bygge opp egen kompetanse slik at vi kan ivareta alle egne elever innad i kommunen.	2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning
3. Organisasjon for fremtiden	Internkontroll og kvalitetsarbeid	Videreutvikle kommunens kvalitetsarbeid for "kontroll i eget hus". Internkontrollteamet bidrar til en helhetlig og tverrfaglig tilnærming, implementering og forankring i organisasjonen. Ta i bruk flere elementer i vårt elektroniske webbasert ledelsesverktøy.	3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi etterlever en helhetlig internkontroll
3. Organisasjon for fremtiden	Etablere nye kommunalområder og stabsorganisering. Kommunikasjon.		3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har en utstrakt bruk av delegering og beslutninger tas på lavest mulig nivå
3. Organisasjon for fremtiden	Gjennomføre lokalvalg høsten 2023		3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss
3. Organisasjon for fremtiden	Lillesand 2024 - Sikre gevinstrealisering	Sikre gevinstrealisering	3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi sikrer bærekraftig økonomisk utvikling og handlefrihet gjennom god økonomisk planlegging og styring. Med bærekraftig økonomi mener vi et netto driftsresultat på 2 %, et disposisjons-fond på 5 % og en langsiktig gjeld utenom pensjonsforpliktelser

Økonomiplan for 2023-2026

				på 120 % av brutto driftsinntekter
3. Organisasjon for fremtiden	Videreføre lederutvikling, oppfølging av lederplattform	Lederutviklingen fortsetter med fokus på lederplattform, endringskompetanse og innovasjonsledelse. Dette er viktig kompetanse for organisasjonen for å møte fremtidige utfordringer og ambisjonene satt i Lillesand 2024.	3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi sikrer felles forståelse for og forpliktelse av hvordan en helhetlig, tydelig og strategisk ledelse utøves
3. Organisasjon for fremtiden	Virksomhetsplaner	Innføre virksomhetsplaner for alle enheter. Sees i sammenheng med innføring av virksomhetsstyringsvektøyet Framsikt.	3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi satser på digitalisering og innovasjon for å oppnå optimal oppgaveløsning
3. Organisasjon for fremtiden	Økonomisk balanse og bærekraftig økonomistyring	Et grunnleggende krav i økonomiforvaltningen er at kommunene skal forvalte sin økonomi slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid. Kommunens vedtatte finansielle handlingsregler skal sikre dette. I økonomiplanperioden må det settes fokus på realisere forventede gevinster i program Lillesand 2024, samt omfordele ressurser til kommunalområdene i tråd med den demografiske utviklingen.	3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi sikrer bærekraftig økonomisk utvikling og handlefrihet gjennom god økonomisk planlegging og styring. Med bærekraftig økonomi mener vi et netto driftsresultat på 2 %, et disposisjons-fond på 5 % og en langsiktig gjeld utenom pensjonsforpliktelser på 120 % av brutto driftsinntekter

Befolkningsutvikling

Store deler av kommunal virksomhet påvirkes direkte av antall innbyggere og fordelingen på aldersgrupper. Det er derfor viktig å følge den demografiske utviklingen og framskrivningen av befolkningen de neste årene. Det statlige rammetilskuddet til kommunen beregnes bl.a. ut fra befolkning, befolkningsvekst og demografisk inndeling. Befolkningsøkning gir oss både økte kostnader og inntekter. Imidlertid slår inntektene inn først året etter at befolkningsveksten har skjedd, pga. at tildelingen i statsbudsjettet bygger på befolkningen i kommunen pr. 1. juli året før budsjettåret. Tilflytting og barnefødsler som skjer etter 1. juli får ikke utslag på rammetilskuddet før neste budsjettår. Befolkningsveksten siste halvår vil ha noe effekt på de totale overføringene fra staten på grunn av inntektsutjevningen, men denne effekten er begrenset.

Er befolkningsveksten i kommunen større enn landsgjennomsnittet gir det en økning i inntektsutjevningen, mens en lavere vekst vil ha motsatt effekt. Motsatt treffer eksempelvis kostnadene til nye barnehageplasser oss med én gang behovet oppstår. Befolkningsveksten, som skissert under, er lagt til grunn for inntekter og utgifter i økonomiplanperioden.

Befolkningsutvikling 2022

Befolkningsutvikling pr 01.07.2022 hittil i år

	2021	2022	Diff	Prosent
Befolkning 1. januar	11180	11279	99	0,9 %
Fødte	54	53	-1	-1,9 %
Døde	37	39	2	5,4 %
Fødselsoverskudd	17	14	-3	-17,6 %
Innvandring	27	58	31	114,8 %
Utvandring	16	16	0	0,0 %
Innflytting, innenlandsk	277	223	-54	-19,5 %
Utflytting, innenlandsk	210	228	18	8,6 %
Netto innflytting inkl. inn- og utvandring	78	37	-41	-52,6 %
Folkevekst	95	51	-44	-46,3 %
Befolkning pr 01. juli	11275	11330	55	0,5 %

Befolkningsutviklingen i 1. halvår i 2022 er lavere enn ved samme tidspunkt i 2021. Folkeveksten i 1. halvår i 2022 var på 51 personer mot 95 på samme tid i fjor. Det er særlig innenlandsk innflytting som er lavere enn på samme tid i 2020. Prosentvis vekst fra 01.07.21 til 01.07.22 er på 0,5 % mot 0,9 % på samme tid som i fjor. I 2. halvår 2021 var det svært liten befolkningsvekst (4 personer). Administrasjonen legger til grunn at befolkningsveksten 2. halvår 2022 skal bli vesentlig høyere. Dette har blant annet sammenheng med det store antall flyktninger som bosettes i 2022.

For 2022 forventer administrasjonen en vekst på om lag 1,2 %. Dette er høyere enn befolkningsprognosen fra SSB. Veksten er i stor grad avhengig av innvandring og innenlandsk innflytting til Lillesand.

Befolkning fordelt på aldersgrupper 01.07.2021 og 01.07.2022

4215 Lillesand	01.07.2021	01.07.2022	Endring	Endring i %
Innbyggere 0 år	99	100	1	1,0 %
Innbyggere 1-5 år	595	561	-34	-5,7 %
Innbyggere 6-15 år	1579	1554	-25	-1,6 %
Innbyggere 16-22 år	929	952	23	2,5 %
Innbyggere 23-66 år	6172	6218	46	0,7 %
Innbyggere 67-79 år	1416	1431	15	1,1 %
Innbyggere 80-89 år	407	429	22	5,4 %
Innbyggere 90 år og over	82	85	3	3,7 %

Det har vært størst prosentvis økning i aldersgruppen 67-79 år med 5,4 % og i gruppen 90 år og eldre med 3,7 %. Størst nedgang har det vært i aldersgruppen 1-5 år med -5,7 %. Det er en nedgang i aldersgruppen 6-15 år med -1,6 %.

Befolkningsutvikling i økonomiplanperioden

I beregning av de frie inntektene har administrasjonen benyttet følgende anslag for innbyggertall i prognosemodellen:

	01.07.2022	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2025	01.01.2026	01.01.2027
0-1 år	199	200	201	203	206	211
2-5 år	462	465	466	461	468	479
6-15 år	1554	1542	1511	1479	1439	1396
16-22 år	952	957	972	999	1031	1061
23-66 år	6218	6270	6340	6388	6435	6495
67-79 år	1431	1453	1482	1513	1532	1541
80-89 år	429	439	470	509	553	600
90 år eller eldre	85	86	81	75	77	79
Totalt	11330	11413	11523	11627	11740	11862
Prosent vekst		0,7 %	1,0 %	0,9 %	1,0 %	1,0 %

Befolkningsfremskrivning utover økonomiplanperioden

Statistisk sentralbyrå (SSB) utarbeider annethvert år nye befolkningsprognoser og den siste kom i juli 2022. I tabellen vises hovedalternativet MMMM.

	2022	2030	2040	2050
0 år	101	111	121	111
1-5 år	571	579	655	625
6-12 år	1081	856	930	983

Økonomiplan for 2023-2026

13-15 år	486	445	384	431
16-19 år	522	621	489	537
20-44 år	3353	3487	3450	3291
45-66 år	3245	3479	3589	3643
67-79 år	1419	1612	1910	2062
80-89 år	420	667	869	1111
90 år eller eldre	81	107	208	309
	11 279	11 964	12 605	13 103

Tabellen under viser den relative utviklingen målt mot 2022 som basisår = 1,0

	2022	2030	2040	2050
0 år	1,00	1,10	1,20	1,10
1-5 år	1,00	1,01	1,15	1,09
6-12 år	1,00	0,79	0,86	0,91
13-15 år	1,00	0,92	0,79	0,89
16-19 år	1,00	1,19	0,94	1,03
20-44 år	1,00	1,04	1,03	0,98
45-66 år	1,00	1,07	1,11	1,12
67-79 år	1,00	1,14	1,35	1,45
80-89 år	1,00	1,59	2,07	2,65
90 år eller eldre	1,00	1,32	2,57	3,81
	1,00	1,06	1,12	1,16

De nye prognosene tilsier en samlet befolkningsvekst på 0,7 % pr. år frem mot 2030. Mellom 2030 og 2040 vil den årlige veksten være 0,6 % mens den avtar til 0,4 % mellom 2040 og 2050. Lillesand er imidlertid en av kommunene i landet med kraftig vekst (mer enn 15 %) frem mot 2050. Lillesand vil ha høyere prosentvis befolkningsvekst enn landet totalt. Mange kommuner på Agder vil ha mer enn 5 % nedgang i antall innbyggere frem mot 2050. Årsakene til lavere vekst er først og fremst lavere fruktbarhet og lavere innvandring.

Antall fødte vil ut fra prognose øke fremover. SSB har lagt til grunn at fertiliteten vil øke igjen etter flere år med nedgang. For Lillesands del forventes det 10 % flere 0-åringer i 2030 og 20 % flere i 2040.

Lillesand har hatt en stor vekst i de yngste aldersgruppene fra 2010 til 2019. Fra 2025 begynner disse barna å bli ferdige med grunnskolen. Veksten i antall 0-åringer har de siste årene avtatt, men vil etter prognosen øke igjen mot 2030 med 10 % flere 0-åringer enn i 2022. I 2040 er det 20 % flere 0-åringer

enn i 2022. Aldersgruppen 1-5 år har hatt en nedgang de siste årene, men vil ha liten vekst frem mot 2030 før veksten øker mot 2040. I 2040 er det 15 % flere barn i barnehagealder enn i 2022.

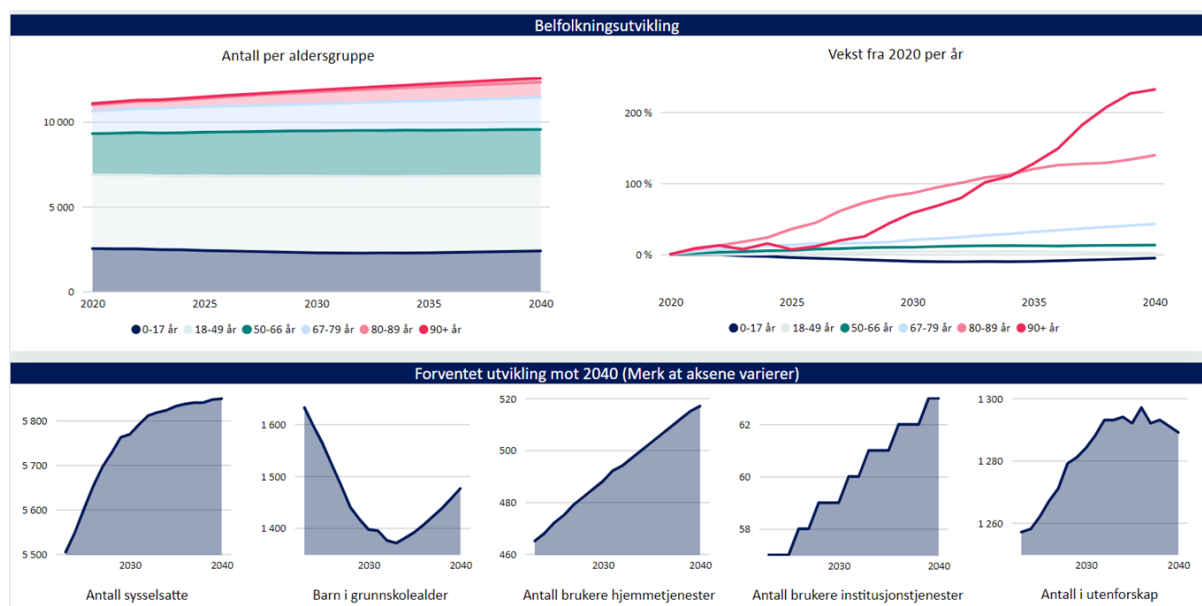
Aldersgruppen 6-12 år de senere år hatt en stor vekst som nådde sin topp i 2021. I de nærmeste årene vil det bli en nedgang i barn i grunnskolealder. Nedgangen fortsetter frem mot 2030 med 21 % færre barn enn i 2022. Mot 2040 tar veksten seg noe opp igjen. I 2040 er det likevel 14 % færre barn i alderen 6-12 år enn i 2022. Aldersgruppen 13-15 år har nedgang på 8 % frem mot 2030 og 21% i 2040 før den øker litt mot 2050. Aldersgruppen 16-19 år vil øke frem til 2030 med 19 % sammenlignet med 2022. I 2040 og 2050 vil aldersgruppen 16-19 år være på nivå med 2022.

Antall innbyggere i yrkesaktiv alder 20-44 år øker mindre enn samlet befolkningsvekst gjennom perioden og vil ha lav vekst i årene fremover. I 2030 er det 4 % flere i alderen 20-44 år. Aldersgruppen 45-66 år øker prosentvis mer enn samlet befolkningsvekst frem mot 2030. I 2040 er det 12 % flere i alderen 45-66 år. Samlet befolkningsvekst i 2040 er på 16 % sammenlignet med 2022.

Aldersgruppen 67-79 år har de senere år hatt den største prosentvise veksten. Dette henger sammen med de store barnekullene etter 1945. Veksten blir fortsatt høy med 14 % i 2030, 35 % i 2040 og 45 % i 2040.

Aldersgruppen 80-89 år er den gruppen som vokser relativt mest mot 2030 med 59 % i 2030 og med 107 % i 2040.

Aldersgruppen 90 år eller eldre har størst prosentvis vekst fra 2035 og utover. Aldersgruppen ender med den største prosentvise veksten av alle med 157 % i 2040 og 281 % i 2050 i forhold til 2022.

Kilde: KS Framtidsverktøy 2040

Konsekvenser for tjenestetilbudet i Lillesand kommune

Det er selvfølgelig vanskelig å spå hvordan Lillesand kommune ser ut om 30 år. Omverdenen er i rask endring. Krigen i Ukraina, pandemien og klimautfordringene er eksempler på dette.

Den eldre befolkning blir større, og levealderen går opp. Bare innen helse og omsorg er det om 30 år behov for 85 % økning i årsverk gitt dagens bemanningsnorm. Samtidig vet man at størstedelen av utgiftsveksten innen helse og omsorg de siste årene er for tjenester til personer under 67 år. Videre vet man at forventet levealder øker med ca. 1 år pr. tiår. Det betyr at frem mot 2040 har levealderen økt med 2 år. Ved økt levealder øker hyppigheten av flere sykdommer som f.eks. demens, og dette skaper ytterligere press på helse- og omsorgssektoren. En stor del av veksten i spesialisthelsetjenesten må i fremtiden tas av kommunene. Dette kan innebære at kravene til kompetanse innen helse- og omsorgssektoren øker ytterligere. Nye generasjoner med eldre vil stille andre krav til kvalitet og individtilpassede tjenester.

Økt levealder gir også utfordringer i form av økte pensjonskostnader. De neste generasjonene må finne seg i å jobbe lenger for å opprettholde dagens nivå på pensjonen. Forsørgerbyrden, dvs. forholdet mellom de over 65 år og yrkesaktiv alder øker fra 0,33 i 2020 til 0,58 i 2050.

Frem til nå har staten i mer eller helst mindre grad kompensert for økte demografikostnader til kommunene. Med økte pensjonskostnader, usikre oljeinntekter, klimakostnader, pandemikostnader m.m. er det ikke sikkert at staten har råd til automatisk å finansiere de økte kostnadene. Det er helt nødvendig at man klarer å få eldre til å bo hjemme lengre gjennom hverdagsrehabilitering og tilrettelegging. Kommunen vil være nødt til å dreie fokus fra behandling til forebygging på mange områder. Kommunen er også nødt til å samarbeide med pårørende og frivillig sektor i større grad.

Mer kompliserte oppgaver til kommunene øker behovet for kompetanse, innovasjon og teknologiutvikling. Endringene må skje raskt. Det blir større krav til tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid i en helt annen grad, og på en helt annen måte enn i dag. Staten setter i større grad krav til formell kompetanse på flere områder.

Digitale tjenester og kommunikasjon har endret grensesnittet mellom kommunen og innbyggerne. Det er i dag færre som oppsøker rådhuset for å få utført tjenester; dette blir gjort digitalt. En kan sammenligne utviklingen med det som skjedde med bankene for 10-15 år siden. Det samme vil skje innen helse og omsorg med bruk av velferdsteknologi, kunstig intelligens og roboter.

Kampen om arbeidskraften i fremtiden blir hard. Lillesand kommune merker tendensen allerede nå ved at er vanskeligere å rekruttere visse yrkesgrupper. En større andel av befolkningen må arbeide innen kommunal sektor. Mange flere må jobbe heltid i stedet for deltid. En undersøkelse viser at deltidsansatte i Lillesand kommune representerer en reserve-arbeidskraft på ca. 125 årsverk. Flere kommuner har vansker med å rekruttere innen spesielle yrkesgrupper som sykepleiere og ingeniører. Etterspørselen etter flere av kommunens yrkesgrupper vil være større enn tilbudet fra utdanningssystemet, og gapet bare vil øke.

Kommunene vil være nødt til å utnytte arbeidskraftreserver på en helt annen måte. Dette er grupper som i stor grad faller utenfor arbeidsmarkedet som uføre, innvandrere, mottakere av sosialhjelp, deltidsarbeidende, hjemmевærende, pensjonister m.m. Det hevdes at kommunene i fremtiden i større grad vil få ansvar for arbeidslinjen i samfunnet.

Lillesand kommune er nødt til å være en attraktiv arbeidsgiver; ha konkurransedyktige vilkår og ha et godt omdømme for å tiltrekke seg kompetent arbeidskraft i fremtiden. Det vil komme konkurranse fra private aktører som tilbyr de samme tjenestene som kommunene.

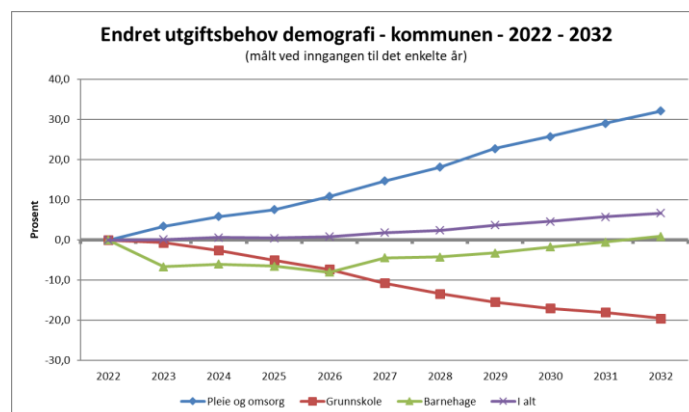
Lillesand kommune har levekårsutfordringer, som resten av Agder. Lillesand har større andel uføre, unge arbeidsledige, personer med psykiske plager og lidelser, dødelighet av lungekreft og kols, og muskel- og skjelettsykdommer. Én av forklaringene kan være et svakt og ensidig næringsliv med få arbeidsplasser i deler av regionen. Videre ligger regionen dårlig an når det gjelder likestilling, spesielt i forhold til yrkesdeltakelse blant kvinner. Det er en utfordring at dårlige levekår skaper et dårlig omdømme for Agder.

Regionen skiller seg ut fra andre storbyregioner ved lavere utdanningsnivå og få kompetansearbeidsplasser. Regionen kommer spesielt dårlig ut i andel med høyere universitetsutdanning. Dette er en hindring for videre utvikling og omstilling av næringslivet.

Et annet viktig forhold er at foreldres utdanningsnivå har sammenheng med barnas muligheter for å lykkes i utdanningssystemet; dette gjelder f.eks. frafall, spesialundervisning osv. Det er også stor forskjell på levealder når man ser på utdanningsbakgrunn. Satsing på utdanning er viktig; både for å sikre levekårene i regionen og for å omstille næringslivet.

Kommunene opplever at klimaendringene skjer nå. Ikke i form av merkbar havstigning og temperaturøkning, men i form av hyppigere ekstremvær. Kommunene må derfor i større grad planlegge, utbygge infrastruktur og ha beredskap for klimaendringer og ekstremvær. Det ligger store investeringer foran kommunen innen vann, avløp og renovasjonssektoren.

97 % av veksten i Norge fra 2000-2010 kom i storbyregionene. Halvparten av Norges befolkning bor i storbyene og det er en klar tendens til fortsatt sentralisering. Det er derfor et stort behov for å ha en koordinert areal- og transportplan i de funksjonelle byregionene. Det vil være fokus på kollektivtransport og byutvikling. Økt transportbehov må løses ved bruk av kollektivtransport, sykkel og gange slik man kjenner fra bymiljøavtalene.

Kilde: KS demografi-modell 2022

Figuren viser endringer i demografikostnadene i de største sektorene fra 2022 til 2032. Størst økning er det innen pleie og omsorg med over 30 % frem mot 2032. Utgiftene til grunnskole vil reduseres med ca. 20 %. Totalt for kommunen øker demografikostnadene med 53 mill. kr målt i 2022 kroner.

Organisering og bemanning

Organisering

Administrativt er kommunen inndelt i 3 kommunalområder; teknisk, oppvekst og velferd med kommunalsjefer som rapporterer til kommunedirektør. I 2022 har det vært gjennomført en intern prosess for å etablere kommunalområdene oppvekst og velferd (tidligere sektor for skole og barnehage og sektor for helse og kultur). Det har vært en gjennomgang i forhold til hvilke funksjoner og enheter som organisatorisk skal knyttes til henholdsvis kommunalområdet oppvekst og velferd for mest mulig optimal tjenesteyting innenfor disse områdene.

I kommunedirektørens stab ligger formannskapssekretær, juridisk rådgiver og rådgiver samfunnsplanlegging og folkehelse. I tillegg er stab for digitalisering, kommunikasjon og kvalitet, stab for økonomi og prosjekt og stab for HR plassert direkte under kommunedirektøren.

Organisasjonen justeres og tilpasses fortløpende i tråd med hva som er mest hensiktsmessig for driften og i begynnelsen av økonomiplanperioden vil det derfor foretas organisasjonsendringer innenfor stab, kultur og deler av teknisk sektor.

Ved overgangen til 2023 består kommunalområdene av 21 enheter med enhetsledere som rapporterer til respektiv kommunalsjef. Flere enheter er inndelt i avdelinger, og pr. 2. tertial 2022 har vi 25 avdelingsledere som rapporterer til respektiv enhetsleder.

Følgende interkommunale samarbeid som er etablert der Lillesand kommune er deltaker:

- Barnevernstjenesten for Kristiansandsregionen Jf. kommuneloven 28-1b. Kristiansand er vertskommune.
- Felles tekniske tjenester for Lillesand og Birkenes kommuner (oppmåling, geodata, eiendomsskatt, jord og skog). Jf. kommuneloven 28-1b. Birkenes er vertskommune.
- Kulturskolen for Birkenes og Lillesand Jf. kommuneloven § 28-1b. Birkenes er vertskommune.
- IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommuner Jf. kommuneloven § 28-1b. Lillesand er vertskommune.
- Langemyr skole og ressursenter Jf. kommuneloven § 27 (interkommunalt samarbeid)
- Struktur1 (samarbeid med Birkenes kommune om regnskap og lønn). Jf. kommuneloven § 27 (interkommunalt samarbeid)
- Arendal revisjonsdistrikt IKS. Jf. lov om interkommunale selskap
- Aust-Agder museum og arkiv IKS. Jf. lov om interkommunale selskap
- LIBIR IKS (Lillesand og Birkenes renovasjonsselskap). Jf. lov om interkommunale selskap
- KBR IKS (Kristiansandsregionens brann og redningstjeneste) Jf. lov om interkommunale selskap
- Region Kristiansand med tilhørende fagnettverk. Jf. kommuneloven § 27
- Legevaktsamarbeid
- Krisesenter
- OKOS Agder Opplæringskontoret for offentlig sektor i Agder
- Innkjøpsamarbeidet «Offentlig Anskaffelser Agder (OFA)»
- VETAKS – sekretariat for kontrollutvalg Vestfold, Telemark og Agder

Årsverk

Ved 2. tertial 2022 har Lillesand kommune ca. 808 årsverk (998 personer), inkludert ansatte i fødselspermisjon, vikarer, engasjement, lærlinger og politikere (som får lønn)

Forslag til økning i nye årsverk i økonomiplanperioden er spesielt omtalt under hvert kommunalområdet, men i hovedsak er det lagt opp til økte ressurser innenfor kommunalområdet oppvekst og velferd på grunn av økt antall flyktninger til Lillesand kommune.

En fremtidsrettet arbeidsgiverpolitikk

Vedtatt «Strategi for ledelse og medarbeiderskap» skal vise vei inn i et samfunns- og arbeidsliv i endring og utgjør en felles plattform for ledere, ansatt og deres organisasjoner. Den har en sterk kobling mot kommuneplanens samfunnsdel.

Innsatsområdene i arbeidsgiverstrategien skal skape retning og prioriteringer innenfor arbeidsgiverområdet og beskriver forventninger til utvikling og ivaretagelse av rollen som arbeidsgiver og arbeidstaker.

Følgende innsatsområder setter retning for en fremtidsrettet arbeidsgiverpolitikk og inngår i strategien:

- Ledelse
- Medarbeiderskap
- Kompetanse
- Mangfold
- Innovasjon
- Helsefremmende arbeidsmiljø
- Samskaping

Lærlinger og praksisplasser

I kommunens overordnede styringsdokumenter, herunder i kommuneplanens samfunnsdel, fremgår under satsingsområde «Organisasjon for fremtiden» følgende målformulering;

Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere.

Hvor en av strategiene for å nå dette målet er: *vi skal arbeide for å tilby flere lærling- og praksisplasser.*

I Lillesand kommune jobber vi på både strategisk og operativt nivå med fagopplæring og har p.t. 30 lærlinger (inkl. 3 fagbrev på jobben kandidater) fordelt på 5 ulike fagområder.

Det overordnede ansvaret for lærlingordningen ligger til stab for HR, som administrerer og koordinerer ordningen. Daglig oppfølging foregår ute i enhetene/avdelingene og i alt er det ca. 20 av våre arbeidsplasser som har en eller flere lærlinger og som gjør en kjempeinnsats i dette arbeidet. Faglig leder i hvert lærefag og tilstrekkelig antall veiledere er en forutsetning for å kunne opprettholde dagens lærling antall. Det blir derfor viktig å satse på et robust og stabilt veilederkorps i kommende økonomiplanperiode.

Statsbudsjettet 2023

Statsbudsjettet 2023

De viktigste punktene som gjelder kommuner i forslag til statsbudsjett for 2023 er:

Samlede inntekter/frie inntekter

- Regjeringen foreslår en vekst i frie inntekter på om lag 2,6 mrd. kr, hvorav 1,7 mrd. kr til kommunene og 0,9 mrd. kr til fylkeskommunene. Det tilsvarer en realvekst på 0,6 %.
- Regjeringen anslår de frie inntektene for Lillesand til 725,864 mill. kr. Det er en vekst på 21,714 mill. kr. eller 3,1 % fra 2022.

Tabell Vekst i frie inntekter for kommunene

	Mrd. kroner
Vekst frie inntekter	2,6
- merkostnader til demografi	-2,6
- mindrekostnad pensjon	0,1
= Økt handlingsrom	0,1

Kommunal deflator (årlig pris- og lønnsvekst i kommunesektoren i prosent)

- Deflatoren for 2022 anslås til 5,3 %
- I 2023 anslås kommunal deflator til 3,7 % og lønnsveksten til 4,2 % og 3,1 % i prisvekst.

Skatteandel/kommunal skattøre

Den andelen av skatten for personlig skattytere som fordeles til kommunene (skattøren) økes fra 10,95 % til 11,15 %.

Inntektssystemet for kommunene

Utgiftsutjevning

Kommunene får kompensasjon for disse ufrivillige kostnadsforskjellene i utgiftsutjevningen. Størsteparten av kommunenes rammetilskudd fordeles i utgangspunktet med et likt beløp pr. innbygger, det såkalte innbyggertilskuddet. Utgiftsutjevningen skjer ved hjelp av en kostnadsnøkkel, som sørger for at denne andelen av rammetilskuddet blir omfordelt fra kommuner som er rimeligere å drive enn landsgjennomsnittet, til kommuner som er dyrere å drive enn landsgjennomsnittet.

Kostnadsnøgkelen består av en rekke objektive kriterier, som forklarer hvorfor det er forskjeller i kommunenes utgifter til velferdstjenester. Eksempler på slike kriterier er blant annet antall barn i skolepliktig alder, antall eldre og bosettingsmønster og reiseavstander i kommunen.

Lillesand kommune har et beregnet utgiftsbehov for 2023 på 1,005. Det innebærer at utgiftsbehovet pr innbygger er 0,5 % høyere i Lillesand enn pr innbygger i landet. For 2022 var det beregnede

utgiftsbehovet 1,014. Dette medfører at utgiftsutjevningen går ned med 4,7 mill. kr. sammenlignet med 2022.

Innbyggertilskudd før omfordeling

Tabell 16 Virkning for Lillesand kommune

Mill. kr.	2022	2023	Endring	Prosent
Innbyggertilskudd før omfordeling	294,760	318,111	23,351	7,90 %
Utgiftsutjevning	9,141	3,166	-5,975	-65,40 %
Saker med særskilt fordeling	2,992	6,331	3,339	111,60 %
Inntektsgaranti-ordningen	-0,544	1,321	1,865	-342,80 %
Korreksjon elever i private skoler	-1,307	-0,403	0,904	-69,20 %
Ordinært skjønnstilskudd	0,930	1,330	0,400	43,00 %
Innbyggertilskudd etter justering	305,472	330,259	24,787	8,10 %
Skatteanslag	344,087	373,677	29,590	8,60 %
Inntektssutjevning	25,992	21,926	-4,066	-15,60 %
Sum frie inntekter	704,614	725,863	21,249	3,00 %
Saker med særskilt fordeling:				
Helsestasjon og skolehelsetjeneste	2,139	2,203	0,064	3,00 %
Grunnskoletilskudd	2,500	2,593	0,093	3,70 %
Kompensasjon ansvarsovertaking barnevern	0,853	1,535	0,682	80,00 %

Skjønnstilskudd

Kommunal- og moderniseringsdepartementet fordeler årlig en del av rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner etter skjønn. Formålet med skjønnstilskuddet er å kompensere kommuner og fylkeskommuner for lokale forhold som ikke fanges opp i den faste delen av inntektssystemet. Departementet fordeler skjønnstilskuddet til fylkeskommunene, og fastsetter tilskuddsrammer til hvert enkelt fylkesmannsembete for skjønnstildeling til kommunene.

Statsforvalteren fordeler tilskuddet til kommunene etter retningslinjer gitt av departementet. Lillesand kommune får 1 330 000 kr i ordinært skjønnstilskudd for 2023. Dette er en økning på 400 000 kroner fra 2022

Korreksjoner i rammetilskuddet

For 2023 vil det som tidligere år gjøres en rekke korrigeringer i rammetilskuddet for endringer i oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivå, regelendringer, innlemminger av øremerkede tilskudd mv.

1000 kr	Lillesand 2023
Statlige og private skoler endring elevtall	-254
Gratis deltid SFO 1. trinn høsten 2022	1898
Redusert makspris barnehager og gratis barnehage 3. barn.	1495
Redusert pensjonspåslag for private barnehager	-106
Gratis barnehage tiltakssonen	0
Diverse korrigeringer økonomisk sosialhjelp	231
Barnevernsreformen	1019
Samværsplan barnevernlov	59
Godtgjøring av sakkyndige og tolk ny barnevernlov	-35
Likeverdsreformen. Barne- koordinator	177
Ny oppgave- og ansvarsdeling i barnevernet – avvikling av forsøk	0
Økt basistilskudd fastleger	1027
Ekstraordinære bevilgninger koronatiltak 2022	-1972
Rest-korrigerings merskattevekst 2022 - utbytter	-3754
Diverse korreksjoner	-99
Samlet korreksjon	-314

Aktuelle saker med betydning for kommunesektoren

Her presenteres et utvalg aktuelle saker med betydning for kommunesektoren på ulike departementers budsjetter samt endringer i rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner som følge av endringer i oppgavefordelingen, regelendringer, innlemming av øremerkede tilskudd mv.

Arbeidsgiveravgift

Regjeringen foreslår å innføre ekstra arbeidsgiveravgift på 5 prosent for lønnstakere som har over 750 000 kroner i lønnsinntekt. Tiltaket er situasjonstilpasset og kan bidra til å dempe presset i arbeidsmarkedet.

Arbeidsliv – økt bruk av heltid

Regjeringen foreslår en heltidspott med søkbare midler til gjennomføring av forsøksprosjekter for økt bruk av heltid og redusert bruk av deltid. Det foreslås en treårig satsing som innebærer 15 millioner kroner i 2023.

Barnehage – kvalitet og kompetanse

Regjeringen foreslår 595 millioner kroner til kompetansetiltak for barnehageansatte, en økning på 180 millioner kroner fra 2022. Det gir rom til å opprette inntil 630 flere videreutdanningstilbud for barnehagelærere. Forslaget innebærer også at regional ordning for kompetanseutvikling styrkes til totalt 260 millioner kroner.

Regjeringen foreslår også å bevilge 50 millioner kroner til å styrke kvaliteten i barnehagelærerutdanningen. I tillegg foreslår regjeringen å styrke bevilgningen til flere pedager i barnehager i levekårsutsatte områder med 45 millioner kroner, til totalt 80 millioner kroner i 2023.

Barnehage – maksimalpris og gratistilbud

Regjeringen foreslår at maksimalprisen for en barnehageplass blir redusert til 3 000 kroner per måned fra 1. januar 2023. For familier som har tre (eller flere) barn i barnehage samtidig, foreslår regjeringen å innføre gratis barnehage for det tredje barnet. Dette skjer fra 1. august 2023.

Barnehage og skole – tillitsreform

Regjeringen foreslår 10 millioner kroner til lokale piloter og prosjekter i barnehager og skoler i sammenheng med tillitsreformen.

Barnevern – helsekartlegging av barn i barnevernet

Regjeringen foreslår 21 millioner kroner til utvidelse av tilbud om tverrfaglig helsekartlegging av barn i barnevernet. Tverrfaglig helsekartlegging skal sikre at barn og unge i barnevernet får treffsikker og god hjelp, både fra helsevesenet og fra barnevernet.

Barnevern – ideelle aktører

Regjeringen foreslår 10 millioner kroner til å ytterligere styrke barnevernsinstitusjoner drevet av ideelle aktører. Regjeringen vil legge til rette for økt bruk av ideelle aktører og reduserte kjøp fra kommersielle aktører.

Barnevern – kvalitet i kommunalt barnevern

Regjeringen foreslår 25 millioner kroner til en tiltakspakke for å øke kvaliteten i kommunalt barnevern. Midlene skal gå til:

- å utvikle et lavterskel opplæringsprogram for nye barnevernsledere om lederrollen
- et program om internkontroll til samtlige barnevernsledere
- en ny videreutdanning for barnevernsledere
- styrke statsforvalterens oppfølging av kommunenes styring og ledelse av barnevernet
- styrke kommunale veiledningsteam for å styrke ledelse og styring i sårbare kommuner
- utvide den geografiske spredningen av det spesialiserte hjelpetiltaket Multisystemisk terapi (MST)

Barnevern – ny barnevernslov

Regjeringen foreslår 37,8 millioner kroner til ny barnevernslov som skal tre i kraft 1. januar 2023.

Den økte bevilgningen skal dekke skjerpede krav til samværspaner etter omsorgsovertakelser, som er en oppfølging av dommene fra den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen (EMD). Økningen skal også dekke fri rettshjelp som følge av flere enkeltstående endringer som styrker barn og foreldres rettssikkerhet.

Økt basistilskudd til fastleger

Regjeringen foreslår å øke og endre innretningen av basistilskuddet til fastleger fra 1. mai 2023. Det gir økte utbetalinger i kommunene på 480 mill. kroner i 2023 og 720 mill. kroner f.o.m 2024. Kommunene kompenseres for økte utgifter til formålet.

Eldrerådene

Regjeringen foreslår 5 millioner kroner for å styrke opplæring av de kommunale og fylkeskommunale eldrerådene.

Energiltak i kommunalt eide utleieboliger, omsorgsboliger og sykehjem

Regjeringen foreslår å bevilge 480 millioner kroner til energiltak i kommunalt eide utleieboliger, omsorgsboliger og sykehjem, i tillegg til studentboliger. Tilskuddet skal gå til tiltak som reduserer energibehovet i boligene.

Frivilligsentraler

Regjeringen foreslår å bevilge 221 millioner kroner til frivilligsentraler i kommunene.

Helsepersonell – kompetanseutvikling

Regjeringen foreslår at det bevilges 12 millioner kroner til å etablere en regional koordinatørrolle hos statsforvalter, for å gi støtte og veiledning til kommuner i deres arbeid med strategisk kompetanseutvikling av helsepersonell.

Inkludering av barn og unge – tilskudd

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til ordningen Tilskudd til inkludering av barn og unge med 96 millioner kroner.

Styrkingen skal blant annet gå til lokale fritidskasser for å dekke kostnader til deltakelse i fritidsaktiviteter, åpne møteplasser, som for eksempel fritidsklubber, og loser/ungdomsloser som skal hjelpe unge med å fullføre utdanningsløp. 20 millioner kroner skal prioriteres til utstyrssentraler for utlån av sports- og fritidsutstyr.

Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis

Regjeringen foreslår å fortsette opptrappingen av kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis med en bevilgning på 150 millioner kroner i 2023.

Koronavaksinasjonsprogrammet

Regjeringen foreslår 1,92 milliarder kroner til innkjøp av vaksiner mot covid-19 og vaksinasjon. Staten vil fortsette å dekke kommunenes, Svalbards og helseforetakenes kostnader til gjennomføring av vaksinasjonsprogrammet i 2023.

Kraftinntekter

Regjeringens forslag om et ettårig trekk i rammetilskuddet for kommuner og fylkeskommuner 12 Prop. 1 S 2022–2023 Statsbudsjettet 2023 som ventes å ha ekstra høye inntekter fra konsesjonskraft, bidrar med 3 mrd. kroner til andre prioriterte formål.

Regjeringen foreslår å innføre et høyprisbidrag på vind- og vannkraft der satsen settes til 23 prosent av kraftpris som overstiger 70 øre per kWh. Grunnrenteskattesatsen på vannkraft øker fra 37 til 45 pst. fra og med inntektsåret 2022. Tiltakene vil få effekt på kraftselskapenes overskudd og utbytte til kommunene som eiere.

Fra 2024 vil deler av inntektene fra grunnrenteskatten tilføres rammetilskuddet til kommunene.

Kulturliv – inkludering for barn og unge

Regjeringen foreslår 13 millioner kroner til ordningen Inkludering i kulturliv. Formålet med denne ordningen er å bidra til at barn og unge som ikke deltar i fritidsaktiviteter, får mulighet til å delta jevnlig i organiserte kulturaktiviteter sammen med jevnaldrende barn og unge.

Lærere og skoleledere – videreutdanning

Samlet foreslår regjeringen å bevilge 1,6 milliarder kroner til videreutdanning for lærere og skoleledere. Det gir blant annet rom for å tilby videreutdanning til rundt 6 000 lærere i skolen høsten 2023.

Menn i helse

Menn i helse er et samarbeidprosjekt mellom kommune, NAV, fylkeskommune, KS og Helsedirektoratet. Prosjektet skal bidra til økt rekruttering av menn til omsorgssektoren.

Prosjektets mål er å rekruttere menn mellom 25–55 år som mottar ytelser fra NAV og gi de et komprimert utdanningsløp frem til fagbrev som helsefagarbeider. Regjeringen foreslår å styrke rekrutteringstiltaket med 3 millioner kroner til 19,4 millioner kroner i 2023.

Minoritetsspråklige barn

Regjeringen foreslår å øke tilskuddet til tiltak som vil styrke den språklige utviklingen for minoritetsspråklige barn med 45 millioner kroner, til totalt 204 millioner kroner i 2023.

Psykisk helse- og rus

Regjeringen foreslår å styrke bevilgningen til området psykisk helse og rus og til helsestasjoner og skolehelsetjenesten med 150 millioner kroner. Innsatsen på psykisk helse- og rusfeltet skal styrkes gjennom en opptrappingsplan for psykisk helse og en forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet.

Tiltakene vil blant annet omfatte å øremerke 45 millioner kroner til styrking av helsestasjoner og skolehelsetjenesten, styrke oppsøkende psykisk helse- og rusarbeid rettet mot barn og unge i kommunene med 20 millioner, og 15 millioner til å styrke arbeid med forebygging, tidlig oppdagelse, tidlig intervensjon og behandling av spiseforstyrrelser.

I tillegg øremerkes 10 millioner kroner til å utvikle modeller for samhandling om pasienter med særlig krevende tjenestebehov, og 10 millioner kroner til styrking av tilbudet til pårørende til pasienter med psykisk helse- og rusproblemer.

SFO

Fra høsten 2022 får alle elever på 1. trinn tilbud om tolv timer gratis skolefritidsordning (SFO) per uke. Det har en helårseffekt på 1,4 milliarder kroner i 2023. I tillegg foreslår regjeringen å bevilge 10 millioner kroner i 2023 til økt kompetanse for ansatte i SFO. Det vil bidra til bedre kvalitet i tilbudet.

Skolebibliotek

Regjeringen foreslår å styrke ordningen med tilskudd til skolebibliotek og lesestimulering med 7,5 millioner kroner til totalt 25 millioner kroner. Styrkingen er særlig rettet mot levekårsutsatte områder.

Investeringsstilskudd til institusjonsplasser og omsorgsboliger

Investeringsstilskuddet til heldøgns omsorgsplasser i institusjon og omsorgsboliger ble innført i 2008. Formålet med tilskuddet er å stimulere kommunene til både å fornye og øke tilbudet av institusjonsplasser og omsorgsboliger for personer med behov for heldøgns helse- og omsorgstjenester. I statsbudsjettet for 2023 foreslås det å ikke prioritere egne stimuleringsmidler til formålet.

Ungdomsgaranti

Regjeringen vil innføre en ny ungdomsgaranti for personer under 30 år som står utenfor arbeidslivet. Bevilgningen på 175 mill. kr. skal brukes til å ansette betydelig flere veiledere ved NAV-kontorene, slik at unge under 30 år som trenger hjelp til å komme i arbeid får tettere oppfølging.

Investeringer i økonomiplanen

Bruttoinvesteringer

I hovedoversikten er alle investeringsprosjektene i budsjett og økonomiplanen listet opp. Hovedplan for vann og avløp, og IKT prosjekter er samlet i egne hovedprosjekter.

Investeringsbudsjettet skal til enhver tid gjenspeile et mest mulig realistisk investeringsnivå i perioden. Kommunens investeringsbehov legger føringer for kommunens gjeldsutvikling, økonomiske handlingsrom og ressursbehov. For å kunne legge frem en investeringsplan som inkluderer alle prioriterte investeringsbehov vil ikke alle budsjettrammer kunne være endelige, og det må regnes med endringer i forventet totalramme etter hvert som prosjektet blir klarere definert.

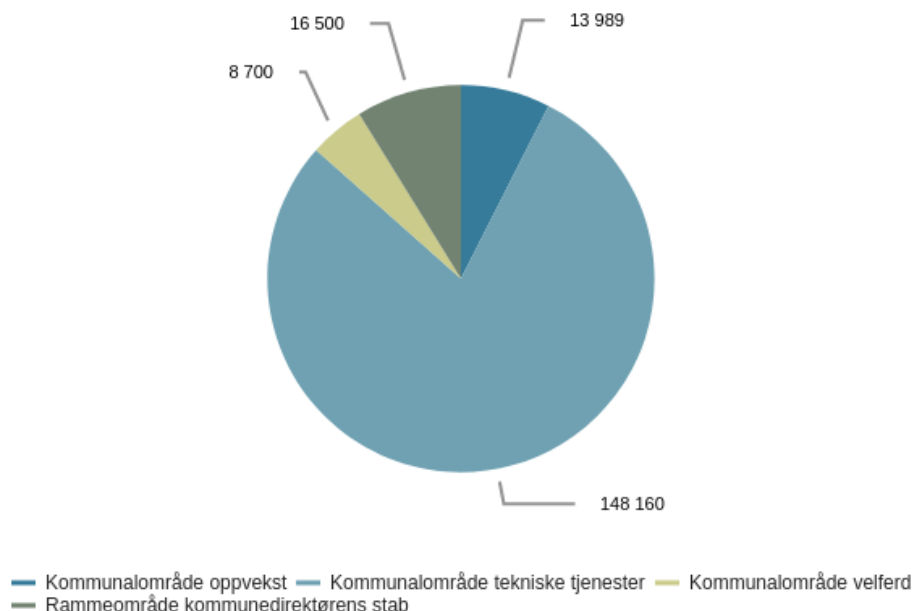
Det er viktig å påpeke at prosjektene i budsjett og økonomiplanen er i ulike faser. Noen er fortsatt på et stadium hvor behov kartlegges, andre i konseptfasen eller planleggingsfasen, og noen prosjekter er i gjennomføringsfasen. Betydningen av dette er at prosjektenes budsjett har ulik grad av usikkerhet.

Kommunedirektøren fremmer forslag om brutto investeringer i 2023 på 187 mill. kr. Forslaget bygger på tidligere vedtak om investeringer, nye forutsetninger om kostnader og nye prosjekter som er spilt inn.

Hovedtyngden av investeringer i planperioden 2023 til 2026 ligger i året 2024. Årsaken til dette er den planlagte byggingen av gymsal på Borkedalen skole samt store investeringer innen vann og avløp. Hovedsakelig gjelder dette sanering vann og avløp i Storgata, sanering Vestreskauen, samt nytt vannbehandlingsanlegg.

Brutto investeringer 2023

Beløp i 1000 kr

Investeringstabell for kommunen samlet

Andre investeringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	2023-26
Investeringsprosjekter					
Rammeområde kommunedirektørens stab					
Biler, utstyr og inventar	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Brannsikkerhet	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
IKT hovedprosjekt	8 900	8 800	9 400	9 700	36 800
Intern finans	1 900	1 900	1 900	1 900	7 600
Ombygging kommunetorget	2 000	0	0	0	2 000
Oppgradering E-teateret	1 100	0	0	0	1 100
Rehabilitering museer	100	100	100	200	500
Sum Rammeområde kommunedirektørens stab	16 500	13 300	13 900	14 300	58 000
Kommunalområde velferd					
Fremtidsplan helse og omsorg	500	0	0	0	500
Kirke	400	0	0	0	400
Natur- og kultursti på Kaldvell - informasjonsskilter	300	0	0	0	300

Økonomiplan for 2023-2026

	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	2023-26
Investeringsprosjekter					
Oppfølging av boligsosial handlingsplan- kjøp	3 250	2 750	2 750	2 500	11 250
Oppfølging av boligsosial handlingsplan- rehabilitering	3 250	2 750	2 750	2 500	11 250
Rehabilitering/ oppgradering Dovreheimen	1 000	0	0	0	1 000
Rehabilitering/ oppgradering helsebygg, inkl. uteområde	0	500	500	500	1 500
Sum Kommunalområde velferd	8 700	6 000	6 000	5 500	26 200
Kommunalområde oppvekst					
Gymsal Borkedalen skole	5 000	50 000	0	0	55 000
Ny Turnhall	7 389	0	0	0	7 389
Ombygging Borkedalen	0	0	5 500	0	5 500
Rehabilitering/ oppgradering barnehage	500	500	500	0	1 500
Rehabilitering/ oppgradering skole	300	400	400	0	1 100
Rehabilitering/ oppgradering uteområde barnehage	300	300	300	400	1 300
Rehabilitering/ oppgradering uteområde skole	500	500	500	400	1 900
Sum Kommunalområde oppvekst	13 989	51 700	7 200	800	73 689
Kommunalområde tekniske tjenester					
Geodata, utvikling og vedlikehold av digitale kartdata	200	200	200	200	800
Hovedplan havn	0	1 500	0	0	1 500
Hovedplan vei	1 500	0	0	0	1 500
Infrastruktur Dovre	6 100	0	0	0	6 100
Jollebrygga Kokkenes	0	800	0	0	800
Jollebrygga Tingsaker	0	800	0	0	800
Kantklipper	1 500	0	0	0	1 500
Lift	310	0	0	0	310
Ny feiebil	0	3 500	0	0	3 500
Ny minigraver	0	1 000	0	0	1 000
Ny småbåt Skjærgårdstjenesten	400	0	0	0	400
Ny traktor	1 600	0	0	0	1 600
Oppgradering av lekeplasser	0	800	800	0	1 600
Oppgradering Fyresmoen	0	5 500	0	0	5 500
Oppgradering veilys og veilyskabler	4 300	3 500	3 500	3 500	14 800
Parkeringshus	500	0	0	0	500
Reasfaltering	2 000	2 000	2 500	2 500	9 000
Robotgressklippere	100	0	0	0	100
Sitteklipper	250	0	0	0	250
Styrking sentrum	2 500	5 000	5 000	0	12 500
TS Tiltak	300	1 000	1 500	0	2 800
Utbedring dypvannskaia	5 000	0	0	0	5 000
Utbedring langbrygge	5 000	0	0	0	5 000
Utskifting biler - byggdrift	800	800	800	0	2 400
Utskifting biler - utedrift	0	2 000	1 000	0	3 000
Utvidelse gjestehavna	1 600	0	0	0	1 600
Sum Kommunalområde tekniske tjenester	33 960	28 400	15 300	6 200	83 860
Sum	73 149	99 400	42 400	26 800	241 749

Økonomiplan for 2023-2026

Selvkost

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter Kommunalområde tekniske tjenester	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	2023-26
Hovedplan VA	114 200	101 350	75 200	129 400	420 150
Sum Kommunalområde tekniske tjenester	114 200	101 350	75 200	129 400	420 150
Sum	114 200	101 350	75 200	129 400	420 150

Underprosjekter

Hovedplan VA

Beløp i 1000 kr

Prosjekt (kode)	Prosjekt	Beløp 2023	Beløp 2024	Beløp 2025	Beløp 2026
653134	Vann og avløp Kjerlingland - Fjeldal	40 500	5 000	0	0
653135	Reservevannledning Lillesand - Kristiansand	200	200	200	0
653140	VA Vaktbil	1 000	0	1 000	0
653142	HB Bjellandsåsen	7 400	7 400	0	0
653144	Utbedring Heldalstem	7 500	0	0	0
653145	Nytt vannbehandlingsanlegg	5 000	20 000	40 000	44 000
653146	Vannledning Kjøpmannsvik-Jonsøya	2 000	4 000	0	0
653147	UV- anlegg Grimevann VB	1 500	0	0	0
653149	Vannledning Jonsøya- Fjeldal	3 000	1 000	0	0
654102	Vann og avløpssanering Storgata	15 250	15 250	0	0
654501	Sanering ledningsnett	2 400	2 400	2 400	2 400
654502	Sanering knutepunkt	2 000	2 000	2 000	2 000
654504	Tilskudd for å legge ringledning på Mæbø	1 750	0	0	0
654505	Avsetting til konseptvurderinger	4 000	4 000	4 000	4 000
654506	Vann- og avløpsledning Høvåg-Kjøpmannsvik	0	6 000	12 000	0
654507	Sanering vestreskauen	11 000	12 500	0	0
655136	PS Fjeldal	2 500	0	0	0
655137	PS Lindekjerr (Kosvig)	2 000	0	0	0
655148	Nytt hovedrenseanlegg avløp	200	100	0	0
VA10	Vann og avløp Hesleviga - Oksevig	0	0	0	24 000
VA11	Ombygging Ytreviga og Oksevig SA	0	0	0	10 000
VA12	Avløpsledning Kjøpmannsvik - Fossbekk	5 000	10 000	0	0
VA13	Ombygging Kjøpmannsvik RA	0	5 000	0	0
VA14	Sanering Viadukten - Øvregate - Østregate	0	0	600	14 000
VA15	Vann og avløp Furulia	0	4 000	0	0
VA16	Sanering vann og avløp Høvåg sentrum	0	0	500	14 000
VA20	Ombygging Høvåg RA	0	0	5 000	0

Økonomiplan for 2023-2026

Prosjekt (kode)	Prosjekt	Beløp 2023	Beløp 2024	Beløp 2025	Beløp 2026
VA4	Sanering vann og avløp Engekjerr - Kroksteinåsen	0	0	0	7 000
VA7	Sanering Sandsmyra - Oddekleiva	0	0	7 500	8 000
VA9	TS Seljelia	0	2 500	0	0
Totalsum		114 200	101 350	75 200	129 400

Hovedprosjekt IKT

Beløp i 1000 kr

Prosjekt (kode)	Prosjekt	Beløp 2023	Beløp 2024	Beløp 2025	Beløp 2026
170051	Nettverksinfrastruktur	600	700	800	800
170054	PC-oppgradering	1 700	1 900	1 900	2 000
170055	Fagsystemer	500	600	700	800
170058	IT-investering skole	1 100	1 300	1 300	1 400
170059	IT-investering barnehage	200	200	300	300
170065	Websak oppgradering	500	100	0	0
170069	Telefoniutstyr	150	150	150	150
170070	Innkjøp kopimaskiner/skrivere	350	350	450	450
170071	Nettbrett	100	100	100	100
170073	Digitalisering politiske møter	600	200	0	0
170074	Serveroppgraderinger	600	500	800	800
170075	Anskaffelse økonomisystemer	200	200	200	200
170076	IT-utstyr Lillesand voksenopplæring	100	100	150	150
170085	Digitalisering (digital post/arkiv)	400	500	600	600
170086	Nytt utstyr i møterom	250	250	300	300
170087	Trådløst nett	350	450	450	450
170122	Smart by Lillesand	200	200	200	200
170125	IKT Prosjektledelse	800	800	800	800
300015	Velferdsteknologi	200	200	200	200
Totalsum		8 900	8 800	9 400	9 700

Oversikt Investering og finansiering

Beløp i 1000

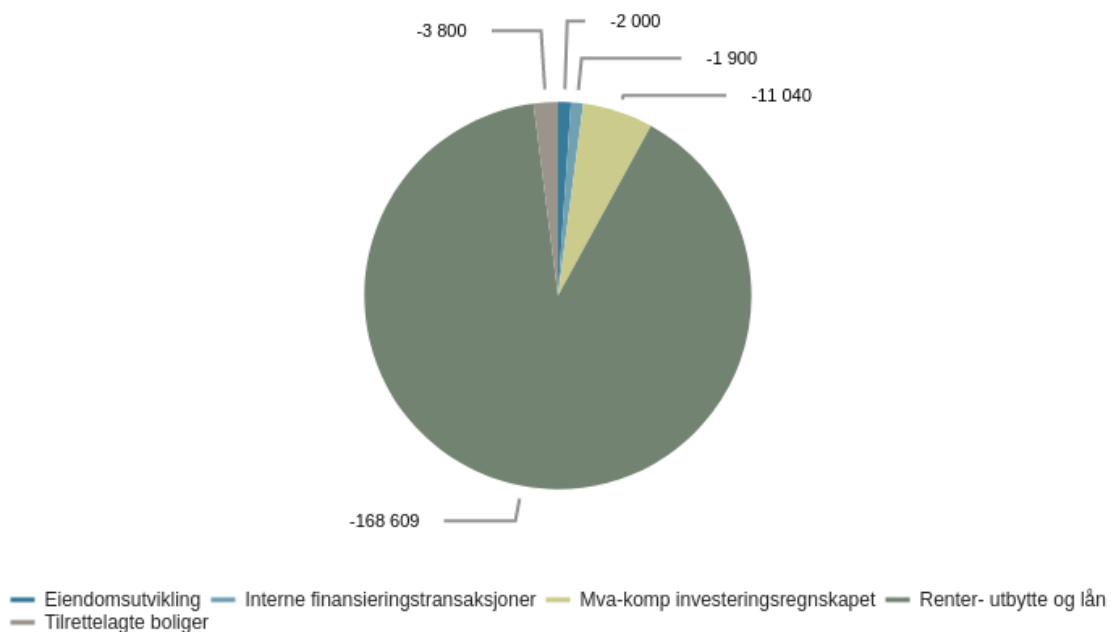
	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Investeringer i varige driftsmidler	183 299	198 850	115 700	154 300
Tilskudd til andres investeringer	2 150	0	0	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	1 900	1 900	1 900	1 900
Sum finansieringsbehov	187 349	200 750	117 600	156 200
Kompensasjon for merverdiavgift	-11 040	-18 170	-7 390	-4 320
Tilskudd fra andre	0	-11 054	-4 850	-10 600
Salg av varige driftsmidler	-5 800	-13 800	-6 800	-3 800
Bruk av lån	-168 609	-155 826	-96 660	-135 580
Videreutlån	40 000	40 000	40 000	40 000
Bruk av lån til videreutlån	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
Overføring fra drift	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900
Sum finansiering	-187 349	-200 750	-117 600	-156 200

Økonomiplan for 2023-2026

	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Sum finansierungsbehov	187 349	200 750	117 600	156 200
Sum finansiering	-187 349	-200 750	-117 600	-156 200
Udekket finansiering	0	0	0	0

Finansiering 2023

Beløp i 1000 kr

Investeringene finansieres i hovedsak av nye låneopptak og momskompensasjon, men enkelte av investeringsprosjektene får tilskudd fra bl.a. staten og fylkeskommunen. I oversikten under vises prosjekter med ekstern finansiering. Salg av eiendom og kommunale boliger er også med på å finansiere investeringsporteføljen. Sum salg tar høyde for kostnader ved salg.

Oversikt over inntekter

Inntekter	Sum	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025	ØP 2026
Moms komp	47 992 381	11 039 795	18 170 000	7 389 856	4 320 000
Gymsal Tingsaker	4 000 000	0	0	4 000 000	0
Turnhall/m skytebane	8 300 000	0	0	0	8 300 000
Kunstgress Hovedbane	2 300 000	0	0	0	2 300 000
Kunstgress Treningsbane	1 000 000	0	1 000 000	0	0
Skatepark Høvåg	700 000	0	700 000	0	0
Dagsturhytte	850 000	0	0	850 000	0
Ballbinge Høvåg	300 000	0	300 000	0	0
Sum Spillemidler	17 450 000	0	2 000 000	4 850 000	10 600 000
Tilrettelagte boliger	9 054 000	0	9 054 000	0	0
Sum husbankfinansiering	9 054 000	0	9 054 000	0	0

Økonomiplan for 2023-2026

Sum Tilskudd/ andre inntekter	26 504 000	0	11 054 000	4 850 000	10 600 000
Salg eiendom	15 000 000	2 000 000	10 000 000	3 000 000	0
Salg kommunale boliger	15 200 000	3 800 000	3 800 000	3 800 000	3 800 000
Salg maskiner og utstyr	0	0	0	0	0
Sum salg	30 200 000	5 800 000	13 800 000	6 800 000	3 800 000
Bruk av fond	7 600 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000
Overføring fra drift	0	0	0	0	0
Sum inntekter	112 296 381	18 739 795	44 924 000	20 939 856	20 620 000

Det er lagt inn en forventning om at kommunen får utbetalt i 2024 investeringstilskudd fra Husbanken for bygging av tilrettelagte boliger på Dovre i 2023. I forslag til statsbudsjett er det foreslått å fjerne dette tilskuddet. Dersom forslaget blir vedtatt må det tas stilling til om prosjektet skal utsettes i påvente av at ordningen evt. gjeninnføres.

Gebyrliste

Kommunedirektørens stab

Gebyrregulativet ble behandlet i bystyret i møtet 19.10.22 og vedtaket er innarbeidet i denne gebyroversikten.

Gebyrer rettet mot barn og unge er forsøkt skjermet mot økning. Dette gjelder bl. a. SFO og barnehage.

Bystyret vedtok en generell økning av gebyrene tilsvarende kommunal deflator (lønns- og prisstigning) på 3,7 %. På grunn av avrunding til nærmeste krone vil noen gebyrer øke med en høyere prosent enn 3,7 % mens andre gebyrer for mindre økning.

Gebyrer knyttet til selvkostområdene vann, avløp og renovasjon øker mer enn deflator pga økt rentenivå og økte materialkostnader.

Kommunetorget kopiering

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Farge - A3 enkeltkopier	Stk	20,00	21,00	1,00	5,00%	.	
Farge - A3 over 5 kopier	Stk	19,00	20,00	1,00	5,26%	↗	
Farge - A3 transparenter/laminering	Stk	41,00	43,00	2,00	4,88%	.	
Farge - A4 enkeltkopier	Stk	18,00	19,00	1,00	5,56%	↗	
Farge - A4 over 10 kopier	Stk	16,00	17,00	1,00	6,25%	↗	
Farge - A4 over 40 kopier	Stk	14,00	15,00	1,00	7,14%	↗	
Farge - A4 over 5 kopier	Stk	17,00	18,00	1,00	5,88%	↗	
Farge - A4 transparenter/laminering	Stk	29,00	30,00	1,00	3,45%	.	
Kopier stemplet m/rett kopi	Stk	7,00	7,00	0,00	0,00%	↘	
Sort/hvitt - A3 enkeltkopier	Stk	7,00	7,00	0,00	0,00%	↘	
Sort/hvitt - A3 over 10 kopier	Stk	5,00	5,00	0,00	0,00%	↘	
Sort/hvitt - A3 over 40 kopier	Stk	4,00	4,00	0,00	0,00%	↘	
Sort/hvitt - A3 over 5 kopier	Stk	6,00	6,00	0,00	0,00%	↘	
Sort/hvitt - A3 transparenter/laminering	Stk	29,00	30,00	1,00	3,45%	.	
Sort/hvitt - A4 enkeltkopier	stk	6,00	6,00	0,00	0,00%	↘	
Sort/hvitt - A4 over 10 kopier	stk	5,00	5,00	0,00	0,00%	↘	
Sort/hvitt - A4 over 40 kopier	Stk	4,00	4,00	0,00	0,00%	↘	
Sort/hvitt - A4 transparenter/laminering	Stk	17,00	18,00	1,00	5,88%	↗	

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Sort/hvitt - Etiketter	Stk	7,00	7,00	0,00	0,00%	↘	
Spiraler	Stk	2,00	2,00	0,00	0,00%	↘	

Eiendomsinformasjon

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
NK09260101 Eiendomsskatt	Stk	39,00	40,00	1,00	2,56%	↘	Eksl mva
NK09260101 Eiendomsskatt	Stk	49,00	51,00	2,00	4,08%	,	Inkl mva
NK09260300 Grunnkart	Stk	127,00	132,00	5,00	3,94%	,	Eksl mva
NK09260300 Grunnkart	Stk	159,00	165,00	6,00	3,77%	,	Inkl mva
NK09260500 Ledningskart	Stk	121,00	125,00	4,00	3,31%	,	Eksl mva
NK09260500 Ledningskart	Stk	151,00	157,00	6,00	3,97%	,	Inkl mva
NK09260700 Eiendomskart med grenser	Stk	123,00	128,00	5,00	4,07%	,	Eksl mva
NK09260700 Eiendomskart med grenser	Stk	153,00	159,00	6,00	3,92%	,	Inkl mva
NK09260701 Matrikkelrapport	Stk	76,00	79,00	3,00	3,95%	,	Eksl mva
NK09260701 Matrikkelrapport	Stk	95,00	99,00	4,00	4,21%	,	Inkl mva
NK09260900 Godkjente Bygningstegninger	Stk	124,00	129,00	5,00	4,03%	,	Eksl mva
NK09260900 Godkjente Bygningstegninger	Stk	156,00	162,00	6,00	3,85%	,	Inkl mva
NK09261351 Kommuneplankart	Stk	68,00	71,00	3,00	4,41%	,	Eksl mva
NK09261351 Kommuneplankart	Stk	85,00	88,00	3,00	3,53%	,	Inkl mva
NK09261352 Plananalyse	Stk	127,00	132,00	5,00	3,94%	,	Eksl mva
NK09261352 Plananalyse	Stk	159,00	165,00	6,00	3,77%	,	Inkl mva
NK09261801 Vegstatus	Stk	39,00	40,00	1,00	2,56%	↘	Eksl mva
NK09261801 Vegstatus	Stk	49,00	51,00	2,00	4,08%	,	Inkl mva
NK09261802 Oversiktskart	Stk	39,00	40,00	1,00	2,56%	↘	Eksl mva
NK09261802 Oversiktskart	Stk	49,00	51,00	2,00	4,08%	,	Inkl mva
NK09267104 Ferdigattest/midlertidig brukstillatelse	Stk	88,00	91,00	3,00	3,41%	,	Eksl mva
NK09267104 Ferdigattest/midlertidig brukstillatelse	Stk	110,00	114,00	4,00	3,64%	,	Inkl mva
NK09267108 Detaljert rapport for vannmåler	Stk	101,00	105,00	4,00	3,96%	,	Eksl mva

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
NK09267108 Detaljert rapport for vannmåler	Stk	126,00	131,00	5,00	3,97%		Inkl mva
NK09267112 Kommunale gebyrer med prognose	Stk	169,00	175,00	6,00	3,55%		Eksl mva
NK09267112 Kommunale gebyrer med prognose	Stk	212,00	220,00	8,00	3,77%		Inkl mva
NK09267113 Legalpant	Stk	78,00	81,00	3,00	3,85%		Eksl mva
NK09267113 Legalpant	Stk	97,00	101,00	4,00	4,12%		Inkl mva
NK09267116 Reguleringsplankart	Stk	114,00	118,00	4,00	3,51%		Eksl mva
NK09267116 Reguleringsplankart	Stk	143,00	148,00	5,00	3,50%		Inkl mva
NK09267117 Reguleringsplaner under arbeid	Stk	88,00	91,00	3,00	3,41%		Eksl mva
NK09267117 Reguleringsplaner under arbeid	Stk	111,00	115,00	4,00	3,60%		Inkl mva

Kultur

Møglestu svømmehall

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Enkeltbillett Pr person barn		25,00	25,00	0,00	0,00%		
Enkeltbillett pr person voksne		50,00	52,00	2,00	4,00%		
Klippekort barn (10 klipp)	Stk	200,00	200,00	0,00	0,00%		
Klippekort voksne (10 klipp)	Stk	400,00	415,00	15,00	3,75%		

Kino

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Barnebillett og honnørbillett		100	100	0	0%		
Tillegg for 3D-film		20	20	0	0%		
Voksenbillett		120	125	5	4%		

Leiepriser kommunale bygg

eTeateret skal i utgangspunktet ikke leies ut til regelmessige øvelser. Unntak for spesielle grupper fremforhandles i hvert enkelt tilfelle. Kontrakten skal ikke ha varighet på mer enn ett år om gangen. Ved utleie til arrangementer avtales antall øvelser i forkant av arrangementet. Øvelser er inkludert i leieprisen. Salen leies vanligvis ikke ut på kinodager. Ønsker man å leie på en kinodag vil leien økes for å kompensere for manglende inntekter. For arrangementer som går over lengre tid kan det forhandles om leietakstene. Kommunale aktører bruker lokalene gratis, men faktureres for tekniske tjenester, personell og renhold.

eTeateret

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Billettavgift pr. billett solgt i billettsalg - Alle	Pr billett	10,00	10,00	0,00	0,00%	↓	
Billettavgift, pr billett solgt på internett - Alle	Pr billett	20,00	21,00	1,00	5,00%	↓	
Leie sal i kinotid - Lag og foreninger	Pr dag	5 000,00	5 185,00	185,00	3,70%	↓	
Leie sal i kinotid - Profesjonelle aktører	Pr dag	6 000,00	6 225,00	225,00	3,75%	↓	
Leie sal til øvelser - Lag og foreninger	Pr mnd	1 000,00	1 035,00	35,00	3,50%	↓	
Leie sal utenom kinotid - Lag og foreninger	Pr dag	2 000,00	2 075,00	75,00	3,75%	↓	
Leie sal utenom kinotid - Profesjonelle aktører	Pr dag	3 000,00	3 110,00	110,00	3,67%	↓	
Tekniske tjenester - Alle	Pr time	500,00	520,00	20,00	4,00%	↓	
Øvelser i forkant av arrangement - Alle		Gratis	Gratis				

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i Trendpil %	Merknad
Åpen kiosk ved arrangement - Alle	Pr time	500,00	520,00	20,00	4,00%	

Aulaen i Lillesand ungdomsskole

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i Trendpil %	Merknad
Arrangementer i regi av frivillig barne- og ungdomsarbeid	Pr kveld	1 000,00	1 000,00	0,00	0,00%	
Ekstra renhold utover det som er vanlig	Pr time	400,00	415,00	15,00	3,75%	
Offentlige åpne arrangementer i regi av frivillig voksenkultur	Pr kveld	2 000,00	2 075,00	75,00	3,75%	
Private lukkede arrangementer; eksterne og kommersielle aktører	Pr kveld	3 000,00	3 110,00	110,00	3,67%	
Tekniker - Alle	Pr time	500,00	520,00	20,00	4,00%	

Andre kommunale bygg og idrettshaller

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i Trendpil %	Merknad
Biblioteket	Pr dag/arr.	700,00	725,00	25,00	3,57%	
Café Huset/ Frivilligsentralen	Pr dag/arr.	500,00	520,00	20,00	4,00%	

Omsorg

Fribeløp og egenandeler med hjemmel i forskrift om egenandeler for kommunale helse- og omsorgstjenester foreslås oppdatert i samsvar med den generelle kostnadsøkningen. Fribeløpet ved langtidsopphold i institusjon foreslås justert fra 9 100 kroner til 9 400 kroner med virkning fra 1. januar 2023. Samtidig foreslås det å øke maksimal egenandel per måned for hjemmetjenester i husholdninger med samlet inntekt under 2 G fra 215 kroner til 220 kroner.

For hhv. korttidsopphold og dag- og nattopphold på institusjon, foreslås det å endre maksimal egenandel fra 180 kroner til 185 kroner per døgn. Satsen for dag/ nattopphold foreslås endret fra 100 kroner til 105 kroner.

Langtidsbeboere på sykehjem, som uten selv å ønske det legges på dobbeltrom, får redusert egenandel gjennom at det tilstås et fribeløp. For å oppdatere fribeløpet i samsvar med den generelle kostnadsøkningen, foreslår departementet at dette justeres fra 44 100 kroner til 45 400 kroner med virkning fra 1. januar 2023.

Hjemmebaserte tjenester - Abonnement

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
2,5G - 3G	Mnd	1 169,00	1 212,00	43,00	3,68%		
2G - 2,5G	Mnd	737,00	764,00	27,00	3,66%		
3,5G - 4G	Mnd	2 338,00	2 425,00	87,00	3,72%		
3G - 3,5G	Mnd	1 928,00	2 000,00	72,00	3,73%		
4,5G - 5G	Mnd	3 215,00	3 334,00	119,00	3,70%		
4G - 4,5G	Mnd	2 887,00	2 994,00	107,00	3,71%		
Inntil 2G (inntil kr, 222 954)	Mnd	215,00	220,00	5,00	2,33%	↓	(fastsettes ifbm. statsbudsjettet)
Over 5 G	Mnd	3 952,00	4 100,00	148,00	3,74%		
Timepris (kostpris)	Time	398,00	413,00	15,00	3,77%		

Omsorgstjenesten

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Dagsenterplass	Dag	100,00	105,00	5,00	5,00%		(fastsettes ifbm. statsbudsjettet)
Frokost/grøt/aftens	Stk	54,00	56,00	2,00	3,70%		
Full kost	Mnd	4 783,00	4 960,00	177,00	3,70%		
Korttidsopphold	Døgn	180,00	185,00	5,00	2,78%	↓	(fastsettes ifbm. statsbudsjettet)
Middag med dessert (kafeen)	Stk	106,00	110,00	4,00	3,77%		
Middag til hjemmeboende med dessert	Stk	100,00	104,00	4,00	4,00%		
Middag til hjemmeboende uten dessert	Stk	88,00	91,00	3,00	3,41%		
Trygghetsalarm	Mnd	359,00	372,00	13,00	3,62%		
Vask av tøy	Mnd	379,00	393,00	14,00	3,69%		
Vask av tøy (enkeltoppdrag)	Pr gang	158,00	164,00	6,00	3,80%		

Skole

Foreldrebetaling i SFO skal maksimalt utgjøre 6% av husstandens samlede inntekter.

Det er gratis SFO for elever med særlege behov på 5.-7. trinn.

SFO

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
SFO 1 til 10 timer pr uke	Mnd	1 936,00	1 936,00	0,00	0,00%	↓	Politisk vedtak om gratis kjernetid 1. trinn
SFO 11 til 14 timer pr uke	Mnd	2 745,00	2 745,00	0,00	0,00%	↓	
SFO 15 timer eller mer pr uke	Mnd	3 135,00	3 135,00	0,00	0,00%	↓	
SFO kostpris	Mnd	200,00	200,00	0,00	0,00%	↓	

Kulturskole

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Blikkbox	Pr år	2 705,00	2 789,00	84,00	3,11%	↔	
Gruppeundervisning	Pr år	2 705,00	2 789,00	84,00	3,11%	↔	
Individuell undervisning	Pr år	3 678,00	3 792,00	114,00	3,10%	↔	
Leie strykeinstrument	Pr år	793,00	811,00	18,00	2,27%	↓	
Makspris for familier	Pr år	8 900,00	9 176,00	276,00	3,10%	↔	

Blikkbox

I samarbeidsavtalen ligger det inne følgende retningslinjer: • Det gis 20% søskenmoderasjon til søsken 1,2,3 osv • Det gis ikke "kvantumsrabatt" for elever med flere tilbud

Gruppeundervisning

I samarbeidsavtalen ligger det inne følgende retningslinjer: • Det gis 20% søskenmoderasjon til søsken 1,2,3 osv • Det gis ikke "kvantumsrabatt" for elever med flere tilbud

Individuell undervisning

I samarbeidsavtalen ligger det inne følgende retningslinjer: • Det gis 20% søskenmoderasjon til søsken 1,2,3 osv • Det gis ikke "kvantumsrabatt" for elever med flere tilbud

Leie strykeinstrument

I samarbeidsavtalen ligger det inne følgende retningslinjer: • Det gis 20% søskenmoderasjon til søsken 1,2,3 osv • Det gis ikke "kvantumsrabatt" for elever med flere tilbud

Voksenopplæring

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i Trendpil %	Merknad
50 t. samfunnskunnskap	Stk	2 500,00	2 590,00	90,00	3,60%	
Nybegynnerkurs (undervisning 180 timer)	Stk	7 500,00	7 775,00	275,00	3,67%	
Ordinære norskkurs - For hver påbegynte måned	Mnd	2 500,00	2 590,00	90,00	3,60%	
Ordinære norskkurs - Høstsemester (august – desember)	Stk	12 000,00	12 445,00	445,00	3,71%	
Ordinære norskkurs - Høstsemester (okt/nov – des)	Stk	6 700,00	6 950,00	250,00	3,73%	
Ordinære norskkurs - Vårsemester (jan – juni)	Stk	18 000,00	18 665,00	665,00	3,69%	
Ordinære norskkurs - Vårsemester (mai – juni)	Stk	5 700,00	5 910,00	210,00	3,68%	
Ordinære norskkurs - Vårsemester (mars – juni)	Stk	11 000,00	11 410,00	410,00	3,73%	
Prøveavgift - Alle norsksprøver/full prøvesett (4 prøver)	Stk	3 200,00	3 320,00	120,00	3,75%	
Prøveavgift - Delprøve norsk (1 stk)	Stk	800,00	830,00	30,00	3,75%	
Prøveavgift - Prøve i samfunnskunnskap	Stk	800,00	830,00	30,00	3,75%	
Prøveavgift - Statsborgerprøven	Stk	800,00	830,00	30,00	3,75%	
Timepris (gjelder alle kurs)	Pr time	45,00	45,00	0,00	0,00%	

Prøveavgift - Alle norskprøver/full prøvesett (4 prøver)

Kandidater som har rett og plikt til å delta i opplæring i norsk, kan ta prøven gratis én gang. Hvis en ikke har rett til gratis opplæring, må kandidatene betale for prøven. Kandidater må også betale prøveavgift hvis en tar prøve eller delprøve på nytt.

Prøveavgift - Delprøve norsk (1 stk)

Kandidater som har rett og plikt til å delta i opplæring i norsk, kan ta prøven gratis én gang. Hvis en ikke har rett til gratis opplæring, må kandidatene betale for prøven. Kandidater må også betale prøveavgift hvis en tar prøve eller delprøve på nytt.

Prøveavgift - Prøve i samfunnskunnskap

Kandidater som har rett og plikt til å delta i opplæring i norsk, kan ta prøven gratis én gang. Hvis en ikke har rett til gratis opplæring, må kandidatene betale for prøven. Kandidater må også betale prøveavgift hvis en tar prøve eller delprøve på nytt.

Prøveavgift - Statsborgerprøven

Kandidater som har rett og plikt til å delta i opplæring i norsk, kan ta prøven gratis én gang. Hvis en ikke har rett til gratis opplæring, må kandidatene betale for prøven. Kandidater må også betale prøveavgift hvis en tar prøve eller delprøve på nytt.

Barnehage

For barnehager gjelder makspris for fulltidsplass, som reguleres gjennom statsbudsjettet hvert år. Søskensmoderasjon er 30% for barn nr.2, Regjeringen foreslår i statsbudsjettet gratis barnehageplass for barn nr 3.

Reduksjonsordninger:

Redusert foreldrebetaling: Ingen skal betale mer enn seks prosent av sin inntekt for en barnehageplass (familier med årsinntekt inntekt under 559 100 kroner kan søke).

Gratis kjernetid:

For 2-5-åringer gjelder også rett til 20t gratis kjernetid for barn fra lavinntektsfamilier.

Opphold

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Barnehageplass Mnd 100%		3 050,00	3 000,00	-50,00	-1,64%	↓	Maks pris vedtas i statsbudsjettet
Barnehageplass Mnd 60%		2 288,00	2 250,00	-38,00	-1,66%	↓	Maks pris vedtas i statsbudsjettet - beregnes som 75 % av 100 % plass
Barnehageplass Mnd 80%		2 745,00	2 700,00	-45,00	-1,64%	↓	Maks pris vedtas i statsbudsjettet - beregnes som 90 % av 100 % plass
Kost (ved 100%)	Mnd	425,00	425,00	0,00	0,00%	↓	

Havn

Småbåtplasser

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
2,5 m flytebrygge	Pr år	5 066,00	5 253,00	187,00	3,69%	↗	
3 m flytebrygge	Pr år	6 069,00	6 294,00	225,00	3,71%	↗	
3,3 m flytebrygge	Pr år	6 466,00	6 705,00	239,00	3,70%	↗	
3,5 m flytebrygge	Pr år	7 056,00	7 317,00	261,00	3,70%	↗	
4 m flytebrygge	Pr år	8 031,00	8 328,00	297,00	3,70%	↗	
Båtfeste	Pr år	2 217,00	2 299,00	82,00	3,70%	↗	
Fast brygge m/bøye	Pr år	3 820,00	3 961,00	141,00	3,69%	↗	
Jolleplass	Pr år	2 012,00	2 086,00	74,00	3,68%	↗	

2,5 m flytebrygge

Samme pris på alle anlegg, også Nye Kokkenes.

3 m flytebrygge

Samme pris på alle anlegg, også Nye Kokkenes.

3,3 m flytebrygge

Samme pris på alle anlegg, også Nye Kokkenes.

3,5 m flytebrygge

Samme pris på alle anlegg, også Nye Kokkenes.

4 m flytebrygge

Samme pris på alle anlegg, også Nye Kokkenes.

Båtfeste

Samme pris på alle anlegg, også Nye Kokkenes.

Fast brygge m/bøye

Samme pris på alle anlegg, også Nye Kokkenes

Jolleplass

Samme pris på alle anlegg, også Nye Kokkenes.

Lillesand gjestehavn

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i Trendpil %	Merknad
1. juni – 31. aug. - Båter 30 - 40 fot	Pr døgn	350,00	365,00	15,00	4,29%	
1. juni – 31. aug. - Båter 41 - 50 fot	Pr døgn	400,00	415,00	15,00	3,75%	
1. juni – 31. aug. - Båter 51 - 60 fot	Pr døgn	500,00	520,00	20,00	4,00%	
1. juni – 31. aug. - Båter 61 – 70 fot	Pr døgn	600,00	620,00	20,00	3,33%	
1. juni – 31. aug. - Båter over 70 fot	Pr døgn	Pris etter avtale	Pris etter avtale			
1. juni – 31. aug. - Under 30 fot	Pr døgn	250,00	260,00	10,00	4,00%	
1. sep. – 31. mai - Båter 30 - 40 fot	Pr døgn	300,00	310,00	10,00	3,33%	
1. sep. – 31. mai - Båter 41 - 50 fot	Pr døgn	350,00	365,00	15,00	4,29%	
1. sep. – 31. mai - Båter 51 - 60 fot	Pr døgn	450,00	470,00	20,00	4,44%	
1. sep. – 31. mai - Båter 61 – 70 fot	Pr døgn	550,00	570,00	20,00	3,64%	

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i Trendpil %	Merknad
1. sep. – 31. mai - Båter over 70 fot	Pr døgn	Pris etter avtale	Pris etter avtale			
1. sep. – 31. mai - Under 30 fot	Pr døgn	200,00	205,00	5,00	2,50%	
Langtidsleie (i perioden 1. sep. - 31. mai)	Mnd	1 600,00	1 655,00	55,00	3,44%	
Langtidsleie (i perioden 1. sep. - 31. mai) - botillegg	Mnd	750,00	780,00	30,00	4,00%	
Langtidsleie (i perioden 1. sep. - 31. mai) - Strøm	kWt	3,00	3,15	0,15	5,00%	
Langtidsleie skuldersesong (1. juni - 15. juni eller 15. aug. - 31. aug.)	Pr tidsrom	1 600,00	1 660,00	60,00	3,75%	

Langtidsleie (i perioden 1. sep. - 31. mai) - Strøm

Egen strømmåler benyttes

Trafikkhavn

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i Trendpil %	Merknad
Anløpsavgift - For alt over 10 000 bt	Pr bruttotonn	0,21	0,22	0,01	4,76%	Eksl mva
Anløpsavgift - For de første 300 bt	Pr bruttotonn	1,34	1,39	0,05	3,73%	Eksl mva
Anløpsavgift - For de neste 1000 bt	Pr bruttotonn	0,46	0,48	0,02	4,35%	Eksl mva
Anløpsavgift - For de neste 2000 bt	Pr bruttotonn	0,29	0,30	0,01	3,45%	Eksl mva
Anløpsavgift - For de neste 300 bt	Pr bruttotonn	2,01	2,08	0,07	3,48%	Eksl mva
Anløpsavgift - For de neste 5000 bt	Pr bruttotonn	0,23	0,24	0,01	4,35%	Eksl mva
Anløpsavgift - For de neste 600 bt	Pr bruttotonn	1,00	1,04	0,04	4,00%	Eksl mva
Anløpsavgift - For de neste 800 bt	Pr bruttotonn	0,53	0,55	0,02	3,77%	Eksl mva
Kaiavgift - For alt over 10 000 bt	Pr bruttotonn pr døgn	0,22	0,23	0,01	4,55%	Eksl mva
Kaiavgift - For de første 300 bt	Pr bruttotonn pr døgn	0,46	0,48	0,02	4,35%	Eksl mva
Kaiavgift - For de neste 1000 bt	Pr bruttotonn pr døgn	0,27	0,28	0,01	3,70%	Eksl mva

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Kaiavgift - For de neste 2000 bt	Pr bruttotonn pr døgn	0,27	0,28	0,01	3,70%	↓	Eksl mva
Kaiavgift - For de neste 300 bt	Pr bruttotonn pr døgn	0,41	0,43	0,02	4,88%	↓	Eksl mva
Kaiavgift - For de neste 5000 bt	Pr bruttotonn pr døgn	0,27	0,28	0,01	3,70%	↓	Eksl mva
Kaiavgift - For de neste 600 bt	Pr bruttotonn pr døgn	0,39	0,40	0,01	2,56%	↓	Eksl mva
Kaiavgift - For de neste 800 bt	Pr bruttotonn pr døgn	0,34	0,35	0,01	2,94%	↓	Eksl mva
Kaiavgift - ISPS	pr døgn pr anløp	1 274,00	1 320,00	46,00	3,61%	.	Eksl mva
Renovasjonsavgift	pr anløp	380,00	395,00	15,00	3,95%	.	Eksl mva
Vannavgift inklusive slangeleie	Pr tonn	12,74	13,21	0,47	3,69%	.	Eksl mva
Vareavgift - Alle varer som ikke er spesifisert nedenfor	Pr tonn	13,40	13,90	0,50	3,73%	.	Eksl mva
Vareavgift - nr 25 Salt, kalk, mergel, kvarts, kvartssand, sand	Pr tonn	6,34	6,57	0,23	3,63%	.	Eksl mva
Vareavgift - nr 27 Mineralsk brensel, oljer	Pr tonn	9,38	9,73	0,35	3,73%	.	Eksl mva
Vareavgift - nr 28 Silisium, silisiumkarbid	Pr tonn	8,94	9,27	0,33	3,69%	.	Eksl mva
Vareavgift - nr 44 Tømmer	Pr tonn	6,39	6,63	0,24	3,76%	.	Eksl mva

Anløpsavgift - For alt over 10 000 bt

Avgiften erlegges bare en gang for ankomst og avgang til sammen

Anløpsavgift - For de første 300 bt

Avgiften erlegges bare en gang for ankomst og avgang til sammen

Anløpsavgift - For de neste 1000 bt

Avgiften erlegges bare en gang for ankomst og avgang til sammen

Anløpsavgift - For de neste 2000 bt

Avgiften erlegges bare en gang for ankomst og avgang til sammen

Anløpsavgift - For de neste 300 bt

Avgiften erlegges bare en gang for ankomst og avgang til sammen

Anløpsavgift - For de neste 5000 bt

Avgiften erlegges bare en gang for ankomst og avgang til sammen

Anløpsavgift - For de neste 600 bt

Avgiften erlegges bare en gang for ankomst og avgang til sammen

Anløpsavgift - For de neste 800 bt

Avgiften erlegges bare en gang for ankomst og avgang til sammen

Kaiavgift - For alt over 10 000 bt

Minste avgiftsbeløp er kr 105 pr døgn

Kaiavgift - For de første 300 bt

Minste avgiftsbeløp er kr 105 pr døgn

Kaiavgift - For de neste 1000 bt

Minste avgiftsbeløp er kr 105 pr døgn

Kaiavgift - For de neste 2000 bt

Minste avgiftsbeløp er kr 105 pr døgn

Kaiavgift - For de neste 300 bt

Minste avgiftsbeløp er kr 105 pr døgn

Kaiavgift - For de neste 5000 bt

Minste avgiftsbeløp er kr 105 pr døgn

Kaiavgift - For de neste 600 bt

Minste avgiftsbeløp er kr 105 pr døgn

Kaiavgift - For de neste 800 bt

Minste avgiftsbeløp er kr 105 pr døgn

Bobiloppstilling mm

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i Trendpil %	Merknad
1. mai til 31. august	Pr døgn	375,00	390,00	15,00	4,00%	
1. september til 30. april	Pr døgn	300,00	310,00	10,00	3,33%	
Båter som settes på kaia for reparasjon i tiden 1. mai til 31. august	Pr døgn	300,00	310,00	10,00	3,33%	
Båter som settes på kaia for reparasjon i tiden 1. september til 30. april	Pr døgn	250,00	260,00	10,00	4,00%	
Parkeringsplasser Kokkenes kai	Pr time	10,00	10,00	0,00	0,00%	↓
Parkeringsplasser Kokkenes kai	Pr døgn	150,00	155,00	5,00	3,33%	

1. mai til 31. august

(Inkluderer strøm, vann og internett så langt kapasiteten rekker)

1. september til 30. april

(Inkluderer strøm, vann og internett så langt kapasiteten rekker)

Teknisk sektor

Leie torg, gatesalg og utearrangementer

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Mindre plasskrevende arrangement (del av område, serveringstelt etc.)	Pr dag	1 800,00	1 867,00	67,00	3,72%		
Plasskrevende utearrangement (konsert, show mv)	Pr dag	4 000,00	4 150,00	150,00	3,75%		
Salgs plass	Pr dag	350,00	363,00	13,00	3,71%		
Salgs plass (helg)	Pr helg	1 200,00	1 245,00	45,00	3,75%		
Salgs plass (uke)	Pr uke	1 500,00	1 555,00	55,00	3,67%		
Torgplass	pr mnd	3 500,00	3 630,00	130,00	3,71%		

Gebyr jordlov og konsesjonslov

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Delingssaker etter jordloven	Pr sak	2 000,00	2 000,00	0,00	0,00%	↓	
Konsesjonssaker	Pr sak	5 000,00	5 000,00	0,00	0,00%	↓	

Delingssaker etter jordloven

Satsene hjemles i forskrift om gebyr for konsesjons- og delingssaker § 2, 2. ledd.

Konsesjonssaker

Satsene hjemles i forskrift om gebyr for konsesjons- og delingssaker § 2, 2. ledd

Tiltaksplan for terrenginngrep i forurenset grunn

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Behandling av tidligere behandlet revidert tiltaksplan og mindre endringer.	Pr sak	6 800,00	7 000,00	200,00	2,94%	↓	
Tiltakskategori 1 – tiltak av liten vanskelighetsgrad	Pr plan	10 100,00	10 500,00	400,00	3,96%		

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Tiltakskategori 2 – tiltak av stor vanskelighetsgrad	Pr plan	16 900,00	17 500,00	600,00	3,55%		
Tiltakskategori 3 – tiltak av stor vanskelighetsgrad	Pr plan	33 800,00	35 000,00	1 200,00	3,55%		
Tiltakskategori 4 – tiltak av spesielt stor vanskelighetsgrad	Pr plan	67 600,00	70 000,00	2 400,00	3,55%		

Behandling av tidligere behandlet revidert tiltaksplan og mindre endringer.

Tilsvarende årets sats gitt i forurensningsforskriften § 39-4 - 9

Tiltakskategori 1 – tiltak av liten vanskelighetsgrad

Tilsvarende årets sats gitt i forurensningsforskriften § 39-4 - 8

Tiltakskategori 2 – tiltak av stor vanskelighetsgrad

Tilsvarende årets sats gitt i forurensningsforskriften § 39-4 - 7

Tiltakskategori 3 – tiltak av stor vanskelighetsgrad

Tilsvarende årets sats gitt i forurensningsforskriften § 39-4 - 6

Tiltakskategori 4 – tiltak av spesielt stor vanskelighetsgrad

Tilsvarende årets sats gitt i forurensningsforskriften § 39-4 - 5

Graving og arbeidsvarsling

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Godkjenning av arbeidsvarslingsplan	Pr plan	3 200,00	3 320,00	120,00	3,75%		
Manglende arbeidsvarsling/plan	Pr sak	6 400,00	6 635,00	235,00	3,67%		
Manglende ferdigmelding	Pr sak	3 200,00	3 320,00	120,00	3,75%		
Manglende gravetillatelse	Pr sak	6 400,00	6 635,00	235,00	3,67%		
Søknad om gravetillatelse	Pr søknad	3 200,00	3 320,00	120,00	3,75%		
Tilsyn	Pr tilsyn	1 600,00	1 660,00	60,00	3,75%		

Vann

Abonnementsgebyr inkl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Bedrift/borettslag inntil 110 mm inntak	Pr år	22 243,23	33 884,03	11 640,80	52,33%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 160 mm inntak	Pr år	37 077,63	56 469,24	19 391,61	52,30%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 25mm inntak	Pr år	1 493,68	2 275,40	781,72	52,34%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 32 mm inntak	Pr år	2 027,26	3 088,19	1 060,93	52,33%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 40 mm inntak	Pr år	3 710,51	5 652,38	1 941,87	52,33%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 50 mm inntak	Pr år	5 353,92	8 155,86	2 801,94	52,33%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 63 mm inntak	Pr år	9 267,86	14 118,10	4 850,24	52,33%	↗	
Bolig-, fritidseiendommer og borettslag	Pr år	1 017,50	1 550,00	532,50	52,33%	↗	
Forbruksgebyr (kr/m3)	kr/m3	13,16	13,35	0,19	1,44%	↘	
Næringseiendommer inntil >160mm inntak	Pr år	176 239,33	268 472,76	92 233,43	52,33%	↗	

Abonnementsgebyr ekskl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Bedrift/borettslag >160 mm inntak	Pr år	140 991,46	214 778,21	73 786,75	52,33%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 110 mm inntak	Pr år	17 794,58	27 107,22	9 312,64	52,33%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 160 mm inntak	Pr år	29 662,11	45 175,39	15 513,28	52,30%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 25 mm inntak	Pr år	1 194,95	1 820,32	625,37	52,33%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 32 mm inntak	Pr år	1 621,80	2 470,56	848,76	52,33%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 40 mm inntak	Pr år	2 968,41	4 521,90	1 553,49	52,33%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 50mm inntak	Pr år	4 283,14	6 524,69	2 241,55	52,33%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 63mm inntak	Pr år	7 414,28	11 294,48	3 880,20	52,33%	↗	
Bolig-, fritidseiendommer og borettslag	Pr år	814,00	1 240,00	426,00	52,33%	↗	
Forbruksgebyr (kr/m3)	kr/m3	10,53	10,68	0,15	1,42%	↘	

Tilknytningsgebyr inkl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Bolig- og fritidseiendommer		32 000,00	32 000,00	0,00	0,00%	↓	
Midlertidig tilknytning (f.eks. brakkerigg)		3 125,00	3 125,00	0,00	0,00%	↓	
Næringseiendommer sats 1 0 - 499 BRA		32 000,00	32 000,00	0,00	0,00%	↓	
Næringseiendommer sats 2 500 - 2499 BRA		113 000,00	113 000,00	0,00	0,00%	↓	
Næringseiendommer sats 3 2500 og større BRA		192 000,00	192 000,00	0,00	0,00%	↓	

Tilknytningsgebyr ekskl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Bolig- og fritidseiendommer		25 600,00	25 600,00	0,00	0,00%	↓	
Midlertidig tilknytning (f.eks. brakkerigg)		2 500,00	2 500,00	0,00	0,00%	↓	
Næringseiendommer sats 1 0 - 499 BRA		25 600,00	25 600,00	0,00	0,00%	↓	
Næringseiendommer sats 2 500 - 2499 BRA		90 400,00	90 400,00	0,00	0,00%	↓	
Næringseiendommer sats 3 2500 og større BRA		153 600,00	153 600,00	0,00	0,00%	↓	

Leie av vannmåler inkl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Målerleie 110 mm	Pr år	2 440,00	2 440,00	0,00	0,00%	↓	
Målerleie 133 mm	Pr år	2 826,25	2 826,25	0,00	0,00%	↓	
Målerleie 33 mm	Pr år	576,25	576,25	0,00	0,00%	↓	
Målerleie 50 mm	Pr år	649,00	649,00	0,00	0,00%	↓	
Målerleie 51 mm	Pr år	1 043,75	1 043,75	0,00	0,00%	↓	
Målerleie 76 mm	Pr år	1 345,00	1 345,00	0,00	0,00%	↓	
Målerleie 88 mm	Pr år	2 055,00	2 055,00	0,00	0,00%	↓	
Målerleie fom 150 mm	Pr år	3 241,25	3 241,25	0,00	0,00%	↓	

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Målerleie tom 32 mm	Pr år	337,50	337,50	0,00	0,00%	↘	

Leie av vannmåler ekskl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Målerleie 110 mm	Pr år	1 952,00	1 952,00	0,00	0,00%	↘	
Målerleie 133 mm	Pr år	2 261,00	2 261,00	0,00	0,00%	↘	
Målerleie 33 mm	Pr år	461,00	461,00	0,00	0,00%	↘	
Målerleie 50 mm	Pr år	519,20	519,20	0,00	0,00%	↘	
Målerleie 51 mm	Pr år	835,00	835,00	0,00	0,00%	↘	
Målerleie 76 mm	Pr år	1 076,00	1 076,00	0,00	0,00%	↘	
Målerleie 88 mm	Pr år	1 644,00	1 644,00	0,00	0,00%	↘	
Målerleie fom 150 mm	Pr år	2 593,00	2 593,00	0,00	0,00%	↘	
Målerleie tom 32 mm	Pr år	270,00	270,00	0,00	0,00%	↘	

Avløp

Abonnementsgebyr inkl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Bedrift/borettslag >160 mm inntak	Pr år	159 741,39	229 292,70	69 551,31	43,54%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 110 mm inntak	Pr år	23 635,70	33 926,67	10 290,97	43,54%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 160 mm inntak	Pr år	50 886,41	73 022,00	22 135,59	43,50%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 25 mm inntak	Pr år	2 561,02	3 676,08	1 115,06	43,54%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 32mm inntak	Pr år	3 843,15	5 516,46	1 673,31	43,54%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 40 mm inntak	Pr år	5 104,73	7 327,32	2 222,59	43,54%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 50 mm inntak	Pr år	6 384,89	9 164,86	2 779,97	43,54%	↗	
Bedrift/borettslag inntil 63 mm inntak	Pr år	10 226,44	14 679,02	4 452,58	43,54%	↗	

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Bolig og fritidseiendommer	Pr år	1 673,75	2 402,50	728,75	43,54%		
Forbruksgebyr (kr/m3)	kr/m3	22,68	21,36	-1,32	-5,82%		

Abonnementsgebyr eksl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Bedrift/borettslag >160 mm inntak	Pr år	127 793,11	183 434,16	55 641,05	43,54%		
Bedrift/borettslag inntil 110mm inntak	Pr år	18 908,56	27 141,34	8 232,78	43,54%		
Bedrift/borettslag inntil 160mm inntak	Pr år	40 709,13	58 417,60	17 708,47	43,50%		
Bedrift/borettslag inntil 25 mm inntak	Pr år	2 048,81	2 940,86	892,05	43,54%		
Bedrift/borettslag inntil 32 mm inntak	Pr år	3 074,52	4 413,16	1 338,64	43,54%		
Bedrift/borettslag inntil 40 mm inntak	Pr år	4 083,78	5 861,86	1 778,08	43,54%		
Bedrift/borettslag inntil 50mm inntak	Pr år	5 107,91	7 331,89	2 223,98	43,54%		
Bedrift/borettslag inntil 63 mm inntak	Pr år	8 181,15	11 743,22	3 562,07	43,54%		
Bolig og fritidseiendommer	Pr år	1 339,00	1 922,00	583,00	43,54%		
Forbruksgebyr (kr/m3)	kr/m3	18,15	17,09	-1,06	-5,84%		

Tilknytningsgebyr inkl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Bolig- og fritidseiendommer		32 000,00	32 000,00	0,00	0,00%		
Midlertidig tilknytning (f.eks. brakkerigg)		3 125,00	3 125,00	0,00	0,00%		
Næringseiendommer sats 1 0 - 499 BRA		32 000,00	32 000,00	0,00	0,00%		
Næringseiendommer sats 2 500 - 2499 BRA		113 000,00	113 000,00	0,00	0,00%		
Næringseiendommer sats 3 2500 og større BRA		192 000,00	192 000,00	0,00	0,00%		

Tilknytningsgebyr eksl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Bolig- og fritidseiendommer		25 600,00	25 600,00	0,00	0,00%	↓	
Midlertidig tilknytning (f.eks. brakkerigg)		2 500,00	2 500,00	0,00	0,00%	↓	
Næringseiendommer sats 1 0 - 499 BRA		25 600,00	25 600,00	0,00	0,00%	↓	
Næringseiendommer sats 2 500 - 2499 BRA		90 400,00	90 400,00	0,00	0,00%	↓	
Næringseiendommer sats 3 2500 og større BRA		153 600,00	153 600,00	0,00	0,00%	↓	

Spredt avløp eksl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Kontrollgebyr avløp kapittel 12		1 418,00	1 339,00	-79,00	-5,57%	↓	
Kontrollgebyr avløp kapittel 13		3 156,25	2 980,00	-176,25	-5,58%	↓	
Saksbehandlingsgebyr avløp kapittel 12		14 346,25	13 547,00	-799,25	-5,57%	↓	
Saksbehandlingsgebyr avløp kapittel 13		28 692,50	27 094,00	-1 598,50	-5,57%	↓	

Feiing

Årsgebyr feiing

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Årsgebyr feiing inkl mva	Pr år	180,00	161,00	-19,00	-10,56%	↓	

Renovasjon

Forslaget til renovasjons- og slamavgifter bygger på selvkostprinsippet. Det gis under dette regimet mulighet til å benytte et selvkostfond for å justere abonnementsprisene innenfor en fem års periode.

Renovasjon inkl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Husholdningsrenovasjon	Pr år	4 455,00	4 718,00	263,00	5,90%		
Hytterrenovasjon Lillesand	Pr år	2 305,00	2 441,00	136,00	5,90%		
Slam 5-7 m3 *	Pr år	3 058,00	3 058,00	0,00	0,00%		
Slam Inntil 4 m3 *	Pr år	2 426,00	2 426,00	0,00	0,00%		
Slam over 7 m3 *	Pr år	3 692,00	3 692,00	0,00	0,00%		

Renovasjon eksl mva

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
Husholdningsrenovasjon	Pr år	3 564,00	3 774,00	210,00	5,89%		
Hytterrenovasjon Lillesand	Pr år	1 844,00	1 953,00	109,00	5,91%		
Slam 5-7 m3 *	Pr år	2 446,00	2 446,00	0,00	0,00%		
Slam Inntil 4 m3 *	Pr år	1 941,00	1 941,00	0,00	0,00%		
Slam over 7 m3 *	Pr år	2 954,00	2 954,00	0,00	0,00%		

* Slamgebyr er basert på tømning av tank hvert andre år. Det åpnes for at fritidseiendom kan tømme hvert fjerde år. Dette gir halvt gebyr.

Det tas forbehold om at gebyrsatsene for 2023 skal behandles av styret og representantskapet før behandling i de respektive kommunestyrene.

<http://www.libir.no/gebyrer-lillesand>

Plan

Gebyrregulativet er hjemlet i plan- og bygningslovens § 33-1

1 Almennelige bestemmelser

Gebyret beregnes etter de satser som gjelder på det tidspunkt når fakturaen sendes ut.

Reguleringsplan

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
A. Gebyr for behandling av planinitiativ inkludert oppstartsmøte. jf. plan- og bygningslovens § 12-8. Gebyret betales selv om planinitiativet stoppes.	Pr plan	21 000,00	21 775,00	775,00	3,69%		Gebyret sendes ut når kommunen har mottatt planinitiativet.
B. Fast gebyr: Behandling av forslag til detaljreguleringsplan		83 000,00	86 075,00	3 075,00	3,70%		Gebyret sendes ut etter 1.gangsbehandling.
C1. Variabelt arealgebyr: Ved oppgitt BRA - Arealgebyret har en minimumsgrense på kr. 28 000 og en maksimumsgrense på kr 300 000.	Pr BRA	10,00	10,00	0,00	0,00%		Gebyret sendes ut etter 1.gangsbehandling.
C2. Variabelt arealgebyr: Ved oppgitt %BYA: Regnes BRA ut fra % bebyggt areal x det antall etasjer som er tillatt innenfor fastsatte høyder enten i meter eller koter. Arealgebyret har en minimumsgrense på kr. 28 000 og en maksimumsgrense på kr 300 000.	Pr BRA	10,00	10,00	0,00	0,00%		Gebyret sendes ut etter 1.gangsbehandling.
Endring av reguleringsplan jf. pbl § 12-14, 2.ledd - Fast gebyr:	Pr plan	25 000,00	25 925,00	925,00	3,70%		Gebyret sendes ut etter sluttbehandling.

Byggesak

§ 1 Generelt

Byggesaksgebyrene er vedtatt av bystyret (18.02.2021). Gebyret er hjemlet i pbl §33-1 og skal dekke kommunens kostnader med byggesaksbehandling.

Byggesaksgebyret skal dekke kommunens kostnader til behandling av søknader, drift av byggesaksarkiv og føring av matrikkelen. I tillegg skal kostnadene til ordinært tilsyn dekkes av byggesaksgebyret. Kommunen budsjetterer med at 10 % av gebyret går til tilsyn. Samlet gebyr faktureres tiltakshaver jfr. SAK 10 § 12-1.

1. Gebyret i den enkelte byggesak er betaling for den byggesaksbehandlingen som tiltakshaver bestiller når han/hun søker om tillatelse til tiltak. Forfalte gebyrer purres og kreves inn etter kommunens vanlige rutiner.
2. Kommunen har etter pbl § 25-1 2. ledd plikt til å føre tilsyn når den blir oppmerksom på ulovligheter. Tilsyn med ulovlig byggevirksomhet faktureres den som har begått ulovligheten. Både tiltakshaver og utførende foretak kan faktureres.
3. Dersom en søknad trekkes før det er gjort vedtak, kan administrasjonen redusere gebyret skjønnsmessig med utgangspunkt i den saksbehandlingen som er gjort fram til søknaden ble trukket. Det skal alltid faktureres minst for 2 timer.
4. Dersom en søknad avvises med et avvisningsvedtak skal det faktureres 2 timer.

Byggesaksgebyrer

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
2.1 Timesats: Ordinær timesats for byggesaksbehandling	Pr time	1 440,00	1 495,00	55,00	3,82%		Dersom kommunen finner det nødvendig å leie inn sakkyndig bistand til saksbehandling i bestemte saker, faktureres kommunens utgifter til bistanden med et tillegg på 5 % av gebyret. Tiltakshaver skal varsles før det gjøres avtale med sakkyndig.
2.2a Søknad om dispensasjon fra arealformål/plankrav/byggeforbud	Pr sak	12 500,00	12 965,00	465,00	3,72%		
2.2b Søknad om dispensasjon fra andre forhold; planbestemmelser, avstandskrav mv.	Pr sak	6 250,00	6 480,00	230,00	3,68%		
2.2c Søknad om dispensasjon/fravik fra TEK	Pr sak	3 000,00	3 110,00	110,00	3,67%		

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
-------	-------	--------------	--------------	-----------------	----------------	----------	---------

(teknisk forskrift) og søknad om
dispensasjon for mindre tiltak

Byggesaksgebyrer - 2.3 Behandling av søknader etter pbl §20-3 jf. § 20-1

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
a1) Oppføring av enebolig (inkludert fritidsbolig)	Pr sak	19 000,00	19 700,00	700,00	3,68%		
a2) Oppføring av enebolig (inkludert fritidsbolig) - Tillegg for sekundær boenhet		5 000,00	5 185,00	185,00	3,70%		
b1) Rekkehus, kjedehus, tomanns-bolig, leiligheter m.m. - For første boenhet		19 000,00	19 700,00	700,00	3,68%		
b2) Rekkehus, kjedehus, tomanns-bolig, leiligheter m.m. - Tillegg per ekstra boenhet		5 000,00	5 185,00	185,00	3,70%		
b3) Rekkehus, kjedehus, tomanns-bolig, leiligheter m.m. - Tillegg per boenhet utover fire boenheter		3 000,00	3 110,00	110,00	3,67%		(fra enhet nr 5)
b4) Rekkehus, kjedehus, tomanns-bolig, leiligheter m.m. - Tillegg per boenhet utover åtte boenheter		2 500,00	2 595,00	95,00	3,80%		(fra enhet nr 9)
c1) Andre bygg (næringsbygg, offentlige bygg etc. - Minimumsgebyr	Pr sak	19 000,00	19 700,00	700,00	3,68%		
c2) Andre bygg (næringsbygg, offentlige bygg etc. - For bygg fra 100 til 1000 m2	Pr BRA m2	65,00	67,00	2,00	3,08%		30 % reduksjon for lagerhall (NS 3457 231)
c3) Andre bygg (næringsbygg, offentlige bygg etc. - For	Pr BRA m2	30,00	31,00	1,00	3,33%		30 % reduksjon for lagerhall

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i Trendpil %	Merknad
arealet som overstiger 1000 m2						(NS 3457 231)

Byggesaksgebyrer - 2.4 Andre tiltak etter pbl §20-3 jf. § 20-1

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i Trendpil %	Merknad
a1) Oppføring, av konstruksjon eller anlegg og konstruksjon		19 000,00	19 700,00	700,00	3,68%	
a2) Oppføring, av konstruksjon eller anlegg og konstruksjon - lav sats		7 500,00	7 780,00	280,00	3,73%	
b) Vesentlig endring (herunder mindre tilbygg og påbygg) eller vesentlig reparasjon av tiltak som nevnt i pbl § 20-1 bokstav a-c		7 500,00	7 780,00	280,00	3,73%	
c1) Fasadeendring		5 000,00	5 185,00	185,00	3,70%	
c2) Mindre fasadeendring		2 500,00	2 595,00	95,00	3,80%	
d) Bruksendring eller vesentlig utvidelse eller vesentlig endring av tidligere drift av tiltak som nevnt i pbl § 20-1 bokstav a		7 500,00	7 780,00	280,00	3,73%	
e) Riving av tiltak som nevnt i pbl § 20-1 bokstav a		4 000,00	4 150,00	150,00	3,75%	
f) Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner		7 500,00	7 780,00	280,00	3,73%	
g) Oppdeling eller sammenføyning av bruksenheter i boliger samt annen ombygging som medfører fravikelse av bolig		7 500,00	7 780,00	280,00	3,73%	
h) Oppføring av innhegning mot veg		4 000,00	4 150,00	150,00	3,75%	
i) Plassering av skilt- og reklameinnretninger		4 000,00	4 150,00	150,00	3,75%	
j1) Plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg		7 000,00	7 260,00	260,00	3,71%	

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
j2) Plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg - Dersom det midlertidige bygg skal inneholde arbeidsplasser		7 500,00	7 780,00	280,00	3,73%		
k1) Vesentlig terrenginngrep		15 000,00	15 555,00	555,00	3,70%		
k2) Mindre terrenginngrep		7 500,00	7 780,00	280,00	3,73%		
l) Anlegg av veg, parkeringsplass og landingsplass		7 500,00	7 780,00	280,00	3,73%		
m) Opprettelse av ny grunneiendom, ny anleggseiendom eller nytt jordsameie, eller opprettelse av ny festgrunn for bortfeste som kan gjelde i mer enn 10 år, eller arealoverføring, jf. lov om eigedsregistrering.		8 000,00	8 300,00	300,00	3,75%		

Byggesaksgebyrer - 2.5 VA-anlegg herunder sjøledninger

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
a) Opprettelse av VA-anlegg i sjø	Pr eiendom	7 000,00	7 260,00	260,00	3,71%		
b) Opprettelse av VA-anlegg på land	Pr eiendom	4 000,00	4 150,00	150,00	3,75%		

Byggesaksgebyrer - 2.6 Behandling av søknader etter pbl § 20-4

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
a1) Mindre tiltak på bebygd eiendom jf. SAK 10 § 3-1 - ordinær sats		7 500,00	7 780,00	280,00	3,73%		
a2) Mindre tiltak på bebygd eiendom jf. SAK 10 § 3-1 - lav sats		4 000,00	4 150,00	150,00	3,75%		

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i Trendpil %	Merknad
b) Alminnelige driftsbygninger i landbruket		7 500,00	7 780,00	280,00	3,73%	
c1) Midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav j og som ikke skal plasseres for lengre tidsrom enn 2 år		4 000,00	4 150,00	150,00	3,75%	
c2) Midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav j og som ikke skal plasseres for lengre tidsrom enn 2 år. Dersom det midlertidige bygg skal inneholde arbeidsplasser		7 500,00	7 780,00	280,00	3,73%	
d) Opprettelse av grunneiendom mv. som nevnt i pbl § 20-1 første ledd bokstav m		8 000,00	8 300,00	300,00	3,75%	
e) Andre mindre tiltak som etter kommunens skjønn kan forestås av tiltakshaver		4 000,00	4 150,00	150,00	3,75%	

Byggesaksgebyrer - 2.7 Tillegg og fradrag til punkter over

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
a) Dersom behandling omfatter høring hos kulturminnemyndigheter skal gebyret økes med		3 500,00	3 630,00	130,00	3,71%		Denne økningen kan ikke gis i sammen med dispensasjonsgebyr.
b) Dersom søknaden gjelder opprettelse av ny matrikkelenhet jf gebyrregulativets pkt. 2.4 bokstav l i detaljregulert område i samsvar med formål og eiendomsgrenser vist i reguleringsplan, reduseres gebyret med 50%							
c) Dersom søknaden gjelder opprettelse av mellom 4 og 8 matrikkelenheter jf gebyrregulativets pkt. 2.4 bokstav m, reduseres gebyret med 15 % av totalt gebyr							
d) Dersom søknaden gjelder opprettelse av mellom 9 og 15 matrikkelenheter jf gebyrregulativets pkt 2.4 bokstav m, reduseres gebyret med 20 % av totalt gebyr							

Byggesaksgebyrer - 2.8 Behandling av endringsøknader, ferdigattester m.m.

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
a) Behandling av søknad om endring av tillatelse		7 500,00	7 780,00	280,00	3,73%		Ved større endringer beregnes gebyr som ved ny søknad.
b) Behandling av søknad om igangsettingstillatelse		4 000,00	4 150,00	150,00	3,75%		
c1) Behandling av ferdigattest for tillatelse eldre enn 4 år		4 000,00	4 150,00	150,00	3,75%		
c1) Behandling av ferdigattest for tillatelse eldre enn 4 år -Dersom tiltaket er en mindre frittliggende bygning/mindre tilbygg		1 600,00	1 660,00	60,00	3,75%		

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
d) Behandling av søknad om midlertidig brukstillatelse		3 000,00	3 110,00	110,00	3,67%		
e) Godkjenning som selvbygger		3 000,00	3 110,00	110,00	3,67%		

Byggesaksgebyrer - 2.9 Gebyr ved ulovligheter

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
a) Tilsynet faktureres etter medgått tid. Kommunen har etter pbl § 25-1 2. ledd plikt til å føre tilsyn når den blir oppmerksom på ulovligheter.	Pr time	1 440,00	1 495,00	55,00	3,82%		

Urimelig gebyr

Dersom gebyret åpenbart er sterkt urimelig, kan administrasjonen skjønnsmessig fastsette gebyret. Eventuell økning av gebyret må varsles i forkant

Klage

Det er kun anledning til å klage på gebyret dersom kommunen har brukt punkt 2.10 og skjønnsmessig fastsatt et annet gebyr enn det som fremkommer punktene 2.1-2.9.

Eierseksjonering

Befaring av eiendom utføres når kommunen finner det nødvendig ved behandling av saken. Gebyret kommer i tillegg til behandlingsgebyret for seksjoneringen.

For **oppmåling av uteareal** til eierseksjon, er dette fastsatt i gebyrregulativet for arbeid etter matrikkelloven.

Utskriving av **matrikkelbrev** for seksjonert eiendom er inkludert i satsene ovenfor.

Tinglysingsgebyr kommer i tillegg til ovennevnte.

Gebyrene er **unntatt merverdiavgift**.

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
1) Seksjonering/reseksjonering (uten befaring): 2 seksjoner		11 523,00	11 950,00	427,00	3,71%	↗	
2) Seksjonering/reseksjonering (uten befaring): 3 – 30 seksjoner. Gebyret øker med følgende beløp for hver seksjon utover de to første, hvor gebyret er fastsatt i pkt 1.		524,00	543,00	19,00	3,63%	↗	
3) Seksjonering/reseksjonering (uten befaring): 31 – 50 seksjoner. Fra og med seksjon 31 øker gebyret med følgende beløp for hver seksjon utover satsen for 30 seksjoner etter pkt 2.		210,00	218,00	8,00	3,81%	↗	
4) Seksjonering/reseksjonering (uten befaring): Over 50 seksjoner.		30 379,00	31 500,00	1 121,00	3,69%	↗	
5) Befaring		3 666,00	3 800,00	134,00	3,66%	↗	
6) Sletting (oppheving) av seksjonering		3 143,00	3 260,00	117,00	3,72%	↗	
7.1 Avsluttes en sak før saksbehandlingen er påbegynt							Vurderes av saksbehandler ut fra hvor langt saken er kommet
7.2 Saker som ikke blir fullført (når saken ikke kan avsluttes, kommunen avslår begjæringen, eller saken trekkes): Avsluttes en sak etter at saksbehandlingen er påbegynt:		524,00	543,00	19,00	3,63%	↗	

Oppmåling

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
10. Timepris - For arbeider hvor det ikke passer å bruke faste satser, er timeprisen	Pr time	1 422,00	1 422,00	0,00	0,00%	↓	
1a. Etablering av grunneiendom og festegrunn - areal fra 0 – 100 m ²		15 550,00	15 550,00	0,00	0,00%	↓	
1a. Etablering av grunneiendom og festegrunn - areal fra 101 – 500 m ²		23 631,00	23 631,00	0,00	0,00%	↓	
1a. Etablering av grunneiendom og festegrunn - areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt daa.	Pr daa	2 353,00	2 353,00	0,00	0,00%	↓	For eiendommer i LNFR begrenses gebyret oppad til 10daa. (23530,-)
1a. Etablering av grunneiendom og festegrunn - areal fra 501 – 2000 m ²		27 928,00	27 928,00	0,00	0,00%	↓	
1b. Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn - areal fra 0 – 100 m ²		15 550,00	15 550,00	0,00	0,00%	↓	
1b. Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn - areal fra 101 – 500 m ²		23 631,00	23 631,00	0,00	0,00%	↓	
1b. Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn - areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt daa.	Pr daa	2 353,00	2 353,00	0,00	0,00%	↓	
1b. Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn - areal fra 501 – 2000 m ²		27 928,00	27 928,00	0,00	0,00%	↓	
1c. Oppmåling av uteareal på eierseksjon - Samlet gebyr for 2 seksjoner – hver med uteareal på inntil 1000m ²		20 460,00	20 460,00	0,00	0,00%	↓	
1c. Oppmåling av uteareal på eierseksjon - Tillegg pr seksjonert uteareal f.o.m. areal nr. 3 t.o.m. areal nr. 20 – alle på inntil 100m ² :		1 023,00	1 023,00	0,00	0,00%	↓	
1d. Etablering av anleggseiendom - areal fra 0 – 2000 m ²		356 805,00	356 805,00	0,00	0,00%	↓	
1d. Etablering av anleggseiendom - areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt da	Pr daa	4 092,00	4 092,00	0,00	0,00%	↓	
1e. Registrering av jordsameie - Gebyr for registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid.	Pr time	1 422,00	1 422,00	0,00	0,00%	↓	
1f. Opprettelse av matrikkelenhet uten fullført							

Økonomiplan for 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
oppmålingsforretning - • F.o.m. tomt nr 2, ved fradeling av flere tomter 8% av gjeldende gebyrsats i samme felt samtidig							
1f. Opprettelse av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning - I tillegg til ordinært gebyr etter henholdsvis 1.a, 1.b, 1.d eller 1.e., kommer følgende gebyr: 1 tomt 10% av gjeldende gebyrsats							
2. Avbrudd i oppmålingsforretning eller matrikulering - Når sak trekkes etter oppmålingsforretning/måling: 80 % av gjeldende gebyrsats.							
2. Avbrudd i oppmålingsforretning eller matrikulering - Når sak trekkes etter varsel er sendt men før oppmålingsforretning/ måling: 30 % av gjeldende gebyrsats							
2. Avbrudd i oppmålingsforretning eller matrikulering - Når sak trekkes før varsel sendt: 15% av gjeldende gebyrsats							
3a. Grensejustering - Grunneiendom, festegrunn og jordsameie - areal fra 0 – 100 m ²		15 550,00	15 550,00	0,00	0,00%	↓	
3a. Grensejustering - Grunneiendom, festegrunn og jordsameie - areal fra 101 – 500 m ²		23 631,00	23 631,00	0,00	0,00%	↓	
3b. Grensejustering - Anleggseiendom							
5. Klarlegging av eksisterende grense der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning eller kartforretning (nymerking) - For inntil 2 punkt		5 422,00	5 422,00	0,00	0,00%	↓	
6. Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt / eller klarlegging av rettigheter - For inntil 2 punkt		11 458,00	11 458,00	0,00	0,00%	↓	
6. Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt / eller klarlegging av rettigheter - For overskytende grensepunkt	Pr punkt	2 251,00	2 251,00	0,00	0,00%	↓	

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Trendpil	Merknad
7. Registrering av privat grenseavtale - Gebyr fastsettes etter medgått tid	Pr time	1 422,00	1 422,00	0,00	0,00%		
9. Utstedelse av matrikkelbrev		175,00	175,00	0,00	0,00%		
9. Utstedelse av matrikkelbrev over 10 sider		350,00	350,00	0,00	0,00%		

1a. Etablering av grunneiendom og festegrunn - areal fra 0 – 100 m²

Ved fradeling av flere tilgrensende tomter samtidig, betales 80 % av satsene fra den 2. tomten. For opprettelse av nytt punktfeste betales 2/3 av taksten for opprettelse av eiendom 0 – 100 m². For areal over 5000 m² betales gebyr etter medgått tid (pkt. 10), men med minstesats etter pkt. 1 a beregnet for inntil 6 daa

1a. Etablering av grunneiendom og festegrunn - areal fra 101 – 500 m²

Ved fradeling av flere tilgrensende tomter samtidig, betales 80 % av satsene fra den 2. tomten. For opprettelse av nytt punktfeste betales 2/3 av taksten for opprettelse av eiendom 0 – 100 m². For areal over 5000 m² betales gebyr etter medgått tid (pkt. 10), men med minstesats etter pkt. 1 a beregnet for inntil 6 daa

1a. Etablering av grunneiendom og festegrunn - areal fra 2001 m² – økning pr. påbegynt daa.

Ved fradeling av flere tilgrensende tomter samtidig, betales 80 % av satsene fra den 2. tomten. For opprettelse av nytt punktfeste betales 2/3 av taksten for opprettelse av eiendom 0 – 100 m². For areal over 5000 m² betales gebyr etter medgått tid (pkt. 10), men med minstesats etter pkt. 1 a beregnet for inntil 6 daa

1a. Etablering av grunneiendom og festegrunn - areal fra 501 – 2000 m²

Ved fradeling av flere tilgrensende tomter samtidig, betales 80 % av satsene fra den 2. tomten. For opprettelse av nytt punktfeste betales 2/3 av taksten for opprettelse av eiendom 0 – 100 m². For areal over 5000 m² betales gebyr etter medgått tid (pkt. 10), men med minstesats etter pkt. 1 a beregnet for inntil 6 daa

1b. Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn - areal fra 0 – 100 m²

I tillegg kommer kostnad til eventuell annonsering. Hvis forretningen gjennomføres uten grensemerking i henhold til matr.l. § 34 tredje ledd, gis det 50 % reduksjon av laveste sats.

1b. Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn - areal fra 101 – 500 m²

I tillegg kommer kostnad til eventuell annonsering. Hvis forretningen gjennomføres uten grensemerking i henhold til matr.l. § 34 tredje ledd, gis det 50 % reduksjon av laveste sats.

1b. Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn - areal fra 2001 m² – økning pr. påbegynt daa.

I tillegg kommer kostnad til eventuell annonsering. Hvis forretningen gjennomføres uten grensemerking i henhold til matr.l. § 34 tredje ledd, gis det 50 % reduksjon av laveste sats.

1b. Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn - areal fra 501 – 2000 m²

I tillegg kommer kostnad til eventuell annonsering. Hvis forretningen gjennomføres uten grensemerking i henhold til matr.l. § 34 tredje ledd, benyttes laveste sats.

1c. Oppmåling av uteareal på eierseksjon - Samlet gebyr for 2 seksjoner – hver med uteareal på inntil 1000m²

Hvis seksjonerte utearealer f.o.m. areal nr. 3 er over 100m², det er mer enn 20 seksjonerte utearealer, eller utearealene for noen av de to første seksjonene er større enn 1000m², settes gebyret etter medgått tid (pkt. 10), med en minstepris som for 2 uteareal under 1000m² og 18 uteareal under 100m².

1c. Oppmåling av uteareal på eierseksjon - Tillegg pr seksjonert uteareal f.o.m. areal nr. 3 t.o.m. areal nr. 20 – alle på inntil 100m²:

Hvis seksjonerte utearealer f.o.m. areal nr. 3 er over 100m², det er mer enn 20 seksjonerte utearealer, eller utearealene for noen av de to første seksjonene er større enn 1000m², settes gebyret etter medgått tid (pkt. 10), med en minstepris som for 2 uteareal under 1000m² og 18 uteareal under 100m² (altså kr 38.000).

1d. Etablering av anleggseiendom - areal fra 0 – 2000 m²

Gebyret beregnes ut fra anleggseiendommens grunnflate.

1d. Etablering av anleggseiendom - areal fra 2001 m² – økning pr. påbegynt da

Gebyret beregnes ut fra anleggseiendommens grunnflate.

3a. Grensejustering - Grunneiendom, festegrunn og jordsameie - areal fra 0 – 100 m²

Ved grensejustering er reglen at netto avgitt eller tilført areal til involverte matrikkel-enheter ikke kan overstige 5 prosent, eller maksimalt 0,5 dekar. I tillegg kan ingen enhet avgi brutto areal som i sum overstiger 20 prosent av enhetens areal før justering. Gjøres likt pkt 1a.

3a. Grensejustering - Grunneiendom, festegrunn og jordsameie - areal fra 101 – 500 m²

Ved grensejustering er reglen at netto avgitt eller tilført areal til involverte matrikkel-enheter ikke kan overstige 5 prosent, eller maksimalt 0,5 dekar. I tillegg kan ingen enhet avgi brutto areal som i sum overstiger 20 prosent av enhetens areal før justering. Gjøres likt pkt 1a.

3b. Grensejustering - Anleggseiendom

For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5 % av anleggseiendommens volum, men den maksimale grensen settes til 1000 m³. Faktureres etter endring i areal med samme satser som i pkt. 1 a. Gebyret beregnes ut fra endringen i anleggseiendommens grunnflate.

5. Klarlegging av eksisterende grense der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning eller kartforretning (nymerking) - For inntil 2 punkt

Maksimalt gebyr ikke høyere enn fullt gebyr etter pkt. 1.

6. Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt / eller klarlegging av rettigheter - For inntil 2 punkt

Gebyr for klarlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid. Når hele tomten måles opp, settes gebyret etter pkt. 1.

6. Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt / eller klarlegging av rettigheter - For overskytende grensepunkt

Gebyr for klarlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid. Når hele tomten måles opp, settes gebyret etter pkt. 1.

9. Utstedelse av matrikkelbrev

Satsene er i tråd med makssatsene satt i matrikkelforskriftens § 16 fjerde ledd.

9. Utstedelse av matrikkelbrev over 10 sider

Satsene er i tråd med makssatsene satt i matrikkelforskriftens § 16 fjerde ledd.

Kommunens tjenesteområder

Rammeområde folkevalgte

Innledning

Rammeområdet folkevalgte omfatter organer som bystyret, formannskapet, plan- og miljøutvalget, tjenesteutvalget, kontrollutvalget og andre, samt revisjon og valg.

Driftsbudsjett

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Bystyre	4 756	4 756	4 756	4 756
Utvalg	976	976	976	976
Revisjon og valg	1 739	1 339	1 739	1 339
Sum	7 471	7 071	7 471	7 071

Beskrivelse av dagens virksomhet

Formannskapet har 100.000 kr i frie midler til disposisjon, hvor bruk vedtas etter søknad. Alle typer godtgjørelser til politikere belastes ansvar "Bystyre". Det er lagt inn midler til gjennomføring av kommunevalg i 2023 og stortingsvalg i 2025.

Lønn til ordfører, varaordfører, utvalgs- og gruppeledere, blir justert på bakgrunn av endring i stortingsrepresentantenes lønn. Det er satt av midler for lønnsoppgjøret i 2023 i tråd med det sentrale oppgjøret. Øvrig møtegodtgjørelse utbetales i henhold til reglement vedtatt av bystyret. Budsjett til kontrollutvalg og revisjon samsvarer med kontrollutvalgets eget budsjettinnspill, som forøvrig følger budsjettet som vedlegg.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	6 585	6 585	6 585	6 585
Sum Tekniske justeringer	302	302	302	302
Sum Vedtak forrige periode	400	0	400	0
Konsekvensjusteringer	702	302	702	302
Konsekvensjustert ramme	7 287	6 887	7 287	6 887
Nye tiltak				
Endringer budsjett vedtatt av kontrollutvalget	184	184	184	184
Rammeområde folkevalgte				
Sum Nye tiltak	184	184	184	184
Nye tiltak og realendringer	184	184	184	184
Ramme 2023-2026	7 471	7 071	7 471	7 071

Rammeområde kommunedirektørens stab

Innledning

Rammeområdet kommunedirektørens stab består av stabs- og støttefunksjoner for kommunen. Høsten 2022 består området av kommunedirektør, stab for økonomi og prosjekt og stab for digitalisering, kommunikasjon og kvalitet, samt enhet for kultur og bibliotek. Alle omtales nærmere hver for seg under rammeområdet.

Driftsbudsjett

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Kommunedirektør	16 988	16 988	16 988	16 988
Økonomi og prosjekt	12 305	12 305	12 305	12 305
Stab for digitalisering, kommunikasjon, kvalitet	37 322	35 995	35 995	35 995
Kultur og bibliotek	11 572	11 322	11 322	11 322
Sum	78 187	76 609	76 609	76 609

Beskrivelse av dagens virksomhet

Det er en pågående prosess knyttet til organisasjonsendringer innenfor stab, kultur og deler av teknisk. Det er utarbeidet en handlingsplan for gjennomføring av prosessen der målsettingen er å avklare ny organisering i løpet av 2022. Implementering vil skje i 2023. Fra 1.10.22 er enhet for kultur og bibliotek midlertidig flyttet fra kommunalområde velferd til kommunedirektør. Dette er som en midlertidig organisering i påvente av endelig avklaring.

Utfordringer og strategi

Sentralt i 2023 vil være å etablere og implementere nye kommunalområder og stabsorganisering. Dette inkluderer også hvordan kommunen skal organisere kommunikasjonsarbeidet.

Videreføre lederutvikling og følge opp lederplattformen er også et fremover. Å trygge og bygge ledere på alle nivåer er viktig for at organisasjonen skal kunne møte framtidens utfordringer. Lederutviklingen fortsetter med fokus på lederplattform, endringskompetanse og innovasjonsledelse. Dette er viktig kompetanse for organisasjonen for å møte fremtidige utfordringer og ambisjonene satt i Lillesand 2024. Tydelig delegering er viktig slik at det både er avklart for lederne selv og medarbeidere hvilket ansvar og myndighet den enkelte leder har.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har en utstrakt bruk av delegering og beslutninger tas på lavest mulig nivå	Etablere nye kommunalområder, stabsorganisering og kommunikasjonsarbeid.	Implementere velferd og oppvekst som nye kommunalområder med nye kommunalsjefer. Avklare og implementere ny organisasjonstruktur for stab, kultur og deler av teknisk. Avklare og implementere kommunikasjonsarbeid.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi sikrer felles forståelse for og forpliktelse av hvordan en helhetlig, tydelig og strategisk ledelse utøves	Lederutvikling	Fortsette arbeidet med kontinuerlig lederutvikling og implementering av lederplattformen. Fokus å trygge og utvikle ledere på alle nivåer i sin ledelsesutøvelse. Lederes endrings- og innovasjonskompetanse er viktig for å møte fremtidige utfordringer og ambisjonene satt i Lillesand 2024.
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi sikrer bærekraftig økonomisk utvikling og handlefrihet gjennom god økonomisk planlegging og styring. Med bærekraftig økonomi mener vi et netto driftsresultat på 2 %, et disposisjons-fond på 5 % og en langsiktig gjeld utenom pensjonsforpliktelser på 120 % av brutto driftsinntekter	Lillesand 2024 - Sikre gevinstrealisering	Sikre gevinstrealisering i tråd med vedtatt gevinstmål.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
Avdeling		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		70 056	70 056	70 056	70 056
Sum Tekniske justeringer		4 023	4 023	4 023	4 023
Sum Vedtak forrige periode		-2 849	-4 427	-4 427	-4 427
Konsekvensjusteringer		1 174	-404	-404	-404
Konsekvensjustert ramme		71 230	69 652	69 652	69 652
Nye tiltak					
Driftsstøtte IL Høvdingen	Rammeområde kommunedirektørens stab	300	300	300	300
Ekstraordinær økning utgift Struktur1	Rammeområde kommunedirektørens stab	354	354	354	354
Etablere ekstern varslingsportal	Rammeområde kommunedirektørens stab	50	50	50	50
Midler til formidling av smau og allmenninger	Rammeområde kommunedirektørens stab	30	30	30	30
Midler til kulturformidling - byvandring	Rammeområde kommunedirektørens stab	30	30	30	30
Psykosisialt ledeteam "vakttelefon"	Rammeområde kommunedirektørens stab	200	200	200	200
Utvidelse av kulturkonsulentstillingen på kulturkontoret	Rammeområde kommunedirektørens stab	50	50	50	50
Økt lønnskostnader for vaktordning IKT	Rammeområde kommunedirektørens stab	200	200	200	200
Økte lisenskostnader IKT	Rammeområde kommunedirektørens stab	3 589	3 589	3 589	3 589
Økte midler stab for økonomi & prosjekt	Rammeområde kommunedirektørens stab	330	330	330	330
Sum Nye tiltak		5 133	5 133	5 133	5 133
Politisk vedtak					
Ny ressurs 100% utvalgssekretær	Rammeområde kommunedirektørens stab	968	968	968	968
Sum Politisk vedtak		968	968	968	968
Nye tiltak og realendringer		6 101	6 101	6 101	6 101
Sum Interne rammeendringer		856	856	856	856
Interne rammeendringer		856	856	856	856
Ramme 2023-2026		78 187	76 609	76 609	76 609

Sammendrag budsjett

Tabellen "Driftsbudsjett med endringer" tar utgangspunkt i vedtatt budsjett for 2022 korrigert for tekniske justeringer (deflatorjustering, virkninger av lønnsoppgjør, inkl. økt pensjon og arbeidsgiveravgift) og politiske vedtatte endringer i perioden. Konsekvensjustert ramme på kommunalområdet i 2023 utgjør 71,2 mill. kr. Til sammen foreslår kommunedirektøren 6,1 mill. kr i nye tiltak og realendringer i 2023. Tiltakene er nærmere beskrevet i tabellen. Mer enn halvparten av økningen er relatert til økte lisenskostnader IKT.

Økte stillingsressurser på kommunalområdet utgjør 1,1 årsverk og gjelder 1 årsverk tilknyttet politisk sekretariat, og økning fra 50 % til 60 % stilling som kulturkonsulent.

Kommunedirektør

Beskrivelse av dagens virksomhet

Politisk sekretariat, samfunnsplanlegger/folkehelse-koordinator og juridisk rådgiver. HR avdelingen (Stab HR) rapporterer direkte til kommunedirektøren.

Politisk sekretariat har blant annet ansvar for utsending av politiske saker og utarbeidelse av protokoll etter politiske møter.

Juridisk rådgiver leverer juridiske tjenester og rådgivning til hele kommuneorganisasjonen. Kommunens jurist er også GDPR-ansvarlig og kommunens personvernombud.

Samfunnsplanlegger/folkehelsekoordinator har ansvar for overordnede planprosesser og overordnet folkehelsearbeid.

HR har ansvar for overordnet HR-arbeid og bistår hele organisasjonen. HR beskrives også nærmere under HR-stab.

Utfordringer og strategi

Stabsfunksjonene er i en pågående omorganiseringsprosess. Eventuelle endringer vil bli implementert i 2023. Innen politisk sekretariat er det bytte av bemanning som følge av at mangeårig medarbeider går av med pensjon og dermed forsvinner mye kompetanse ut av organisasjonen. I 2023 vil det være fokus på å bygge opp ny kompetanse innen politisk sekretariat og å avklare arbeidsoppgaver. Ettersom kapasiteten innen politisk sekretariat styrkes vil det være naturlig å legge flere arbeidsoppgaver hit.

Rådgiver samfunnsplanlegging/folkehelse har i 2022 hatt fokus på forebyggende arbeid rettet mot barn og unge og oppgaver blant annet knyttet til Lillesand 2024 og organisasjonsendringer. I 2023 og framover er det ønskelig med sterkere fokus på overordnet planlegging og folkehelsearbeid.

Det er stor etterspørsel etter intern juridisk rådgivning.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Vi følger kommunens overordnede mål, visjon og verdier og ivaretar en høy etisk standard	Etablering av politiske organ etter valget 2023	Etter lokalvalget høsten 2023 skal sammensetning og bemanningen alle politiske organ, utvalg, råd m.m. avklares. Dette betinger stor grad av tilrettelegging fra politisk sekretariat. Delegeringsreglementet skal gjennomgå og fremmes til behandling i bystyret.
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss	Gjennomføre lokalvalg høst 2023	Gjennomføring av lokalvalg høsten 2023 på en forsvarlig, tillitvekkende trygg måte. Dette krever betydelig forarbeid, nøye planlegging og stor aktivitet rett før, under og etter valgdagene.
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss	Implementere nytt politisk sekretariat	Mangeårig medarbeider i politisk sekretariat går av med pensjon. Det er svært sårbart med bare en person i politisk sekretariat. For å øke robustheten og styrke fagmiljøet ansettes to nye medarbeidere i politisk sekretariat. Dette er i henhold til bystyrevedtak. Det nye politiske sekretariatet vil få utvidet ansvar, blant annet ansvar for flere politiske utvalg og for gjennomføring av valg. I 2023 blir det fokus på opplæring av avklaring av hvilke oppgaver som skal ligge til det nye politiske sekretariatet. Godt politisk sekretariat er avgjørende for å sikre gode rammebetingelser for demokratiet og politikernes utøvelse av sine oppgaver.
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss	Ny planstrategi	Starte arbeidet med ny planstrategi. I henhold til Plan- og bygningsloven skal nytt bystyre behandle ny planstrategi det første året i ny valgperiode.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi arbeider for å tilby flere lærling- og praksisplasser	Strategi for ledelse og medarbeiderskap	Det overordnede ansvaret for lærlingordningen ligger til HR stab, som administrerer og koordinerer ordningen. Daglig oppfølging foregår ute i enhetene/avdelingene og i alt er det ca. 20 av våre arbeidsplasser som har en eller flere lærlinger og som gjør en kjempeinnsats i dette arbeidet. Et robust og stabilt

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			veilederkorps er viktig for å sikre at lærlingene når målene satt i respektive opplæringsplan for sitt fag. Det jobbes systematisk med å få på plass faglige ledere i hvert lærefag, samt nok veiledere for å sikre en god faglig opplæring for våre lærlinger. Lærlingordningen utgjør et viktig bidrag i å sikre nok tilfang av arbeidskraft fremover.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
	Avdeling	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		14 974	14 974	14 974	14 974
Sum Tekniske justeringer		1 295	1 295	1 295	1 295
Sum Vedtak forrige periode		-551	-551	-551	-551
Konsekvensjusteringer		744	744	744	744
Konsekvensjustert ramme		15 718	15 718	15 718	15 718
Nye tiltak					
Etablere ekstern varslingsportal	Rammeområde kommunedirektørens stab	50	50	50	50
Sum Nye tiltak		50	50	50	50
Politisk vedtak					
Ny ressurs 100% utvalgssekretær	Rammeområde kommunedirektørens stab	968	968	968	968
Sum Politisk vedtak		968	968	968	968
Nye tiltak og realendringer		1 018	1 018	1 018	1 018
Sum Interne rammeendringer		252	252	252	252
Interne rammeendringer		252	252	252	252
Ramme 2023-2026		16 988	16 988	16 988	16 988

Økonomi og prosjekt

Beskrivelse av dagens virksomhet

Stab for økonomi og prosjekt består av prosjektledere og økonomirådgivere. Høsten 2022 ble økonomirådgiver på sektor 4 helse og kultur flyttet over til staben. Staben har ansvaret for å utarbeide budsjett og økonomiplan, årsberetning og tertialrapporter, samt gjennomføringsansvar for store investeringsprosjekt. Staben skal bidra til bedre porteføljestyling, -prosjektledelse og samspill mellom økonomi og de store investeringsprosjektene.

Staben bistår kommunens enheter i økonomispørsmål, og er også involvert i flere utviklingsprosjekter. Staben har også kontrollerfunksjon ovenfor resten av organisasjonen, samt en rådgivende rolle innen innkjøp.

Staben har et overordnet gjennomføringsansvar for kommunens investeringsprosjekter knyttet til nybygg. Staben skal også lede relevante investeringsprosjekter for alle sektorene i kommunen. Prosjektansvaret omfatter prosjekter knyttet til kommunale formålsbygg innenfor bl.a. skole, barnehage, helse og omsorg.

Inn under stab for økonomi og prosjekt ligger ett interkommunale samarbeid. Struktur1 (samarbeid med Birkenes kommune om regnskap og lønn).

Antall ansatte/årsverk:

Staben har 7 årsverk.

Utfordringer og strategi

Lillesand kommune har en krevende økonomisk situasjon. Høy lånegjeld gjør at en stor andel av kommunens frie inntekter går med til å betjene renter og avdrag. Lavt nivå på frie inntekter, herunder avslutning av forsøket med statlig finansiering av pleie- og omsorgstjenester og realisering av gevinster i program Lillesand 2024 vil kreve tett økonomioppfølging av kommunalområder og enheter i hele økonomiplanperioden. Innføringen av virksomhetsstyringsverktøyet Framsikt vil ha stort fokus fremover. Staben vil bruke mye tid på å utvikle og tilpasse styringsdokumentene, samt gi opplæring ute på kommunalområdene. I 2023 skal kommunen også ta i bruk virksomhetsplanmodulen.

Enheten gjennomfører store offentlige anskaffelser, og kontraherer både konsulentfirmaer og entreprenører.

Investeringsprosjektene i økonomiplanperioden, både store og små, som nå skal gjennomføres har mange interessenter og det er stor usikkerhet om innhold og kostnader. Flere av investeringsprosjektene krever reguleringendringer som påvirker fremdrift. Bruk av prosjektmetodikken og forankring av beslutningspunkter hos det politiske nivå vil ha fokus i perioden.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi legger til rette for innovative løsninger ved offentlige anskaffelser	Gjennomføring av investeringsprosjekter - formålsbygg	Investeringsprosjektene i økonomiplanperioden, både store og små, som nå skal gjennomføres har mange interessenter og det er stor usikkerhet om innhold og kostnader. Bruk av prosjektmetodikken og forankring av beslutningspunkter hos det politiske nivå vil ha fokus i perioden.
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi sikrer bærekraftig økonomisk utvikling og handlefrihet gjennom god økonomisk planlegging og styring. Med bærekraftig økonomi mener vi et netto driftsresultat på 2 %, et disposisjons-fond på 5 % og en langsiktig gjeld utenom pensjonsforpliktelser på 120 % av brutto driftsinntekter	God økonomistyring og fordeling av ressurser	I økonomiplanperioden er det fokus på realisere forventede gevinster i program Lillesand 2024. Det vil også bli sett på prinsipper for fordeling av budsjetttrammene. Målsettingen er å omfordele ressurser til kommunalområdene i tråd med den demografiske utviklingen.
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi satser på digitalisering og innovasjon for å oppnå optimal oppgaveløsning	Virksomhetsstyring	Innføringen av virksomhetsstyringsverktøyet Framsikt vil ha stort fokus fremover. Staben vil bruke mye tid på å utvikle og tilpasse styringsdokumentene, samt gi opplæring ute på kommunalområdene. I 2023 skal kommunen også ta i bruk virksomhetsplanmodulen.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Avdeling					
Opprinnelig budsjett		10 165	10 165	10 165	10 165
Sum Tekniske justeringer		522	522	522	522
Konsekvensjusteringer		522	522	522	522
Konsekvensjustert ramme		10 687	10 687	10 687	10 687
Nye tiltak					
Ekstraordinær økning utgift Struktur1	Rammeområde kommunedirektørens stab	354	354	354	354
Økte midler stab for økonomi & prosjekt	Rammeområde kommunedirektørens stab	330	330	330	330
Sum Nye tiltak		684	684	684	684
Nye tiltak og realendringer		684	684	684	684
Sum Interne rammeendringer		934	934	934	934
Interne rammeendringer		934	934	934	934
Ramme 2023-2026		12 305	12 305	12 305	12 305

Stab for digitalisering, kommunikasjon, kvalitet

Beskrivelse av dagens virksomhet

Stab for digitalisering, kommunikasjon og kvaliteter / Stab for DKK er lokalisert på rådhuset og Tingsaker senter. Tjenesten er en stab-støttefunksjon som leverer tjenester til hele organisasjonen på overordnet systemnivå, samt gir service, rådgiving og utviklingsstøtte til primærtjenestene i samsvar med primærtjenestenes behov.

Staben ledes av kommunalsjef for DKK.

IT-tjenesten for Birkenes og Lillesand kommuner (administrativ verts kommunemodell jf. kommuneloven § 20-2). Enheten leverer brukerstøtte til alle ansatte i kommunene, samt er ansvarlig for drift av kommunens IT-infrastruktur og servere. IT-tjenesten leder også det overordnede arbeidet med digitalisering av kommunale tjenester og funksjoner for begge kommuner. Økonomiansvar for alle IT-investeringer og lisenskostnader er også plassert hos IT-tjenesten.

Avdeling for kommunikasjon og kommunetorg er en av kommunens førstelinjetjenester. Førstelinjen er innbyggernes første møte med kommunen og sikrer innbyggernes behov for informasjon, hjelp til selvhjelp og veiledning i tråd med nasjonale føringer.

Avdeling for arkiv ivaretar det overordnede ansvaret for all arkivdanning i kommunen. De er ansvarlige for journalføring av all skriftlig kommunikasjon herunder kommunens postliste. Som følge av turnover, har kommunen inngått et prosjekt samarbeid med Birkenes kommune, der Birkenes ivaretar fagansvaret frem til sommeren 2023.

Hovedtillitsvalgte og hovedverneombud med frikjøp får sin lønn fra Stab for DKK. De har en viktig funksjon i partssamarbeid med arbeidsgiver. Grunnlaget for dimensjoneringen av frikjøpte er lagt i Hovedavtalen og Arbeidsmiljøloven.

Antall ansatte/årsverk:

Staben har 20,5 årsverk hvorav 2,9 med frikjøp pluss 2 lærlinger.

Utfordringer og strategi

Staben er en del av Programmet Lillesand 2024. Høsten 2022 gjennomføres det en vurdering av stabsfunksjonenes organisering og oppgaveportofølge.

Stabsfunksjonene bidrar fortløpende til at prioriterte mål og strategier i kommuneplanen iverksettes og følges opp gjennom ledelse av og deltagelse i ulike prosjekter innen digitalisering, fag- og organisasjonsutvikling og kompetansebehov.

Avdeling for kommunikasjon og kommunetorg og Avdeling for arkiv er sårbare tjenester på grunn av små fagmiljøer og problemer med å skaffe riktig kompetanse ved nyrekruttering

Internkontroll

I kommuneloven, § 25-1 og § 25-2, beskrives kommunens ansvar for internkontroll og gir tydelig retning for hva internkontroll er og for hvordan den skal ivaretas. Kommuneloven er rammelov og det betyr at

bestemmelsene om internkontroll gjelder for all kommunal virksomhet. Retningslinjer for kommunens internkontroll skal bidra til å sikre oppfyllelse av lovverket i egen organisasjon.

Det er etablert et kompetanseteam for internkontroll på tvers av kommunalområdene. Kommunalsjefen er systemansvarlig og koordinerer arbeidet med videre implementering og videreutvikling av kommunens kvalitetløsning (EQS). Internkontroll er en forutsetning for kvalitet og skal ivaretas innen alle tjenesteyting, støtteprosesser og det sektorovergripende; eks. beredskap, økonomi, personvern og informasjonssikkerhet. Internkontroll forutsetter at det er utarbeidet en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering, som er tydelig kommunisert. Det blir dermed særlig viktig å tydeliggjøre delegering (delegeringsreglementet) på de ulike nivåene i organisasjonen og i en form som blir forstått, også av innbyggerne.

Beredskap

Vi lever i en urolig verden når det gjelder temaer som klimaendringer, pandemi, endret terrorbilde, digital kriminalitet, krig og uroligheter. Hendelser som har indirekte og direkte innvirkning på samfunnet vårt.

Kommunens helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) er en premissleverandør for kommunens arbeid med samfunnsikkerhet og beredskap. Den er under arbeid og slutføres vinteren 2023. Arbeidet berører alle kommunalområdene samt andre relevante offentlige og lokale aktører.

Kommunalsjef for DKK er beredskapskoordinator. Stabens involvering i arbeidet med beredskap og krisehåndtering prioriteres og justeres i tråd med vedtatte rutiner. Dette er et ressurskrevende arbeid som bør prioriteres ytterligere med tanke på kompetanseoverføring og øvelser.

Digital sikkerhet.

IT-tjenesten opplever daglig forsøk på inntrenging i kommunens systemer, samtidig som vi har god kontroll på IT-sikkerheten og kan avverge angrepene. De jobber målrettet med å øke den interne kompetanse på området samt utarbeider risikovurderinger og nye rutiner. Kommunen har også etablert samarbeid med både eksterne firmaer og felles kommunale sikkerhetsorganisasjoner. Det kommunedirektøren ser er at arbeidet med IT-sikkerhet krever stadig mer ressurser, og vil gjøre i årene som kommer.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Vi arbeider for å være en innovasjonsarena	Arbeid med digital transformasjon og innovasjon	IT-tjenesten bidrar i arbeidet med etablering av velferdsteknologi i kommunen. Kommunen er også pilotkommune og utmerker seg nasjonalt når det gjelder både bredbåndsutbygging, bruk av KS felleskomponenter som blant annet «MinSide» for innbyggerne samt utvikling av «Smart by»-tjenester. Arbeidet fortsetter i 2023.
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling	Vi arbeider for å ligge i forkant med digitalisering og med	Bredbåndsutbygging.	Fullføre arbeidet med bredbåndsutbygging til alle deler av kommunen

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	en godt tilrettelagt teknisk infrastruktur		
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Vi arbeider for å ligge i forkant med digitalisering og med en godt tilrettelagt teknisk infrastruktur	Digitaliseringsstrategi	Gjennomføre tiltak for å oppnå målene i digitaliseringsstrategien
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Vi følger kommunens overordnede mål, visjon og verdier og ivaretar en høy etisk standard	Beredskap og krisehåndtering.	<p>Førstelinjens involvering i arbeidet med beredskap og krisehåndtering prioriteres og justeres i tråd med vedtatte rutiner og føringer fra nasjonalt og regionalt hold.</p> <p>Helhetlig ROS for kommunen er under arbeid og slutføres vinter 2023. Arbeidet berører alle kommunalområdene samt andre relevante offentlige og lokale aktører.</p> <p>Beredskapsråd bestående av ordfører, kommunedirektør, interne og eksterne fagansvarlige som er viktig for kommunenes arbeid etableres vinteren 2023.</p>
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Vi følger kommunens overordnede mål, visjon og verdier og ivaretar en høy etisk standard	Helhetlig ROS	Heltetlig ROS for kommunen er under arbeid og slutføres vinter 2023. Arbeidet berører alle kommunalområdene samt andre relevante offentlige og lokale aktører.
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss	Informasjon til innbyggerne	Innholdet i kommunens innbyggerportal videreutvikles i 2023, og det er et mål om at alle kommunale skjemaer skal være digitale. Et redaksjonsteam med representanter for kommunalområdene sikrer tjenesteområdenes eierskap til innhold og en helhetlig satsing på digitale innbyggerløsninger.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling	Kompetanseutvikling	Sikre god intern kompetanse på nøkkelområder
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi ivaretar vårt ansvar for beredskap og krisehåndtering med et risikobilde i stadig endring	Domenesammenslåingsprosjekt.	Gjennomføre domenesammenslåingsprosjekt for økt IT-sikkerhet og få

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			synergieffekter av IT-samarbeidet med Birkenes
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Fremtidig dokumentforvaltning	Ved turnover er det vanskelig å få kvalifiserte medarbeidere innen arkivfaget. Det er inngått et prosjektsamarbeid med Birkenes kommune for å utrede muligheten for å få til et tettere samarbeid om tjenesten. Prosjektet avsluttes for eventuell politisk behandling sommeren 2023.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	God og stabil IT-drift	IT-tjenesten jobber målrettet med forebyggende tiltak og vedlikehold, for å sikre stabil og sikker IT-drift.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Handlingsplan for digitalisering	Gjennomføre handlingsplan for digitalisering, med prosjekter spilt inn fra de ulike kommunalområdene, med mål om økt intern effektivisering og bedre tjenester til innbyggerne.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi etterlever en helhetlig internkontroll	Helhetlig internkontroll	Kompetanseteam for internkontroll på tvers av kommunalområdene videreutvikles. Det lages en plan for kompetanseheving i bruk av EQS på alle nivåer i organisasjonen, herunder øke kunnskapen om internkontroll, personvern og kvalitetsarbeidet.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
	Avdeling	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		34 333	34 333	34 333	34 333
Sum Tekniske justeringer		1 406	1 406	1 406	1 406
Sum Vedtak forrige periode		-2 178	-3 506	-3 506	-3 506
Konsekvensjusteringer		-772	-2 100	-2 100	-2 100
Konsekvensjustert ramme		33 560	32 233	32 233	32 233
Nye tiltak					
Psykosisialt ledeteam "vakttelefon"	Rammeområde kommunedirektørens stab	200	200	200	200
Økt lønnskostnader for vaktordning IKT	Rammeområde kommunedirektørens stab	200	200	200	200
Økte lisenskostnader IKT	Rammeområde kommunedirektørens stab	3 589	3 589	3 589	3 589
Sum Nye tiltak		3 989	3 989	3 989	3 989
Nye tiltak og realendringer		3 989	3 989	3 989	3 989
Sum Interne rammeendringer		-227	-227	-227	-227
Interne rammeendringer		-227	-227	-227	-227
Ramme 2023-2026		37 322	35 995	35 995	35 995

Kultur og bibliotek

Beskrivelse av dagens virksomhet

Enhet for kultur og bibliotek består i dag av fire fagavdelinger; Avdeling for kultur og fritid, Lillesand folkebibliotek, Lillesand by- og sjøfartsmuseum og Avdeling for kino og kulturhus. Tjenesten er lokalisert på Rådhuset (kultur og fritid), eTeateret (kino og kulturhus), Strandgata 6 (biblioteket) og Nygårdsgata 1 (museet). Dessuten ligger Lillesand Ungdomsklubb (tidligere Betel i Øvregate) og Grasroda (Høvåghallen) samt to ungdomskontakter, under kultur- og bibliotekenheten. Kulturenheten har inntil nå vært en del av helse- og kultursektoren, og en pågående omorganiseringsprosess kan føre til endret administrativ tilknytning.

Brukerne er alle innbyggere i Lillesand, med hovedfokus på tjenester til barn og unge.

Antall ansatte/årsverk

Enheten har i dag 22 fast ansatte fordelt på ca. 11 årsverk, inklusive bygdebokforfatter i engasjementstilling. I tillegg har 10 personer avtaler som tilkallingsvikar eller ekstrahjelp.

Hovedprioriteringer:

Kulturenheten jobber målrettet for å skape et variert, fremtidsrettet og spennende kulturtilbud for alle i tråd med kommuneplanens mål og strategier. Satsningsområdene for kultursektoren er nedfelt i vedtatt kommunedelplan for kultur og legger vekt på gode kulturtilbud for barn og unge, tilrettelegging og støtte til det frivillige og profesjonelle kulturliv, drifte kulturarenaer og å ivareta kulturarven som ressurs. Det er gjort politiske vedtak som innebærer at kino, museum og omfanget av kulturmidler skal opprettholdes. Drift av bibliotek er lovpålagt.

Kulturmidler. Bystyret vedtok i økonomiplanen for 2021-24 at kommunen hvert år støtter MB Øya med 25.000, LIL med 60.000, Høvdingen med 40.000, Lillesand Skolekorps med 70.000, Høvåg Brass med 50.000, speideren i Lillesand med 50.000, speideren i Høvåg med 20.000 og Mekkegruppa med 50.000. Budsjettet støtte til Stiftelsen Arkivet, UNG og PUSH fortsetter som før.

Kulturstrategi. Arbeidet med en egen kulturstrategi for Lillesand er i gang, hvor målet er å komme fram til overordnede strategier for hva og hvor vi vil med kulturen i kommunen.

Biblioteket er inne i en god utvikling. Selvbetjent bibliotek er på plass. Kostnader og bruk av digitale medier øker stadig. Det må forventes at biblioteklån de neste tre årene blir enda mer digitale. De tilgjengelige digitale bibliotekløsningene er veldig dyre, og det må forventes kraftig prisstigning i årene framover.

Museet hadde et svært godt besøksår i år, spesielt hadde foredragene i bakgården stor oppslutning.

Kinoen og driften av eTeateret er kanskje den avdelingen innen kultur som merket koronapandemien mest. Vi er nå heldigvis tilbake i normal gjenge.

Utfordringer og strategi

Utfordringer

Enhetens utfordringer er mange. Forventningene til kommunen som tilrettelegger for kulturaktiviteter er økende, både blant politikere, lag og organisasjoner, og publikum generelt. Budsjettet er veldig trangt. Det som tilbys av stimuleringsmidler til det frivillige kulturlivet er oftest symbolske beløp. På lang sikt vil det være behov å styrke bemanningen innen kultur. Imidlertid er det behovet for aktivitetslokaler og -arenaer til barne- og ungdomsaktivitet som er mest prekært. Innen frivillig sektor er det store forventninger om kommunal hjelp til lån/leie av lokaler for aktivitet og lagring av utstyr.

Kulturadministrasjon. Det er stor aktivitet på kulturfronten med mange arrangementer og prosjekter. Kulturenheten blir involvert i prosjekter innen reiseliv/turisme. Det er behov for å utvide kulturkonsulentstillingen fra dagens 50 %.

Ungdom og fritid. Gamle Betel huser nå Lillesand Ungdomsklubb, og BUA har fått lokaler i underetasjen til Lillesands-posten. Kulturskolen har fått tilhold på tidligere Sjømannsheimen, noe som er en lite tilfredsstillende løsning på sikt. I påvente av en egen skatehall har dessverre ikke skatemiljøet i Lillesand noen egen innendørs base for sine aktiviteter. Fra 2022 har kulturenheten hatt to ungdomskontakter, begge i full stilling. Dette har styrket mulighetene for å være «på» i det forebyggende ungdomsarbeidet. Imidlertid er bemanningen i ungdomsklubbene alt for lav; 0,9 årsverk fordelt på 5 ansatte.

Biblioteket. For å leve opp til lovkravet om å være møteplass, og også kommuneplanens mål 2.2, bør det vurderes om det kan etableres et arrangementslokale i tilknytning til biblioteket. Det er ønskelig at budsjettet blir økt med et beløp til arrangementer.

Museet. Det er ønske om mer bemanning på museet for å øke tilgjengeligheten og styrke tilbudet til publikum, og i kulturminne- og museumsplanen er det foreslått en ny assistentstilling. Vedlikehold av bygningsmassen er en utfordring, både eksteriør- og interiørmessig. Det er knapt med ressurser til renhold, og det er trangt med plass. En ny museumsmelding gjør at spørsmålet om konsolidering kan komme opp på nytt.

Lillesands historie. Bygdebokprosjektet går videre, og det er satt av midler til trykking av nye bind i årene som kommer. Vestre Moland bind 2 kommer høsten 2023, og forfatteren er engasjert foreløpig ut dette året. Prosjektet forventes fullført i 2027, og engasjementet søkes forlenget til utgangen av 2027.

eTeateret. Løpende vedlikehold av bygningen håndteres, men det er spesielt behov for oppgradering av både sceneteknisk utstyr og kinolydutstyr. Vi driver nå på dispensasjon fra noe av dette. Nødvendige oppgraderinger må foretas i 2203 og 2024.

Idrett/nærmiljø/friluftsliv. Det er behov for videre utvikling og vedlikehold av idrettsanleggene i kommunen. Lillesand idrettslag har spilt inn et forslag til utviklingsplan for stadion. Ny turnhall med skytebane og reparasjon/oppgradering på Lillesand stadion er prosjekter som forhåpentlig fullføres i økonomiplanperioden. Det samme gjelder nye gymsaler på Tingsaker og Borkedalen skoler. Også på nærmiljøanlegg og tilrettelegging for friluftsliv er det behov for oppgraderinger, både i sentrum og i Kaldvellområdet. Dagsturhytta kommer på plass høsten 2022.

Det er kommunen som drifter stadionanlegget i Holta, mens I L Høvdingen drifter anlegget på Hæstadsletta. Høvdingen har påpekt dette som de mener er et misforhold, og ønsker at driftsstøtten som i dag utgjør 31 000 kr årlig økes. Dessuten håper de på kommunal drahjelp til å realisere ridebane/ridehall, løpebaner og hoppegrop med tilløp.

Kulturminneformidling. Bystyret vedtok i sak 145/21 tilgjengeliggjøring av arbeidet med å kartlegge smau og allmenninger i sentrum, med publisering på kart og digitalt på kommunens hjemmesider samt ved skilting. Det ble laget et smaukart med rute i 2022, og dette følges opp med utplassering av skilt i 2022. Det har også kommet ønske om å få til noe tilsvarende i Brekkestø. Det ble også satt i gang byvandring i kommunal regi sommeren 2022, noe som søkes videreført i årene som kommer.

Prosjektet synliggjøring av Lillesand-Flaksvandbanen har også hatt god utvikling. Neste delprosjekt er gjenoppbygging av den gamle verandaen og parken mot sjøen.

Museet har engasjert seg i å formidle historien og kulturen til de båtreisende som var en viktig del av kystkulturen her i distriktet. Et hus som de reisende har bodd i blir forsøkt tatt vare på, og står nå midlertidig lagret.

Det er behov for å gjøre mer for å formidle industrihistorien i Kaldvellområdet. Arbeid med natur- og kultursti langs løypenettet settes i gang.

Kulturstrategi. Et langsiktig mål bør være et eget kulturhus med bl.a. bibliotek, noe som vil spare kommunen for store leiekostnader. På kort sikt må de kulturarenaene vi har vedlikeholdes. Kulturskolens administrative tilknytning blir vurdert som en del av kulturstrategien. Det er mye som taler for at det er mer naturlig å knytte kulturskolen opp mot kultur enn mot skole/oppvekst. Kulturstrategien fullføres i beste fall i 2023.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi satser på Lillesand som helårsby med et levende og attraktivt sentrum; samtidig som at vi ivaretar det historiske preget	Bibliotek. Arbeide for at biblioteket får et større budsjett til åpne offentlige arrangementer.	
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Ikke relevant	Kulturarv. Tilrettelegge og formidle de båtreisende sin historie og kultur	Hjelpe til med å skaffe tomt til huset etter de båtreisende som nå står lagret på Stykkene. Arbeide for å synliggjøre og formidle de båtreisende sin kultur og historie.
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Ikke relevant	Kulturminneformidling. Arbeide for å utvikle Kaldvellområdet som kulturminne	Det er behov for å lage en ordentlig natur- og kultursti langs løypetraseene med informasjonstavler om Kaldvells industrihistorie, natur og friluftsliv. Et viktig delprosjekt er restaurering/gjenoppbygging av deler av tømmerrenna.
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Ikke relevant	Kulturminneformidling. Informasjon analogt og digitalt om historiske bygg og andre kulturminner. Synliggjøring av smau og allmenninger med kart og skilting.	Samarbeidet med historielaget og Lillesands Sparebank om synliggjøring av historiske bygg og andre kulturminner fortsetter. Prosjektet med tilgjengeliggjøring av smau og snarveier i form av kart, skilting og digital formidling videreføres. Dette utvides også til å omfatte Brekkestø. Byvandring i sommersesongen videreføres.
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Ikke relevant	Kulturminneformidling. Synliggjøring av Lillesand-Flaksvandbanens historie	Det største enkelttiltaket i dette prosjektet som ikke er fullført enda en gjenoppbygging av verandaen og parken mot sjøen, samt innsetting av originale dører i stasjonsbygningen. Det er laget en forstudie som viser at prosjektet er gjennomførbart dersom forholdene legges til rette for det.
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Ikke relevant	Lokalhistorie. Videreføring av prosjektet Lillesands historie	Det er viktig at prosjektet Lillesands historie fullføres slik intensjonen var da det ble satt i gang i 2007. Engasjementet til bygdebokforfatteren må forlenges fram til utgangen av 2027, og det må settes av tilstrekkelig midler i økonomiplanen.

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Ikke relevant	Museum. Arbeide for at museet får mer ressurser i form av økt bemanning	Behovet for mer bemanning er nedfelt i kulturminne- og museumsplanen. Det foreslår derfor en ny assistentstilling for å kunne utvide åpningstiden og gi et bredere tilbud til publikum.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi arbeider for et mangfoldig fritidstilbud for barn og unge, uten betydelige økonomiske terskler for deltakelse	Bibliotek. Arbeide for at biblioteket får en egen arrangementsarena	Et eget arrangementsrom vil gjøre det enklere å gjennomføre arrangementer på biblioteket, det være seg foredrag, konserter, bokbad og annet. Personalet vil da slippe en masse riggarbeid før og etter.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi arbeider for et mangfoldig fritidstilbud for barn og unge, uten betydelige økonomiske terskler for deltakelse	Bibliotek. Oppgradere barneavdelingen og ungdomsavdelingen på biblioteket og skape et miljø som inviterer til opphold og aktiviteter.	
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi arbeider for et mangfoldig fritidstilbud for barn og unge, uten betydelige økonomiske terskler for deltakelse	Idretts- og nærmiljøanlegg. Arbeide for større likebehandling av sentrum og Høvåg når det gjelder ressurser til drift av idretts- og nærmiljøanlegg.	Støtten fra kommunen til drift av idrettsanlegg i Høvåg økes. Kommunen er også positiv til å bidra til ytterligere utvikling av anlegget på Hæstadsetta.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi arbeider for et mangfoldig fritidstilbud for barn og unge, uten betydelige økonomiske terskler for deltakelse	Kino/kulturhus. Oppgradering av inventar og teknisk utstyr på eTeateret.	Mye av inventaret og utstyret på scenen er nedslitt etter mange års bruk, og vi driver på dispensasjon. Det er spesielt behov for å skifte ut noen av dagens hev/senk-anordninger som ved uhell kan medføre personskade. Også kinolydutstyret er 19 år gammelt og nærmer seg utskifting.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi arbeider for et mangfoldig fritidstilbud for barn og unge, uten betydelige økonomiske terskler for deltakelse	Tilrettelegging for barn og unge sin fritid. Arbeide for å minimalisere den økonomiske terskelen for barn og unge for deltakelse i fritidsaktiviteter	Opprettholde Oppleveleskortet for barn og unge fra familier med økonomiske utfordringer Styrke og utvikle BUA - en ordning med gratis utlån av sports- og fritidsutstyr
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Kultur og fritid. Arbeide for å styrke bemanningen på kulturkontoret	For å håndtere alle oppgavene på en profesjonell måte er det behov for å styrke bemanningen på kulturkontoret. Det har i dag 1,5 årsverk, og målet må være å utvide kulturkonsulentstillingen til 100%.

Økonomiplan for 2023-2026

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
	Avdeling	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		10 585	10 585	10 585	10 585
Sum Tekniske justeringer		800	800	800	800
Sum Vedtak forrige periode		-120	-370	-370	-370
Konsekvensjusteringer		680	430	430	430
Konsekvensjustert ramme		11 265	11 015	11 015	11 015
Nye tiltak					
Driftsstøtte IL Høvdingen	Rammeområde kommunedirektørens stab	300	300	300	300
Midler til formidling av smau og allmenninger	Rammeområde kommunedirektørens stab	30	30	30	30
Midler til kulturformidling - byvandring	Rammeområde kommunedirektørens stab	30	30	30	30
Utvidelse av kulturkonsulentstillingen på kulturkontoret	Rammeområde kommunedirektørens stab	50	50	50	50
Sum Nye tiltak		410	410	410	410
Nye tiltak og realendringer		410	410	410	410
Sum Interne rammeendringer		-103	-103	-103	-103
Interne rammeendringer		-103	-103	-103	-103
Ramme 2023-2026		11 572	11 322	11 322	11 322

Kommunalområde velferd

Innledning

Kommunalområde velferd består av enhetene psykisk helse og rus, omsorg og mestring, habilitering, tjenestetildeling og NAV (sosial- og flyktning).

Kommunalområdet har 350 årsverk, hvor 270 er i enhetene omsorg og mestring og habilitering.

Kommunalområdet har samarbeidsavtale med helseforetaket/sykehusene, og interkommunale samarbeidsavtaler om barneverntjeneste og legevakt. Sektoren deltar i velferdsteknologinettverket på Agder, i læringsnettverket Nytt Blikk Agder (heltidskultur) og i helse- sosial- og omsorgsnettverket i Region Kristiansand. Deltar også i helsefellesskapet i egenskap av leder for helse -sosial omsorgsnettverket i Region Kristiansand.

I deler av 2022 har kommunalområdet vært preget av koronapandemien. Kommunalområdet som helhet har i stor grad håndtert utfordringene pandemien har skapt på en god måte. Kommunalområdet har vist omstillingsevne og har klart å opprettholde gode tjenestetilbud i tillegg til nye oppgaver som følge av pandemien.

Kommunen overtok driften av to legesenter høsten 2021. Dette har medført et betydelig merarbeid ift. implementering/gjennomføring, økonomi og personaloppfølging gjennom hele 2022. Dette arbeidet vil videreføres i 2023.

Utfasingen av SIO (statlig finansiering av omsorgstjenester) og utvikling av en bærekraftig sektor blir ivarettatt i delprosjekt 4, Lillesand 2024 Helse og omsorg. Den demografiske utviklingen og beregninger ut ifra tjenestenivå, viser at det vil være behov for 20 nye sykehjemsplasser innen 2030, det vil også være behov for ca. 100 nye årsverk innen helse- og omsorg i samme periode. Disse tallene bygger på at det arbeides på samme måte i fremtiden som det gjøres i dag. Det arbeides kontinuerlig for å omstille tjenestene til de utfordringene som kommer. Økt antall demente brukere vil også føre til behov for utvidelse og oppbygging av dagtilbud og høyere grad av spesialisering i tjenesten.

Det er satt av midler til prosjektarbeid som skal handle om hvordan Lillesand kommune kan møte fremtidens utfordringer innen helse og omsorg. Dovreområdet er ikke utelukket, men prosjektgruppen vil også se på andre områder og alternative løsninger.

Driftsbudsjett

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Kommunalsjef velferd	12 061	10 047	6 542	6 352
Psykisk helse og rus	25 637	23 637	23 637	23 637
Enhet for omsorg og mestring	131 770	129 220	129 220	129 220
Enhet for tjenestetildeling omsorg	22 526	22 526	22 526	22 526
Habiliteringstjeneste	78 121	78 121	78 121	78 121
NAV (sosial-flyktning)	36 663	34 263	29 163	28 663
Sum	306 778	297 814	289 209	288 519

Beskrivelse av dagens virksomhet

Plan for helse og omsorg peker ut en retning for tjenesteutvikling i perioden 2020-2025. For å kunne levere forsvarlige tjenester i fremtiden må fokus flyttes fra behandling til helsefremmende tiltak og forebygging. Innbyggerne må inspireres til å ta ansvar for egen helse. Endringen fra å yte passiv hjelp til mer aktiv rehabiliterende innsats, understreker at god omsorg ikke bare handler om å hjelpe, men også om å gjøre folk i stand til å klare seg selv. Planen understreker denne endringen ved å trekke frem helsefremming og tidlig innsats, rehabilitering og mestring som de tre faglige «pilarene» i fremtidens arbeid.

Vi vil spesielt trekke frem følgende tiltak:

- Kommunen ønsker en dreining av tjenestene fra institusjon til mer hjemmebaserte tjenester i form av kommunale boliger for omsorg og heldøgns pleie. Prosjektet som ser på hvordan Lillesand kommune kan møte fremtidens utfordringer innen helse og omsorg, vil føre til økt fokus på ressursutnyttelse og mulighet for flere trinn i «omsorgstrappen».
- Arbeidet med Recovery-tankegang. Vi jobber for at mennesker med utfordringer knyttet til psykisk helse og /eller rusutfordringer skal oppleve mestring og økt livskvalitet.
- Vi styrker kompetansen og utvikler dagtilbud for å møte behovet for økt innsats overfor demente.
- Vi jobber for å komme tidlig inn i rehabiliteringsforløpet til aktuelle brukere gjennom innsatsteam og hverdagsrehabilitering.
- Vi skal etablere team med spesialkompetanse innen flere fagfelt som kan settes inn når det trengs.
- Gjennom tiltakene i boligsosial handlingsplan arbeider vi for at målene i nasjonal strategi for boligsosialt arbeid oppnås. Målene i denne strategien er: Alle skal ha et godt sted å bo, alle med behov for tjenester skal få hjelp til å mestre boforholdet og den offentlige innsatsen skal være helhetlig og effektiv.
- Vi bidrar i flere utviklingsarbeid, blant annet i implementering av BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats), i arbeid med helsefremmende barnehager og skoler og i Stine Sofies Stiftelses arbeid med å utvikle ettervern i hjemkommunen for familier som har vært ved senteret.
- Sertifisering som Livsgled hjem gir positive ringvirkninger både for beboere og ansatte.

Utfordringer og strategi

I tiden fremover er det først og fremst befolkningsutviklingen som påvirker utfordringsbildet for helse- og omsorgstjenestene. Ved planlegging av tjenestetilbudet for de kommende årene må kommunen ta hensyn til den demografiske utviklingen. Fra 2026 til 2030 vil det være behov for 20 nye sykehjemsplasser. Dette vil utløse et behov for i overkant av 40 nye årsverk bare i institusjon. Dette er tall basert på at vi arbeider på samme måte i fremtiden som vi gjør idag. En dekningsgrad på 9 % (sykehjemsplasser til innbyggere over 80 år) forutsetter at flere får hjemmebaserte tjenester enn i dag, og at en tar i bruk digitale løsninger for oppfølging og trygghetsskapende teknologi i større grad enn i dag. Samhandlingsreformen, som flytter oppgaver og ansvar for pasienter fra spesialisthelsetjenesten til kommunehelsetjenesten gir et økt behov for ressurser og spesialisert kompetanse i kommunens helse- og omsorgstjenester.

Økt press på tjenestene som følge av befolkningsøkning og økt behov for spesialisert kompetanse vil gjøre det nødvendig med tøffere prioriteringer i framtiden. Regjeringen har, gjennom Omsorg 2020 gitt anbefalinger til kommunene om prinsipper for prioritering i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. For å møte disse anbefalingene og framtidens utfordringer knyttet til ressurser, er

det viktig allerede nå å ta i bruk de styringsdata som er gjort tilgjengelig gjennom arbeidet i SIO II for å sikre en bærekraftig tjeneste i fremtiden. Slike styringsdata kan bidra til at ressursene fordeles på nye måter og mer tilpasset til innbyggernes behov.

Arbeidet for å etablere heltidskultur i Lillesand kommune videreføres. Det har vært en positiv utvikling innen andelen heltidsstillinger innenfor omsorg og mestring. Kommunalområdet vil ha behov for ca. 100 nye årsverk innen 2030 basert på at tjenestene leveres på samme måte. Fremover blir det enda viktigere å realisere arbeidskraftreserven som deltidsansatte utgjør. Høy andel heltidsansatte er og av stor betydning for kontinuitet og faglighet i tjenesten.

Morgendagens brukere har høyere forventninger og krav til omsorgstjenestene. Flere eldre ønsker å bo hjemme lengst mulig, ofte med store behov for individtilpassede tjenester som utløser høye kostnader. Flere personer under 67 år utvikler demenssykdommer. Flere yngre brukere med sammensatte/utfordrende sykdommer utløser krav til spesialisert kompetanse, tekniske hjelpemidler og bemanning.

Hovedprioriteringer

- Vi arbeider for å oppnå flere heltidsstillinger
- Vi organiserer tjenestene våre på en måte som tilrettelegger for gode fagmiljøer og god ressursutnyttelse
- Vi styrker kompetansen innen flere fagområder for å møte framtidens utfordringer
- Vi har rekruttering av kvalifisert og tilstrekkelig helsepersonell i fokus
- Vi arbeider med implementering av velferdsteknologi
- Vi bidrar i tverrfaglig utviklingsarbeid
- Vi leverer gode og koordinerte helsetjenester til våre innbyggere

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.4 Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov	Vi sikrer god utdanning og fremmer muligheter for livslang læring for alle	Sikre at helsepersonell som rekrutteres har gode norskkunnskaper, både skriftlig og muntlig.	Det er en økning av fremmedspråklige som søker stillinger innen kommunalområde velferd. Det må utredes og stilles like krav til fremmedspråklige som søker stillinger innenfor kommunalområdet, for å sikre oss at kvaliteten på tjenestene kan opprettholdes.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Lillesand 2024, kommunalområde velferd	Sektoren har gjennom Lillesand 2024, Helse og Omsorg, igangsatt 4 delprosjekter for å imøtekomme kommunens økonomiske utfordringer og sikre en bærekraftig utvikling av tjenesten i henhold til politisk vedtak. Utfasing av SIO II prosjektet har blitt håndtert innenfor dette prosjektet.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og	Organisasjon for fremtiden	<ul style="list-style-type: none"> • Hovedfokus for SIO II var utarbeidelse av relevante styringsdata for å sikre en bærekraftig tjeneste, dette for å få en bedre oversikt og

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
	de ressursrammene vi har		fordeling av ressurser, både økonomi og personell. Arbeidsmetodene for utarbeidelse av relevante styringsdata videreføres også etter at SIO-prosjektet er avsluttet. <ul style="list-style-type: none"> • Arbeidet med å utvikle heltidskultur i kommunen videreføres via læringsnettverket Nytt Blikk Agder. • Fokus på helsefremmende turnus og samarbeid mellom enhetene ved utarbeidelse av årsturnus videreføres. • Ta i bruk digitalt verktøy for oppgavefordeling i hjemmetjenesten. • Planlegge og innføre ny struktur på organisering av helse- og omsorgstjenestene. • Det gjøres systematisk utprøving av enkelte velferdsteknologiske løsninger.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Plan for helse og omsorg peker ut en retning for tjenesteutvikling i perioden 2020-2025. For å kunne levere forsvarlige tjenester i fremtiden må fokus flyttes fra behandling til helsefremmende tiltak og forebygging.	Plan for helse og omsorg peker ut en retning for tjenesteutvikling i perioden 2020-2025. For å kunne levere forsvarlige tjenester i fremtiden må fokus flyttes fra behandling til helsefremmende tiltak og forebygging. Innbyggerne må i større grad motiveres og inspireres til å ta ansvar for egen helse. Endringen fra å yte passiv hjelp til mer aktiv rehabiliterende innsats, understreker at god omsorg ikke bare handler om å hjelpe, men også om å gjøre folk i stand til å klare seg selv. Planen understreker denne endringen ved å trekke frem helsefremming og tidlig innsats, rehabilitering og mestring som de tre faglige «pilarene» i fremtidens arbeid.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
Avdeling		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		278 512	278 512	278 512	278 512
Sum Tekniske justeringer		19 804	19 804	19 804	19 804
Sum Vedtak forrige periode		-14 329	-17 843	-21 348	-21 348
Sum Budsjettendring i år		-2 115	-2 115	-2 115	-2 115
Konsekvensjusteringer		3 360	-154	-3 659	-3 659
Konsekvensjustert ramme		281 872	278 358	274 853	274 853
Innsparingstiltak					
Samkjøring/koordinering av helsetjenester	Kommunalområde velferd	-1 700	-3 400	-3 400	-3 400
Sum Innsparingstiltak		-1 700	-3 400	-3 400	-3 400
Nye tiltak					
30% økning av ressurser knyttet til nye vedtak om avlastning (Habiliteringstjenesten)	Kommunalområde velferd	255	255	255	255
Etablering bemanningsenhet og ressursstyring innen kommunalområde velferd	Kommunalområde velferd	850	0	0	0
Kantor 20% treårig prosjektstilling i Lillesand Menighet	Kommunalområde velferd	190	190	190	0
Kompensasjon til fastlegene for daglegevakt	Kommunalområde velferd	370	370	370	370
Lillesand 2024 - prosjekt 9 - Inntektsstrømmer	Kommunalområde velferd	0	-500	-500	-500
Reversering av kutt 2021	Kommunalområde velferd	8 800	8 800	8 800	8 800
Utvidelse av legevaktsamarbeidet med legevakt-bil med sjåfør	Kommunalområde velferd	242	242	242	242
Økning i kostnader relatert til legevaktsamarbeidet Kristiansand	Kommunalområde velferd	2 046	2 046	2 046	2 046
Økning i vedtak BPA fra 35,5 til 92 timer pr. uke. Behov for totalt 2,6 årsverk	Kommunalområde velferd	1 350	1 350	1 350	1 350
Økning med 50% stilling, for å styrke saksbehandling/tildeling og oppfølging av startlån	Kommunalområde velferd	400	400	400	400
Økning ramme knyttet til utbetaling av basistilskudd fastlegene	Kommunalområde velferd	500	500	500	500
Økte kostnader flyktningtjenesten knyttet til stillinger, introduksjonsstønad 62 personer, bosetting, økonomisk sosialhjelp og tannbehandling m.m.	Kommunalområde velferd	10 250	7 850	2 750	2 250
Økte kostnader ifbm. overføring av ressurs til Habiliteringstjeneste	Kommunalområde velferd	150	150	150	150
Økte ressurser omsorg og mestring, pga. økt antall brukere	Kommunalområde velferd	3 400	3 400	3 400	3 400
Sum Nye tiltak		28 803	25 053	19 953	19 263
Nye tiltak og realendringer		27 103	21 653	16 553	15 863
Sum Interne rammeendringer		-2 197	-2 197	-2 197	-2 197
Interne rammeendringer		-2 197	-2 197	-2 197	-2 197
Ramme 2023-2026		306 778	297 814	289 209	288 519

Sammendrag budsjett

Tabellen "Driftsbudsjett med endringer" tar utgangspunkt i vedtatt budsjett for 2022 korrigert for tekniske justeringer (deflatorjustering, virkninger av lønnsoppgjør, inkl. økt pensjon og arbeidsgiveravgift) og politiske vedtatte endringer i perioden. Konsekvensjustert ramme på kommunalområdet i 2023 utgjør 281,9 mill. kr. I den konsekvensjusterte ramme er tidligere politiske vedtak om effektivisering og proratakutt, samt gevinstkrav i Lillesand 2024 lagt inn. Tilsammen foreslår kommunedirektøren en endring i ramme med 24,9 mill. kr i nye tiltak og realendringer i 2023. Noe som gir en ramme på totalt 306,8 mill. kr for kommunalområdet i 2023. Tiltakene er nærmere beskrevet i tabellen.

De største endringene i rammen er:

- Reversering av andel kutt på 18 mill. kr. For kommunalområde velferd utgjør dette 8,8 mill. kr. Gjennom budsjettarbeidet og tertialrapportering viser det seg at det ikke er mulig å hente ut dette proratakuttet
- Effektivisering ved samkjøring av tjenester
- Økte kostnader til flyktningtjenesten
- Økte kostnader til legevaktsamarbeidet med Kristiansand
- Økning i antall brukere og et økende antall nye vedtak, særlig innen BPA (brukerstyrt personlig assistanse)

Økte stillingsressurser på kommunalområdet utgjør 7,6 årsverk og gjelder følgende:

- 0,5 årsverk knyttet til saksbehandling, tildeling og oppfølging av startlån
- 2 årsverk flyktningtjenesten
- 2 årsverk midlertidig styrking flyktningtjenesten med flyktningkoordinator og økt bemanning helsestasjonen
- 1,6 årsverk relatert til økning i eksisterende vedtak om BPA (brukerstyrt personlig assistanse)
- 0,3 årsverk relatert til økte vedtak innen avlastning
- 1 årsverk etablering av bemanningsenhet innen kommunalområde velferd (finansieres av innsparing etter ett år)
- 0,2 årsverk kontor (treårig prosjektstilling)

Kommunalsjef velferd

Beskrivelse av dagens virksomhet

Under kommunalsjefens ansvar ligger rådgivere for kommunalområdet, kommuneoverlege og SLT-koordinator. Noen av disse yter i stor grad tjenester til mange enheter i organisasjonen. Kommunalområdet har også tilknyttet rådgiver for velferdsteknologi. Kirken får sine overføringer fra ansvarsområdet til kommunalsjefen.

Kirkelig fellesråd

Kirkelig fellesråd er arbeidsgiver og har ansvar for ansettelsen av alle kirkelige ansatte med unntak av prest/prost som er statsansatte ved bispedømmekontoret. Kirkelig fellesråd har totalt 11,25 ansatte. Hvorav tre med 100 % stilling. Utenom er det 15 ansatte som da deler 8,25 stillinger. Lillesand menighet finansierer 150 % stilling. Høvåg menighet finansierer 80 % Bispedømmet dekker en 100 % kateketstilling i Lillesand.

Prestetjenesten i kommunen til 250 % pluss at Lillesand er prostesete. Prosten har 50 % stilling og betjener Birkenes, Lillesand og Grimstad kommune.

UNG har økt til to ansatte i til sammen 100 % stilling hvor 20 % er en UNG-arbeider og 80 % er en ungdomskontakt. UNG samarbeider godt med andre kommunale tjenester rettet mot ungdom. PUSH i Høvåg har en ansatt i 30 % stilling.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Avdeling					
Opprinnelig budsjett		14 758	14 758	14 758	14 758
Sum Tekniske justeringer		711	711	711	711
Sum Vedtak forrige periode		-14 329	-15 843	-19 348	-19 348
Konsekvensjusteringer		-13 618	-15 132	-18 637	-18 637
Konsekvensjustert ramme		1 140	-374	-3 879	-3 879
Nye tiltak					
Kantor 20% treårig prosjektstilling i Lillesand Menighet	Kommunalområde velferd	190	190	190	0
Lillesand 2024 - prosjekt 9 - Inntektsstrømmer	Kommunalområde velferd	0	-500	-500	-500
Reversering av kutt 2021	Kommunalområde velferd	8 800	8 800	8 800	8 800
Sum Nye tiltak		8 990	8 490	8 490	8 300
Nye tiltak og realendringer		8 990	8 490	8 490	8 300
Sum Interne rammeendringer		1 931	1 931	1 931	1 931
Interne rammeendringer		1 931	1 931	1 931	1 931
Ramme 2023-2026		12 061	10 047	6 542	6 352

Psykisk helse og rus

Beskrivelse av dagens virksomhet

Enheten bistår personer som har utfordringer knyttet til psykisk helse og/eller rusproblematikk. Enheten jobber hovedsakelig med personer over 18 år.

Enheten består av to team og to avdelinger. Psykisk helse og rusteam, i tillegg til Avdeling for bofellesskap og Avdeling for bo- og aktivitetstilbud.

Psykisk helse og rusteam:

Teamene får til sammen mellom 150 til 200 henvisninger i året. De fleste henvisningene er knyttet til utfordringer med angst, depresjon, rus og livskriser. Personalet på Helsehuset jobber med individuelle samtaler, koordinering/samarbeid med andre instanser, samt at de holder mestringskurs i Frisklivssentralen (KiD, KiB, sinnemestring, angst, livsmestring).

Enheten har to lavterskel arbeids-rettede tiltak i tilhørende teamene, Dagsen og RammeVerket.

Psykisk helseteam, rusteam og arbeids-rettede tiltak har til sammen ca. 9 årsverk.

Avdeling for bo- og aktivitetstilbud:

Avdelingen følger opp mellom 35-40 brukere med ambulerende tjenester i form av helsehjelp og praktisk bistand i hjemmet. Avdelingen har også ansvaret for Middelskolen aktivitetssenter, for turer, temakvelder og trening. Brukerne i avdelingen har vedtak på alt fra 24 t. i døgnet til 1 time pr. uke. Avdelingen består av ca. 16 årsverk i turnus og en avdelingsleder.

Avdeling for bofellesskap:

Avdelingen består av 7 kommunale boliger for personer som har stort behov for trygghet, tilsyn og veiledning i hjemmet. Beboerne har vedtak på alt fra 20 timer i uken til 24 timer i døgnet.

Avdeling for bofellesskap drifter også 2 midlertidige boliger, øremerket bostedsløse, som tildeles via NAV. Bofellesskapet har også en leilighet til drift av øyeblikkelig hjelp døgntilbud (ØHD) ift. rus og/eller psykiatri og utskrivningsklare pasienter.

Avdeling for bofellesskap drifter også et statlig finansiert tiltak bestående av 7 årsverk.

Avdelingen består av 20 årsverk.

Antall ansatte/årsverk:

Enheten har 45 årsverk og 1 ansatte i prosjektstilling tilknyttet kommunale rusmidler fra Fylkesmannen. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse er 91 %. Årsturnus har gitt og gir mulighet til å øke stillingsstørrelse, redusere antall deltidsstillinger og vikarbruk.

Utfordringer og strategi

- Klart økt tendens til «svingdørs» problematikk. Det oppleves som dette i hovedsak skyldes lav kapasitet på døgnplasser i psykiatrien/2. linje og gjeldende lovverk. Det ser også ut at det er høyere terskel for å gi døgnbehandling, og kortere behandlingstid. Dette fører bla. til økt behov for kommunale tjenester som også blir svært ressurskrevende for å kunne gi forsvarlig helsehjelp, praktisk bistand og opprettholde stabile boforhold
- Mangel på, og feil profil på kommunale boliger tilpasset denne målgruppen. Det er også vanskeligere å etablere bostedsløse grunnet bl.a. krevende bolig/leie marked.
- Usikkert ift. videre FACT (Fleksibel aktiv oppsøkende behandling) samarbeid da prosjektperioden fra Statsforvalteren er inne i siste år, og kommunens bidrag forventes og måtte økes betydelig
- Klart økende tendens at flere søker hjelp for psykisk uhelse. Hittil i år 191 søkere, mot 184 i hele 2021
- Økt tendens til søkere født 2000 – 2004
- Jegersbergsamarbeidet er et veldig godt tilbud for de som får det, men det har vært, og er svært vanskelig å rekruttere deltaker. Slik at kost/nytte ikke står i sammenheng sett ift. antall og ressursbruk
- Portalen samarbeid, ikke lykkes å rekruttere deltakere – samarbeidet avvikles derfor f.o.m. 2023
- Dagsen har igjennom alle år i hovedsak vært finansiering av prosjektmidler fra Statsforvalteren. Dette er nå inni siste fase av finansieringsordning, men finansieres videre av kommunale midler
- Behovet for ansatte innen helse med nødvendig kompetanse øker mer en tilgangen, slik at det forventes en økende utfordring med å rekruttere kvalifiserte ansatte

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet	Enheten skal bidra til at innbyggere i Lillesand opplever livsmestring.	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsprosjektet Dagsen og RammeVerket gir mulighet for mestring samtidig som de utfører meningsfullt arbeid som er til nytte og behov for i Lillesand. Etablere og utvikle prosjektet Dagsen ung for å bidra til alternative opplæringsarena og forhindre utenforskap. • Brukerstyrte aktiviteter. • Fokus på Recovery tilnærming hvor vi skal bidra til å fremme, og tro på at mennesker kan leve meningsfulle og tilfredsstillende liv, selv om man har psykiske utfordringer, utfordringer med rus eller psykiske lidelser.
2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet	Vi satser på inkludering, og for å motvirke utenforskap arbeider vi for at alle er inkludert i fritid og i arbeid	Enheten skal bidra til brukermedvirkning i utvikling av tjenesten.	<ul style="list-style-type: none"> • Reetablere Brukerrådet med fokus på påvirkning på tjenesteutviklingen.

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi jobber for å redusere bruk av rusmidler	Enheten bidrar til å utvikle, etablere og ivareta gode boforhold.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Planlagt bygging av nye boliger vil gi flere mulighet til å bo i ett trygt og godt miljø, samt bidra til å forhindre bostedsløshet.</i> • Etablering og implementering av rådgivende enhet for rus-saker.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling	Enheten beholder, utvikler og rekrutterer kvalifiserte medarbeidere.	<ul style="list-style-type: none"> • Vi har en oppdatert felles kompetanseplan for enheten og kommunalområdet. Våre ansatte får mulighet til formell videreutdanning. • Vi er opptatt av at ledelsen skal være tydelig og samstemt. • Vi har målrettet opplæring av alle nyansatte. • Vi har fokus på høy kvalitet og utvikling av tjenesten. • Alle ansatte får veiledning for å utvikle den enkeltes kompetanse, mestre å stå i arbeidet og beholde dyktige medarbeidere.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Enheten har høy kvalitet på, og utvikler tjenesten i tråd med behov og krav.	<ul style="list-style-type: none"> • Felles fag-dager utarbeidet sammen med medarbeidere og brukerråd. • Vi jobber systematisk med internkontroll for å bedre kvaliteten på tjenestene. • Utvikler tjenester i tråd med gjeldende krav og forventinger. Det skal gjøres sammen med relevante samarbeidspartnere inkludert brukerråd. • Enheten tilpasser kurstilbud og kompetanse for den enkelte ansatte i tråd med behov. Veilederen og KS læring blir brukt til internopplæring i tillegg til enhetens egne ressurspersoner for internundervisning. Bidrar med undervisning på tvers av enheter og kommunalområder.

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi samarbeider med innbyggerne, frivilligheten og næringslivet om gode løsninger	Enheten tilpasser og utvikler til enhver tid tjenesten etter behovet	<ul style="list-style-type: none"> • Økt bruk av digitalisering. Samarbeidsmøter og samtaler digitalt. Bruk av digitale kartleggings- og selvhjelpsverktøy. • Økt samarbeid med frivillige organisasjoner, brukeråd og frivillighetssentralen. • Økt samarbeid innenfor og mellom kommunalområder. Utvikle felles prosjekter for samhandling og bruk av resurser og kompetanse. Utvikle felles ambulerende natt- tjeneste innenfor kommunalområde velferd.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	23 634	23 634	23 634	23 634
Sum Tekniske justeringer	2 232	2 232	2 232	2 232
Sum Vedtak forrige periode	0	-2 000	-2 000	-2 000
Konsekvensjusteringer	2 232	232	232	232
Konsekvensjustert ramme	25 866	23 866	23 866	23 866
Sum Interne rammeendringer	-229	-229	-229	-229
Interne rammeendringer	-229	-229	-229	-229
Ramme 2023-2026	25 637	23 637	23 637	23 637

Enhet for omsorg og mestring

Beskrivelse av dagens virksomhet

Enheten består av:

- Hjemmetjenesten i sentrum og Høvåg
- Marishei bofellesskap med 24 plasser, hvorav 17 er åpnet
- Lillesand bo- og aktivitetssenter:
  - Korttid/ rehabiliteringsavdeling med 8 plasser + 1 plass for kommunal øyeblikkelig hjelp
  - Langtidsavdeling med 26 plasser
  - Sykehjemmet har eget vaskeri
  - Kjøkken som bl.a. produserer all mat til Lillesand bo- og aktivitetssenter, Marishei bofellesskap, diverse møter/ kursmat for hele kommunen og middag til hjemmeboende. Drifter rådhuskantina.
- Høvåg bo- og aktivitetssenter:
  - Avdeling for personer med demens 14 plasser
  - Avdeling for langtid med 11 plasser og korttid/avlastning med 3 plasser
  - Sykehjemmet har eget kjøkken og vaskeri
- Eldresenteret

Enhet for omsorg og mestring leverer tjenester basert på vedtak etter Lov om pasient- og brukerrettigheter, fattet av kommunens tjenestetildelingskontor. Tjenestens mål er å sikre befolkningen lik tilgang på tjenester av god kvalitet, fremme sosial trygghet og ivareta respekten for den enkelte pasients og brukers liv, integritet og menneskeverd. Enheten benytter velferdsteknologi som teknologisk assistanse for å bidra til økt trygghet og sosial deltakelse og styrke brukerens mulighet til å klare seg selv i hverdagen til tross for sykdom og nedsatt funksjonsevne. Velferdsteknologi fungerer også som støtte til pårørende, bidrar til å forbedre tilgjengelighet, ressursutnyttelse og kvalitet på tjenestetilbudet.

Hjemmebaserte tjenester og Marishei bofellesskap leverer helsetjenester i hjemmet og har som mål å bidra til mening og mestring i brukerens hverdag, med et ekstra fokus på ernæring og aktivitet. Tjenesten bidrar til å opprettholde, eller gi tilbake evnen til å utføre aktiviteter brukeren kan mestre selv. Bruk av velferdsteknologi kan styrke brukerens mulighet for egenmestring og øke tryggheten. Hverdagsaktivitet er viktig for å bevare god helse og selvstendighet. Tjenesten leverer også pleie og omsorg i hjemmet ved livets slutt.

Sykehjemmene og Marishei bofellesskap leverer tjenester etter Forskrift for sykehjem og boform for heldøgns omsorg og pleie og har som mål å bidra til mening og mestring i brukerens hverdag. Sykehjemmene har tilknyttet tilsynslege, fysioterapitjeneste og stasjonær sykepleietjeneste. Opphold i institusjonen kan være rehabilitering, korttid, avlastning, langtidsopphold eller skjermet opphold for personer med demens. Sykehjemmene ble sertifisert som livsgledehem i 2018 og resertifiseres årlig. Sykehjemmene er i tillegg base for mange aktiviteter for pensjonister, som i stor grad blir drevet av lag og foreninger i samarbeid med aktivitetene. Aktiviteten bidrar til at omsorgstjenesten har stor kontakt med kommunens eldre befolkning, noe som bidrar til nærhet og trygghet mellom tjenesten og innbyggerne.

Antall ansatte/årsverk:

Enheten har ca. 160 årsverk.

Utfordringer og strategi

Dagens og morgendagens tjenestemottakere har høye forventninger og krav til omsorgstjenestene. Økende press på spesialisthelsetjenesten medfører pasienter som utskrives med mer omfattende bistandsbehov enn tidligere, og vi opplever stadig oftere at pasienter har behov for re-innleggelse på sykehuset. Flere eldre ønsker å bo hjemme lengst mulig, ofte med store behov for individuelt tilpassede tjenester som utløser høye kostnader. Flere personer utvikler demenssykdommer i yngre alder. Flere brukere, også blant yngre, har sammensatte/utfordrende sykdommer utløser krav til spesialisert kompetanse, tekniske hjelpemidler og bemanning. Vi ser en utvikling hvor tjenestebehovet er stadig mer krevende og komplekst, både faglig og ressursmessig.

Helse- og omsorgstjenesten opplever store rekrutteringsutfordringer både på landsbasis og i Lillesand kommune. Spesielt merkes tilgangen til sykepleiere og helsefagarbeidere med erfaring innen eldreomsorg. Omsorgstjenesten er organisert på tradisjonelt vis, med egne personalgrupper og fagpersoner knyttet til hver avdeling. Fremtidens helsetjeneste med økende krav til spesialkompetanse og økte forventninger fra innbyggerne krever nye måter å jobbe på og at vi jobber med oppgavefordeling knyttet til kompetansen vi har tilgjengelig i tjenesten.

Enheten gjennomgikk i 2021 et stort arbeid med å slå sammen to omsorgsenheter til en. Lederteamet i enheten fikk to nye avdelingsledere, konstituerte avdelingsledere ble tilsatt fast og enhetsleder var ny for flere av avdelingslederne. I 2022 har lederteamet jobbet blant annet med å finne felles mål og retning, og med gjennomføring av organisasjonsendringene.

Omsorgstjenesten har de siste årene sett den høye gjennomsnittsalderen blant ansatte. Vi er nå inne i tiden hvor mange ansatte går av med pensjon og vi mister trygge fagpersoner med solid erfaring og verdifull kompetanse. Dette, kombinert med redusert tilgang til fagpersoner og erfarent helsepersonell, tvinger frem et enormt behov for både kompetanse- og kulturbygging og arbeid med å bygge det nye laget vårt.

Det har vært et høyt sykefraværet under pandemien. Før pandemien lå fraværet på rundt 9%.

Enheten gir tilbud til personer med demens ved Høvåg bo- og aktivitetssenter. Plassene er til enhver tid belagt. Langtidsavdelingene ved begge sykehjemmene tar i dag imot brukere med vedtak om langtidsplass og på avlastningsopphold i påvente av spesialplass ved skjermet avdeling. Stadig flere brukere har behov for et forsterket tilbud. Dette løses i dag med ekstra bemanning en-til-en, noe som er en svært kostbar løsning.

Avdeling for demensomsorg består av to små grupper med plass til 5 + 7 beboere. På grunn av avdelingens fysiske utforming, er det utfordrende å innføre bemanningsnormen som SIO legger til grunn. Med tanke på demografisk utvikling, vil behovet for institusjonsplasser spesielt tilpasset personer med demens, øke markant i årene fremover. En utvikling av institusjonstilbudet til denne pasientgruppen er derfor nødvendig.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi arbeider i nært samarbeid med tillitsvalgte og vernetjenesten	Enheten har et fungerende HMS-team.	Tillitsvalgte og verneombud er til stede i utviklingsarbeid og der overordnede beslutninger tas.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi vektlegger en fremtidsrettet arbeidsgiverpolitikk	Ledere deltar på ledersamlinger og gjennomfører Lillesand kommunes lederutviklingsprogram. Lederplattformen implementeres i lederteamet.	
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi utvikler en heltidskultur og høy grad av nærvær	Vi jobber for å oppnå flere heltidsstillinger.	Vi oppretter bemanningpool. Vi har årsturnus med helsefremmende fokus.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har ansatte som opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag og har en klar ansvars- og rolleforståelse	Vi organiserer tjenestene på en måte som tilrettelegger for gode fagmiljøer.	Vi reviderer årlig vår strategiske kompetanseplan og igangsetter systematisk arbeid med kompetanseutvikling. Vi oppretter sykepleierteam som sørger for tilgjengelig sykepleierkompetanse i hele enheten. Vi jobber med oppgavefordeling som sikrer god ressursutnyttelse og god faglig kvalitet.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling	Vi rekrutterer kvalifisert helsepersonell.	
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har ansatte som opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag og har en klar ansvars- og rolleforståelse	Vi utvikler og organiserer omsorgstjenesten hensiktsmessig med robuste avdelinger, profesjonell ledelse og effektiv ressursutnyttelse.	Hjemmetjenesten i Høvåg og sentrum har felles leder og samordnes i en avdeling med felles forståelse for samarbeid og effektiv oppgavefordeling.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi etterlever en helhetlig internkontroll	Vi har god internkontroll med mål og strategier som er kjent for enhetens ansatte.	Vi utarbeider handlingsplaner i samarbeid med enhetens ansatte.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Vi opprettholder sertifisering som livsgledehem.	

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Vi utvikler samarbeidet mellom avdelingene innad i enheten og mot andre enheter	
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi sikrer bærekraftig økonomisk utvikling og handlefrihet gjennom god økonomisk planlegging og styring. Med bærekraftig økonomi mener vi et netto driftsresultat på 2 %, et disposisjons-fond på 5 % og en langsiktig gjeld utenom pensjonsforpliktelser på 120 % av brutto driftsinntekter	Vi arbeider videre for å nå målene i Lillesand 2024.	Vi utvikler helse- og omsorgstjenestene som leveres på natten i samarbeid med Enhet for psykisk helse og rus og Enhet for habilitering, i en felles ambulerende nattjeneste. Vi organiserer enhetens tjenester knyttet til kjøkken- og vaskeri på en hensiktsmessig måte. Vi organiserer tjenester til brukere med omfattende tjenestebehov på en hensiktsmessig måte.
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi satser på digitalisering og innovasjon for å oppnå optimal oppgaveløsning	Vi implementerer velferdsteknologi i tråd med digitaliseringsstrategien.	Vi innfører digitale samhandlingstavler for å sikre effektiv informasjonsflyt. Vi innfører digital ruteplanlegger for effektiv planlegging av kjøreruter i hjemmebaserte tjenester.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	124 780	124 780	124 780	124 780
Sum Tekniske justeringer	9 058	9 058	9 058	9 058
Konsekvensjusteringer	9 058	9 058	9 058	9 058
Konsekvensjustert ramme	133 838	133 838	133 838	133 838
Innsparingstiltak				
Samkjøring/koordinering av helsetjenester	-1 700	-3 400	-3 400	-3 400
Kommunalområde velferd				
Sum Innsparingstiltak	-1 700	-3 400	-3 400	-3 400
Nye tiltak				
Etablering bemanningsenhet og ressursstyring innen kommunalområde velferd	850	0	0	0
Kommunalområde velferd				
Økte ressurser omsorg og mestring, pga. økt antall brukere	3 400	3 400	3 400	3 400
Kommunalområde velferd				
Sum Nye tiltak	4 250	3 400	3 400	3 400
Nye tiltak og realendringer	2 550	0	0	0
Sum Interne rammeendringer	-4 618	-4 618	-4 618	-4 618
Interne rammeendringer	-4 618	-4 618	-4 618	-4 618
Ramme 2023-2026	131 770	129 220	129 220	129 220

Enhet for tjenestetildeling omsorg

Beskrivelse av dagens virksomhet

Enhet for tjenestetildeling er lokalisert på Helsehuset og består av saksbehandlere, og ulike fagkoordinatorer. Enheten saksbehandler alle søknader etter helse- og omsorgstjenesteloven og bruker også forvaltnings- og brukerrettighetsloven aktivt. Enheten saksbehandler ca. 1.100 saker pr. år. Enheten har ansvar for oppholdsbetaling og fakturering av helse- og omsorgstjenester. Enheten fungerer som kommunens koordinerende enhet. I dette ligger at enheten skal ha oversikt over rehabilitering, habilitering og individuell plan. Barnekoordinator fordeles også i koordinerende enhet.

Drift av fastlegekontorene Agderklinikken og Blindleia legesenter ligger til enhet for tjenestetildeling. Støttepersonellet til fastlegekontorene er organisert i enheten, og består av helsesekretærer og sykepleiere, samt renholdere.

Enheten har også administrativt ansvar for 11 hjemler for selvstendig næringsdrivende leger. En optimal helsetjeneste for innbyggerne innebærer et nært og godt samarbeid med selvstendig næringsdrivende leger. Enheten er også tillagt ansvar for administrasjon av turnuslegeordningen, Norsk Pasientskadeerstatning, samt ordninger knyttet til legevakt.

Enheten har ansvar for flere koordinatorfunksjoner: kreftkoordinator, frivilligkoordinator, boligkoordinator og demenskoordinator.

Antall ansatte/årsverk:

Enheten har 6,8 årsverk knyttet til saksbehandling og koordinatorfunksjoner.

Støttepersonell ved to legesenter utgjør 6,9 årsverk, i tillegg til renholdere.

Utfordringer og strategi

- Økende grad av henvendelser og søknader til enhet for tjenestetildeling, også økning i ressurskrevende saker. Sakene er komplekse og tidkrevende, og krever et høyt kunnskapsnivå og stabilitet blant medarbeiderne.
- Økende etterspørsel etter avlastningsplasser, særlig for hjemmeboende demente.
- Økende forventning til kognitiv utredning (demens) utført av kommunen. Det sees en oppgaveforskyvning fra sykehusene til kommunen. Det ble i 2022 etablert demensteam, bestående av demenskoordinator og ansatte i hjemmetjenesten. Det er nødvendig å øke kapasiteten for å møte økt etterspørsel innen demensfeltet.
- Innbyggernes forventninger til tjenester står ofte ikke i samsvar med tildeling.
- Ressurskrevende administrasjon rundt drift av legesentrene og forvaltningsenheten. Etter ett år med kommunal drift viser det seg at med kun en 30 % stilling fordelt på teamkoordinator og enhetsleder til administrasjon, gjør dette veldig krevende.
- Utfordrende å rekruttere frivillige til frivilligsentralen etter periode med redusert drift under pandemien.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Riktig tjenestenivå og profesjonalisering av tildelingsprosessen.	<p>Enheten vil prioritere å øke kompetansen innen forvaltning og lovverk. Som en del av Lillesand 2024 Helse og omsorg vil delprosjektet Tildelingstjeneste og praksis vil fokuset være riktig tjenestenivå og profesjonalisering av tildelingsprosessen.</p> <p>Enheten vil prioritere internt samarbeid med andre enheter, slik at organisasjonen fremstår som samlet og kunnskapsrik, med fokus på riktig tjenestenivå til mottakerne.</p> <p>Enheten vil jobbe systematisk for å tilrettelegge for økt helsekompetanse blant kommunens innbyggere.</p>

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	21 585	21 585	21 585	21 585
Sum Tekniske justeringer	1 179	1 179	1 179	1 179
Sum Budsjettendring i år	-1 615	-1 615	-1 615	-1 615
Konsekvensjusteringer	-436	-436	-436	-436
Konsekvensjustert ramme	21 149	21 149	21 149	21 149
Nye tiltak				
Kompensasjon til fastlegene for daglegevakt	370	370	370	370
Utvidelse av legevaktsamarbeidet med legevakt-bil med sjåfør	242	242	242	242
Økning i kostnader relatert til legevaktsamarbeidet Kristiansand	2 046	2 046	2 046	2 046
Økning ramme knyttet til utbetaling av basistilskudd fastlegene	500	500	500	500
Sum Nye tiltak	3 158	3 158	3 158	3 158
Nye tiltak og realendringer	3 158	3 158	3 158	3 158
Sum Interne rammeendringer	-1 781	-1 781	-1 781	-1 781
Interne rammeendringer	-1 781	-1 781	-1 781	-1 781
Ramme 2023-2026	22 526	22 526	22 526	22 526

Habiliteringstjeneste

Beskrivelse av dagens virksomhet

Enheten organiserer tiltak og tjenester til personer med medfødt eller tidlig ervervede funksjonsnedsettelse og deres familier. Hovedtyngden av brukerne har diagnosen psykisk utviklingshemming.

Kommunen skal, etter helse- og omsorgstjenesteloven §3-1, sørge for at alle som bor eller oppholder seg i kommunen tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Tjenester som ligger under enheten er personlig assistanse, praktisk bistand og opplæring, helsetjenester i eget hjem, dagtilbud, ferie-/fritidstilbud, avlastning, støttekontakt, brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og omsorgsstønad.

Enheten drifter 5 bofellesskap, 1 barnebolig, en avlastningsinstitusjon, to avlastningsboliger.

I 2022 fikk enheten ansvar for all dag aktivitet i kommunen og drifter nå 3 dagtilbud. Dagtilbud for mennesker med psykisk utviklingshemming, dagsenter for eldre og nyopprettet dagtilbud for mennesker med demens.

Tiltak og tjenester bygger på tverrfaglig innsats fra flere kommunale instanser bl.a. Avdeling for PPT, Enhet for tverrfaglig helse, Enhet for psykisk helse og rus, Enhet velferd og mestring, barnevernstjenesten og flyktningetjenesten.

Eksterne samarbeidspartnere er Spesialisthelsetjenesten HABU, Seksjon for voksen habilitering ABUP og PUA. Samarbeidet bidrar til kvalitetssikring av tjenesteyting.

Enheten gir tjenester til 86 brukere.

Antall ansatte/årsverk:

Enheten disponerer 107,5 årsverk.

I tillegg kommer følgende tjenester innvilget etter vedtak:

- Støttekontakter
- Privat avlastning
- Brukerstyrt personlig assistent tilsvarende 16,25 årsverk hvorav 12,8 årsverk utføres av private aktører.
- Vedtak på omsorgslønn tilsvarer 7,9 årsverk

Det er ingen midlertidige stillinger i bruk.

Enheten har til enhver tid noen vakante helge/studentstillinger ledig.

Hovedprioriteringer:

- Gi gode tjenester tilpasset den enkelte bruker.
- Enheten har fokus på ressursutnyttelsen og bruker vedtak om tjenester som grunnlag for bemanning.
- Utnytte enhetens kompetanse på tvers av avdelinger.

- Enheten bruker KS læring og Veilederen for å holde seg faglig oppdatert.
- Enheten har fokus på medvirkning i alle ledd og jobber for gode arbeidsplasser /arbeidsmiljø.

Utfordringer og strategi

Enheten har utfordringer med å få kvalifiserte medarbeidere, spesielt vernepleierkompetansen.

Barnevernet melder i økende grad behov for samarbeid om barn/unge som har behov for tjenester på tvers av enheter.

Det kommer flere unge med bo utfordringer som trenger tjenester / tilsyn.

Beboerne i bofellesskapene blir eldre, trenger mer omsorg og pleie, og er fysisk tyngre. Mange av boligene har ikke livsløpsstandard og man må øke bemanningen i blant annet stell situasjoner.

Økt avlastning for unge med utfordrende atferd som ikke kan være i Holtaveien avlastningsbolig.

Det er viktig at bygningsmassen er tilpasset slik at man kan dra nytte av hjelpemidler/ velferdsteknologi etc. Tre av dagens bofellesskap er dårlig vedlikeholdt og holder ikke livsløpsstandard. Dette påvirker brukerne, men ikke minst de som gir tjenestene der de ikke kan bruke hjelpemidler pga. plassmangel.

Det faglig og økonomisk viktig å samle ressurskrevende tjenester i nærheten av hverandre. Dette gjelder spesielt der man har store somatiske utfordringer som krever høy grad av kompetanse.

Det er fokus på muligheter til å ta egne valg.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i fellesskapet	Vi tilrettelegger for gode fysiske, sosiale og kulturelle møteplasser som fremmer deltakelse og fellesskap	Dagsenter	Dagsenterne legger til rette for aktiviteter den enkelte mestrer, de deltar på LillesandsDaene med egen salgsbod og jobber for å få tilpassede oppgaver fra ordinære bedrifter.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning	Tjenestetilbud	Vi sikrer et helhetlig, tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning gjennom ansvars gruppemøter, tiltaksplaner/ individuell plan og koordinator.
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggenes behov i fokus	Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss	Individuell tilpasning av tjenester	Tidlig kartlegging og avklaring om forventninger til hva som er kommunens og pårørendes ansvar.

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling	Kontinuitet og kompetanse	Vi arbeider for å benytte ansattes kompetanse og styrker. Ansatte trenger ulike utfordringer.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har ansatte som opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag og har en klar ansvars- og rolleforståelse	Medvirkning egen arbeidsplass	<p>Enheten har nært samarbeide med tillitsvalgte og vernetjeneste.</p> <p>Det arbeides med heltidskultur og høy grad av nærvær.</p> <p>Vi inkluderer medarbeiderne i alle store endringer.</p> <p>Vi utarbeider felles kompetanseplan med helseenhetene.</p> <p>Det legges til rette for kompetanseheving.</p> <p>Vi er opptatt av en enhetlig ledelse.</p> <p>Vi har målrettet opplæring av nyansatte</p>
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi arbeider i nært samarbeid med tillitsvalgte og vernetjenesten	Samarbeid med tillitsvalgt og vernetjeneste	Vi har nært samarbeid med tillitsvalgte og vernetjenesten via HMS-team, samarbeider om turnusplaner, ansettelse mm
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Kompetanse	<p>Enheten tilpasser kurstilbud og kompetanse for den enkelte ansatte i tråd med enhetens behov. Veilederen og KS læring blir brukt til internopplæring i tillegg til enhetens ressurspersoner.</p> <p>Enheten har utstrakt samarbeide med spesialisthelsetjenesten for å kvalitetssikre tjenestene.</p> <p>Det avholdes jevnlig fagdager og fagmøter i de ulike avdelingene.</p>
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Samarbeide.	<p>Økt bruk av digitalisering. Digitale møter, møtene blir kortere mer effektive og man slipper reisetid.</p> <p>Økt samarbeide med de andre helsetjenestene, enhetslederne har jevnlig møter der det deles kompetanse til fordel for brukerne og medarbeiderne. Det jobbes for en enhetlig ledelse.</p>

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			Fleksible medarbeidere den enkeltes kompetanse og styrker blir brukt der det er behov.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
	Avdeling	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		68 791	68 791	68 791	68 791
Sum Tekniske justeringer		5 333	5 333	5 333	5 333
Sum Budsjettendring i år		-500	-500	-500	-500
Konsekvensjusteringer		4 833	4 833	4 833	4 833
Konsekvensjustert ramme		73 624	73 624	73 624	73 624
Nye tiltak					
30% økning av ressurser knyttet til nye vedtak om avlastning (Habiliteringstjenesten)	Kommunalområde velferd	255	255	255	255
Økning i vedtak BPA fra 35,5 til 92 timer pr. uke. Behov for totalt 2,6 årsverk	Kommunalområde velferd	1 350	1 350	1 350	1 350
Økte kostnader ifbm. overføring av ressurs til Habiliteringstjeneste	Kommunalområde velferd	150	150	150	150
Sum Nye tiltak		1 755	1 755	1 755	1 755
Nye tiltak og realendringer		1 755	1 755	1 755	1 755
Sum Interne rammeendringer		2 742	2 742	2 742	2 742
Interne rammeendringer		2 742	2 742	2 742	2 742
Ramme 2023-2026		78 121	78 121	78 121	78 121

NAV (sosial-flyktning)

Beskrivelse av dagens virksomhet

NAV Lillesand er et partnerskap mellom staten ved NAV Agder og Lillesand kommune og har både statlige og kommunale arbeidsoppgaver og ansatte. Enheten holder til i Helsehuset i 2. etasje.

NAV Lillesands overordnede målsetting er å bidra til et velfungerende arbeidsmarked med høy sysselsetting, lav ledighet og et inkluderende arbeidsliv. Etter lov om sosiale tjenester i NAV jobber enheten for å bedre levekårene for vanskeligstilte og bidra til sosial og økonomisk trygghet.

Enheten består av to avdelinger og seks fagteam.

Oppfølgingsavdelingen består av fagteamene *Sosial* og *Veiledningssenteret*. I tillegg ligger hele *Flyktningtjenesten* (bosetting og kvalifisering) i denne avdelingen.

Avdeling for Ungdom og Marked består av fagteamene *Marked* (oppfølging av arbeidssøkere og arbeidsgivere i kommunen), *SYFO/AAP* (sykefraværsoppfølging og arbeidsavklaring), og *Ungteam*.

Det leveres både statlige og kommunale tjenester i begge avdelingene. De kommunale oppgavene i NAV omfatter saksbehandling etter lov om sosiale tjenester i NAV, arbeidsoppgaver og saksbehandling etter integreringsloven og voksnes rett til opplæring, bosetting og oppfølging av nyankomne flyktninger, startlån, midlertidig bolig, gjeldsrådgivning og styringsavtaler.

Antall ansatte/årsverk:

NAV Lillesand har ca. 30 årsverk fordelt på 33 ansatte. Av disse er 15 årsverk kommunale.

Utfordringer og strategi

Utfordringsbilde for 2023 er preget av stor usikkerhet. Vi opplever en urolig tid med krig i Europa, energikrise og høye strømpriser, økte matvarepriser samt økende renter. Det er trolig også kun et spørsmål om tid før dette vil slå inn også i arbeidsmarkedet, og det må forventes økt arbeidsledighet sammenlignet med den rekordlave ledigheten vi har registrert gjennom store deler av 2022. Det generelt høye pris- og rentenivået fører til økte kostnader for husholdningene. Husholdninger som opplever permitteringer og/eller oppsigelser får i tillegg en inntektsreduksjon. Vi vet også at gjeldsgraden blant nordmenn er svært høy.

Dette er forhold som vil påvirke de kommunale tjenestene, og vi forventer en økt pågang på alle de kommunale tjenesteområdene i NAV: økonomisk rådgivning (herunder gjeldsrådgivning), økonomisk sosialhjelp, startlån, midlertidig botilbud og bosetting av flyktninger.

Når det gjelder økonomisk sosialhjelp kan det trekkes frem en lovendring knyttet til at barnetrygden skal holdes utenfor ved beregning av sosialhjelpsbehov. Dette vil medføre økte kostnader til økonomisk sosialhjelp for kommunen. Lovendringen var gjeldende fra 01.09.22.

Anmodningen fra IMDI om bosetting av flyktninger er usikker, men det forventes en høy anmodning. Dette vil legge press både på de kommunale tjenestene, og på boligmarkedet i kommunen. For innværende økonomiplanperiode er det viktig at vi lykkes med kvalifisering og inkludering i arbeidslivet av denne gruppa.

NAV Lillesand har hatt økte utgifter til midlertidig botilbud. Etterspørselen etter nødboliger og boliger til personer som ikke har boevne er stor, og kommunens eksisterende tilbud har ikke tilstrekkelig kapasitet. Det brukes mye tid på å skaffe nødbolig, og det fører til en del unødvendig kostbare løsninger.

Det gjøres en betydelig satsning på startlån. Dette skjer både i form av økt låneopptak og utlån, samt økt stillingsressurs til å følge opp ordningen. Det å legge til rette for at flere kan eie sin egen bolig bidrar til større økonomisk og sosial trygghet og er i kjernen av NAVs samfunnsoppdrag.

I 2022-2023 har NAV Lillesand en økt satsning på unge som faller utenfor og som ikke klarer å nyttiggjøre seg NAVs tiltak og trenger tettere oppfølging. Prosjektmidler fra Statsforvalteren dekker utgiftene til en Ungdomslos som skal jobbe med denne gruppen.

NAV Lillesand satser også på Kvalifiseringsprogrammet (KVP) ved å øremerke en stillingsressurs til å jobbe med denne tjenesten. En økning i antall KVP-deltakere innebærer både en reduksjon på sosialhjelpsbudsjett, i tillegg til alle de positive ringvirkningene det å være i arbeid- og aktivitet har på både samfunn- og individnivå.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet	Inkludering	Enheten skal bidra til økt inkludering og overgang til arbeid, særlig for unge under 30 år, men også for langtidsledige, innvandrere og personer med nedsatt arbeidsevne. For å lykkes med dette prioriteres oppfølging og veiledning av disse gruppene, samt bruk av bredden i de ulike arbeidsmarkedstiltakene. Det jobbes målrettet med aktiv bruk av introduksjonsprogrammet for flyktninger bosatt i kommunen for å sikre god overgang til ordinær utdanning og arbeidsliv.
2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet	Vi satser på inkludering, og for å motvirke utenforskap arbeider vi for at alle er inkludert i fritid og i arbeid	Markedsarbeid	For å lykkes med oppdraget om at flere blir inkludert i arbeidslivet, jobbes det systematisk og målrettet for å videreutvikle samarbeidet med lokale og regionale arbeidsgivere. NAV Lillesand har to medarbeidere som jobber spesielt med markedsarbeid. Det er etablert markedsarbeid med NAV Birkenes og NAV Kristiansand, samtidig som det deltas i koordinert markedsarbeid i regi av NAV Agder.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi jobber for at barn som vokser opp under svake økonomiske og sosiale kår får muligheter til å bidra og delta i fellesskapet	Levekår	NAV Lillesand skal bidra til at brukere blir bevisst egne ressurser og kommer inn i positive aktiviteter som arbeid og utdanning. Tjenestene som tilbys skal bidra til sosial og økonomisk trygghet, forebygge og redusere fattigdom, samt bidra til at den enkelte får mulighet til å leve og

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			<p>bo selvstendig. Enheten samarbeider både tverrfaglig og tverrsektorielt med for eksempel enhet for psykisk helse og rus, enhet for tverrfaglig helse, enhet for tjenestetildeling og Barnevernstjenesten for Kristiansandsregionen avd. Birkenes og Lillesand. Enheten har jobbet målbevisst med å øke rammene for utlån av startlånsmidler fra ca. 10 mill. kr til ca. 85 mill. kr i 2021. Det estimeres et behov for utlån av startlånsmidler på ca. 40 mill. kr årlig frem mot 2025. Det prioriteres å holde åpent veiledningssenteret to dager i uken for innbyggere som har behov for drop-in.</p>
2.4 Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov	Vi sikrer økt arbeidsdeltakelse blant unge	Kvalifisering	<p>NAV Lillesand skal bidra til å heve arbeidssøkernes kompetanse ved bruk av ulike opplæringstiltak. Kvalifisering bidrar til å få jobb og beholde jobb, samt at arbeidsgivere får tilgang til kvalifisert arbeidskraft. Gode brukermøter hvor karriereveiledning står sentralt, skal sikre kvalifisering, jobbmatch og jobbfastholdelse.</p>
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har ansatte som opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag og har en klar ansvars- og rolleforståelse	Kompetanse	<p>For å klare å levere på oppdraget og bredden av fagfelt, legger det til rette for å styrke og videreutvikle delingskulturen i enheten, en delingskultur preget av mestring, læring og utvikling. De ulike fagteamene har møteplasser/samarbeider på tvers av avdelingene og det satses spesielt på å øke kontorets samlede kompetanse innenfor arbeidsinkludering og markedsarbeid. Enheten har to ansatte som har rollen som endringsagenter. Det betyr at de er pådrivere for å ta i bruk nye digitale verktøy, og gi nødvendig opplæring til kollegaer.</p>

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
	Avdeling	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		24 964	24 964	24 964	24 964
Sum Tekniske justeringer		1 291	1 291	1 291	1 291
Konsekvensjusteringer		1 291	1 291	1 291	1 291
Konsekvensjustert ramme		26 255	26 255	26 255	26 255
Nye tiltak					
Økning med 50% stilling, for å styrke saksbehandling/tildeling og oppfølging av startlån	Kommunalområde velferd	400	400	400	400
Økte kostnader flyktningtjenesten knyttet til stillinger, introduksjonsstønad 62 personer, bosetting, økonomisk sosialhjelp og tannbehandling m.m.	Kommunalområde velferd	10 250	7 850	2 750	2 250
Sum Nye tiltak		10 650	8 250	3 150	2 650
Nye tiltak og realendringer		10 650	8 250	3 150	2 650
Sum Interne rammeendringer		-242	-242	-242	-242
Interne rammeendringer		-242	-242	-242	-242
Ramme 2023-2026		36 663	34 263	29 163	28 663

Kommunalområde oppvekst

Innledning

Kommunalområde Oppvekst ble opprettet 1. oktober 2022. Målet er å samle flest mulig tjenester rettet mot barn og unge i ett felles kommunalområde. Omorganiseringen skal sikre et mer enhetlig tjenestetilbud. Barnehager, skoler, pp-tjeneste og helsestasjon/skolehelsetjeneste er nå samorganisert. Det pågår en prosess for å lande de siste detaljene i hvilke tjenester som skal ligge i kommunalområde oppvekst.

Driftsbudsjett

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Enhet for tverrfaglig helse	27 112	27 112	27 112	27 112
Kommunalsjef oppvekst	139 709	133 938	129 513	129 406
Høvåg skole	22 313	22 313	22 313	22 313
Borkedalen skole	36 184	36 184	35 784	34 294
Brentemoen skole	15 803	15 803	15 403	14 633
Tingsaker skole	26 965	26 965	26 815	26 765
Lillesand ungdomsskole	36 817	36 817	36 601	36 636
LVO - Voksenopplæringen	4 474	4 474	4 474	4 474
Framsyn barnehage	8 411	8 411	8 411	8 411
Prestholt barnehage	7 438	7 438	7 438	7 438
Borketun barnehage	8 898	8 898	8 898	8 898
Blåbæråsen barnehage	6 950	6 950	6 950	6 950
Sum	341 074	335 303	329 711	327 329

Beskrivelse av dagens virksomhet

Kommunalområde Oppvekst er satt sammen slik:

- Kommunalsjef med rådgivere, avdeling for PP-tjeneste og avdeling for SPT
- Fem grunnskoler
- Voksenopplæring
- Kulturskole (interkommunalt samarbeid med Birkenes)
- Fire kommunale barnehager
- Enhet for tverrfaglig helse (herunder avdeling for helsestasjon, avdeling for familiesenter og avdeling for fysio/ergo)
- Barnevern (interkommunalt samarbeid med Kristiansand)

Utfordringer og strategi

Helhetlige tjenester til barn og unge har i lang tid vært en målsetting i Lillesand kommune. Selv om flere møteplasser har blitt tatt i bruk, viser undersøkelser fortsatt at vi har potensiale til å samarbeide bedre slik at tjenestene oppleves mer sømløse for innbyggerne. Opprettelsen av et nytt kommunalområde der tjenester rettet mot barn og unge skal samles under samme kommunalsjef, er et tiltak for samarbeide bedre om tjenestene vi yter. Det pågår for tiden en prosess med å se på organiseringen av det nye kommunalområdet. Noen tjenester skal i den forbindelse bytte tilhørighet, til ny enhet eller kommunalområde. Dette vil først bli klart til nyttår. Ny organisering skal bidra til å styrke samarbeidet og gi helhetlige tjenester til barn og unge.

Utfordringer barnehage

Pr. oktober 2022 er ca. 40 % av barnehageplassene i kommunale barnehager, mens ca. 60 % av plassene er i private barnehager. Barnehagene vil i 2023 ha tilpasset sin ramme tilsvarende lønnsvekst. Det forventes at barnetallet for budsjettåret flater ut. Dette er tatt hensyn til i budsjettet. Befolkningsveksten i aldersgruppen som trenger barnehageplass har de siste årene vært fallende og flater nå ut. Det betyr at det starter tilnærmet like mange barn i barnehagen som det begynner på skolen i 2023.

Administrasjonen bestiller årlig nye prognoser for å kunne planlegge behovet for nye barnehageplasser i fremtiden. Ut fra dagens prognoser har kommunen nok barnehagekapasitet.

Administrasjonen og enhetslederne i de kommunale barnehagene jobber aktivt med å tilpasse økonomien i de kommunale barnehagene til antall barn. Dette er en krevende balansegang mellom bemanningsnorm og antall barn. Størstedelen av barnehagenes budsjett er knyttet opp til lønnsutgifter. Det vil derfor ikke være mulig for barnehagene å kutte ytterligere i sine rammer. Administrasjonen og enhetslederne jobber kontinuerlig med organisering/omorganisering av avdelinger for å sikre riktig bemanning ut fra antall barn som går i barnehagen til en hver tid, og samtidig sørge for at barnehagene følger normene for bemanning i barnehagen.

Utfordringer skole

Elevtallet i Lillesand er noe synkende totalt sett. Ungdomstrinnet på LUS vokser, mens elevtallet på barnetrinnet synker. Mottak av flere flyktninger i skoleåret 2022 bidro til økt elevtall spesielt på Borkedalen og Brentemoen skole. Elevtallet ved Høvåg skole er ganske stabilt.

Kommunen har to skolekretser; sentrum og Høvåg. Elever har rett til å gå på den skolen som ligger nærmest hjemmet. Det er vedtatt at sentrum skal ha tre barneskoler med til sammen 5 paralleller. Det vil ivareta kapasiteten i mange år fremover. Utfordringen er å ha nok skolekapasitet der elevtallsøkningen og boligbyggingen skjer.

Borkedalen skole har fremdeles tre klasser på fire av syv trinn. Skolen er fremdeles avhengig av brakkene som brukes til klasserom og kontorer. Borkedalen og Brentemoen skal renoveres. Brentemoen trenger ny gymsal og egnede SFO lokaler.

Lillesand kommune kjøper skoleplass til enkelte elever på Langemyr skole. Det har siste år vært en økning i antall elever som har fått skoleplass der. I budsjettet er det tatt hensyn til veksten. Vi har også

elever på privatskoler og i andre kommuner. Kjøp av eksterne tjenester til undervisning og spesialundervisning krever store ressurser.

Noen lærere mangler fortsatt kompetanse for å være kvalifiserte for å kunne undervise i norsk, engelsk og matematikk. Det er viktig fortsatt å prioritere videreutdanning. Dette skoleåret videreutdannes 8 lærere. Flere og flere lærere har nå lengre utdanning og utdanning på masternivå. Det er positivt for kompetanseutviklingen, men det er mer krevende for økonomien.

Sektoren har hatt utfordringer i 2022 som i hovedsak skyldes lærernorm og krevende elevsaker på enkelte skoler hvor det har vært nødvendig å sette inn ekstra ressurser. Flere elever med spesialundervisning er også krevende for økonomien.

Bruk av båt i skolesammenheng

Brentemoen skole og Lillesand ungdomsskole har en egne skolebåter som har bidratt til å gi elevene opplæring i sjø- og kystliv, samt forståelse for Lillesand sin historie som kystby. Sjøfartsdirektoratet har ikke endret regelverket slik at de tar hensyn til skolenes bruk av båt. Hvis båtene skal tas i bruk må båtførere sertifisere med kystskippersertifikat og mannskap må ha sikkerhetskurs. I tillegg må båtene oppgraderes med redningsflåter og termodrakter. Samlet kostnad blir høy og det er ikke rom for det innenfor budsjettet. Hvis dette skal iverksettes må det vurderes om tilbudet skal gis til alle skolene i kommunen, hvordan det skal driftes og finansieres og om det kan være aktuelt i forhold til alternativ opplæringsarena.

Prioriteringer for området

Kvalitetsplanen legger føringer for arbeidet i kommunalområdet oppvekst. Oppfølging av kompetanseordningene ReKomp for barnehage, DeKomp for skole og kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis, står sentralt i utviklingsarbeidet for alle enhetene. Implementering av BTI ligger som en forutsetning for videre arbeid i enhetene. Fremover blir det viktig å utnytte potensialet i omorganiseringen av kommunalområdet oppvekst.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi arbeider for et mangfoldig fritidstilbud for barn og unge, uten betydelige økonomiske terskler for deltakelse	Ferdigstille og følge opp temaplan for barn og unge	Publisert på kommunens hjemmeside sommeren 2022 som aktivitetsportal for barn og unge. I 2023 vil arbeidet bestå av lansering, evaluering, forbedring og oppdatering av planen, samt fokus på planens delmål om å forsterke samarbeidet med frivillige organisasjoner og andre aktører.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning	Oppfølging barneverns- og oppvekstreform	Forbyggende plan utarbeides i samarbeid med Birkenes og regionen for øvrig, og legges frem for bystyret våren 2023.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer helsefremmende barnehager og skoler, med et inkluderende læringsmiljø hvor alle barn og unge blir sett og anerkjent for sine ressurser	Spesialundervisning	Vi har en økende grad av spesialundervisning i Lillesand. Vi må styrke og jobbe videre på systemnivå slik at flere elever får undervisning innforbi tilpasset ordinær opplæring.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning	Vurdere alternativ opplæringsarena og spesialundervisning utenfor kommunen	Skolene i Lillesand ivaretar tilpasset opplæring og spesialundervisning innenfor egne arealer og enheter. I enkelte tilfeller ser vi at noen elever ville hatt bedre utbytte av opplæring på en annen arena. Noen elever i skolen har så sammensatte behov og diagnoser at vi har kjøpt plass til dem på Langemyr i Grimstad. Det er ønskelig å vurdere om vi bør bygge opp egen kompetanse slik at vi kan ivareta alle egne elever innad i kommunen.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
Avdeling		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		313 011	313 011	313 011	313 011
Sum Tekniske justeringer		15 131	15 131	15 131	15 131
Sum Vedtak forrige periode		-8 067	-12 338	-14 063	-14 170
Sum Budsjettendring i år		500	500	500	500
Konsekvensjusteringer		7 565	3 293	1 568	1 461
Konsekvensjustert ramme		320 576	316 304	314 579	314 472
Nye tiltak					
Ekstra ressurser ihht høyere antall flyktninger	Kommunalområde oppvekst	1 800	1 800	634	519
Langemyr	Kommunalområde oppvekst	2 000	2 000	2 000	2 000
Miljøarbeider pga elever med spesielle behov	Kommunalområde oppvekst	720	720	720	0
Økt lønn pga videreutdanning	Kommunalområde oppvekst	1 000	1 500	1 500	1 500
Økt ramme pga ressurskrevende elever	Kommunalområde oppvekst	5 000	3 000	0	0
Økt ramme utover deflatorvekst for kjøp av barneverntjenester	Kommunalområde oppvekst	60	60	60	60
Økt stillingsressurs for å oppfylle lærernormen	Kommunalområde oppvekst	1 440	1 440	1 440	0
Økt tilskudd privat bhg	Kommunalområde oppvekst	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum Nye tiltak		14 020	12 520	8 354	6 079
Politisk vedtak					
Bortfall av inntekter SFO	Kommunalområde oppvekst	3 687	3 687	3 687	3 687
Kommunal støtte Polenturer 10.trinn BS 074/22	Kommunalområde oppvekst	0	0	300	300
Redusert foreldrebetaling	Kommunalområde oppvekst	1 450	1 450	1 450	1 450
Sum Politisk vedtak		5 137	5 137	5 437	5 437
Nye tiltak og realendringer		19 157	17 657	13 791	11 516
Sum Interne rammeendringer		1 341	1 341	1 341	1 341
Interne rammeendringer		1 341	1 341	1 341	1 341
Ramme 2023-2026		341 074	335 303	329 711	327 329

Sammendrag budsjett

Tabellen "Driftsbudsjett med endringer" tar utgangspunkt i vedtatt budsjett for 2022 korrigert for tekniske justeringer (deflatorjustering, virkninger av lønnsoppgjør, inkl. økt pensjon og arbeidsgiveravgift) og politiske vedtatte endringer i perioden. Konsekvensjustert ramme på kommunalområdet i 2023 utgjør 320,6 mill. kr. Tilsammen foreslår kommunedirektøren en endring i ramme med 19,2 mill. kr i nye tiltak og realendringer i 2023 samt interne rammeendringer på 1,3 mill. kr. Tiltakene er nærmere beskrevet i tabellen.

De største endringene i rammen er:

- Ekstra ressurser til skolene ihht høyere antall flyktninger
- Elever på Langemyr skole
- Stilling på Borkedalen skole pga elever med spesielle behov
- Økt lønn pga videreutdanning av lærere
- Økt ramme pga elever med spesielle behov
- Økte stillingsressurser for å oppfylle lærernormen
- Økt tilskudd privat barnehager som følge av økt deflator og økt kapitaltilskudd
- Bortfall av inntekter SFO som følge av statsbudsjettet
- Redusert foreldrebetaling barnehage som følge av statsbudsjettet

Oversikt over nye stillinger:

- 1,5 stilling Brentemoen skole
- 3,0 stilling Borkedalen skole
- 0,5 stilling Tingsaker skole
- 0,5 stilling Lillesand ungdomsskole

Enhet for tverrfaglig helse

Beskrivelse av dagens virksomhet

Enheten er lokalisert i Helsehusets 1. og 3. etasje og består av Avdeling for familiesenter, Avdeling for helsestasjon, Avdeling for ergo- og fysioterapi herunder også private fysioterapeuter med kommunal driftsavtale.

Antall ansatte/årsverk:

Det er i underkant av 30 årsverk (faste stillinger) fordelt på ca. 38 ansatte. I tillegg kommer flere årsverk i prosjektarbeid der flere ansatte, samt eksterne fagfolk har mindre stillingsbrøker.

Enheten har også administrativt ansvar for driftstilskudd til 6 selvstendig næringsdrivende fysioterapeuter. En optimal helsetjeneste for innbyggerne innebærer et nært og godt samarbeid med selvstendig næringsdrivende fysioterapeuter. Det er behov for økt fokus på dette området i 2023.

Kommunepsykologen ble i 2021 også administrativt lagt til enheten.

Ansvarsområder:

Lillesand kommune skal være en kommune hvor innbyggere opplever livsmestring, trygghet og fellesskap. Tverrfaglig helse satser mye på tidlig innsats i alle livets faser. Enheten tilrettelegger sitt arbeid ved å gi nødvendig hjelp på et så tidlig tidspunkt som mulig. Enheten er opptatt av å fremme god livsmestring, og legger til rette for at mennesker har god fysisk og psykisk helse gjennom hele livet. Tverrfaglig helse har lav terskel for å kunne tilby tilgang til nødvendig hjelp. Enheten har både tilbud som favner alle, og tilbud som retter seg mot å hjelpe mennesker til å bli mer selvhjulpne. Enheten bidrar både med praktisk og konkret hjelp til hver bruker, men arbeider også for å videreutvikle tilbudet kommunen allerede gir. Enheten inntar en sentral rolle i arbeidet med å endre og forbedre allerede eksisterende tiltak avdelingene benytter. Enheten ønsker å være innovativ i denne utviklingen og bidrar med å drive, eller være med i flere utviklingsprosjekter. Disse prosjektene har som mål å forbedre det allerede etablerte hjelpetilbudet, og sikre et helhetlig og tverrfaglig tilbud til alle. Derfor er enhetens prioriterte oppgaver helsefremming gjennom forebygging, tidlig intervensjon og rehabilitering.

Enheten jobber tverrfaglig og samhandler både internt i kommunen og eksternt opp mot en mengde samarbeidende instanser. Enheten er bidragsyter i flere utviklingsarbeid. Kompetanse er viktig også i det videre utviklingsarbeidet, eksempelvis videreføring av «Helhetlige tjenester til barn og unge», gjennom arbeidet med BTI-modellen (Bedre Tverrfaglig Innsats), og utvikling av Friskliv, lærings- og mestringstilbud. Med bakgrunn i økt delegasjon til avdelingslederne, er deres rolle særlig sentral i videre faglig utviklingsarbeid.

Helsestasjon/ skolehelsetjenesten har de siste årene fått en betydelig styrking. Dette har skjedd gjennom statlige belønningsmidler. Dette har medført at Lillesand kommune nå er på den anbefalte minstenorm utarbeidet av Helsedirektoratet. Enheten har utviklet en helsetjeneste som har fokus på tidlig innsats og forebyggende arbeid der barn og unge oppholder seg. Her produseres det både universelle tiltak, men også tiltak på individnivå. Enheten har lagt vekt på at vi har en helsetjeneste som er tverrfaglig. Dette innebærer at den er en hovedsatsing for alle avdelingene i Enhet for tverrfaglig helse.

I Lillesand har enheten jobbet fram en god Jordmortjeneste. Dette er godt for alle gravide i kommunen, og tjenesten følger opp over 95% av alle gravide i kommunen. Dette er også en avlastning for kommunens fastleger. I tillegg l å følge opp gravide, jobber jordmortjenesten med generell kvinnehelse.

I 2022 opprettet helsestasjonen «en god start». Dette gjøres på tvers av sektorer og enheter. Dette er et tiltak som vil være forebyggende for å styrke foreldrerollen. Her kan det gis råd og veiledning fra et tverrfaglig perspektiv til foreldre både før og etter fødsel, og helt fram til skolestart.

Psykisk helse for barn og unge er ivaretatt gjennom familiesenteret i kommunen. Barn og unges psykiske helse er et viktig og nødvendig område som kommunen må sette inn økte målrettede tiltak. Det har kommet et pakkeforløp for psykiske helsetjenester for barn og unge i andrelinjetjenesten. dette betyr i praksis at flere og større oppgaver falle på kommunen som tidligere ble tatt hånd om i 2 linjetjenesten. Enheten prioriterer å lage gode rutiner med god praksis for barn som trenger hjelp og hvor de vil få den rette hjelpen. Det er viktig at barn for den hjelpen de trenger, i rett system. I 2022 og 2023 øker kompetansen til de ansatte i avdelingen. Det er utdannet en familieterapeut med mastergrad i håndtering av følelser i terapi. Avdelingen blir forsterket med "mini-risk" som er et angst-hemmende tiltak for ungdom i gruppe. Avdelingen jobber med andre konkrete tiltak for forebygge dårlig psykisk helse. I tillegg til dette knytter vi kommunepsykologen tetter opp mot familiesenteret.

Enheten har opprettet utstyrsbiblioteket «BUA». Her kan alle innbyggere gratis låne div. sport- og friluftstutstyr. Dette er delvis statlig finansiert gjennom BUF dir. Prosjektet heter " god hverdags fritid til alle" og administrerer også oppleveleskortet og andre tiltak for å utjevne forskjeller og at alle kan skal ha muligheter å drive fritidsaktiviteter.

Kommunalt hjelpemiddellager er en del av tverrfaglig helse. Innenfor dette området har det skjedd store endringer de siste årene, med større satsning på tidlig innsats og bruk av hjelpemidler. Dette for å øke livsmestring for den enkelte bruker. Det medfører større forbruk og dermed større press på det kommunale hjelpemiddellageret.

Avdeling for ergo- og fysioterapi ønsker også å fokusere på rehabilitering på institusjon og dagrehabilitering. Det er nødvendig å ivareta de mennesker som trenger lengre tid, og der hjelpen også må gis utenfor hjemmet i perioder. Innsatsteamet er fra 2022 organisert som en del av avdelingen Ergo/ Fysio. Det er viktig for mennesker å få rask tverrfaglig hjel etter et funksjonfall. Dette øker sjansene for å kunne trene seg opp for å klare seg selv på de fleste områder. Dette vil være en meget viktig tanke i omsorgsarbeid/ pleie/rehabilitering i framtiden.

Utfordringer og strategi

Helsestasjon og skolehelsetjenesten er fortsatt i noe grad finansiert gjennom statlige belønningsmidler. Dette er midler som gradvis trappes ned, før de blir fjernet. Det er derfor viktig at stillingene som er statlig finansierte gradvis blir omgjort til ordinære kommunalt finansierte stillinger. Dette er en politisk og administrativt villet utvikling, som er godt forankret i kommuneplanens samfunnsdel. Skolehelsetjenesten og helsestasjon er finansiert på dagens nivå ut 2023. Etter dette er det usikkert, og blir ikke statlig finansiering opprettholdt, må tjenestene bygges ned høsten 2023. For å opprettholde dagens nivå, vil dette ha en kostnad for kommunen på rundt 1,2 mill kr pr år.

I Avdeling for ergo- og fysioterapi er det utfordringer rundt hjelpemiddeltekniker. Gjennom de siste årene har det vært en stor økning i distribusjon av hjelpemidler, samtidig som at NAV hjelpemiddelsentralen overlater større og større ansvar til kommunale hjelpemiddellager. Dette medfører at enheten ikke klarer å utføre alle arbeidsoppgaver innenfor gjeldene stillingshjemmel.

Det er til en hver tid behov for mere plass. Enheten har i dag et stort behov at spesialrom for undersøkelse og kontroll. Jordmortjenesten og helsestasjonen er i dag lokalisert til 3 etg på Helsehuset. Her er kapasiteten sprengt. For å lage nødvendige spesialrom blir vanlige kontorer omgjort til dette formålet. Det betyr at det er akutt mangel på kontorer i enheten.

Det er utfordrende å opprettholde høy kvalitet på tjenester når flere stillinger er finansiert utenfor kommunen. Dette for at alle slike stillinger har midlertidighet som fellesnevner. Flere av disse stillingene er stillinger som kommunen vil trenge i framtiden. Det hadde derfor vært viktig at flere av disse gjøres om til faste kommunale stillinger.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet	Gode tjenester for økt selvstendighet i hjemmet.	<p>Ved å fremme Tverrfaglig innsatsteam, ergoterapi og fysioterapi både forebygging, i hjemmet og på institusjon, fremmer vi muligheter for at det enkelte menneskes sin fysiske og psykiske selvstendighet gjennom trening og tilrettelegging. Dette er viktig for det enkeltes individs livskvalitet.</p> <p>Det er også viktig innsats med tanke på kommunes framtidige arbeid med en stadig eldre befolkning.</p>
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning	En god start	<p>En god start er en prosjekt som gis til gravide kvinner som trenger ekstra og tverrfaglig oppfølging både i svangerskap og etter fødsel. Dette er et tverrfaglig team som sette i gang ved Jordmor/ helsestasjon gruppe</p>
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning	God forebyggende samhandling med barn, unge og deres foreldre for å unngå utenforskap	<p>Gjennom aktiv bruk og implementering av forebyggingverktøyet BTI. Her skal Tverrfaglig helse være i front for bruk og opplæring av andre i bruken av verktøyet.</p> <p>Tverrfaglig helse skal også levere gode tiltak og aktuelle tiltak fra alle enhetens avdelinger. Dette skal skjem individuelt og i grupper og gjennom kurs og aktiviteter.</p>
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Utvikle og tilegne nødvendig kompetanse	<p>Det er behov for å jobbe med psykisk uhelse bla spesielt barn og ungdom, enheten vil i 2023 jobbe med å øke kompetanse på kognitive og emosjonsfokuserete metoder for behandling av psykiske uhelse blant barn og unge. Dette gjelder på både på individ og gruppenivå.</p> <p>Familiesenteret har startet med opplæring og utdanning i metoden "Mini risk". Dette skjer på universitetet i Agder, og er en gruppebasert angstreduserende tiltak for ungdom. Vi tar også opplæring i et program som heter Robust ungdom som skal bygge oppunder å hjelpe sårbar ungdom til å bli noe mere robuste.</p> <p>Enheten ønsker også å videre utvikle ICDP som foreldre veiledning kurs i grupper.</p>

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
----------	--------	----------	-------------

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	23 861	23 861	23 861	23 861
Sum Tekniske justeringer	1 910	1 910	1 910	1 910
Konsekvensjusteringer	1 910	1 910	1 910	1 910
Konsekvensjustert ramme	25 771	25 771	25 771	25 771
Sum Interne rammeendringer	1 341	1 341	1 341	1 341
Interne rammeendringer	1 341	1 341	1 341	1 341
Ramme 2023-2026	27 112	27 112	27 112	27 112

Kommunalsjef oppvekst

Beskrivelse av dagens virksomhet

Kommunalområde oppvekst

Administrasjonen for kommunalområdet Oppvekst består av kommunalsjef, rådgivere og barnehagemyndighet.

- 100% kommunalsjef
- 200% rådgiver
- 100% rådgiver/barnehagemyndighet
- 40% kommunal ikt skole
- 40% prosjektstilling knyttet til BTI

Lillesand kommune kjøper i tillegg undervisningstjenester i kommunen og fra andre kommuner.

PP-tjenesten har eget ansvarsområde. Under det ligger:

- Fem 100 % fagstillinger som PP-rådgivere.
- En 100 % stilling som avdelingsleder med PP-rådgiveransvar.
- En 30 % stilling som merkantil.
- Grunnet sykefravær og permisjoner er kapasiteten for øyeblikket lavere.

SPT har eget ansvarsområde. Under det ligger:

- Seks 100 % stilling fagstillinger som spesialpedagoger
- En avdelingsleder 100% stilling som fungerer som spesialpedagog

BLINK

Det er godt over 300 barn, unge og voksne i Birkenes og Lillesand kommuner, som får et tilbud i eller i tilknytning til BLINK kulturskole, innenfor fagene musikk (instrumentalundervisning, korps m.m.), dans og teater. BLINK tilbyr både individuell- og gruppeundervisning, fordelt på 9 undervisningssteder.

I Lillesand har kulturskolen fra høsten 2022 sin hovedbase og det meste av undervisningen i det gamle Sjømannshjemmet (musikk/instrumentalundervisning). I tillegg undervises det i Turnhallen (danseundervisning), på Brentemoen skole (teatertilbud), Borkedalen skole (korps) og på Høvåg skole (instrumentalundervisning/korps).

Utfordringer og strategi

Tilskudd til private barnehager for 2023

Kommunen bruker regnskapstallene og barnetallet i de kommunale barnehagene fra 2021 for å beregne tilskuddssatsen til de ikke-kommunale barnehagene i 2023. Utregningen er basert på modell fra KS/PBL og tar opp i seg det regelverket som er gjeldene for utregningen. Beregning av tilskudd til private barnehager for 2023 viser at satsene pr barn blir noe høyere i 2023 enn i 2022, grunnet økt deflator.

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

Det er generelt en god utredningskompetanse i PPT, men det trengs mer kompetanse og kapasitet til kognitive evnetester i PPT. En PP-rådgiver har høsten 2022 gjennomført videreutdanning for å kunne gjennomføre disse testene.

På landsbasis er det økning i psykiske helseutfordringer hos barn og unge. Denne økningen ser vi også i Lillesand. Flere elever har problematisk høyt skolefravær. Det er også økning i barn og unge som trenger annen tilrettelegging enn det den ordinære tilpasningen kan omfavne. Flere barn har krevende sammensatte vansker og diagnoser. PP-tjenesten trenger å få økt kompetansen på disse nevnte områder, og i tillegg få økt veiledningskompetanse til skole og barnehage på systemisk nivå. Med økt kompetanse vil PP-tjenesten stå bedre rustet til å imøtekomme behovene og kunne arbeide forebyggende. Spesialisthelsetjenesten forventer at den kommunale PP-tjeneste har kompetanse på barns psykiske helseutfordringer, og at PP-tjenesten skal veilede barnehagene og skolene. I 2022 har det vært økning i henvisninger/sakkyndighetsarbeid som medfører at PPT har mindre kapasitet til å delta i systemisk arbeid og veiledning (jmf PPT sitt mandat om systemisk arbeid og organisasjonsutvikling). I de siste to årene har PPT fått økning av individualsaker som er omfattende og krever mye ressurser og kompetanse fra den enkelte PP-rådgiver. Dette er særlig elever fra 10-16 år med større psykiske vansker, skolefravær/vegning, skolemiljøsaker og atferdsmessige utfordringer.

I utredningen av barnet/ungdommens utfordringer skal PPT ha flere samtaler med eleven for å sikre at eleven selv blir hørt.

Spesialpedagogisk team (SPT)

SPT effektuerer hovedsakelig spesialpedagogiske vedtak (§31) i barnehager, i etterkant av at sakkyndig vurdering og enkeltvedtak foreligger. Spesialpedagogiske vedtak innebærer alltid veiledning til ansatte og foresatte på systemnivå og tilrettelegging rundt barna. Og i de fleste vedtaks-saker er det også direkte arbeid med barnet og vi utfører da tiltak i tråd med individuell utviklingsplan. SPT jobber for at barn med spesialpedagogisk vedtak skal oppleve et inkluderende læringsmiljø og få optimale utviklingsmuligheter i sin barnehage. SPT jobber også med systemisk veiledning i samarbeid med PP-tjenesten ut i alle barnehagene. SPT må kontinuerlig utvikle sin kompetanse i tråd med det utfordringsbildet som er gjeldene til enhver tid.

BLINK

Kulturskolen bidrar til at barn og unge trives, får danning og at de får utvikle seg både kreativt individuelt og i samspill med andre. Kulturskolen skal være en skole for alle og er derfor opptatt av å tilby både bredde og dybde, levere kvalitet, fremme kreativitet og god mestringsfølelse hos elevene. Kulturskolen ønsker å være et ressurscenter og samarbeide med kommunale enheter og frivillige organisasjoner.

Undervisningslokaler for BLINK i Lillesand – spesielt om Sjømannshjemmet

Sjømannshjemmet er midlertidige lokaler med store begrensninger på grunn av pålegg fra arbeidstilsynet. Dette gjør bl.a. at BLINK ikke har kunnet starte opp samspill- og gruppeundervisning siden det kun er tillatt med 2 personer pr undervisningsrom pga kapasitet i ventilasjon. Det er heller ikke store nok rom for undervisning i større grupper (f.eks. band, ensembler, kor, teater, visuelle kunsthøgskole m.m.). Kulturskolen skal også være en møteplass for barn og unge og det sier seg selv at begrensningene på Sjømannshjemmet gjør det umulig å legge til rette for dette. Det må derfor arbeides for å få på plass varige og fremtidsrettede undervisningslokaler for kulturskolen i Lillesand.

Det er behov for å utvide fagtilbudet i kulturskolen slik at det møter kravene slik det er beskrevet i Rammeplan for kulturskolen og for å møte intensjonene i Stortingsmelding for barne- og ungdomskultur [Rammeplan for kulturskolen](#) og [Barne og ungdomskulturmeldingen \(19.03.2021\)](#). Pr. nå er det f.eks. ikke tilbud om innenfor visuelle kunsthøgskole i BLINK, og det vil være naturlig å prioritere dette i utviklingen videre. Det er fortsatt til dels lange ventelister for å få på plass i kulturskolen. Det ble gitt tilbud innen i grupper for å møte noe av dette problemet, men dette har stoppet midlertidig opp fra høsten 2022, på grunn av begrensningene som ligger i bruken av Sjømannshjemmet (kun 2 personer pr rom). For å få en permanent reduksjon av ventelistene er det imidlertid behov for økte stillingsressurser.

Det bør også arbeides for å ha ordning med redusert egenandel/fri plasser for familier med nedsatt betalingsevne.

Barneverntjenesten for kristiansandsregionen

Fokusområder

- Brukertilpasset tjenester
- Tiltrekke, utvikle og beholde ansatte
- Åpenhet og samarbeid
- Kvalitet og kontinuerlig utvikling av tjenesten

Utfordringer i tjenesten

Familiens hus (Helsehuset i Lillesand og Ressurssenteret i Birkenes) er et kontinuerlig satsingsområde innen det forebyggende arbeidet for barn og unge. Dette er for å kunne tidlig å identifisere sårbare familier, og kunne iverksette forebyggende tiltak.

Kristiansand kommune ser behov for å styrke tjenester innen forebyggende arbeid og tidlig innsats. Man ser på oppgaver som nå er lokalisert i barneverntjenesten for Kristiansandsregionen, og hvordan disse bør organiseres internt i kommunen. Dette kan medføre at oppgaver som pr i dag utføres internt i barnevernet overføres til andre tjenesteområder for en mer samhandlende tjeneste. Dette vil ikke påvirke tjenestetilbudet til samarbeidskommunene.

Mangel på fosterhjem er en utfordring både lokalt og nasjonalt. Midlertidighet av flyttinger og tilbakeføringer som følge av Europeisk menneskerettsdomstol (EMD) og en ny fosterhjemsstrategi for en likere praksis av fosterhjemsavlønning nasjonalt, kan gi utfordringer i rekruttering og økonomiske konsekvenser på kort- og lang sikt. Barneverntjenesten for Kristiansandsregionen jobber aktivt med å finne plasseringer i slekt og nettverk, der familieråd skal vurderes i alle saker.

Rettigheter etter flere lovverk (både barnevern og helse) er krevende utfordringer nasjonalt når det gjelder barn og unge som har store hjelpe- og omsorgsbehov. Fordi egenandelen på kjøp av statlig tiltak har økt fra 01.01.22, er dette en svært krevende og kostbar brukergruppe hvor det å gi forsvarlige og gode tjenestetilbud til må løses tverrfaglig innad i kommunen. Det jobbes videre med at alle skal oppleve å få et målrettet, kraftfullt og koordinert tilbud, tidligst mulig, ut fra sitt behov.

Kompetanseutviklingsplanen omfatter prioriteringer på kompetansebehovet i tjenesten og økt avlønning som følge av etter- og videreutdanning. For å imøtekomme kompetansekravet i barnevernet, vil, i all hovedsak, tjenesten prioritere at ansatte tar master, fremfor 30 studiepoeng med videreutdanning. Kompetanseutviklingsplanen ses også opp imot det årlige kompetansetilskuddet gjennom statsbudsjett, men betyr allikevel en økning på utgifter knyttet til lønn og etter- og videreutdanning i årene fremover.

Økt digitalisering er et nødvendig verktøy for bedret rettssikkerhet til utsatte barn og unge gjennom oppdaterte og funksjonelle kvalitets- og fagsystemer. Kristiansand kommune deltar i prosjektet Digibarnevern, i samarbeid med KS og andre kommuner. Digibarnevern skal iverksettes våren 2023, og det forventes å ha stor positiv innvirkning på barneverntjenestens arbeid.

Det er usikkerhet rundt økonomiske konsekvenser av implementering og driftskostnader. Det antas at man vil ha økte kostnader i overgangsfasen, slik at viktig data ikke går tapt. Det jobbes med å finne løsninger for god implementering og systemdrift. Eventuelle kostnader som kan komme utover dagens budsjett, vil bli informert om i tertial og avregnet i årsoppgjør.

Økonomiplan for 2023-2026

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
Avdeling		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		129 180	129 180	129 180	129 180
Sum Tekniske justeringer		4 926	4 926	4 926	4 926
Sum Vedtak forrige periode		-7 567	-11 838	-13 563	-13 670
Konsekvensjusteringer		-2 640	-6 912	-8 637	-8 744
Konsekvensjustert ramme		126 540	122 269	120 544	120 437
Nye tiltak					
Langemyr	Kommunalområde	2 000	2 000	2 000	2 000
	oppvekst				
Økt lønn pga videreutdanning	Kommunalområde	1 000	1 500	1 500	1 500
	oppvekst				
Økt ramme pga ressurskrevende elever	Kommunalområde	5 000	3 000	0	0
	oppvekst				
Økt ramme utover deflatorvekst for kjøp av barneverntjenester	Kommunalområde	60	60	60	60
	oppvekst				
Økt tilskudd privat bhg	Kommunalområde	2 000	2 000	2 000	2 000
	oppvekst				
Sum Nye tiltak		10 060	8 560	5 560	5 560
Politisk vedtak					
Bortfall av inntekter SFO	Kommunalområde	-9	-9	-9	-9
	oppvekst				
Kommunal støtte Polenturer 10.trinn BS 074/22	Kommunalområde	0	0	300	300
	oppvekst				
Redusert foreldrebetaling	Kommunalområde	1 450	1 450	1 450	1 450
	oppvekst				
Sum Politisk vedtak		1 441	1 441	1 741	1 741
Nye tiltak og realendringer		11 501	10 001	7 301	7 301
Sum Interne rammeendringer		1 668	1 668	1 668	1 668
Interne rammeendringer		1 668	1 668	1 668	1 668
Ramme 2023-2026		139 709	133 938	129 513	129 406

Høvåg skole

Beskrivelse av dagens virksomhet

Høvåg skole er en 1-10 skole med 11 klasser fordelt på de 10 trinnene. Dette skoleåret har skolen 234 elever. Skolen har 26 pedagoger, 7 miljøarbeidere, 2 lærlinger (barne- og ungdomsarbeid) og 2 SFO-ansatte. 3 renholdere og 1 vaktmester er fast stasjonert på skolen.

I tillegg til undervisning av elevene har skolen en skolefritidsordning (SFO) for elevene fra 1.-4.trinn. I år er det ca. av 60 barn som benytter seg av tilbudet på SFO i ulik grad. I tillegg til SFO-leder og 2 faste miljøarbeidere, driftes SFO av 5 miljøarbeidere og lærlingene som jobber i skolen.

6 uker i året inngår 25 studenter som en del av skolen. Dette gir en berikelse og et mangfold til de voksne som jobber her.

Skolens sentrale beliggenhet i bygda gjør at det er attraktivt å benytte skolens område og bygninger også på kveldstid. Barn kan bruke skolegården til lek og ballspill på ettermiddager og kveld, samt at lokalene benyttes til korps, sløydgruppe m.m.

Ansatte/årsverk

Skolen har en rektor og en assisterende rektor i ledelsen, og merkantil støtte i form av en kontorleder i ca.80% stilling. De 26 pedagogene som står for undervisningen utgjør 22,1 årsverk, mens miljøteamet utgjør 4,3 årsverk. På SFO er SFO-leder ansatt i 100 % stilling (bidrar også noe administrativt inn mot skole), og de ansatte utgjør til sammen et årsverk på 1,3.

Hovedprioriteringer

Hovedoppgaven for skolen er å drive undervisning av skolens elever, og gi de som ønsker det på 1.-4.trinn et SFO-tilbud etter skolen. Dette er den daglige driften. I tillegg har vi styrt svært mye av skolens samarbeidstid og utviklingstid inn på Fagfornyelsen og vårt LU-prosjekt. Innen fagfornyelsen handler det også kommende året om å bli trygg på og utbedre de nye planene som skolen har jobbet med de siste årene. LU-prosjektet innebærer at vi som 1 av 5 skoler i Agder er blitt en LærerUtdanner skole for studenter som er i Syklus 2, altså mastergradsstudenter i sitt 4. og 5.studieår. Høvåg skole har i 2022 jobbet med å implementere Dembra-tankegangen sammen med Arkivet og Uia. Det er ressursgruppe som samarbeider med Arkivet om å få implementert et så godt og systematisk arbeid mot negative holdninger og språk i skolen. Høvåg skole følger også Dekomp (skolebasert utviklingsarbeid) hvor vi har et utviklingsteam (ressurslærere) som jobber med å videreutvikle skolen innenfor ulike temaer/områder.

Utfordringer

Skolen har også i år et ugunstig elevtall per klasse, noe som fører til at det kan være vanskeligere å komme i balanse. Noe av dette skyldes muligens at skolen er en 1-10 skole. Det er både driftsmessig og økonomisk mer krevende å drive en 1-10 skole enn en ren barne- eller ungdomsskole. Skolen ønsker seg fremdeles en oppdatert naturfagssal som kan brukes i undervisningen. Utstyret i naturfagsrommet er gammelt og utdatert. Skolen har ikke økonomi til å gi elevene en fullverdig og god naturfaglig undervisning etter fagfornyelsens kompetansemål.

Økonomisk er det vanskelig å gå i balanse, men vi ser hele tiden på tiltak og kutt som kan bidra til å minske merforbruket. Fra august har vi kuttet 2 lærerårsverk og 1 miljøterapeutstilling. Vi ønsker å styre

mot null. 2 av teamene ligger nå omtrent på lærernormen med 14,4 på 1-4. trinn og 19,2 på 5.-7. trinn. På 8.-10. trinn ligger vi litt under normen med 17,1.

De siste to årene har skolen mistet (til UiA og andre skoler) 5 av de mest erfarne lærerne (alle med over 20 års erfaring), dette vil nok påvirke skolen i noen år fremover. Det tar tid å bygge ny erfaring og kultur. Det er heldigvis ingen “dramatikk” bak det, men rett og slett et ønske om å gjøre noe annet etter mange år på Høvåg skole.

De siste årene har skolen hatt et solid negativt avvik i regnskapet. Dette vil etter mine beregninger minske i regnskapsåret 2023.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi utvikler Høvågs og Justøyas egenart	Elevene blir kjent med særpreg og historie fra Høvåg.	Høvåg skole har flere prosjekter som skal gi elevene en opplevelse av å bli kjent med særpreg og historie fra Høvåg. Vi har samarbeid med flere foreninger og lag på ulike trinn. Blant annet et samarbeid med Historielaget, Gabriel Scott-Selskabet, orienteringslaget m.m. Høvåguka som ble påbegynt i 2021 skal jobbes videre med i 2023. 5-7. trinn har jobbet mye med dette, og nå skal også 1.-4. trinn jobbe med å få det implementert i sine planer nærmere sommeren, “Høvåguka”.
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet	Livsmestring er en integrert del av fagfornyelsen	Livsmestring er en integrert del av fagfornyelsen – bakes derfor inn i mange fag. Skolene har utviklet og tatt i bruk en plan for utviklingen av elevens sosial og emosjonell kompetanse. Denne brukes aktivt i alle klasser gjennom hele skoleåret. Denne bearbeider vi videre med å implementere Dembra-programmet i planen. Elever på ulike trinn har et samarbeid med Høvågheimen, og gjør flere “oppdrag” for brukerne på heimen gjennom året.
2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet	Vi satser på inkludering, og for å motvirke utenforskap arbeider vi for at alle er inkludert i fritid og i arbeid	Inkluderende læringsmiljø	Dette har alltid vært, og vil nok alltid være hovedfokus for kontaktlærerne i skolen. Sørge for at alle elevene i klassen føler trygghet til at kulturen i klassen er slik at de kan bidra og delta på egne premisser uten å bli latterliggjort eller utestengt. En forutsetning for god læring! Gjennom at elevene deltar i elevråd, ungdomsråd, Ungt Entreprenørskap og prosjektet “Gi en dag” for stiftelsen Childrens Burn Care Foundation får de flere muligheter til

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			å bidra og delta i fellesskapet både i Høvåg (Lillesand) og verden.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer helsefremmende barnehager og skoler, med et inkluderende læringsmiljø hvor alle barn og unge blir sett og anerkjent for sine ressurser	Redusere mobbing på skolen og i fritiden	<p>Vi tar aktivitetsplikten og mobbeproblematikk på alvor! Det er utarbeidet felles maler for foreldremøter slik at vi sikrer at alle foresatte får den informasjonen de trenger om temaet. I tillegg er det tatt med et eget punkt om sosiale medier, aldersgrense, opplæring og bruk av dem, samt informasjon om å følge med mht. utestengning/mobbing. Skolen jobber aktivt for at våre brukere, fortrinnsvis barn i skolealder, skal oppleve skolen og fritiden som trygg og god. Skolen strekker seg derfor langt for å få til dette, og for å avdekke om skolen ikke skulle være trygg og god for noen. Dersom det er mulig bidrar vi også inn mot fritiden til den enkelte. Vi har trygge gode voksne med ulik fagkompetanse, egenskaper og utdanning som skal favne alle typer elever, og vi har rutiner (BTI/Plan for et trygt og godt skolemiljø) som alle voksne kjenner godt.</p>
2.4 Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov	Vi sikrer god utdanning og fremmer muligheter for livslang læring for alle	Satsning på entreprenørskap	<p>Vi er en LU-skole som utdanner fremtidens lærere. Elever lærer opp og trenes i entreprenørskap i hele skoleløpet fra barnetrinn til u.trinn. Høvåg skole er en skole som jobber godt med teknologisk utvikling, og bygger blant annet opp et MakerSpace-rom. I rommet skal vi når det er ferdig ha flere ulike kodeelementer, 3D-printer, Podcast-utstyr, GreenScreen, legoteknisk utstyr m.m. Gode og kompetente ansatte, fra flere yrkesgrupper.</p> <p>Her må du bare endre som du ønsker. Poenget er å lage strategier slik at de fremkommer i en egen tabell. Gå på Tekstbidrag og velg strategier.</p>

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	21 696	21 696	21 696	21 696
Sum Tekniske justeringer	1 046	1 046	1 046	1 046
Konsekvensjusteringer	1 046	1 046	1 046	1 046
Konsekvensjustert ramme	22 742	22 742	22 742	22 742
Politisk vedtak				
Bortfall av inntekter SFO	609	609	609	609
Kommunalområde oppvekst				
Sum Politisk vedtak	609	609	609	609
Nye tiltak og realendringer	609	609	609	609
Sum Interne rammeendringer	-1 038	-1 038	-1 038	-1 038
Interne rammeendringer	-1 038	-1 038	-1 038	-1 038
Ramme 2023-2026	22 313	22 313	22 313	22 313

Borkedalen skole

Beskrivelse av dagens virksomhet

Ansvarsområde

Hovedmålet for Borkedalen skole og SFO er å ivareta oppdraget i nasjonalt læreplanverk, herunder det doble oppdrag: dannelsesoppdraget og utdanningsoppdraget. Kommuneplanens mål og strategier er førende for aktiviteten i vår virksomhet, og det er godt samsvar på nasjonalt og lokalt nivå. Det er en stor fordel at målsettingene nasjonalt og lokalt samsvarer i så stor grad, slik at vi kan jobbe langsiktig og grundig med tiltakene. Evidensbasert forskning viser at det er ett av suksesskriteriene for å lykkes med utviklingsarbeid i skolen.

Fokusområdene for skolen og SFO dette skoleåret er videre implementering av fagfornyelsen med fokus på kompetanse i digitale ferdigheter, skolemiljø og ledelse av endring. SFO jobber med implementering av ny rammeplan.

Skolen deltar i den statlige satsingen Desentralisert kompetanseheving – DEKOMP, med utviklingsområde digitale ferdigheter for ansatte. Bakgrunnen for valg av utviklingsområde er at skolen i dag har 1:1- dekning av digital enhet til alle elever og ansatte. Samtidig ser vi behov for kompetanseutvikling for de ansatte, for å kunne ta ut potensialet i mulighetene ved bruk av digitale ressurser og verktøy til beste for elevens læring. Vi samarbeider med UiA som bidrar i prosess med kursing og veiledning.

Fokusområdet skolemiljø jobber vi kontinuerlig med, og i år har vi særlig fokus på det kollektive systemarbeidet. Dette viser seg å ha stor effekt på den enkelte elevs opplevelse av et trygt og godt skolemiljø. Vi er godt i gang med å bruke BTI (bedre tverrfaglig innsats) -verktøyet i denne sammenheng.

Organisering

Elever:

Borkedalen skole er en 1.-7.skole med henholdsvis to og tre klasser på hvert trinn. I skoleåret 2022-2023 er 400 elever fordelt på 18 klasser. Det gir en gjennomsnittlig klassestørrelse på 22,2 elever per klasse. Spennet er fra 25 til 18 elever per klasse.

Skolefritidsordning – SFO:

Per 1.10.22 er det 136 barn med tildelt plass i SFO. Det er det største tallet på noen år, og henger blant annet sammen med at 1. trinn i år har tilbud om gratis kjernetid på 12 timer.

Ansatte/årsverk

Skolens ledelse:

Rektor og assisterende rektor: 2 årsverk

Merkantil/konsulent i 0,865 årsverk

SFO-leder: 1 årsverk

Pedagoger: 36 pedagoger utgjør 35,8 årsverk

Miljøarbeidere:

Fagarbeider/assistent: 19 ansatte utgjør 9,08 årsverk, og er fordelt på skole og SFO

Miljøveileder (3-årig utdanning): 1 100% stilling, fordelt på skole og SFO

Sosialfaglig rådgiver (fagarbeider): fordelt på oppfølging av enkeltelever og arbeid med skolemiljøplaner, ref. § 9 A, i samarbeid med miljøveileder

Skolen har en lærling i barne- og ungdomsarbeid. Oppgavene er delt mellom skoledel og SFO.

Skolen er praksisskole og tar imot flere praksispartier med lærerstudenter fra UiA.

Skolen har fra 10. Oktober en elev i språkpraksis fra Lillesand voksenopplæring, og fra videregående skole og LVO tar vi imot elever som har sin praksis.

Skolen har mottatt mange flyktninger i høst, og vi jobber med å organisere et godt opplæringstilbud og ivareta elevenes rettigheter for særskilt norskopplæring og tospråklig fagopplæring. Det jobbes for å få ansatt kvalifiserte lærere til disse oppdragene. Til sammen har skolen fått 1 pedagogstilling og 1 miljøarbeiderstilling for inneværende skoleår. Miljøarbeiderstillingen følger opp elever med hjelpebehov utover det ordinære.

Utfordringer og strategi

1. Håndtere enkeltelevers løpende behov for mer oppfølging i takt med nye sakkyndige vurderinger fra henholdsvis PPT og ABUP/spesialisthelsetjeneste, innenfor de rammene vi får tildelt. Det er en tydelig økning i antall yngre elever med store behov for faglig, men også i stor grad sosialfaglig oppfølging. Med den varslede nedgangen i elevtall og følgelig mindre ressurser jamfør tildelingsmodell, samt innsparinger i tråd med Lillesand 2024, er dette en stor utfordring å skulle løse. Det er svært lite handlingsrom og fleksibilitet til å justere ressursbruk i løpet av året. Utover å overholde lærernorm er det lite rom for tiltak som sikrer tidlig innsats.
2. Oppvekstreformen trådte i kraft 1.januar 2022. Den flytter mer ansvar til kommunen på barnevernsområdet. Dette medfører at en større del av tiltak forventes å skulle løses av skolene, uten at det tilføres ressurser i form av økonomiske rammer eller kompetanse. En så stor skole som Borkedalen har til enhver tid elever med store tilretteleggingsbehov utover det ordinære. For å kunne håndtere disse oppgavene, må det sørges for tilstrekkelig tildeling i grunnramme til skolen, slik at en kan sørge for et forsvarlig ordinært tilbud til de aller fleste elevene, samtidig som vi kan møte elever med særskilte behov i nærskolen. Det forutsetter også ansatte med ulik kompetansebakgrunn som sammen utfyller hverandre og virker komplementært.
3. Vedvarende relativt høyt sykefravær og frafall. Borkedalen skole og SFO har de siste årene hatt høyt sykefravær med sammensatt årsakssammenheng. Gjennom arbeidsmiljøundersøkelser, medarbeidersamtaler og oppfølging av ansatte, kommer det fram at jobben som lærer innebærer høye emosjonelle krav utover det en kan forvente, og dette får konsekvenser når de varer over lengre tid. Skolens HMS-team er i gang med prosess i personalet for å oppdatere mål og tiltak i handlingsplan.
I løpet av de siste to årene har skolen fem pedagoger som enten har begynt i nye jobber utenom skoleverket eller tatt andre oppdrag.

4. Etterslep på vedlikehold og oppgradering av bygningsmasse. Elever og ansatte på Borkedalen skole og SFO opplever å ha en utilfredsstillende bygningsmasse å utføre oppdraget med dannelse og utdanning i. Skolen har i flere år måtte benytte modulbygg for å tilfredsstille lovkrav om godt arbeidsmiljø, både for elever og ansatte.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet	Sikre variert og nødvendig kompetanse i ansattgruppa	<ul style="list-style-type: none"> Kontinuerlig arbeid i alle fag med tverrfaglige tema i nytt læreplanverk: folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling, samt arbeid med vår lokale plan for sosial og emosjonell kompetanse. Sikre mangfold av kompetanse i ansattgruppa for å kunne møte flest mulig av elevene ut fra sine behov med tilbud innen det ordinære opplæringstilbudet.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer helsefremmende barnehager og skoler, med et inkluderende læringsmiljø hvor alle barn og unge blir sett og anerkjent for sine ressurser	Oppgradering og utbedring av bygningsmasse	Elever og ansatte på Borkedalen skole og SFO opplever å ikke ha tilfredsstillende kvalitet i bygningsmassen. Det er i dag lite muligheter for å arrangere felles opplevelser for hele skolen, som er et viktig kriterium for å skape inkluderende læringsmiljø. Lyd, lys og luftforhold er lite helsefremmende for brukere. Plan for bygging av ny gymsal og realisering av denne vil kunne bidra til å starte prosessen med å skape framtidsrettet skole, som i vesentlig større grad enn i dag vil bidra til å virke helsefremmende for elever og ansatte. Det avventes rapport fra ETD i løpet av høsten, med status av kvalitet på bygningsmassen.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling	Sikre gode arbeidsforhold for ansatte	Med utgangspunkt i relativt høyt sykefravær og frafall over lengre tid, jobber HMS-teamet i enheten med prosesser for å finne felles strategier til blant annet stå i en hverdag med høye emosjonelle krav utover det en kan forvente. Prosessene tar utgangspunkt i resultater av arbeidsmiljøundersøkelser m.m.

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi sikrer bærekraftig økonomisk utvikling og handlefrihet gjennom god økonomisk planlegging og styring. Med bærekraftig økonomi mener vi et netto driftsresultat på 2 %, et disposisjons-fond på 5 % og en langsiktig gjeld utenom pensjonsforpliktelser på 120 % av brutto driftsinntekter	Fordele tildelte ressurser til å oppfylle lovkrav	<p>Sikre forsvarlig bemanning i ordinær opplæring og spesialundervisning, samt grunnleggende norskopplæring. Vi må planlegge god bruk og fordeling av tildelte ressurser med utgangspunkt i henholdsvis to og tre klasser per trinn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sikre at ressurser til spesialundervisning og språkundervisning planlegges i tråd med enkeltvedtak • i den grad det er mulig legge opp til to-lærersystem i basisfag • sørge for så mange kontaktlærere som mulig, for å sikre jevnest mulig elevtall per kontaktlærer. Vi har ikke nok antall lærere totalt til å ha to kontaktlærere per klasse.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	30 585	30 585	30 585	30 585
Sum Tekniske justeringer	1 450	1 450	1 450	1 450
Konsekvensjusteringer	1 450	1 450	1 450	1 450
Konsekvensjustert ramme	32 035	32 035	32 035	32 035
Nye tiltak				
Ekstra ressurser ihht høyere antall flyktninger	600	600	200	150
Miljøarbeider pga elever med spesielle behov	720	720	720	0
Økt stillingsressurs for å oppfylle lærernormen	720	720	720	0
Sum Nye tiltak	2 040	2 040	1 640	150
Politisk vedtak				
Bortfall av inntekter SFO	1 355	1 355	1 355	1 355
Sum Politisk vedtak	1 355	1 355	1 355	1 355
Nye tiltak og realendringer	3 395	3 395	2 995	1 505
Sum Interne rammeendringer	753	753	753	753
Interne rammeendringer	753	753	753	753
Ramme 2023-2026	36 184	36 184	35 784	34 294

Brentemoen skole

Beskrivelse av dagens virksomhet

Om skolen

Brentemoen skole er en 1.-7.trinns-barneskole med en klasse på hvert trinn. Dette skoleåret har skolen 152 elever fordelt på de 7 klassene. Det gir et gjennomsnitt på 21,7 elever/klasse. For å ivareta elevene gjennom skoledagen har skolen 15 pedagoger i varierende stillingsstørrelse og 4 miljøterapeuter/fagarbeidere. Skolen ligger lokalisert i Lillesand sentrum, med kort avstand ned til sentrale funksjoner og Lillesand havn. Hovedbygningen fra 1879 og er vernet.

I tillegg til undervisning av elevene har skolen en skolefritidsordning (sfo) for elevene fra 1.-4.trinn. I år er det 56 barn som benytter seg av tilbudet på sfo i ulik grad. I tillegg til sfo-leder driftes sfo av miljøarbeiderne som også er i skolen.

I tillegg til skolens faste ansatte inkluderes ofte lærlinger, studenter i praksis/språkpraksis, og arbeidstakere i arbeidsutprøving i staben. Dette gir en berikelse og et mangfold til barn og voksne. Samtidig utgjør de en viktig ressurs for å opprettholde nødvendig bemanning.

Skolens sentrale beliggenhet gjør at det er attraktivt å benytte skolens område og bygninger også på kveldstid. Barn kan bruke skolegården til lek og ballspill på ettermiddager og kveld, samt at lokalene kan benyttes til teatergruppe, sanggruppe mm. Relativt ofte har vi også «uønsket besøk» rundt skolens bygninger på kvelder og i helger. Ofte må vi rydde opp restene før skolens elever kommer. Nå er det montert kamera rundt bygningen uten at det har hatt nevneverdig virkning.

Ansatte/årsverk

Skolen har en rektor og en assisterende rektor i ledelsen, og merkantil støtte i form av en kontorleder i ca. 82% stilling. De 15 pedagogene som står for undervisningen utgjør ca. 13 årsverk, mens de 4 miljøarbeiderne i skolen utgjør 2 årsverk. Grunnet stramme budsjett fortsetter nedbemanningen knyttet til den ordinære driften. Dette skaper store utfordringer.

Skolen har mottatt mange flyktninger den siste tiden. Og har som følge av dette fått ressurser til å følge opp disse elevenes rettigheter for særskilt norskopplæring og tospråklig fagopplæring. Det jobbes nå for å få ansatt noen som kan gjøre disse oppgavene. Til sammen har skolen fått 1,5 stillinger.

Hovedprioriteringer

Daglige drift:

Hovedoppgaven for skolen er å drive tilpasset undervisning av alle skolens elever, samt å gi de som ønsker det på 1.-4.trinn et sfo-tilbud etter skolen. Her legger den nye nasjonale rammeplanen føringer for hvordan sfo skal utvikles videre, og den jobben er i gang.

Utviklingsarbeid:

Mye av skolens samarbeidstid og utviklingstid er prioritert inn på Fagfornyelsen (LK2020). Det handler det om å lese og forstå den/de nye læreplanene som ble gjort gjeldene fra 01.08.20. Arbeidet med å endre praksis på bakgrunn av dette, vil pågå over flere år. Skolen jobber aktivt med opplæringsmodulene utarbeidet av Udir, og det er dette som er satsningsområdet til skolen gjennom DeKomp-arbeidet.

Skolen jobber også med få en felles forståelse for de ulike profesjonenes oppgaver i løsningen av skolens mandat. Planleggingsdager i oktober er dedikert til dette.

Utfordringer og strategi

Utfordringer

Skolens utviklingsmuligheter bremses av gamle og lite hensiktsmessige lokaler. Det er også en liten, trang og nedslitt skolegård, med få muligheter for aktiv lek og bevegelse.

Det ligger et vedtak om å modernisere Brentemoen skole til en tidsriktig skole. Arbeider med dette ligger nå på vent grunnet kommunens økonomi.

Økonomi

Skolen har en svært krevende økonomisk situasjon i flere år. Inneværende år ble det gjennomført flere kutt i stillinger. På en liten skole merkes dette godt. Selv om kutt ble gjennomført ser det ikke ut som om skolen klarer å holde seg innenfor tildelte rammer. Redusert bemanning fører til reduserte muligheter til å ivareta elevenes behov.

Skolen er i vekst som følge av forskyvning av elever fra Borkedalen skole til Brentemoen skole. Dette kan på sikt løfte inntektene noe. Det vil nok likevel bli svært vanskelig kommende budsjettår. Ytterligere nedbemanning ser ut til å bli nødvendig dersom enheten skal komme innenfor tildelt ramme.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi tar vare på og utvikler uthavner og Blindleia med tanke på rekreasjon, formidling av kystkultur og bevaring av kulturmiljø	Kystskole	Skolen ønsker å gi elevene opplevelsen av å tilhøre en «kystskole» i en kystby. Skolen har derfor fått tak i en ombygd livbåt som kan ta med klasser eller grupper av elever ut på tur langs Lillesands skjærgård. Herfra blir veien kortere til byens historie og kultur.
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet	Livsmestring	Livsmestring er en integrert del av fagfornyelsen – dette emnet innlemmes derfor inn i mange av skolens fag og tverrfaglige opplegg.
2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet	Ikke relevant	Fellesskapet	<p>Dette har alltid vært, og vil nok alltid være hovedfokus for kontaktlærerne i skolen. Sørge for at alle elevene i klassen føler seg trygge på at kulturen i klassen er slik at de kan bidra og delta på egne premisser uten å bli latterliggjort eller utestengt. En forutsetning for god læring!</p> <p>Det jobbes også aktivt med tanke på å vise elevene at deres medborgerskap er viktig og satt pris på. Deres stemme skal også høres. Dette gjøres bl.a. gjennom at aktivt elevrådsarbeid, og elevrådets deltagelse i FAU og SU/SMU.</p>
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Ikke relevant	Å vokse opp i en god kommune	<p>Skolen jobber aktivt for at våre brukere, fortrinnsvis barn i skolealder, skal oppleve skolen og fritiden som trygg og god. Skolen strekker seg derfor langt for å få til dette, og for å avdekke om skolen ikke skulle være trygg og god for noen. Dersom det er mulig, bidrar skolen også inn mot fritiden til den enkelte.</p> <p>Vi tar aktivitetsplikten og mobbeproblematikk på alvor! Vi jobber aktivt med å forbedre oss og gi ut informasjon til brukerne om hvordan vi jobber og hvordan vi kan hjelpe til dersom det er behov for det. God informasjon om dette er lagt ut på skolens hjemmeside, samt at det informeres om dette på foreldremøter.</p>
2.4 Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov	Ikke relevant	Fremtidens kompetanse	<p>Brentemoen skole er en fremoverlent skole som har kommet langt på den teknologiske siden.</p> <p>Vi har smartbord i alle klasserom</p>

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			En til en dekning av Chromebook
			Microbit og teknisk Lego til programmeringsformål
			Aktive brukere av ulike nettbaserte læringsplattformer
			Gode og kompetente ansatte, fra flere yrkesgrupper.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	13 699	13 699	13 699	13 699
Sum Tekniske justeringer	697	697	697	697
Konsekvensjusteringer	697	697	697	697
Konsekvensjustert ramme	14 396	14 396	14 396	14 396
Nye tiltak				
Ekstra ressurser ihht høyere antall flyktninger	600	600	200	150
Økt stillingsressurs for å oppfylle lærernormen	720	720	720	0
Sum Nye tiltak	1 320	1 320	920	150
Politisk vedtak				
Bortfall av inntekter SFO	719	719	719	719
Sum Politisk vedtak	719	719	719	719
Nye tiltak og realendringer	2 039	2 039	1 639	869
Sum Interne rammeendringer	-632	-632	-632	-632
Interne rammeendringer	-632	-632	-632	-632
Ramme 2023-2026	15 803	15 803	15 403	14 633

Tingsaker skole

Beskrivelse av dagens virksomhet

Omtale av enheten:

Hovedmålet for skolen er at elevene skal oppleve trivsel og læring hver dag. Elevundersøkelsene visere jevnt gode resultater når det gjelder læringsmiljø, trivsel og mobbing/krenkelser over flere år. Dette skyldes hovedsakelig høyt fokus og vedvarende arbeid fra alle ansatte. Faglige resultater fra 1.-4. klasse har hatt en vedvarende økning de siste årene slik at skolen nå er omtrent på nasjonalt nivå. Tidlig innsats med god bemanning 1.-4. klasse vil derfor bli videreført. De faglige resultatene etter 5.- 7. klasse har over år vært gode og omtrent på nasjonalt nivå.

Tingsaker skole har tidligere vært i stor vekst. De siste årene har elevtallet gått noe ned igjen til dagens 307 elever. Skolen har to klasser på hvert trinn og det er 110 elever som går på SFO. Høsten 2023 sender skolen 56 elever over til ungdomstrinnet. Antall nye førsteklasinger ligger an til 28 elever. Dette vil utgjør nedgang på 28 elever eller omtrent 9 % reduksjon av elever. Gjennomsnittlig klassestørrelse høsten 2023 vil reduseres fra dagens 21,9 til 19,8 elever. Det er forventet at antall barn på SFO også vil gå ned som følge av lite kull på kommende førstetrinn.

Antall ansatte/årsverk:

Tingsaker skole har i dag 43 fast ansatte, som utgjør 40,8 årsverk. Skolen har i tillegg tre midlertidige stillinger - to læringer og to vikarer ved lengre sykefravær/fødselspermisjon. Skolen har ikke ufrivillig deltidsansatte. Skolebudsjettene blir styrt av budsjettfordelingsmodellen mellom skolene. Elevtallet danner hovedgrunnlaget for fordelingen. Dette har medført at skolen gjennom flere år med vekst har vært i stand til å tilsette nye medarbeidere i takt med elevtallsveksten og økningen i antall klasser. Fra høsten 2020 gikk elevtallet for første gang litt ned og skolen har derfor måtte redusere bemanningen noe ved naturlig avgang de siste årene. I løpet av 2023 ligger det an til at Tingsaker skole må redusere bemanningen med minst to lærerstillinger som følge av den betydelige elevtallsreduksjonen høsten 2023. Det er forventet at denne nedgangen vil fortsette de nærmeste årene.

Hovedprioriteringer:

Hovedmålet for Tingsaker skole er at elevene skal oppleve trivsel og læring hver dag. Dette krever et vedvarende fokus fra alle ansatte. Innføring av ny nasjonal læreplan for skolen er sentralt i dette arbeidet. Som felles satsningsområde for skolen er det valgt et særlig fokus på digital opplæring og relasjoner i årene fremover.

Tiltak:

Skolens har som tidligere nevnt et vedvarende arbeid for at elevene skal oppleve trivsel og læring hver dag. Dette arbeidet bygger særlig oppunder Lillesand kommunes satsningsområde «Folkehelse, livsmestring og tilhørighet». Tingsaker skole opplever en økning i elever med faglige og sosiale utfordringer. De ansatte strekker seg langt for å hjelpe og tilrettelegge for disse elevene.

Felles kompetanseheving for hele personalet med klare fokusområder bygger også godt oppunder satsningsområdet «Organisasjon for fremtiden». Skolen tilstreber også å ha en god personalpolitikk i tråd med Lillesand kommunes retningslinjer. Digitaliseringen har også kommet langt i skolen.

Omtale av innsparingstiltak

Økonomiplan for 2023-2026

Forventet nedgang i elevtall og dermed redusert budsjett vil kunne kreve nedbemanning av to fulle årsverk i løpet av 2023. Håpet er at dette kan skje som følge av naturlig avgang slik at vi unngår oppsigelser av faste stillinger. Fortsatt stram budsjett disiplin og minimal vikarbruk vil være avgjørende for å unngå ytterligere nedbemanning. Håpet er at dette skal kunne skje uten vesentlig redusert tilbud, særlig til elever som krever ekstra oppfølging. Avslutningen av SiO ordningen har ført til bortfall av helseassistentordningen i SFO, som barn med særlige behov har nytt godt av, er også satt over på skolens ordinære drift. Disse oppgavene må derfor framover ivaretas av grunnbemanningen på SFO om ikke det tilføres midler her. Denne grunnbemanningen må også reduseres høsten 2023 som følge av nedgangen i elevtallet.

Utfordringer:

Hovedutfordringen for Tingsaker skole framover blir å opprettholde et godt tjenestetilbud for alle elever, ha fokus på skoleutvikling og drive en god personalpolitikk samtidig som man forventer betydelig nedgang i budsjettene. Skolen er redd for at de stadig økende utfordringene faglig og sosialt for elevene ikke kan bli godt nok ivare tatt med de foreslåtte budsjettrammene.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
Avdeling		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		24 606	24 606	24 606	24 606
Sum Tekniske justeringer		1 085	1 085	1 085	1 085
Sum Budsjettendring i år		500	500	500	500
Konsekvensjusteringer		1 585	1 585	1 585	1 585
Konsekvensjustert ramme		26 191	26 191	26 191	26 191
Nye tiltak					
Ekstra ressurser ihht høyere antall flyktninger	Kommunalområde oppvekst	300	300	150	100
Sum Nye tiltak		300	300	150	100
Politisk vedtak					
Bortfall av inntekter SFO	Kommunalområde oppvekst	1 014	1 014	1 014	1 014
Sum Politisk vedtak		1 014	1 014	1 014	1 014
Nye tiltak og realendringer		1 314	1 314	1 164	1 114
Sum Interne rammeendringer		-539	-539	-539	-539
Interne rammeendringer		-539	-539	-539	-539
Ramme 2023-2026		26 965	26 965	26 815	26 765

Lillesand ungdomsskole

Beskrivelse av dagens virksomhet

Lillesand ungdomsskole har 408 elever fordelt på femten klasser, fem på hver trinn. Gjennomsnittlig klassestørrelse er 27 elever og det er to kontaktlærere i hver klasse.

Grunnskolepoeng for 10. trinns elevene som gikk ut våren 2022 var 44,9, mot landsgjennomsnittet på 43,4.

Skolen er en partnerskapsskole med Universitetet i Agder og mottar hvert år studenter fra lektorutdanningen og PPU-utdanningene. Høsten 2022 skal skolen ha 36 studenter over syv uker, hvor studentene har skoleovertakelsesuke uke 46.

Skolens lokaler benyttes utover skoletid av ulike aktører.

Antall ansatte/årsverk:

Skolens ledelse består av rektor, assisterende rektor og tre avdelingsledere tilhørende hvert sitt trinn og team.

Skolen har et miljøteam som består av ulike yrkesgrupper. Det er knyttet en miljøveileder til hvert trinn.

Lillesand ungdomsskole har tilsatt 39 pedagoger, som utgjør 37.9 årsverk.

Skolens miljøteam består av 13 miljøveiledere eller miljøarbeidere, hvilket utgjør 9.6 årsverk.

I tillegg til dette består skolens miljøteam av en lærling og høsten 2022 to studenter fra UiA.

Hovedprioriteringer:

Hovedmålet for Lillesand ungdomsskole er å ivareta skolens doble oppdrag: danningsoppdraget og utdanningsoppdraget. Elevene skal trives på skolen og oppleve skolen som en trygg arena, fri for enhver form for krenkende atferd. De skal ha gode relasjoner til medelever og oppleve de ansatte som trygge og tett på. I fagene skal de oppleve mestring, samt tilpasset opplæring.

Fokusområdene for skolen dette skoleåret er videre implementering av fagfornyelsen og læringsledelse

Utfordringer og strategi

Utfordringer:

- 22 % av elevmassen ved skolen har inneværende skoleår vedtak om spesialundervisning i et eller flere fag. PP-tjenesten skisserer at det kommer til å være slik også kommende skoleår.
- Inneværende skoleår har skolen 18 elever i skjermet tiltak, altså 1:1 med en ansatt. PP-tjenesten skisserer at tallet kommer til å være omtrentlig det samme også kommende skoleår.
- Lillesand ungdomsskole tar imot alle elevene i Lillesand sentrum. «Anslagsvis vil hver femte elev i en klasse med 25 elever ha psykiske vansker som går utover fungering i hverdagen innen de er 18 år» (Utdanningsnytt.no) Dette er krevende for de elevene det gjelder og for skolen som må bruke de ressurser som trengs for å hjelpe til. Erfaringsmessig avdekkes endel av diagnosene først på ungdomstrinnet.
- Barnevernsreformen trådte i kraft 1.januar 2022. Den flytter mer ansvar til kommunen på barnevernsområdet. Det vil trolig medføre at en større del av tiltak havner inn under skole.
- Skolen ble bygd ut i 2020 og det ble da satt inn skap på 10. trinn av elendig kvalitet. Skolen trenger nye skap av tilsvarende kvalitet som står på de to øvrige trinn. Dette vil utgjøre ca 500.000

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Ikke relevant	Benytte nærmiljøet i ulike fag	Skolen bruker nærmiljøet i ulike fag. Skolen gjennomfører leirskolen for 8. trinnselevne i oppstart av skoleåret. Skolen eier sin egen skolebåt
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Ikke relevant	Folkehelse og livsmestring	Det tverrfaglige temaet <i>folkehelse og livsmestring</i> inngår i samtlige fag ved skolen. Aktuelle emner innenfor temaet er verdivalg, mellommenneskelige relasjoner, psykisk og fysisk helse, seksualitet og kjønn, for å nevne noe. Plan for sosial og emosjonell kompetanse brukes aktivt gjennom skoleåret. Skolen er en MOT-skole og MOT sin verdier gjennomsyrrer hvordan de ansatte møter elevene. Skolen er en DEMBRA-skole (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme)
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Elevene skal oppleve motivasjon og mestring i et trygt læringsmiljø	Legge til rette for faglig, sosial og emosjonell kompetanseutvikling slik at elevene opplever mestring og tro på egen fremtid.	Personalet skal få en omforent forståelse for hva som ligger i begrepet barns beste - vurdering slik at eleven rustes for livet. Personalet skal involvere og ansvarliggjøre elevene i eget læringsarbeid og læringsmiljø. Elever, foresatte og ansatte skal ha avklarte forventninger til hverandre i forhold til ansvar og rollefordeling. Personalet skal sikre faglig, sosial og

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			<p>emosjonell støtte for alle elevene</p> <p>Personalet skal sikre at alle elever opplever sosial tilhørighet til klassen.</p>
2.4 Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov	Vi arbeider for at alle får muligheten til å fullføre videregående skole	Elevene skal gjennomføre videregående skole	<p>Læreren må videreutvikle egen didaktiske kompetanse i forhold til sitt undervisningsfag og til de overordnede mål i læreplanverket.</p> <p>Det skal arbeides tverrfaglig der hvor det er hensiktsmessig.</p> <p>Personalet må skape en felles forståelse av hva som ligger i kompetansebegrepet</p> <p>Personalet må skape en felles forståelse om innholdet i begrepet dybdelæring.</p> <p>Lærerne skal hjelpe elevene å relatere nye ideer og begrep til tidligere kunnskap og erfaringer.</p> <p>Lærerne skal utfordre elevene til å reflektere over sin egen forståelse og sin egen læringsprosess.</p>
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Ikke relevant	Kompetanse og entreprenørskap	<p>Skolen har dyktige og kompetente ansatte med ulike yrkesbakgrunn. Skolen samarbeider med UiA om å utdanne fremtidens lærere. Gjennom arbeidslivsfag får elevene mulighet til å starte egne bedrifter etter modellen Ungt Entreprenørskap. Lillesand ungdomsskole har kommet langt hva gjelder teknologi. Skolen har 1:1 dekning av Chromebook, digitale tavler i alle klasserom og bruker en rekke digitale ressurser. Skolen har Microbit og 3D-printere til programmeringsformål.</p>

Økonomiplan for 2023-2026

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	34 716	34 716	34 716	34 716
Sum Tekniske justeringer	1 496	1 496	1 496	1 496
Konsekvensjusteringer	1 496	1 496	1 496	1 496
Konsekvensjustert ramme	36 212	36 212	36 212	36 212
Nye tiltak				
Ekstra ressurser ihht høyere antall flyktninger Kommunalområde oppvekst	300	300	84	119
Sum Nye tiltak	300	300	84	119
Nye tiltak og realendringer	300	300	84	119
Sum Interne rammeendringer	305	305	305	305
Interne rammeendringer	305	305	305	305
Ramme 2023-2026	36 817	36 817	36 601	36 636

LVO - Voksenopplæringen

Beskrivelse av dagens virksomhet

Omtale av enheten:

LVO har i dag 13 ansatte som utgjør 10,2 årsverk. Dette blir likt frem til 01.08. 2023. Da må vi se hvor mange elever vi har, og muligens legge om. Dette er et usikkerhets moment i budsjettet.

Lillesand Voksenopplæring er inndelt i tre ansvarsområder.

42010 - er vår PUH gruppe. Den består av 13 elever som alle har mellom 76 - 108 årstimer med en - en undervisning av spesial pedagog. Denne gruppen har også en felles time i uken (38 årstimer). Antall elever er stabilt, og det vil også antall undervisningstimer være. Dette utgjør 1,5 årsverk fordelt på 3 lærere.

42040 - er vår norskavdeling. Her har elevantallet steget sterkt denne høsten. Vi er i dag 78 elever, mer enn en dobling av antallet før sommeren. Utfordringen er at vi ikke vet hva som skjer med våre ukrainske elever etter sommerferien. De har i utgangspunktet kun opphold i ett år, men dette vil nok bli utvidet dersom krigen fortsetter. Uansett vil mange av disse kunne nok norsk innen sommeren 2023, til å klare seg i det norske samfunnet. Det er derfor vanskelig å budsjettere for 2023. Vi har kun øket budsjettet med 0,4 årsverk frem til 01.08.

42045- grunnskole. Dette er blitt en svært liten klasse nå. Kun 7 elever går på grunnskole dette skoleåret. Vi har derfor kun 1 klasse, mot 2 klasser før sommeren, hvor elevtallet var høyere. Vi budsjetterer også med 1 grunnskoleklasse i 2023.

Andre utgifter:

Ligger på samme nivå som i 2022, men utgjør svært lite av den totale rammen.

Inntekter:

Stort sett tilskudd fra staten. Disse har vi lagt noe høyere enn budsjettert med i 2022. Veldig utfordrende å tallfeste dette. Tilskuddet for flyktningene fra Ukraina er ikke bestemt ennå, og vi vet ikke om dette blir et ordinært norsktilskudd eller en engangs stønad.

Andre inntekter som kurs og elevbetaling er lagt på samme nivå som i 2022.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet	Livsmestring	Vår jobb er å bidra til at våre elever lærer seg norsk, blir fortrolig med norsk kultur og væremåte. Med det "bakteppe" vil de bli personer som føler tilhørighet til Lillesand. Det vil i tillegg føre til bedre integrering, og gjøre at deres hverdag blir enklere og bedre. Det blir enklere å finne seg arbeid og venner utenfor deres egen nasjonalitet. Både den fysiske og psykiske tilværelsen vil bli bedre ved god integrering.
2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet	Vi satser på inkludering, og for å motvirke utenforskap arbeider vi for at alle er inkludert i fritid og i arbeid	Inkludering	Vi jobber bevisst ved å understreke hvor viktig gode norskkunnskaper er for å bli inkludert i det norske samfunn. Vi tester og gir tilbakemelding til elevene kontinuerlig. Dette slik at de kan selv se både progresjon og hva som skal til for å lykkes. Dette gjør vi i nært samarbeid med den enkelte elev og NAV / Flyktningtjenesten.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer helsefremmende barnehager og skoler, med et inkluderende læringsmiljø hvor alle barn og unge blir sett og anerkjent for sine ressurser	Helsefremming	Vårt oppdrag innebærer at våre deltakere, som ofte kommer med en "ryggsekk" vi ikke har, føler trygghet og godhet i hverdagen. Dette gjør vi ved å møte de med respekt og mye godhet.
2.4 Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov	Vi sikrer god utdanning og fremmer muligheter for livslang læring for alle	Fremtidig kompetanse	Vår oppgave er å gi våre elever så gode kunnskaper i norsk at de kan nyttiggjøre seg sin kompetanse de har med seg fra sitt hjemland. De som ikke har utdanning skal vi gi muligheten til å forbedre seg på en slik måte at de kan bidra på det felt de ønsker i fremtidig arbeid.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	4 710	4 710	4 710	4 710
Sum Tekniske justeringer	264	264	264	264
Sum Vedtak forrige periode	-500	-500	-500	-500
Konsekvensjusteringer	-236	-236	-236	-236
Konsekvensjustert ramme	4 474	4 474	4 474	4 474
Ramme 2023-2026	4 474	4 474	4 474	4 474

Framsyn barnehage

Beskrivelse av dagens virksomhet

Framsyn har for inneværende barnehageår skalert ned en av de to avdelingene for barn fra 3-6 år. De er 12 barn av 18 plasser. Den andre avdelingen er 18 barn

Barnehagen har i år 2 avdelinger med barn fra 0-3 år. Barnetallet her vil øke i løpet av barnehageåret 2022/2023. En avdeling med 9 barn og en avdeling med 12 barn. Det er flere småbarn enn først beregnet. Vi ser at dette er trenden; færre store barn fra 3-6 år og flere små barn fra 0-3 år.

Antall årsverk er per dags dato

Framsyn barnehage følger sentrale og lokalt rammeverk samt sentrale og lokale prosjekter. Vi arbeider med satsningsområdene fra Kvalitetsplan for skole og barnehager i Lillesand. I tillegg er vi med i Rekomp-Kompetanseheving i barnehagenettverk.

Månedlige møter med kompetanseheving, refleksjon. Som verktøy i arbeidet på alle plan brukes SMTTE.

Barnehagen arbeider kontinuerlig med de ansattes relasjonskompetanse. Framsyn arbeider med å være gode støttespillere i å bidra til at barna får en god selvfølelse, tro på seg selv og egne evner og at de er nysgjerrige på livet og nye ting.

Utfordringer og strategi

Overtallighet barnehageplasser: Vi er avhengige av søkere for å fylle opp plassene, og beholde ansatte. Dette er usikkert hver vår hvordan blir for høstens barnehageår. Vi står i en kontinuerlig konkurranse situasjonen. Vi må ta inn nye barn igjennom hele barnehageåret. Dette er pga permisjonsordningen og at vi er avhengig av inntekten det gir. Det gir uforutsigbarhet økonomisk, faglig, organisatorisk og bemanningsmessig. Det er heller ikke godt for barna at gruppen aldri får tid til å bli helt "satt" før det kommer nye barn. Dette er særlig på avdelingen med barn fra 0-3 år.

Ikke samsvar mellom budsjett år og barnehage år: Et budsjett år er fra januar til desember, et barnehageår er fra august til juni. Dette fører til noen utfordringer. Særlig når vi må predikere hvordan situasjonen blir august, allerede på høsten året før. Vi er derfor avhengige av budsjettjusteringer flere ganger i løpet av året. Sluttsummen på regnskapet kan vi da risikere blir høyere enn budsjettet og vi får negative avvik.

Opptakskrets Høvåg: Høvåg er en egen opptaks-krets og vi er forpliktet til å ta inn de barna som bor her og søker hit, det vil si at det hvert år blir en endring på barnetall og behov for ansatte i løpet av året.

Lav grunnbemanning: Med det nye lovverket i barnevernsreformen, og lovendringer i barnehageloven §42 og §43 i tillegg til det vi allerede skal gjøre må grunnbemanningen opp. Og vi mener da at vi kan starte med å få inn vikar når pedagogen er på sin lovbundne planleggingstid, og også sette inn kjøkken personalet for å lage mat og rydde etter måltider. Dette vil frikjøpe personalet til å gjøre det de har en utdanning til. Det bør også være mulig å få noe ressurs for å ha merkantil hjelp til enhetsleder i en viss prosent.

Det vil være behov for budsjettendringer før oppstart i august 2023 - også vel gjerne i mai 2023. Så på grunn av foreldre-permisjonsordningen får vi barn gjennom hele året og det vil bli behov for ytterligere endringer fra august til desember. I Høvåg er det også en liten barnehage med få plasser. Og på grunn av

barnehageretten må vi ta inn de barna som søker hos oss, gjennom hele året. Det vil si det kan bli behov for å øke bemanningen ut over det som er beregnet under lønnsbudsjetteringen nå i september 2022

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi sikrer tidlig innsats i alt vi gjør og for alle livsfaser	Lav grunnbemanning	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeide for å få inn vikarer for planleggingstiden til pedagogene • Arbeide for å få kjøkkenhjelp • Arbeide for å få merkantil hjelp til enhetsleder
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet	Livsmestring og medvirkning	<ul style="list-style-type: none"> • Kompetanseheving av personalet på relasjoner, tilknytning og barns emosjonelle utvikling • Kompetanse hos personalet gjennom Barnehagepakken (Stine Sofie Senteret) • Barna får øke sin kompetanse og erfaring med følelser, selvregulering og relasjoner med andre. Barna blir møtt av ansatte med et godt barnesyn der anerkjennelse og godhet preger relasjonen fra den ansattes side. Dette vil bidra til at barnet får bygget sin selvfølelse i positiv retning, og har tro på egen verdi. • Barna får medvirke og ser at de kan påvirke egen hverdag og dermed også egen tilværelse i barnehagen. • God og tett dialog med foreldre. Der de også får medvirke i avgjørelser som omhandler deres barn. • Samarbeide og organisering av mulighet for å ta tak i utfordringer vi eller/og foreldre ser hos barnet eller på systemnivå i tett samarbeide med spesial pedagogisk team og pedagogisk psykologisk tjeneste. • vi bruker Trygghetssirkelen som vårt pedagogiske verktøy. Dette er basert på tilknytningsteori. Vår oppstartsmodell når nye barn begynner hos oss er

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			bygget på dette, og heter foreldreaktiv oppstartsmodell- også kalt Jåttåmodellen. Barnehagen har arbeidet slik siden 2015, og var først barnehage i Lillesand som begynte med dette.
2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet	Vi jobber aktivt for å motvirke sosial ulikhet og bidrar til utjevning av levekårsforskjeller	Budsjettår kontra barnehageår	<ul style="list-style-type: none"> Budsjettår og barnehageår samsvarer ikke, vi må i så stor grad det er mulig få en oversikt over antall fødsler i opptaks-kretsen. Dette er en indikator på hva som kan komme av søkere neste barnehageår Være tydelig å budsjettprosesser internt i kommunen og opplyse om utfordringen knyttet til dette
2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet	Vi jobber aktivt for å motvirke sosial ulikhet og bidrar til utjevning av levekårsforskjeller	Muligheter for alle	<ul style="list-style-type: none"> Foreldre skal ikke ha utgifter utover å betale for barnehageplass og kost. Barnehagen legger ikke opp til aktiviteter eller utflukter som medfører ekstra kostnader for foreldrene. Barnehagen søker om midler fra Sanitetsforeningen for å kjøpe inn noe utstyr som ski osv til låns. Barnehagen organiserer Gjenbruks- uker høst og vår. Der foreldre kan bytte med hverandre sesongens klær og sko Vi informerer foreldre i barnehagen om tilbud som finnes på familiesentert og helsestasjonen i kommunen. Får inn noen teater og/eller musikkforestillinger i løpet av året
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer nulltoleranse mot krenkelser og mobbing, og forebygger vold i nære relasjoner	Forebygge og avdekke vold i nære relasjoner	<ul style="list-style-type: none"> Handlingskompetanse blant personalet når det gjelder avdekke vold og overgrep i nære relasjoner

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			<ul style="list-style-type: none"> • Handlingskompetanse blant personalet når barn eller ansatte blir utsatt for mobbing og krenkelse
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer nulltoleranse mot krenkelser og mobbing, og forebygger vold i nære relasjoner	Godt sted å vokse opp	<ul style="list-style-type: none"> • Kjenner til og arbeider etter Overordnet plan for læringsmiljø i Lillesandsbarnehagene • Vi har til enhver kjennskap om det er relasjoner blant barna som krever en sterkere tilstedeværelse av ansatte, for så å etterstreve å gjøre det. • Vi lærer igjennom lek og konkrete situasjoner, barna sosial- og relasjonskompetanse • Vi arbeider konkret med medvirkning fra barna i form av barne-samtaler, demokratiske samlinger Og på annen måte trekker ut de de er interessert i Følger barnas behov så lenge det er mulig" • vi bruker Kari pape skjema og kartelgger de ansatte relasjoner til barna en gang i mnd.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning	Helhetlig tjenestetilbud	<ul style="list-style-type: none"> • Jevnlige møter med SPT og PPT • Lavterskel å ta kontakt med familiesenter og helsetasjon • Bruk av BTI • Foreldremedvirkning og barns medvirkning når det blir aktuelt, via undringssamtaler og barnesamtaler
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning	Opptakskrets Høvåg	<ul style="list-style-type: none"> • Alle barn som søker om barnehageplass i Framsyn får tilbud om plass • Vi jobber kontinuerlig med å få inn flere barn ved å markedsføre oss via sosiale media, et godt rykte blant innbyggerne, og vise for allmennheten vår faglige styrke.

Økonomiplan for 2023-2026

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	6 907	6 907	6 907	6 907
Sum Tekniske justeringer	536	536	536	536
Konsekvensjusteringer	536	536	536	536
Konsekvensjustert ramme	7 442	7 442	7 442	7 442
Sum Interne rammeendringer	969	969	969	969
Interne rammeendringer	969	969	969	969
Ramme 2023-2026	8 411	8 411	8 411	8 411

Prestholt barnehage

Beskrivelse av dagens virksomhet

Prestholt barnehage er en 3-avdelings barnehage med barn i alderen 1-5 år. Barnehagen ligger på Moen med nær tilgang til natur, turløyper og gårdsdrift. Vi har pr. dato fullt belegg med 49 barn. Avdelingene er organisert på følgende måte:

- 1 avdeling med 12 barn i alderen 1-3 år.
- 1 avdeling med 16 barn i alderen 3 år.
- 1 avdeling med 21 barn i alderen 3-5 år.

Avdelingssammensetning endres hvert år med utgangspunkt i søkermassen.

Vi har ikke nedgang i antall barn fra forrige barnehageår, men vi har et stort kull som er gått fra å være 2 til å bli 3 år. Dette årskullet består av 19 barn. Barn over 3 år har halvert voksentetthet i sin gruppe, og av den grunn var det behov for noe reduksjon i bemanningen fra høsten 2022, tilsvarende 1 årsverk.

Antall ansatte/årsverk: Prestholt barnehage (ansvar 43200) har 11,5 årsverk og 14 ansatte. I tillegg har vi 2 lærlinger i barne- og ungdomsarbeiderfaget. Ansvar 43210 har 0,6 årsverk og 1 ansatt.

Hovedprofilen til barnehagen er bruk av naturen som leke- og læringsarena, og avdelingen for de eldste er organisert som en naturgruppe. Vi jobber også godt med satsningsområdene "Relasjoner og barns medvirkning" og "digital kompetanse". I vårt daglige arbeid sammenfatter vi de ulike satsningene og har fokus på digitale verktøy som kan brukes i naturen, samt gi barn mulighet til å delta i planlegging, gjennomføring og vurdering av turer og aktiviteter som foregår i og utenfor barnehagen.

På møter og i planleggingstid har vi fokus på kompetanseheving, refleksjon og utvikling av egen praksis. Vi bruker modell for barnehagebasert kompetanseutvikling, SMTTE og deltar også i nettverk i regi av Rekomp.

Utfordringer og strategi

Konkurranse og overkapasitet

Nedadgående fødselstall og stor overkapasitet på barnehageområdet gjør konkurransen om søkere til barnehagene stor. Lavere søkertall fører til usikkerhet blant personalet, og kan føre til overkapasitet og oppsigelser. Denne usikkerheten preger arbeidshverdagen til ansatte i barnehagene. Som kommunal barnehage har vi lite støtte i arbeidet med konkurranse og markedsføring av tilbudene våre. Det er viktig at kommunen øker sin kompetanse på dette området.

Økende krav og lav bemanning.

Dagens krav til både styrer og øvrige barnehageansatte fører til stor slitasje. Det er stadig økende krav til innhold i barnehagen både fra nasjonalt hold, men også fra administrasjonen og den politiske ledelsen i kommunen. Det er ofte for knappe ressurser til å kunne implementere mange av satsningene som er pålagt enhetene.

Bedre overgangen til skolen.

Lillesand kommune har en rutine for overgang mellom barnehage og skole. Tilbud til barna som skal over til skolen er redusert de siste årene. I samarbeid med skolene bør vi igjen evaluere rutinen og sikre bedre kvalitet på overgangsarbeidet.

Bærekraftig utvikling.

Prestholt barnehage bruker naturen som leke- og læringsarena og er opptatt av å lære barna å ivareta naturen.

Vi ønsker å jobbe mer bevisst i måten vi drifter barnehagen og forvalter nærmiljøet rundt barnehagen, og på den gi barna gode verdier og handlekraft til å ta vare på naturen.

Relasjoner - Et trygt og god barnehagemiljø

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som utestenging, mobbing og diskriminering. Vi skal jobbe systematisk med å sikre gode relasjoner mellom barn - voksen, og barn - barn. Barna skal få medvirkning og mulighet for å uttrykke sine tanker om trivsel og trygghet i barnehagen. Barnehagen skal forebygge utenforskap og jobbe kontinuerlig for å fremme helse, trivsel, lek og læring for barna.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning	Bedre overgang til skolen	Revidering av rutine for overgang barnehage og skole
			Rutinen for overgang bør revideres i samarbeid med skolene, for å sikre en bedre overgang.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer nulltoleranse mot krenkelser og mobbing, og forebygger vold i nære relasjoner	Et trygt og godt barnehagemiljø med nulltoleranse for mobbing.	Nettverk for barnehageansatte og 1. klasselærere/Sfo leder.
			For å sikre en bedre og mer helhetlig overgang fra barnehage til skole er det viktig at vi danner et nettverk hvor vi kan dele forventninger, sette nye mål og tiltak for arbeidet. Det er viktig av vi får større forståelse og kunnskap for hverandres tradisjoner og arbeid.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer nulltoleranse mot krenkelser og mobbing, og forebygger vold i nære relasjoner	Et trygt og godt barnehagemiljø med nulltoleranse for mobbing.	Kompetanseheving og utvikling av praksis
			Vi jobber systematisk på personalmøter med Lillesand kommunes "overordnede plan for læringsmiljø i Lillesandsbarnehagene". Dette er et godt dokument som danner grunnlag for gode refleksjoner og praksisendring.

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			<p>Relasjonskartlegging</p> <p>2 ganger hvert halvår kartlegger vi relasjoner mellom barn - voksen og barn-barn. Når det er nødvendig setter vi inn tiltak. Vi samtaler med de eldste barna om deres trivsel, interesser og vennskap i barnehagen. Ansatte er observante for de minste barnas signaler og tilbakemeldinger, og dette drøftes jevnlig. På denne måten prøver vi å gi alle barn medvirkning i barnehagehverdagen.</p> <p>Tett foreldresamarbeid</p> <p>Vi sikrer et godt foreldresamarbeid gjennom daglig kontakt, foreldresamtaler, foreldremøter og arrangementer. Å skape en god og trygg relasjon til foreldre er avgjørende for barns trivsel og samarbeid om felles tiltak for barna.</p>
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Markedsføring av kvalitet i barnehagen.	<p>Sikre god kvalitet gjennom kompetanseheving</p> <p>Vi skal sikre god kvalitet på barnehagetilbudet gjennom gode planer for utvikling og kompetanseheving. Vi jobber systematisk med barnehagebasert kompetanseutvikling, samt deltakelse i Rekomp og nettverk med andre barnehager.</p> <p>Gode hjemmesider:</p> <p>De kommunale barnehagene bør ha gode hjemmesider som synliggjør det kvalitative arbeidet, og viser valg som gjøres av hensyn til barns beste. Styreverne må kunne søke hjelp fra støttetjenester i kommunen som har kompetanse på markedsføring.</p> <p>Informasjon til foresatte:</p> <p>Det er viktig å gi foresatte i barnehagene god informasjon og gode planer for det pedagogiske arbeidet. Vi ønsker å bruke Visma til å gi ut bedre informasjon om det pedagogiske arbeidet og hva som ligger bak våre valg. Eksempler på dette kan være åpningstider og mattilbud i barnehagen.</p>

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			Åpen dag / besøk
			Vi vil fortsette å arrangere åpen dag, slik at eventuelle nye søkere kan gjøre seg kjent med barnehagetilbudet.
			Vedlikehold
			Vi skal jobbe for at barnehagene og uteområdene er i god stand. Dette øker trivselen for store og små, og vil også gi et bedre førsteinntrykk for eventuelle nye søkere.
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Ikke relevant	En mer miljøvennlig barnehage	Mer miljøvennlig drift
			Vi ønsker å sikre en bedre drift ved å ha et mer bevisst forhold til bruk av engangs materiell som papp og plast, samt ha et større fokus på søppelsortering og gjenbruk.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	7 362	7 362	7 362	7 362
Sum Tekniske justeringer	569	569	569	569
Konsekvensjusteringer	569	569	569	569
Konsekvensjustert ramme	7 931	7 931	7 931	7 931
Sum Interne rammeendringer	-493	-493	-493	-493
Interne rammeendringer	-493	-493	-493	-493
Ramme 2023-2026	7 438	7 438	7 438	7 438

Borketun barnehage

Beskrivelse av dagens virksomhet

Omtale av enheten:

Borketun barnehage har pr. dags dato 53 barn fordelt på barn i alderen 1-5 år (3 barn har i tillegg oppstart i januar). Barnehagen er en veletablert barnehage som ble startet i 1979 og ble oppgradert i 2013. Barnehagen er plassert i Tunveien, med Borkedalen skole og Borkedalstemmen rett ved. Barnehagen er strategisk plassert med flere boligområder i umiddelbar nærhet.

Barnehagens viktigste ansvar er å drive etter gjeldende lover og regler, som barnehageloven og rammeplanen og påse at det pedagogiske arbeidet i barnehagen drives etter disse lovene. Et av barnehagens viktigste ansvar er å ha et tett foreldresamarbeid og samarbeid med andre instanser for å ivareta barnets beste.

Barnehagen er organisert med enhetsleder, pedagogiske ledere (barnehagelærere) og fagarbeidere/assistenter.

Antall ansatte/årsverk:

Barnehagen har pr. dags dato 13.8 årsverk (+2 lærlinger)

Utfordringer og strategi

Utfordringer:

Manglende vedlikehold og oppgradering av barnehagens uteområde gjør at vi fremstår mindre attraktive enn konkurrerende barnehager for eventuelle nye søkere. Uteområdet er det første nye søkere ser.

På grunn av lave fødselstall og overtallighet av barnehageplasser i kommunen, må vi ta inn barn jevnlig gjennom hele året. Dette gir uforutsigbarhet både faglig og økonomisk. Vi må og nå konkurrere mer med andre barnehager enn tidligere og vise oss mer frem for søkere. Dette er utfordrende da vi ikke har tid og kunnskap til å drive med egenpromotering.

Barnehageansatte opplever at det er et økende krav til arbeidsoppgaver, oppfølging og veiledning av foresatte, men har en knapp bemanning som gjør det tidkrevende og skaper et stort arbeidspress på de ansatte.

Strategi

Mål 2.1

Barnehagen har vært med i piloteringa til Stine Sofie stiftelsen (barnehagepakka) som skal gjøre personalet bedre rustet til å avdekke vold og overgrep mot barn så tidlig som mulig. Vi har i etterkant hatt påfyll av temaet ved at s.s.stiftelsen har vært på besøk og holdt foredrag for hele personalgruppa. Temaet jobbes kontinuerlig med i personalgruppa.

Barnehagen har samarbeid med ressursteam og barnehageteam og jobber med BTI og at dette skal være et nyttig og foretrukket verktøy i arbeidet med bekymringer rundt barn.

Barnehagen er og særlig opptatt av et nært og tett samarbeid med foresatte for det beste for barnet.

Mål 2.2

Foresatte i barnehagen som har en samlet lav inntekt, har krav på redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid etter at barnet er 2 år.

Barnehagen skaper sosiale møteplasser for alle foresatte gjennom ulike arrangementer i løpet av året.

Barnehagen har et Samarbeidsutvalg bestående av ansatte og foresatte. Barnehagen har og foreldremøter og foreldresamtaler. På disse arenaene er det rom for at brukerne kan medvirke og deres meninger blir hørt.

Mål 2.3

Barnehagen arbeider aktivt med satsningsområdet relasjoner og arbeider med å videreutvikle de ansatte sin relasjons kompetanse. De ansatte er bevisst på sin rolle som gode, trygge og støttende rollemodeller.

Barnehagen jobber med foreldreaktiv tilvenning når barn starter i barnehagen, og har en tett oppfølging av barnet i nært samarbeid med foresatte.

Mål 2.4

Barnehagen har samarbeid med ulike utdanningsinstitutter; læringer i barne- og ungdomsarbeiderfaget, elever fra Lillesand videregående skole i praksis og elever fra LUS i arbeidsuker. Vi tar og imot elever fra voksenopplæringa i språkpraksis når det blir forespurt. Vi er og svart opptatt av at de ansatte i barnehagen skal få mulighet til videreutdanning og til å ta fagbrev og legger til rette for dette.

Mål 3.4

Barnehagen arbeider aktivt med å være miljøvennlig, vi har miljøuker i løpet av året der barna får et innblikk i et tema som vi tar med oss gjennom hele året. Vi har loppemarkeder i disse ukene som bidrar til at lavinntektsfamilier kan anskaffe seg klær og utstyr rimelig, samtidig som barna lærer seg nytten og verdien av gjenbruk.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet	Tidlig innsats	<p>Barnehagen har vært med i piloteringa til Stine Sofie stiftelsen (barnehagepakka) som skal gjøre personalet bedre rustet til å avdekke vold og overgrep mot barn så tidlig som mulig. Vi har i etterkant hatt påfyll av temaet ved at s.s.stiftelsen har vært på besøk og holdt foredrag for hele personalgruppa. Temaet jobbes kontinuerlig med i personalgruppa.</p> <p>Barnehagen har samarbeid med ressursteam og barnehageteam og jobber med BTI og at dette skal være et nyttig og foretrukket verktøy i arbeidet med bekymringer rundt barn.</p> <p>Barnehagen er og særlig opptatt av et nært og tett samarbeid med foresatte for det beste for barnet.</p>
2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet	Vi satser på inkludering, og for å motvirke utenforskap arbeider vi for at alle er inkludert i fritid og i arbeid	Sosialutjevning	<p>Foresatte i barnehagen som har en samlet lav inntekt, har krav på redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid etter at barnet er 2 år.</p> <p>Barnehagen skaper sosiale møteplasser for alle foresatte gjennom ulike arrangementer i løpet av året.</p> <p>Barnehagen har et Samarbeidsutvalg bestående av ansatte og foresatte. Barnehagen har og foreldremøter og foreldresamtaler. På disse arenaene er det rom for at brukerne kan medvirke og deres meninger blir hørt.</p>
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning	Bedre overgang til skolen	<p>Revidering av rutine for overgang barnehage og skole</p> <p>Rutinen for overgang bør revideres i samarbeid med skolene, for å sikre en bedre overgang.</p> <p>Nettverk for barnehageansatte og 1. klasselærere/Sfo leder.</p> <p>For å sikre en bedre og mer helhetlig overgang fra barnehage til skole er det viktig at vi danner et nettverk hvor vi kan dele forventinger, sette nye mål og tiltak for arbeidet. Det er viktig av vi får større</p>

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			forståelse og kunnskap for hverandres tradisjoner og arbeid.
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer nulltoleranse mot krenkelser og mobbing, og forebygger vold i nære relasjoner	Et trygt og godt barnehagemiljø med nulltoleranse for mobbing	<p>Kompetanseheving og utvikling av praksis</p> <p>Vi jobber systematisk på personalmøter med Lillesand kommunes "overordnede plan for læringsmiljø i Lillesandsbarnehagene". Dette er et godt dokument som danner grunnlag for gode refleksjoner og praksisendring.</p> <p>Relasjonskartlegging</p> <p>1 gang hvert halvår kartlegger vi relasjoner mellom barn - voksen og barn-barn. Når det er nødvendig setter vi inn tiltak. Vi samtaler med de eldste barna om deres trivsel, interesser og vennskap i barnehagen. Ansatte er observante for de minste barnas signaler og tilbakemeldinger, og dette drøftes jevnlig. På denne måten prøver vi å gi alle barn medvirkning i barnehagehverdagen.</p> <p>Barnehagen arbeider aktivt med satsningsområdet relasjoner og arbeider med å videreutvikle de ansatte sin relasjonskompetanse. De ansatte er bevisst på sin rolle som gode, trygge og støttende rollemodeller.</p> <p>Barnehagen jobber med foreldreaktiv tilvenning når barn starter i barnehagen, og har en tett oppfølging av barnet i nært samarbeid med foresatte</p> <p>Tett foreldresamarbeid</p> <p>Vi sikrer et godt foreldresamarbeid gjennom daglig kontakt, foreldresamtaler, foreldremøter og arrangementer. Å skape en god og trygg relasjon til foreldre er avgjørende for barns trivsel og samarbeid om felles tiltak for barna.</p>
2.4 Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov	Vi sikrer god utdanning og fremmer muligheter for livslang læring for alle	Lærendeorganisasjon	Barnehagen har samarbeid med ulike utdanningsinstitutter; læringer i barne- og ungdomsarbeiderfaget, elever fra Lillesand videregående skole i praksis og elever fra LUS i arbeidsuker. Vi tar og imot elever fra voksenopplæringa i

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			<p>språkpraksis når det blir forespurt.</p> <p>Vi er og svart opptatt av at de ansatte i barnehagen skal få mulighet til videreutdanning og til å ta fagbrev og legger til rette for dette.</p>
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Markedsføring av kvalitet i barnehagen	<p>Sikre god kvalitet gjennom kompetanseheving</p> <p>Vi skal sikre god kvalitet på barnehagetilbudet gjennom gode planer for utvikling og kompetanseheving. Vi jobber systematisk med barnehagebasert kompetanseutvikling, samt deltakelse i Rekomp og nettverk med andre barnehager.</p> <p>Gode hjemmesider:</p> <p>De kommunale barnehagene bør ha gode hjemmesider som synliggjør det kvalitative arbeidet, og viser valg som gjøres av hensyn til barns beste. Styrerne må kunne søke hjelp fra støttetjenester i kommunen som har kompetanse på markedsføring.</p> <p>Informasjon til foresatte:</p> <p>Det er viktig å gi foresatte i barnehagene god informasjon og gode planer for det pedagogiske arbeidet. Vi ønsker å bruke Visma til å gi ut bedre informasjon om det pedagogiske arbeidet og hva som ligger bak våre valg. Eksempler på dette kan være åpningstider og mattilbud i barnehagen.</p> <p>Åpen dag / besøk</p> <p>Vi vil fortsette å arrangere åpen dag, slik at eventuelle nye søkere kan gjøre seg kjent med barnehagetilbudet.</p> <p>Vedlikehold</p> <p>Vi skal jobbe for at barnehagene og uteområdene er i god stand. Dette øker trivselen for store og små, og vil også gi et bedre førsteinntrykk for eventuelle nye søkere.</p>
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Ikke relevant	En miljøvennlig barnehage	<p>Barnehagen arbeider aktivt med å være miljøvennlig, vi har miljøuker i løpet av året der barna får et innblikk i et tema som vi tar med oss gjennom hele året. Vi har loppemarkeder i disse ukene som bidrar til at lavinntektsfamilier kan anskaffe seg klær og utstyr rimelig,</p>

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			samtidig som barna lærer seg nytten og verdien av gjenbruk.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Avdeling	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		8 254	8 254	8 254	8 254
Sum Tekniske justeringer		587	587	587	587
Konsekvensjusteringer		587	587	587	587
Konsekvensjustert ramme		8 841	8 841	8 841	8 841
Sum Interne rammeendringer		57	57	57	57
Interne rammeendringer		57	57	57	57
Ramme 2023-2026		8 898	8 898	8 898	8 898

Blåbæråsen barnehage

Beskrivelse av dagens virksomhet

Per 1.oktober 2022 har Blåbæråsen barnehage 38 barn fordelt på 3 avdelinger;

1 småbarnsavdeling med 9 barn i alderen 1-3 år (Her starter det opp 3 nye barn januar 2023, og vi har 3 barn til på søkerlista som ønsker oppstart våren 2023)

1 mellomavdeling med 16 barn i alderen 2-5 år

1 stor avdeling med 13 barn i alderen 3-5 år. (Her starter det opp ett nytt barn 1.desember 2022).

Med utgangspunkt i søkermassen justeres sammensetningen av barnegruppene hver høst.

Per 1.oktober har barnehagen 10,4 årsverk samt 1 årsverk på enkeltbarn med vedtak. Vi har også en lærling i barne- og ungdomsarbeiderfaget.

Barnehagen ligger i Blåbæråsen boligfelt. Vi benytter oss mye av nærmiljøets ressurser, med flotte turløyper og skogsområder. Barnehagen har også et eget område i utkanten av boligfeltet med gapahuk og grillhytte som er hyppig i bruk.

Barnehagen har en egen utegruppe som er ute store deler av dagen, som jobber med et ekstra fokus på naturen og dens ressurser.

Barnehagens viktigste arbeidsområde er å gi barna trygghet og omsorg samtidig som vi støtter og veileder dem i deres utvikling.

Lillesand kommunes visjon *unik, trygg og skapende* skal danne grunnlag for vårt arbeid. Lillesand kommunes verdigrunnlag, *åpenhet, respekt og humor*, er et fundament i vår verdiskaping, og sammen med rammeplanens føringer danner dette grunnlag for utforming av barnehagens visjon som er: *-der menneskeverdet virkeliggjøres*. Vår visjon ligger til grunn for alt vårt arbeid i barnehagen.

Alle avdelingene i barnehagen jobber prosjektbasert, som er en arbeidsmetode hvor barns medvirkning kommer til uttrykk gjennom hele prosjektperioden. På møtevirksomhet med de ansatte jobber vi dette barnehageåret faglig med kvalitetsplanens satsingsområder *relasjoner* og *digital kompetanse*, og benytter oss blant annet av verktøy som SMTTE.

Utfordringer og strategi

Den største utfordringen for Blåbæråsen barnehage de siste årene har vært overkapasiteten på barnehageplasser i kommunen, og plasseringen av den nyeste barnehagen har naturlig nok påvirket oss i stor grad. Vi har gått fra å være en 5 avdelings barnehage med 78 barn, til nå å være 3 avdelinger med 38 barn, hvor ikke alle avdelingene er fylt helt opp.

Våren 2022 hadde vi et stort førskolekull på 20 barn som gikk ut, i tillegg til at 3 familier med totalt 5 barn flyttet til andre byer. Vi hadde et godt opptak i fjor, men pga det høye antallet barn som gikk ut, klarte vi ikke å fylle opp alle disse plassene igjen. Neste vår er det kun 7 førskolebarn, og vi håper på et like godt (om ikke enda bedre) opptak, så vi får økt opp barneantallet enda mer.

Barnehagen har en egen utegruppe som inntil i fjor vår driftet ute 5 dager i uka. Pga nedgang i barnentall har vi måttet gjøre noen endringer i hvordan denne avdelingen driftes, for å få til organiseringen på huset. Dette gjelder blant annet levering ute i barnehagens grillhytte hver morgen, som i år ikke lot seg gjennomføre.

En annen utfordring for barnehagen er behovet for bedre markedsføring av barnehagen i et konkurransepreget marked, noe man trenger mer kompetanse på og hjelp til å få gjennomført.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	Vi sikrer helsefremmende barnehager og skoler, med et inkluderende læringsmiljø hvor alle barn og unge blir sett og anerkjent for sine ressurser	Relasjoner	<p>Barnehagen fortsetter dette barnehageåret med å jobbe med begrepet relasjoner (ref. kvalitetsplanen), og bruker planleggingsdager og personalmøter i arbeidet med dette. Vi benytter verktøy som for eksempel trygghetssirkelen (COS), SMTTE og caser i dette arbeidet.</p> <p>Vi fokuserer på relasjonen mellom barn-voksen, men også mellom barn-barn. I tillegg ser vi viktigheten av en god relasjon mellom ansatte, samt med foresatte.</p>
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi satser på digitalisering og innovasjon for å oppnå optimal oppgaveløsning	Digital kompetanse i barnehagen	<p>Dette barnehageåret kommer barnehagen til å jobbe mer med digital kompetanse (ref. kvalitetsplanen). Vi kommer til å bruke personalmøter og planleggingsdager som arena for å jobbe med dette, og benytte SMTTE som verktøy for å sette oss mål og tiltak i arbeidet. Barnehagen må innhente mer kompetanse på hva som er gode digitale verktøy, og hvordan nyttiggjøre seg disse.</p> <p>Vi ønsker å jobbe mot at de ansatte bruker digitale verktøy som en naturlig del av barnehagehverdagen med de muligheter det gir, samt å fokusere på barns medvirkning ved bruk av digitale verktøy.</p> <p>Digitale verktøy kan være som et felles tredje for barna og innby til lek, sosialt samspill og kreativitet.</p> <p>De ansatte må utøve digital dømmekraft i forbindelse med dette.</p>

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Vi satser på digitalisering og innovasjon for å oppnå optimal oppgaveløsning	Markedsføring i et konkurransepreget marked	<p>Vi trenger kompetanse for å bedre markedsføre barnehagen i et konkurransepreget marked, i tillegg til tid til å jobbe med dette.</p> <p>Vi ønsker å kunne lage en god hjemmeside hvor vi kan synliggjøre for potensielle søkere kvaliteten i barnehagen (per nå har de fire kommunale barnehagene kun en side hver på Lillesand kommunes hjemmeside med begrenset informasjon). Vi har fått tilbakemeldinger på at nye søkere ikke finner informasjon om barnehagene så lett som de barnehagene som har egne hjemmesider. Det er viktig at potensielle nye søkere får den informasjonen de trenger, samt at vi er mer synlige i dagens marked.</p> <p>I påvente av en eventuell hjemmeside vil barnehagen benytte sosiale medier som viser noe av det pedagogiske innholdet i barnehagen, for å være mer synlige for potensielle søkere. I tillegg bruker vi appen Visma min barnehage for å dokumentere det pedagogiske arbeidet til de foresatte og kommunisere med de.</p> <p>Spesielt i perioden før barnehageopptak vil det være viktig at barnehagen er synlig for søkere, og vi vil gi tilbud til alle som ønsker å komme på besøk i barnehagen, både ved å holde en "åpen dag", i tillegg til besøk ved ønske.</p>

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	7 435	7 435	7 435	7 435
Sum Tekniske justeringer	565	565	565	565
Konsekvensjusteringer	565	565	565	565
Konsekvensjustert ramme	7 999	7 999	7 999	7 999
Sum Interne rammeendringer	-1 049	-1 049	-1 049	-1 049
Interne rammeendringer	-1 049	-1 049	-1 049	-1 049
Ramme 2023-2026	6 950	6 950	6 950	6 950

Kommunalområde tekniske tjenester

Innledning

Kommunalområde tekniske tjenester består av kommunalsjef for teknisk, enhet for næring og byutvikling, enhet for teknisk drift og enhet for VA-selvfinansierende. Enhet for teknisk drift har flere underliggende avdelinger, henholdsvis avdeling for renhold, avdeling for byggdrift, avdeling for samferdsel og avdeling for utedrift som også inkluderer havn.

Kommunalområdet har ca 85 årsverk, hvor 2/3 er ansatt i enhet for enhet for teknisk drift hvor avdeling for renhold har flest årsverk, stort sett i fulle stillinger.

Driftsbudsjett

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Kommunalsjef for teknisk	3 754	3 754	3 754	3 754
Enhet for næring og byutvikling	12 705	12 405	12 405	12 405
Enhet for teknisk drift	111 393	116 137	122 041	121 994
Enhet for vann og avløp	-22 440	-27 867	-32 282	-36 638
Sum	105 413	104 429	105 918	101 515

Beskrivelse av dagens virksomhet

Kommunalområde for tekniske tjenester har svært varierte oppgaver med et bredt kompetansefelt og delegert myndighet etter mange lovverk. Brukerne er innbyggere, men også interne enheter hvor vi drifter ulike formålsbygg etter definert service- og leveranseavtale.

I tillegg til forvaltningsoppgaver innen plan- og bygningsloven, forurensningsloven og en rekke andre lovverk, har vi ansvar for samarbeid om felles tekniske tjenester med Birkenes kommune. Det omfatter forvaltning innen oppmåling, landbruk, eiendomsskatt og geodata.

Kommunalområdet har ansvar for å representere kommunen som grunneier og har siden 2021 ansvar for innleie av lokaler til hele virksomheten. Utleie av kommunale boliger ligger til kommunalrådet.

Vi har utstrakt samarbeid med forvaltningsorgan på alle nivå, i tillegg til interesseorganisasjoner og lag og foreninger.

Kommunalrådet har i tillegg til driftsoppgaver ansvar for mange investeringsprosjekt, blant annet innen vann- og avløpsområde.

Utfordringer og strategi

Kommunalrådet har utfordrende etterslep på vedlikehold av bygninger og infrastruktur. Det arbeides nå med tilstandsanalyse av kommunale bygg, og det er ønske om investeringsmidler for å få tilsvarende tilstandsoversikt på kommunale veier.

Kommunalområdet har også et stort behov for eiendomsfaglig kompetanse, med tanke på de de interesser som skal ivaretas som grunneier av betydelig eiendomsmasse (inkl. grunn). Dette inkluderer innleie av lokaler for å dekke virksomhetens behov.

Kommunalområdet har et stort fokus på internkontroll og arbeider systematisk med å dekke mangler på området - det må ses i sammenheng med overordnet strategi med tanke på internkontroll og styrte prosesser i forhold til det.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
1.3 Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet	Ikke relevant	Synliggjøring av kommunalområde	Ha et godt samarbeid med lokal presse, svare på henvendelser og synliggjøre arbeidet på egen nettside og på intranett. Rapportere via etablert praksis, tertialrapporter etc
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss	Sikre tjenesteproduksjon og god kvalitet	Kvalitetsarbeidet i kommunalområde skal ha et stort fokus for å sikre gode leveranser. Vi har brukerperspektivet med oss hele tiden, og ønsker å tilrettelegge for kompetanseheving for medarbeiderne.
3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig	Ikke relevant	Samhandle bredt	Permanent møtestruktur i ledergruppe i teknisk sektor og med de tillitsvalgte og HMS møter. Bidra til samarbeid der det blir tatt initiativ og selv ta initiativ for å løse oppgavene bedre ved å samarbeide bredt internt, men også med befolkning, lag og foreninger.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
Avdeling		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		101 191	101 191	101 191	101 191
Sum Tekniske justeringer		4 637	4 637	4 637	4 637
Sum Vedtak forrige periode		241	-1 586	-3 794	-3 794
Sum Budsjettendring i år		1 615	1 615	1 615	1 615
Konsekvensjusteringer		6 493	4 666	2 458	2 458
Konsekvensjustert ramme		107 684	105 857	103 649	103 649
Innsparingstiltak					
Overføre midler utvalgssekreteriat (20 % stilling)	Kommunalområde tekniske tjenester	-170	-170	-170	-170
Sum Innsparingstiltak		-170	-170	-170	-170
Nye tiltak					
Endring fondsbruk/fondsavsetning VA ihht siste selvkostmodell	Kommunalområde tekniske tjenester	-1 124	3 938	173	-30
Endringer enhet for VA ihht siste selvkostmodell	Kommunalområde tekniske tjenester	-4 529	-9 602	-2 117	-6 271
Endringer estimat FDV utgifter Borkedalen gymsal	Kommunalområde tekniske tjenester	0	288	250	250
Endringer Feiing ihht siste selvkostmodell fra EnviDan	Kommunalområde tekniske tjenester	-55	-46	-32	-34
Etableringssenter Agder fylkeskommune	Kommunalområde tekniske tjenester	90	90	90	90
FDV ny turnhall	Kommunalområde tekniske tjenester	-975	25	25	25
Finanskostnader rundkjøring Dovre	Kommunalområde tekniske tjenester	0	0	0	-45
Inntekt utleie turnhall	Kommunalområde tekniske tjenester	50	-50	-50	-50
Konsulenttjenester konsekvensutredning plan	Kommunalområde tekniske tjenester	300	0	0	0
Lillesand 2024 prosjekt 9 - Inntektsstrømmer	Kommunalområde tekniske tjenester	0	-500	-500	-500
Midler vannområdekoordinator	Kommunalområde tekniske tjenester	40	40	40	40
Planlegger - økt ressurs	Kommunalområde tekniske tjenester	250	850	850	850
Redusert forventet leieinntekt Marishei	Kommunalområde tekniske tjenester	525	525	525	525
Reiseliv og destinasjonsutvikling	Kommunalområde tekniske tjenester	250	250	250	250
Revisjon arealplan	Kommunalområde tekniske tjenester	600	0	0	0
Støtte Næringsforeningens arbeid i og for Lillesand kommune	Kommunalområde tekniske tjenester	150	150	150	150
Økning forsikring av bygg - utover deflatorvekst	Kommunalområde tekniske tjenester	45	45	45	45
Økning husleie og renhold Avigo LVO	Kommunalområde tekniske tjenester	43	0	0	0
Økt stillingsressurser sektor	Kommunalområde tekniske tjenester	0	500	500	500
Økte strømpriser	Kommunalområde tekniske tjenester	2 000	2 000	2 000	2 000
Økte utgifter KBR	Kommunalområde tekniske tjenester	240	240	240	240
Sum Nye tiltak		-2 101	-1 258	2 439	-1 964
Nye tiltak og realendringer		-2 271	-1 428	2 269	-2 134
Ramme 2023-2026		105 413	104 429	105 918	101 515

Sammendrag budsjett

Tabellen "Driftsbudsjett med endringer" tar utgangspunkt i vedtatt budsjett for 2022 korrigert for tekniske justeringer (deflatorjustering, virkninger av lønnsoppgjør, inkl. økt pensjon og arbeidsgiveravgift) og politiske vedtatte endringer i perioden. Konsekvensjustert ramme på kommunalområdet i 2023 utgjør 107,7 mill. kr. Tilsammen foreslår kommunedirektøren en endring i ramme med -2,3 mill. kr i nye tiltak og realendringer i 2023. Tiltakene er nærmere beskrevet i tabellen.

De største endringene i rammen er:

- Økte gebyrinntekter og økt bruk av bundne fondsmidler enhet for vann og avløp
- Økte strømutgifter
- Økt stillingsressurs planlegger
- Økte midler konsulenttenester konsekvensutredning plan
- Redusert FDV utgifter turnhall, flyttes frem ett år
- Redusert forventet leieinntekt Marishei

Økte stillingsressurser på kommunalområdet utgjør 2 årsverk og gjelder 1 årsverk tilknyttet byggeleder på vann og avløp og 1 årsverk som planlegger, sistnevnte for å ivareta planarbeid.

Kommunalområdet har overordnet ansvar for klimastrategi og har svært begrensede ressurser til å ivareta fagområdet. Prioriteringer må gjøres og tiltaksplaner for forurensning av grunn har viktig prioritet med tanke på konsekvenser for næringsliv og samfunnsutvikling.

Det er stor pågang av private og kommunale planer. I tillegg finnes det et stort behov innen overordnet planlegging med prioritet på planer gitt i planstrategien, deriblant kommuneplanens arealdel og klima- og miljøplanen. Det er lagt inn en planleggerstilling i budsjettet.

Med en ekstra, fast planlegger vil vi også styrke by- og stedsutvikling i Lillesand - da har vi mulighet til å fokusere mer helhetlig på den spennende utviklingen i Lillesand sentrum; helårs gågate, utvikling av Ketil Moes plass og parkeringsanlegg i sentrum.

Kommunalsjef for teknisk

Beskrivelse av dagens virksomhet

Enhet kommunalsjef for teknisk består av kommunalsjef og 3 rådgivere. Kommunalsjef er også ansvarlig for kommunalområde VA-selvfinansierende.

Kommunalsjef med stab har 2,8 årsverk.

Utfordringer og strategi

Alle kommunens innleieavtaler er overført kommunalsjef uten at det er nødvendig kompetanse eller ressurser på området. Gjennom 2022 er det likevel gjort et omfattende arbeide med å samle avtaler, inngått av ulike avdelinger/enheter i virksomheten. Avtalene er lagt i FDV system, men det er utfordrende å følge opp forvaltning av avtalene på en god nok måte. Ideelt sett skulle det vært større eiendomsfaglig kompetanse på område.

Det er arbeidet mye med interne rutine for innleie og utleie, som skal implementeres i våre internkontrollrutiner. Det er vesentlig at rutinene følges opp.

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss	"Orden i eget hus"	Etablere rutiner og systematikk for å beskrive tydelige prosesser - det skal motivere til forutsigbar arbeidsprosesser i den komplekse virksomhet de jobber i!
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har ansatte som opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag og har en klar ansvars- og rolleforståelse	Fokus på sunt arbeidsmiljø	Svært viktig å skape rammer for et godt arbeidsmiljø, som skal være tillitsbasert og med god oppfølging av ledere på alle nivå i sektoren. Det er også viktig å legge til rette for sosiale arrangement.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling	Riktig og god kompetanse	Ha gode stillingsbeskrivelser og ansette riktig kompetanse gjennom tydelige prosesser. Ikke bare tenker formell kompetanse, men også se verdien i erfaringer.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har en utstrakt bruk av delegering og beslutninger tas på lavest mulig nivå	Tydelige fullmakter	Sikre at alle arbeider etter gitte fullmakter.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra	Bidra positivt	Være positiv bidragsyter i kommunedirektørens ledergruppe og

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
tjenester av høy kvalitet	definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har		ha et tett samarbeid med politikerne, spesielt utvalgsledere i forbindelse med politiske møter og spørsmål utover det. Gi trygghet til medarbeidere så de tenker lærende og har fokus på leveranser. Samarbeide konstruktivt med befolkningen og invitere dem til samarbeid og løsninger.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Avdeling	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	3 060	3 060	3 060	3 060
Sum Tekniske justeringer	247	247	247	247
Sum Vedtak forrige periode	-615	-615	-615	-615
Sum Budsjettendring i år	350	350	350	350
Konsekvensjusteringer	-18	-18	-18	-18
Konsekvensjustert ramme	3 042	3 042	3 042	3 042
Innsparingstiltak				
Overføre midler utvalgssekreteriat (20 % stilling)	-170	-170	-170	-170
Kommunalområde tekniske tjenester				
Sum Innsparingstiltak	-170	-170	-170	-170
Nye tiltak og realendringer	-170	-170	-170	-170
Sum Interne rammeendringer	882	882	882	882
Interne rammeendringer	882	882	882	882
Ramme 2023-2026	3 754	3 754	3 754	3 754

Enhet for næring og byutvikling

Beskrivelse av dagens virksomhet

Enhet for næring og byutvikling består av fagområdene byggesak, plan, klima og miljø, eiendom/ utbyggingsavtaler, næringsarbeid og reiseliv. Enheten har også ansvar for oppfølging av vertskommunesamarbeidet med Birkenes innen fellestekniske tjenester, som består av fagområdene jord- og skogbruk, oppmåling, matrikkelføring, geodata og eiendomsskatt. Enheten er organisert med enhetsleder, fagansvarlig plan og byggesak, 3 planleggere, 7 byggesaksbehandlere, en klima- og miljørådgiver og en rådgiver innen eiendomsforvaltning.

Ansaret for fellestekniske tjenester ligger innen denne enheten og regnskapsmessig blir fellesteknisk avregnet mot enhet for næring og byutvikling ved årsslutt.

Totalt antall årsverk er 14 stk, hvorav 13 årsverk er faste og 1 stilling som arealplanlegger er midlertidig.

Det er spilt inn en stilling som fast overordnet planlegger fra 2023 i budsjettarbeidet. Vi ser at det er stor pågang av private og kommunale planer, i tillegg finnes det et stort behov innen overordnet planlegging i hele enhet innenfor de ulike fagområdene som ikke er dekket, hvor klima- og miljøplanen er en av disse. Klima- og miljøplanen er sterkt ønsket, både fra et politisk- og innbyggerperspektiv men også fra enheten og administrasjonen, og oppstart av denne vil være svært positivt og motiverende.

Med en fast overordnet planlegger vil vi også kunne styrke by- og stedsutviklingen i Lillesand, for da har vi mulighet til å fokusere mer helhetlig på den spennende utviklingen i sentrum som vi nå står ovenfor, med helårs gågate og torgplasser, utvikling av Ketil Moes plass og parkeringsanlegg i sentrum.

Utfordringer og strategi

- Klima og miljø har kapasitetsutfordringer og etterslep innen oppfølging av forurensningssaker. Slik situasjonen er nå har enheten ikke nok ressurser innen klima og miljø til å gi forutsigbar saksbehandlingstid. Enheten arbeider med omdisponering av ressurser i enheten for å prøve å korte ned saksbehandlingstiden og behandle saker raskere. Enheten ser i denne sammenheng på mulighet for kompetanseheving på enkelte fagområder.
- Enheten har et etterslep innen tilsyn og ulovlighetsoppfølging innen byggesak. Dette arbeidet har de siste årene ikke blitt prioritert, fordi fokuset og ressursene har vært på etterslep og gebyrinntekter på nye saker. I løpet av inneværende år har byggesaksteamet jobbet seg gjennom etterslepet og alle nye saker blir nå behandlet innen fristen. Byggesak ønsker derfor nå å fokusere på tilsyn og ulovlighetsoppfølging. Arbeidet er lovpålagt og i tillegg vil det være preventivt og allmennopplysende, og det er således et viktig arbeid.
- Arbeidet med revidering av kommuneplanens arealdel har krevd mye mer ressurser enn vi hadde beregnet. Dette vil si at både planavdelingen, fagansvarlig og de ulike fagområdene har bidratt inn i arbeidet mer enn først beregnet og at det har gått ut over andre oppgaver.

Hovedprioriteringer:

- Sikre en forutsigbar saksbehandling med god faglig kvalitet
- Prioritere tid og ressurser for å skape en god kultur på arbeidsplassen for å beholde og tiltrekke kompetanse
- Gjennomføre planene gitt i planstrategien

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi satser på Lillesand som helårsby med et levende og attraktivt sentrum; samtidig som at vi ivaretar det historiske preget	Realisering av et parkeringsanlegg i sentrum	Vi arbeider for å samle og sikre parkeringsplasser i et parkeringsanlegg. Slik vil alle besøkende, innbyggere og næringsdrivende i sentrum få tilgang til parkering og allmenninger og torg kan bli bilfrie og brukes til møteplasser og aktiviteter for innbyggerne.
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi satser på Lillesand som helårsby med et levende og attraktivt sentrum; samtidig som at vi ivaretar det historiske preget	Realisering av helårsgågate og torg	Ansvar for å utvikle en helårs gågate med torg i sentrum som legger for at næringsdrivende i sentrum kan fylle den med innhold.
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi satser på Lillesand som helårsby med et levende og attraktivt sentrum; samtidig som at vi ivaretar det historiske preget	Samarbeid med Visit Sørlandet	Videreføre samarbeidet med Visit Sørlandet Utvikling for å synliggjøre Lillesand som destinasjon. Delta i aktuelle fagfora og sikre samarbeidet.
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi satser på Lillesand som helårsby med et levende og attraktivt sentrum; samtidig som at vi ivaretar det historiske preget	Utarbeide en reiselivsstrategi	Utarbeide en reiselivsstrategi som tydeliggjør Lillesand som destinasjon, definerer satsingsområder og kommunens rolle i reiselivsarbeidet. Det er inngått avtale med to konsulenter som har startet arbeidet. Det er viktig å sikre politisk forankring av strategien.
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Vi jobber aktivt for å opprettholde en levende kyst og bærekraftige marine næringer	Marine næringer	Lillesand kommune deltar aktivt i Partnerskapet Blå vekst og er en samarbeidskommunen inn i Sjørrettprosjektet. Vi er en kystkommunen som er opptatt av marine næringer og ønsker å legge til rette for en bærekraftig utvikling av disse.
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Vi deltar aktivt i regionalt og nasjonalt samarbeid med tanke på kompetanse og næringsutvikling	Næringsnettverket til Region Kristiansand	Lillesand kommune deltar aktivt i næringsnettverket i Region Kristiansand sammen med de andre kommunen i Kristiansandsregionen. Nettverket er

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			administrativt forankret i regionens kommuner og nettverket fremmer saker for kommunedirektørutvalget. Nettverket har blant annet disse oppgavene; følge opp andre næringsprosjekter eller interessepolitiske initiativ fra Region Kristiansand etter vedtak i styret og kommunedirektørutvalget, være arena for kompetansedeling/ informasjon på næringsområdet i kommunene, sikre uformell dialog mellom næringsansvarlige i kommunene, skape og videreutvikle regionstenkning på næringsområdet, bidra til politiske saker om næringssamarbeid i regionen.
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Vi sikrer rask og forutsigbar utøvelse av offentlig myndighet; særlig i plan- og byggesaksbehandling	Rutinebeskrivelse og internkontroll	Vi definerer og gjør kjent for alle saksbehandlerne våre rutiner og instruksjer beskrevet i "Rutinebeskrivelse og internkontroll".
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Vi legger til rette for varierte og gode bomiljøer	Sikre god plansaksbehandling	Vi prioriterer å holde planleggerne faglig oppdatert for å kunne sikre profesjonell og god saksbehandling. Diskutere faglige saker i faste møter internt og delta på aktuelle kurs og faglige samlinger. Planavdelingen har også ansvar for å arrangere PLANIL, som er et tverrfaglig diskusjonsforum internt i kommunen.
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Vi sikrer attraktive og tilgjengelige næringsarealer	Sikre nok næringsarealer	Vi ønsker å sikre at det er nok næringsarealer i kommunen slik at bedrifter i ulike typer bransjer og med ulike behov har reelle alternativer i Lillesand. Når vi reviderer kommuneplanens arealdel er dette inkludert innspill som går på næringsarealer i kommunen.
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Vi sikrer rask og forutsigbar utøvelse av offentlig myndighet; særlig i plan- og byggesaksbehandling	Tiltaksplaner for syredannende gneis	Tiltaksplaner for sulfid er ofte en viktig brikke i både bygge- og plansaker i Lillesand kommune. Vi er den kommunene som har den største utfordringen med syredannende gneis. Vi har ekstra fokus på behandling og oppfølging av tiltaksplaner for syredannende gneis for å sikre næringsutvikling i kommunen.

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Vi stimulerer til miljøvennlige løsninger for all næringsvirksomhet både ved etablering og tilrettelegging	Utarbeide Strategisk Næringsplan med lokal handlingsplan for Lillesand	Lillesand kommune har et bystyrevedtak som sier at Lillesand deltar i revideringen av Strategisk Næringsplan for Kristiansandsregionen. Arbeidet med revideringen startet høst 2022. Hver kommunen skal også utarbeide en tilhørende lokal handlingsplan etter strategisk næringsplan er vedtatt.
1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet	Vi sikrer attraktive og tilgjengelige næringsarealer	Vi legger til rette for tilstrekkelig regulerte næringsarealer i kommunen.	Vi har et tett samarbeid med KNAS som daglig ledelse for LINA (Lillesand Næringsarealer), i tillegg til å ferdigstille vårt eget næringsområde på Gaupemyr.
1.3 Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet	Vi jobber for økt kompetanse om klimautfordringene og vi klimatilpasser infrastrukturen i kommunen	Medlemskap i KIMO og Klimapartner	Medlemskap i KIMO og Klimapartner gir oss møteplasser for kunnskapsheving og en sterkere stemme i kampen for å nå klimamålene.
1.3 Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet	Vi jobber for at innbyggere har frisk luft, og sikrer rent vann	Utarbeide en klima og miljøplan.	Definere tydelige klimatiltak gjennom en klima og miljøplan for å nå klimagassmålet til Lillesand kommune.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling	Godt fag- og arbeidsmiljø	Vi jobber for å bygge opp et godt faglig miljø med trivsel som en viktig faktor. Vi må sette av tid og ressurser til å skape en god kultur på arbeidsplassen for å beholde og sikre kompetanse.

Økonomiplan for 2023-2026

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
Avdeling		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		11 802	11 802	11 802	11 802
Sum Tekniske justeringer		923	923	923	923
Sum Vedtak forrige periode		-1 700	-2 200	-2 200	-2 200
Konsekvensjusteringer		-777	-1 277	-1 277	-1 277
Konsekvensjustert ramme		11 025	10 525	10 525	10 525
Nye tiltak					
Etableringssenter Agder fylkeskommune	Kommunalområde tekniske tjenester	90	90	90	90
Konsulentttjenester konsekvensutredning plan	Kommunalområde tekniske tjenester	300	0	0	0
Midler vannområdekoordinator	Kommunalområde tekniske tjenester	40	40	40	40
Planlegger - økt ressurs	Kommunalområde tekniske tjenester	250	850	850	850
Reiseliv og destinasjonsutvikling	Kommunalområde tekniske tjenester	250	250	250	250
Revisjon arealplan	Kommunalområde tekniske tjenester	600	0	0	0
Støtte Næringsforeningens arbeid i og for Lillesand kommune	Kommunalområde tekniske tjenester	150	150	150	150
Økt stillingsressurser sektor	Kommunalområde tekniske tjenester	0	500	500	500
Sum Nye tiltak		1 680	1 880	1 880	1 880
Nye tiltak og realendringer		1 680	1 880	1 880	1 880
Ramme 2023-2026		12 705	12 405	12 405	12 405

Enhet for teknisk drift

Beskrivelse av dagens virksomhet

Enhet for teknisk drift består av 3 fagavdelinger; avdeling for renhold, avdeling for byggdrift, avdeling for utedrift. Enheten har ansvar for forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av kommunens formålsbygg (ca. 90 000 m²), kommunale veier, skjærgårdstjeneste, anlegg, park- og grøntareal, friluftsområder, trafikkhavn, gjestehavn, småbåthavner, bobilhavn og idrettsanlegg. I tillegg har enheten ansvar for formålsbygg som skoler, barnehager, sykehjem, idrettshaller og administrasjonsbygg, ivaretar enheten også kommunens eierrolle for ca. 120 kommunale boliger.

Enhet for teknisk drift ivaretar kommunal veimyndighet og har ansvar for samferdselsplanlegging (inkl. havn og havnesikkerhetsregime), planer, samferdselstiltak og trafiksikkerhetsarbeid, samt myndighetsutøvelse etter vegloven, vegtrafikkloven og parkeringsforskriften.

Enhet for teknisk drift ivaretar alle havnerelaterte oppgaver. Lillesand havn er omfattende drift som består av 11 småbåtanlegg, 1 gjestehavn, 2 trafikkhavner og anslagsvis 12 kommunale kaier og allmenninger spredt utover kystlinjen til kommunen.

Antall ansatte/årsverk:
53,7.

Kristiansandsregionen brann og redning IKS

Kristiansandsregionen brann og redning IKS er et interkommunalt selskap for kommunene Vennesla, Lillesand, Birkenes og Kristiansand. Innbyggertallet i kommunene utgjør til sammen 145 481 personer pr. 01.01.22.

Brannvesenet har ansvaret for alle lovpålagte oppgaver i eierkommunene i henhold til lov om brann og eksplosjonsvern. Selskapet har ansvaret for brann- og redningsberedskap, og for brannforebyggende og kontrollerende oppgaver. Feiervesenet skal utføre feiing og tilsyn med røykkanaler og fyringsanlegg og drive med motivasjons- og informasjonstiltak om brannfaren ved fyring.

Lillesand kommune skal i 2023 betale estimert 10,8 mill. kr til dekning av utgifter til brannvesenet og feiervesenet i Kristiansandsregionen brann og redning IKS. Estimater er usikkert da KBR ikke har vedtatt sitt budsjett, og estimatet er beregnet etter fjorårets budsjett inkludert enkelte endringer forespeilet.

Utfordringer og strategi

- Høy andel eldre bygningsmasse med stort vedlikeholdsbehov stiller store krav til innsats for å ivareta offentlige krav og pålegg. Særskilte utfordringer er blant annet knyttet til inneklime
- Økning av den kommunale bygningsmassen og endret bruk av eksisterende bygningsmasse. Enheten må involveres tidlig i byggeprosesser som skal overtas til drift
- Økt portefølje kommunal vei/infrastruktur som følge av fortløpende overtakelser etter utbyggingsprosjekter
- Etterslep på vedlikehold av kommunale veier, kaier og broer
- Kommunens omfattende tilrettelegging i friluftslivsområdene, inklusive skjærgårdsparken, gir økt vedlikeholdsbehov og behov for mer ressurser
- Variable kostnader innen snøbrøyting og strømutfgifter kan gi store variasjoner i driftsbudsjettet i året som kommer
- Svømmehallen i Møglestuhallen har behov for oppgradering

- Få ressurser tilknyttet havn og skjærgårdstjeneste
- Etterslep på vedlikehold av kommunale kaier og småbåtanlegg
- Behov for fornying av leieavtaler knyttet til havnas eiendommer

Hovedprioriteringer

- Virksomhetsplanlegging (lovpålagte oppgaver vs. andre oppgaver)
- Kompetanse (riktig kompetanse samt kompetanseutvikling)
- Investeringsprosjekter
- Utvikle kvalitetssystemet og internkontroll
- Rutiner

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi satser på Lillesand som helårsby med et levende og attraktivt sentrum; samtidig som at vi ivaretar det historiske preget	Sikre funksjonelle og gode park- og grøntområder, inklusive friluftsområder, idrettsanlegg og lekeplasser	Lillesand kommune skal kontrollere og oppgradere lekeplasser.
1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter	Vi tar vare på og utvikler uthavner og Blindleia med tanke på rekreasjon, formidling av kystkultur og bevaring av kulturmiljø	Ta vare på Lillesands unike skjærgårdspark og statlig sikrede friluftsområder	Søker miljødirektoratet om midler til tiltak i skjærgården, de statlig sikrede friområdene. Samarbeide med lag og foreninger som ønsker å bidra og være aktiv pådriver i ulike ryddeaksjoner, samt stille utstyr/materiell til rådighet.
3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus	Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss	Utvikle strategi for videre utvikling og etablering av kommunale småbåtplasser	Sikre etablering og vedlikehold av båtplasser i kommunen. Innføre og anvende Havneweb som system for leie av båtplasser.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi arbeider i nært samarbeid med tillitsvalgte og vernetjenesten	Arbeide kunnskapsbasert og ha medarbeidere med riktig kompetanse	Utvikle kompetanseplan for medarbeidere. Bidra til kunnskapsutveksling.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har ansatte som opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag og har en klar ansvars- og rolleforståelse	Arbeide målrettet med kompetansekutvikling, slik at hver enkelt medarbeider opplever mening og mestring, og har en klar ansvars- og rolleforståelse	Sikres gjennom medarbeidersamtaler og kompetanseplaner.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi sikrer felles forståelse for og forpliktelse av hvordan en helhetlig, tydelig og strategisk ledelse utøves	Sikre god oppgaveløsning og trivsel ved å ha en velfungerende ledergruppe	Gjennomføre faste møter i ledergruppen og ta et felles ansvar for oppgaveløsning og arbeidsmiljø.

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi etterlever en helhetlig internkontroll	Bruke og videreutvikle FDV-systemer innenfor egne ansvarsområder for å optimalisere gjennomføringen av driftsoppgave	Bruke FDV-systemer aktivt for å sikre vedlikehold og kontroll med bygninger og objekter.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Kartlegge status på alle kommunaleide brygger, kaier og broer, og utarbeide en detaljert handlingsplan for å nå ønsket standard	Utføre rutine-messige kontroller av kaier og brygger for sikkerhet og vedlikehold. Rutinemessige brukontroller av bruer på kommunale veier.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har	Prioritere innvendig vedlikehold og renhold i formålsbygg for å opprettholde et best mulig innemiljø for brukerne	Utarbeide hovedplan for bygg som retningsgivende for drift og vedlikehold. Opprettholde gode systemer for renhold.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi ivaretar vårt ansvar for beredskap og krisehåndtering med et risikobilde i stadig endring	Stort fokus på brannsikkerhet	Sikre bygninger best mulig med tanke på forebygging av brann.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi etterlever en helhetlig internkontroll	Styrke samarbeid med ekspeditør i trafikkhavna og brukere av kommunale havneområder	Jevnlig dialog med speditører ang. ISPS-havnene for å styre sikkerheten rundt disse.

Økonomiplan for 2023-2026

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
Avdeling		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		99 538	99 538	99 538	99 538
Sum Tekniske justeringer		3 205	3 205	3 205	3 205
Sum Vedtak forrige periode		6 395	10 486	16 412	16 412
Sum Budsjettendring i år		1 265	1 265	1 265	1 265
Konsekvensjusteringer		10 865	14 956	20 882	20 882
Konsekvensjustert ramme		110 403	114 493	120 420	120 420
Nye tiltak					
Endringer estimat FDV utgifter Borkedalen gymsal	Kommunalområde tekniske tjenester	0	288	250	250
Endringer Feiing ihht siste selvkostmodell fra EnviDan	Kommunalområde tekniske tjenester	-55	-46	-32	-34
FDV ny turnhall	Kommunalområde tekniske tjenester	-975	25	25	25
Finanskostnader rundkjøring Dovre	Kommunalområde tekniske tjenester	0	0	0	-45
Inntekt utleie turnhall	Kommunalområde tekniske tjenester	50	-50	-50	-50
Lillesand 2024 prosjekt 9 - Inntektsstrømmer	Kommunalområde tekniske tjenester	0	-500	-500	-500
Redusert forventet leieinntekt Marishei	Kommunalområde tekniske tjenester	525	525	525	525
Økning forsikring av bygg - utover deflatorvekst	Kommunalområde tekniske tjenester	45	45	45	45
Økning husleie og renhold Avigo LVO	Kommunalområde tekniske tjenester	43	0	0	0
Økte strømpriser	Kommunalområde tekniske tjenester	2 000	2 000	2 000	2 000
Økte utgifter KBR	Kommunalområde tekniske tjenester	240	240	240	240
Sum Nye tiltak		1 872	2 526	2 503	2 456
Nye tiltak og realendringer		1 872	2 526	2 503	2 456
Sum Interne rammeendringer		-882	-882	-882	-882
Interne rammeendringer		-882	-882	-882	-882
Ramme 2023-2026		111 393	116 137	122 041	121 994

Enhet for vann og avløp

Beskrivelse av dagens virksomhet

Enheten er ansvarlig for leveranse av drikkevann og håndtering av avløpsvann gjennom kommunalt ledningsnett i kommunen. Ansvarsområdet omfatter også overordnet strategisk planlegging, samt planlegging og gjennomføring av investeringstiltak, herunder sanering av eksisterende ledningsnett.

Ansvarsområdet vann omfatter sikker leveranse av tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann iht. forskrift om forsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften). Dette omfatter drift av ett sambehandlingsanlegg, ledningsnett bestående av rundt 166,5 km vannledninger, hvorav rundt 66 km er sjøledninger, samt 4 høydebasseng og 7 trykkøkere.

Ansvarsområdet avløp omfatter at avløp skal ledes til kommunens renseanlegg og håndteres på en slik måte at kravene i utslippstillatelsen er tilfredsstilt. Noe som igjen vil bidra til å oppfylle vannforskriftens mål om god miljøtilstand i resipienten. Enheten har ansvar for drift av tre kommunale renseanlegg; Høvåg RA, Kjøbmannsvig RA og Fossbekk RA. Avløpsnettets omfatter ca. 105 km med avløpsledninger med 45 pumpestasjoner, i tillegg kommer 1,7 km med fellesledninger hvor spillvann og overvann ledes i samme ledning, og overvannsnettets som omfatter 54,8 km med ledninger.

Utover dette har enheten ansvar for å følge opp private renseanlegg som faller inn under kap. 12 og 13 i forurensningsforskriften. Kommunen skal gi pålegg om tiltak for anlegg som ikke overholder rensekrav gitt i nyere tillatelser, men også sette i verk tiltak for å sørge for at eldre utslipp blir renset i tråd med dagens rensekrav.

I enheten er det nå 14 ansatte inkludert enhetsleder, hvorav 6 ansatte er ansvarlig for drift av vann- og avløpsinstallasjonene i kommunen. Enhet for vann og avløp fikk i 2022 bevilget to nye driftsoperatørstillinger. Dette er med på å redusere sårbarheten og risikoen for akutt brist på mannskap/kompetanse som følge av fravær. I forhold til spredt avløp er det nå to ansatte som skal arbeide med å følge opp handlingsplan for spredt avløp.

Utfordringer og strategi

- Ressurser i forhold til prosjektledelse er på et minimum, i forhold til planlagte og nødvendige investeringer i årene fremover. Det er behov for økning på en stilling til prosjektledelse/byggeledelse. Byggeledelse er i dag en tjeneste som kjøpes i alle VA-prosjekter.
- Enheten bærer fremdeles noe preg av at det er relativt mange nyansatte. Det arbeides derfor mye med å skape samhold og lagfølelse i enheten, for å danne grunnlag for et godt arbeidsmiljø. Enheten er i en positiv utvikling og fokus fremover blir å beholde kompetansen som er rekruttert.

Hovedprioriteringer

Innenfor vannforsyning vil følgende satsingsområder være prioritert i årene fremover:

- Reduksjon av lekkasjer
- Sikker vannforsyning
- Fornyelse og utskifting av gammelt ledningsnett
- Økt kompetanse og effektivitet
- Tilpasning til klimaendringer

For avløp vil følgende satsingsområder være prioritert i årene fremover:

- Reduksjon av fremmedvann
- Reduserte utslipp
- Fornyelse og utskifting av gammelt ledningsnett
- Tilpasning til klimaendringer
- Økt kompetanse og effektivitet

Strategi for å nå mål (tabell)

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
1.3 Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet	Vi jobber for at innbyggere har frisk luft, og sikrer rent vann	Redusere fremmedvann	Fremmedvannandelen i Norge er anslått til å ligge mellom 40 og 70 %, ved å redusere fremmedvannmengden begrenses mengden spillvann som går i overløp og urensset til resipient. Redusert fremmedvannmengde vil også føre til redusert belastning på renseanlegg, noe som vil bedre rensingen, redusere driftskostnader og belastningen på resipienten. Dette vil føre til bedre vannkvalitet, gi økt opplevelseskvalitet rundt vassdrag i rekreasjonsområder, bedre forhold for akvatisk liv og føre til redusert utslipp.
1.3 Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet	Vi jobber for at innbyggere har frisk luft, og sikrer rent vann	Redusere utslipp fra avløpsnett	For å oppnå god vannkvalitet i resipientene må utslipp fra avløpsnett begrenses. Utslippene kommer fra lekkasjer, feilkoblinger, gjennom overløpsutslipp og ved akutte utslipp i forbindelse med driftsforstyrrelser eller pumpehavari.
3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling	Økt kompetanse og effektivitet	For å legge til rette for varierte og gode bomiljøer, samt attraktive næringsarealer er man avhengig av gode planer for etablering og sanering av VA infrastruktur. Dette vil føre til at man kan gjøre riktig investering på rett tidspunkt. Ved å effektivisere drifts- og vedlikeholdsoppgaver, samt øke

Økonomiplan for 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Strategi	Beskrivelse
			effektivitet og forutsigbarhet i utøvelse av offentlig myndighet vil man oppnå godt tilrettelagt teknisk infrastruktur, samt rask og forutsigbar utøvelse av offentlig myndighet. For å få til dette må man ha kvalifiserte medarbeidere med høy kompetanse og en tydelig ledelse. Rekrutter og behold er et viktig prinsipp inn i dette, realkompetanse opparbeidet gjennom utførelse av de daglige arbeidsoppgavene er viktig å beholde. Dette er derfor viktige fokusområder i årene framover.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi ivaretar vårt ansvar for beredskap og krisehåndtering med et risikobilde i stadig endring	Reduksjon av lekkasjer og sikker vannforsyning	Reduksjon av lekkasjer fra vannledningsnettet vil minske risikoen for inntrenging av kloakk i vannledningsnettet, noe som sikrer rent vann og en sikker vannforsyning. Beredskap og krisehåndtering i vannforsyningen er et viktig satsingsområde og i den sammenheng er det viktigste tiltaket å etablere reservevannforsyning, men også økning av bassengvolum og etablering av ringledninger er viktige tiltak i denne forbindelse.
3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	Vi ivaretar vårt ansvar for beredskap og krisehåndtering med et risikobilde i stadig endring	Tilpasning til klimaendringer	Episoder med kraftig nedbør øker vesentlig både i intensitet og hyppighet, dette vil føre til mer overvann. Det forventes flere og større regnflommer, mens snøsmeltingsflommene vil komme stadig tidligere på året. Som følge av havnivåstigning forventes stormflonivået å øke. Dette vil kunne føre til høy vannstand i og rundt kummer, noe som gir mer innlekk. Økt fare for jordskred gir økt fare for kollaps av ledninger. I forhold til vannbehandling vil klimaendringene kunne føre til dårligere råvannskvalitet og mer utfordrende vannbehandling. Lengre tørkeperioder kan gi mindre vann tilgjengelig og kan endre strømningsforholdene i kilden. I forhold til avløpsrensingen vil kraftigere nedbør gi mer innlekk noe som igjen fører til overbelastning og igjen dårligere renseeffekt.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Økonomiplan for 2023-2026

		Økonomiplan			
Avdeling		2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett		-13 209	-13 209	-13 209	-13 209
Sum Tekniske justeringer		262	262	262	262
Sum Vedtak forrige periode		-3 839	-9 257	-17 391	-17 391
Konsekvensjusteringer		-3 577	-8 995	-17 129	-17 129
Konsekvensjustert ramme		-16 786	-22 203	-30 338	-30 338
Nye tiltak					
Endring fondsbruk/fondsavsetning VA ihht siste selvkostmodell	Kommunalområde tekniske tjenester	-1 124	3 938	173	-30
Endringer enhet for VA ihht siste selvkostmodell	Kommunalområde tekniske tjenester	-4 529	-9 602	-2 117	-6 271
Sum Nye tiltak		-5 654	-5 663	-1 944	-6 300
Nye tiltak og realendringer		-5 654	-5 663	-1 944	-6 300
Ramme 2023-2026		-22 440	-27 867	-32 282	-36 638

Vedlegg

Vedlegg - budsjettinnspill fra eksterne

Kommunedirektøren har mottatt flere budsjettinnspill fra eksterne.

-Lillesand kirkelig fellesråd

Det er lagt inn midler til:

-økt stillingsressurs kontor i Lillesand menighet

-driftsbudsjett Kirkelig fellesråd. Tilskuddet er deflatorjustert med 3,5 % som for resten av kommunen

-investeringsmidler til urnekirkegård

-søknad om støtte til tilbygg Lillesand kirke. Det er ikke lagt inn støtte til dette i planperioden.

-Næringsforeningen i Lillesand.

Søknadsbeløp 150 000 kr i 2023.

Det er lagt inn 150 000 kr årlig i økonomiplanperioden.

-Norges volleyballforbund

Søknad om samarbeidsavtale for FIVB sandvolleyball World Tour Elite 16 Lillesand/Kristiansand 2023-2024. Det søkes om støtte i perioden 2023-2024. Lillesand kommunes andel er 100 000 kr i 2022, 1,5 mill. kr i 2023 og 1,5 mill. kr i 2024.

Det er ikke lagt inn midler til dette i 2023 eller i 2024.

-Lillesand HUB

Invitasjon til strategisk partnerskap 2023-2025. Søknadsbeløp 1,0 mill. kr årlig 2023-2025. Det er ikke foreslått midler til dette i perioden.

-Budsjett for kommunens kontrollaktivitet for 2023 Lillesand kommune.

Sak 21/22:

Kontrollutvalget innstiller følgende til bystyret:

Bystyret vedtar framlegg til budsjett for 2023 for kommunens kontrollaktivitet i Lillesandkommune med en ramme på kr. 1 804 850,-.

Kontrollutvalgets budsjett følger budsjettsaken til bystyret via formannskapet.